

Bohemia

2012. ÁPRILIS–2013. MÁRCIUS
98 CZK • 3 EUR • 980 HUF

„ÉVKÖNYV”
„ROČENKA”

XX. ÉVF. 1–4. SZÁM
www.bohemiabk.hu

Bohemia. Egy ország neve, Csehországé. És egy társaságé, a cseh kultúra magyarországi barátainak egyesületéé. Baráti körünk 1993 nyarán alakult. Célunk, hogy – miként a hidacska Doudlebyben vagy az Erzsébet-híd a Dunán – összekössünk két partot, s hogy a magunk szerény eszközeivel átjárhatóvá tegyük a távolságot két nép, két kultúra, Prága és Budapest között. Ha csatlakozni kívánsz hozzánk, minden szerdán délután örömmel várunk törzshelyünkön, a Bem sörözőben (H-1027 Budapest, Bem rkp. 49.).

Bohemia. To je jméno jedné země, Čech. A také jméno jedné společnosti spolku maďarských přátel české kultury. Náš přátelský kruh vznikl v létě 1993. Naším cílem je spojit dva břehy, tak jako dva břehy spojují mosty: mosteček v Doudlebech nebo Alžbetin most nad Dunajem. Svými skromnými prostředky bychom chtěli zkrátit vzdálenost mezi dvěma národy, dvěma kulturami, mezi Prahou a Budapeští. Jestliže se chcete k nám připojit, s radostí Vás uvítáme každou středu odpoledne na našem stálém místě v Bemově pivnici (H-1027 Budapest, Bem rkp. 49.).

Eva Dénešová:
Felhőkön sétálva...
Gondolatok Olbram Zoubek
kiállításához

Luzsicza Árpád Lajos:
Dúdor és Prága

A professzionális unoka.
Interjú Richard Hašekkel

Polgár László:
Radko Pytlík köszöntése

In memoriam Bér Júlia
Szűcs István Miklós:
Két hazában örökké

MELLÉKLETEK:
Cseh és magyar történelem
a világ legrégebbi
Történelmi Atlaszában

Fáradhatatlan szavak
Szimpózium Rákos Péter
emlékére

Olbram Zoubek
szobrai és domborművei

Olbram Zoubek Révkomáromban

19. oldal

Olbram Zoubek szobrai és domborművei	2
Közérdekű címek, telefonszámok	4
Bohemia tagtoborzó	5
Impresszum	5
Tagnévsor 2012	6
Köszönet	6
Egyesületi hírek 2012–2013 (Molnár Éva)	8
Hírek Csehországból 2012. január 1–2013. január 11. (Molnár Éva)	12
Görgey Artúr prágai emléktáblája (Kerékgyártó László)	17
Felhőkön sétálva... Gondolatok Olbram Zoubek kiállításához (Eva Dénešová)	19
Dúdor és Prága (Luzsicza Árpád Lajos)	20
Távozó elnök: Václav Klaus	26
Új elnök: Miloš Zeman	26
Sporthírek Csehországból (Molnár Éva, Polgár László)	27
Cseh kisváros: Žatec (Zachár Ottó)	30
Cseh múzeum: Cseh és magyar történelem a világ legrégebbi Történelmi Atlaszában (Zachár Ottó)	32
Cseh történelmi és kulturális évfordulók 2013-ban (G. Kovács László)	34
A Budapesti Cseh Centrum 2012/2013. évi programjaiból	38
In Memoriam Dagmar Wanke-Szendrey (Molnár Éva)	41
Radko Pytlík könyvei	41
A Prágai Magyar Intézet 2012/2013. évi programjaiból	42
Bibliográfia (Bakos István, Molnár Éva)	44
Receptek (Molnár Éva)	45
Sör/öző Híradó	46
Prágai levél: Szent Jakab titkai nyomában (Martina Fialková, fordítás: Molnár Éva)	48
A professzionális unoka. Interjú Richard Hašekkel (Polgár László)	50
Radko Pytlík 85 éves (Polgár László)	52
Dobruška, te feledhetetlen (Heiner Lajos)	53
Rólunk és barátainkról a nagyvilágban	54
In memoriam Gregus Éva, Dankó Luca, Bér Júlia, Geraldine Mucha (Molnár Éva)	56
Bér Júlia nyomában... (Jánoska Péter)	58
Két hazában örökké (Szűcs István Miklós)	59
A szerkesztőség postaládájából	60
Olbram Zoubek (Zachár Ottó)	62
Hirdetés: Cseh sörözők Budapesten	64

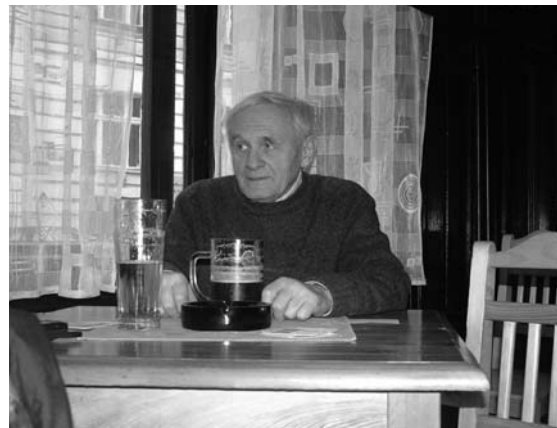
MELLÉKLETEK:

Cseh és magyar történelem a világ legrégebbi Történelmi Atlaszában
Fáradhatatlan szavak – Szimpózium Rákos Péter emlékére

Sochy a reliefy Olbrama Zoubka	2
Důležité adresy, telefonní čísla	4
Jak vstoupit do Bohemie	5
Impressum	5
Seznam členů Bohemie do r. 2012	6
Poděkování	6
Z programů spolku Bohemia v r. 2012–2013 (Eva Molnárová)	8
Zprávy z Čech od r. 2012 do 11. ledna 2013 (Eva Molnárová)	13
Pamětní deska pro Artúra Görgeyho (László Kerékgyártó)	17
Procházka po oblacích... Myšlenky k výstavě Olbrama Zoubka (Eva Dénešová)	19
Dúdor a Praha (Luzsicza Árpád Lajos)	20
Prezident odcházející: Václav Klaus	26
Nový prezident: Miloš Zeman	26
Sportovní zprávy z Čech (Eva Molnárová, László Polgár)	27
České městečko: Žatec (Ottó Zachár)	30
České muzeum: (Ottó Zachár)	32
Významná česká výročí do r. 2013 (László G. Kovács)	34
Z programů Českého centra v Budapešti v r. 2012/2013	38
In Memoriam: Dagmar Wanke-Szendrey (Molnár Éva)	41
Knihy Radka Pytlíka	41
Z programů Maďarského institutu v Praze v r. 2012/2013	42
Bibliografie (István Bakos, Eva Molnárová)	44
Recepty (Eva Molnárová)	44
Pivní a pivnické zprávy	46
Dopis z Prahy: Za tajemstvím sv. Jakuba (Martina Fialková, překlad: Eva Molnárová)	48
Profesionální vnuk. Interview s Richardem Haškem (László Polgár)	50
85 let Radku Pytlíkovi (László Polgár)	52
Dobruška, ty jsi nezapomenutelná (Lajos Heiner)	53
O nás a našich přátelích ve světě	54
In memoriam: Eva Gregus, Luca Dankó, Júlia Bér, Geraldine Mucha, (Eva Molnárová)	56
Po stopách Julie Bérové... (Péter Jánoska)	58
Ve dvou vlastech navždy (István Miklós Szűcs)	59
Z poštovní schránky redakce	60
Olbram Zoubek (Zachár Ottó)	62
Reklama: České pivnice v Budapešti	64

PŘÍLOHY:

České a uherské dějiny v nejstarším historickém atlasu ve světě
Neúnavná slova – sympozium na památku Petra Rákose

Radko Pytlík

str. 52

MOTTÓ:

„...s léte értelmét sem abban látja, hogy egyiküket a másik ellen segítse, hanem hogy a kető közt állva, tévhiteltől szabadultan, nagyon szerény erővel és eredménnyel egyengesse a rokon szellemek esedékes találkozását s a ma is – annyi baj, gyűlölet és félreértés után – egymás felé tapogatva nyúló kezek összefonását...”

Dobossy László

BOHEMIA BARÁTI KÖR

A cseh kultúra magyarországi barátainak egyesülete

www.bohemiabk.hu**Törzshely:**Bem Söröző, H-1027 Budapest, Bem József rkp. 49.
tel.: +36-1-212-5738**Egyesületi órák minden szerdán:**

18 és 21 óra között a Bem Sörözőben

Postacím:Bohemia BK
H-1144 Budapest, Csertő u. 18. III/78.**Vezetőség (ügyvivők):**Zachár Ottó (egyesületi ügyek, utazások)
H-1144 Budapest, Csertő u. 18. III/78.
tel./fax: +36-1-364-8070 (o.)
mobil: +36-30-445-3169
e-mail: zachar.otto@chello.huGoldmann Ilona (tagsági ügyek)
H-1096 Budapest, Haller u. 68. IX/87.
tel.: +36-1-215-9413 (o.)
mobil: +36-20-363-9702
e-mail: ilonagoldmann@yahoo.comJónás Gábor (könyvelés)
tel.: +36-1-379-1849 (o.)Molnár Éva (krónika, újság, tagnyilvántartás)
H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64.
tel.: +36-1-334-3360 (o.)
mobil: +36-30-627-5409
e-mail: molnarova111@gmail.comPolgár László (újság, könyvkiadás)
H-1023 Budapest, Bíró Mihály u. 20.
tel./fax: +36-1-505-9824 (mh.)
mobil: +36-70-610-9797
e-mail: polgarlaszlo@digikabel.hubohemia@digikabel.hu

Bohemia

PŘÁTELSKÝ KRUH • BARÁTI KÖR

tagtoborzó

– miért jó, ha belépsz a Bohemia Körbe? –

1. INGYEN JUTHATSZ ÚJSÁGUNK REMEK SZÁMAIHOZ.
2. ELJÖHETSZ VELÜNK CSEHORSZÁGBA KIRÁNDULNI ÉS VÍZITÚRÁZNI.
3. SZERDÁNKÉNT KELLEMES TÁRSASÁGBAN, VELÜNK SÖRÖZHETSZ.

Tagdíjunk 2013-ban is 2500 Ft,
diákoknak és nyugdíjasoknak 1500 Ft.

Csekkszámunk száma:

K&H BANK 10400205–02001478–00000000

1067 Budapest, Teréz körút 1.

Adószámunk: 18049866-1-41

Ízelítő 2013. évi programjainkból:

- KÖZGYŰLÉS
- ÉSZAK-CSEHORSZÁGI KIRÁNDULÁS
- VÍZITÚRA A MOLDOVÁN
- PRÁGAI ÉPÍTÉSTÖRTÉNETI SÉTÁK
ROTUNDÁKTÓL A TÁNCOLOÓ HÁZIG
- GÓTIKUS ÚT SZLOVÁKIÁN ÁT
LENGYELORSZÁGIG
- CSEH KARÁCSONY

Bohemia

Časopis pro přátele české kultury v Maďarsku
Vychází s využitím dotace MZV České republiky

Vydává: Přátelský kruh Bohemia

Odpovědný vydavatel: Ottó Zachár

Redaktoři: Eva Molnárová, László Polgár

Redakční kolegové: László G. Kovács (Budapešť),

Jitřenka Svobodová (Praha), Klára Molnárová (Budapešť)

Redakce: H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64.

e-mail: molnarova111@gmail.com; polgarlaszlo@digikabel.hu

Příprava pro tisk: Ágnes Veres

ISSN 1219-0500

Vytisknuto v tiskárně Info Tiskárny s.r.o.

Na obálce: Vyšší Brod (rytina)

Bohemia

Folyóirat a cseh kultúra barátainak

Megjelenik a Cseh Köztársaság Külügyminisztériumának támogatásával

Kiadja: a Bohemia Baráti Kör

Felelős kiadó: Zachár Ottó

Szerkesztők: Molnár Éva, Polgár László

Munkatársak: G. Kovács László (Budapest),

Jitřenka Svobodová (Praha), Molnár Klára (Budapest)

Szerkesztőség: H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64

e-mail: molnarova111@gmail.com; polgarlaszlo@digikabel.hu;

Tördelés és nyomdai előkészítés: Veres Ágnes

ISSN 1219-0500

Nyomda: Info Nyomdaipari Kft.

A borítón: Doudleby (metszet)

Tagnévsor 2012

Ábrán Margit, Dr.
Acerboni Erzsébet, Dr.
Ambrus Gyula
Ambrus Gyuláné
Antal Ildikó Márta
Aranyosmaróthy Vilmos
Aranyosné Tar Júlia
Ari Ilona
Babai Mihályné
Bagdi Mihály, Dr.
Bagdi Mihályné, Dr.
Bakó László, Dr. I.
Bakó László, Dr. II.
Bakos István
Bakos Katalin
Balasi Margit
Balogh József
Balogh Krisztina
Bárány Gabriella
Bárdos Attila
Bárdos Attiláné
Bárdos Ilona
Barkányi Balázs
Barta Klára
Bartha Zsuzsanna
Bartus Miklósné
Benda Istvánné
Beregszászi Miklós
Blaskó Gabriella
Bodnár Géza
Bolevác Csaba
Bolevác Tamás
Bordás Anna
Botka Zoltánné
Bösze László
Budai Józsefné
Bútor Ágnes
Bútor Zoltán
Czifra Józsefné
Czigányik Rezső
Czirok Árpádné
Csárdi László
Csatai Jindriska
Csikós Tünde
Csikszenthy Júlia
Csillag Jánosné
Csomós Balázs
Csóri Erzsébet
Csörgő Lajosné
Dériné Dr. Balázs Veronika
Divéky Györgyi
Dobi Miklós
Dobi Miklósné
Dombai Borbála
Dömötör Judit

Egyeki Gáborné
Entz Adrienn Reményke
Entz Balázs
Ercsényi Sándorné
Érdiné Karl Erzsébet
Erényi Piroska
Ertl Olivér
Ferenczy Éva
Főző Anna
Fuszek Áron
Fuszek Máté
Fuszek Péter
Gálos András
Garaguly Lajosné
Gáspár László
Gáspár Lászlóné Hajdú Éva
Gergely András
Gergely Andrásné
Gergics Anna
Gilyén Judit
Goldmann Jánosné
Gulyás Józsefné, Dr.
Hagymási Gábor
Hajdú József
Hajduné Török Katalin
Halák Éva
Halász Éva
Halász Józsefné, Dr.
Hankóné Břízová Ludmilla
Havas Mária
Heé Veronika, Dr.
Hegedűs Judit
Heiner Lajos, Dr.
Hernád Rezsóné
Hidasi Judit, Dr.
Horváth Csilla
Horváth Gyula
Horváth Judit
Horváth László
Horváth Remény, Dr.
Horváthné Csíkvári Edit
Hrabéczy Jenő
Iklódy Piroska
Illés Judit
Jankovics Józsefné
Jánoska Péter
Jánossy Vera
Jónás András
Jónás Andrásné
Jónás Gábor
Juga Miklós
Kálmánchelyi Istvánné
Kápolnai Kázmér
Katócs Erika
Katona Lászlóné, Dr.

Katona Lucia, Dr.
Katona Mercedes
Katona Valéria
Kecskés László
Kecskés Lászlóné
Kerekes Zsuzsa
Kis Szidónia
Kiss Csaba, Dr.
Kiss Csabáné, Dr.
Kiss Gyöngyi
Kiss Juliánna
Kiss Sándor, Dr.
Kiss-Benedek Beáta
Kiss-Benedek Béláné
Kissné Akli Mária
Kocsis Zita
Kocsis Zoltán
Kovács Anna, Dr.
Kovács Dániel
Kovács Dénes
Kovács Ferenc, Sarkadi
Kovács Sándor
Kovácsné B. Ágnes
Körmendi Rita
Kőszegi Adrienne
Kővári Emőke
Köves Ágnes
Kövesi Gábor
Kövesi Sára
Krejcerek Ferenc
Krejcarené Erdős Éva
Kuharik László
Kun Ferenc
Kupai Gáborné
Kurys Erzsébet
Kúti Ferenc, id.
Kúti Ferenc, ifj.
Kuti Lajosné, Dr.

Láng Péter
Lay Ádám
Lay Béláné
Lehrner Zsolt
Lengyel Éva
Lengyel László
Levárdy László
Lódy Györgyné
Lukács János
Lukács Máté
Lukács Viktória
Lux Ambrus
Lux Balázs, Dr.
Lux Bálint
Lux Domonkos
Lux Julianna
Maczák Pál, ifj.
Madarász Vladimírné
Madocsay Vilmos
Magyar Jutka
Magyari Zoltánné
Mali László
Marosi Tamásné
Martyán Lajos
Mautner Miklós
Megyeri György
Meisel Péter
Menyhárt Ildikó
Miklós Dániel
Molitor Istvánné
Molnár Éva
Molnár József
Molnár Klára
Mudrák Gabriella
Muszka Erzsébet, Dr.
Nagy Gáborné Kati
Német Katalin
Németh Miklós

Köszönet

Örömmel tudatjuk,
hogy a 2011. évi SZJA-bevallások 1 százalékából
a NAV **359 753 forint** összegű támogatást utalt át
2012-ben a Bohemia Baráti Kör számlájára.
Hálásan köszönjük a felajánlásokat
minden kedves barátunknak, pártolónknak!
Az összeget a működési költségek
fedezésére fordítjuk.

*A Bohemia Baráti Kör
vezetősége*

Németh Ottó
 Némethné Gázsó Erika
 Nyitrai Istvánné
 Oláhné Horváth Irén
 Oriold Károly
 Orvos Tiborné
 Osváth Józsefné
 Osztheimer Józsefné
 Pápay Judit
 Papp Gabriella
 Papp Zsolt
 Pék Zsuzsa
 Péter Iván Tamás
 Péter Iván Tamásné
 Péter János
 Péter Jánosné
 Péterffy Ágoston
 Petz-Stifter Mária, Dr.
 Piller Ágnes
 Piller Rudolf
 Polgár László
 Prattinger Gyula
 Provaznik Tibor
 Puha Titusz

Radicsné Varga Zsuzsa
 Reichart István, Dr.
 Reisz Sophia, Dr.
 Rosta Ödönne
 Salgói József
 Salgói Józsefné
 Sancz Klára Lujza
 Sándor Melinda
 Sárdiné Csapó Katalin
 Sárosi Anikó
 Sasi Nagy Istvánné, Dr.
 Schallinger Károlyné
 Serényi Gusztávné, Dr.
 Sergyán Gyuláné
 Simonné Csepregi Zsuzsa
 Soltész Ágota
 Somlai Péter
 Somlai Péterné
 Szabad Károlyné
 Szabó Gábor
 Szabó Gáborné
 Szabó Ilona Mária
 Szabó Péter
 Szabolczki Zsuzsa

Szabóné Jakab Ida
 Szalai Erzsébet
 Szalai Gábor
 Szántó Ferencné, Dr.
 Szászné Sárosi Margit
 Száva Kamilla
 Székely László
 Szekér Ella
 Szelényi Emilné
 Szendefy Zsolt
 Szendefy Zsoltné
 Szilágyi Zsuzsanna
 Szomor Márta
 Takács Ilona
 Tamás Olivér, Dr.
 Tarcsai Gyuláné
 Técsi Jánosné, Dr.
 Telkes Sándor
 Telkes Sándorné
 Tényi György
 Tényi István
 Tóth Ágnes
 Tóth Eszter
 Tóthné Pesthy Katalin

Tőke Anna, Dr.
 Tőke Mária
 Traj Ferenc
 Tuscher Tünde
 Tyihák Ernőné, Dr.
 Ureczky Tímea
 Varga Ádám
 Varga Katalin
 Várszegi István
 Venczel István
 Venczel Istvánné
 Villám Judit
 Vnuk Miloš
 Vojcesek Hajnalka
 Wehofer Rezső
 Wolf Krisztina
 Zachár Ottó
 Zeller Tiborné
 Zöldné Szabó Klára

2012-ben tagdíjat fizetett
 összesen: 277 fő

Egyesületi hírek 2012–2013

www.bohemiabk.hu

A 2012. évi programokból

2012. február 11. – A Prágai házjegyekről mesélt *Holka László* és *Zachár Ottó* barátunk a Csillaghegyi Közösségi Házban nyílt Bohemia-fotókiállítás alkalmából a Népek Napja – Csehország keretében.

2012. február 25. – Bohemia Farsang – táncos-zenés-jelmezes multság a Dover Házban. (Lásd: Bohemia, 2011/2012. 1–4. szám, 28–29. p.)

2012. március 28. – Évi közgyűlés a 2011/2012. évről.

Zachár Ottó beszámol a közgyűlésen

2012. március 31. – A *Bagaméri* család tél- és nyavalyabúcsúztató KISZE-túrája a Hűvösvölgytől a gercsei templomig.

A „fiúsított” Kiszé-bábuval

2012. április 3. – Bohemia-est a Bohemia Sörözőben, ahol harmonikaszó mellett, *Švejk* jelenlétében

Švejk, azaz Polgár Laci a Bohemia Sörözőben

ünnepélyesen csapra vertük a Bohemia Farsang tomboláján nyert, *Orvos Miklós* barátunk által felajánlott Novopaka-i söröshordócskát!

2012. május 5–11. – Sörgyarak, kolostorok, várak Nyugat-Csehországban – tavaszi Bohemia-kirándulás.

Program: három helyi sörgyár, a tep-

A Plasy-i kolostorban

lái és plasy-i kolostorok, a loketi és a chebi vár, sok város.

2012. május 10. – A Múzeumi Szakma Kocsmája a Bohemia BK receptgyűjteményéből választott cseh ételekkel tartotta találkozóját a Pulszky Társaság, illetve a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum rendezésében, a Károlyi Étteremben, rövid Bohemia-prezentációval egybekötve. Ajánlott irodalomként honlapunk Receptek menüpontja szolgált. *Köszönjük a megtisztelést!*

2012. május 11. – Koszorúzási ünnepség *Anton Straka* (1893–1945) cseh diplomata emléktáblájánál a Cseh Köztársaság állami ünnepe alkalmából, a Cseh Centrum, a Bohemia Baráti Kör, a Szlovák Intézet, a Zuglói Szlovák Önkormányzat közreműködésével.

2012. május 24. – *Gyulai Líviusz* barátunk grafikai kiállítása a Józsefvárosi Galériában. Megnyitotta: *Antall István* irodalmi szerkesztő.

2012. május 30. – *Goldmann Ilona* Képek és fények, valamint *Ila Ferenc* Színek és emlékek című kiállítása a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben. Megnyitotta: *Jánoska Péter* barátunk.

Goldmann Ilona ferencvárosi kiállításán, méltaitja Jánoska Péter

2012. június 6. – A 19 éves Bohemia Baráti Kör születésnap bulija a Bem Sörözőben.

Születésnap gyertyafújás...

...és sörözgetés

2012. június 18. – A TIT Hajózástörténeti, Modellező és Hagyományörző Egyesület foglalkozásán a Bohemia BK is bemutatkozott folyóiratával, receptjeivel, illetve vízitúráihoz kapcsolódó cseh történeti hagyományokkal *Zachár Ottó* és *Molnár Éva* előadásában.

2012. június 28. – *Léderer Betty*től, a Czech Tourism megszűnt budapesti irodájának vezetőjétől búcsúztunk a Cseh Köztársaság nagykövetségén. Sajnálattal értesültünk róla, hogy az

iroda bezárt, az érdeklődőknek érthetetlen okokból, mivel éppen az utóbbi évek alatt vívott ki látványos jelenlétet a magyar „piacon”. A Bohemia Baráti Körtől *Goldmann Ilona* barátunk egyik festményét kapta emlékké. (Lásd még: 18. oldal!)

Léderer Betty Goldmannová képével

2012. július 2–7. – Prágai utazás és séták, sok kötetlen programmal, találkozóval, a *Schikaneder*-kiállítás és *Alfons Mucha* Szláv eposzának megtekintésével. (Lásd még: 15. és 16. oldal!)

Látogatás Olbram Zoubek szobrász prágai műtermében

2012. július 27–augusztus 24. – A dob-ruškai nyári cseh nyelvtanfolyamon *Heiner Lajos*, *Miklós Dániel* és *Hagymási Gábor* barátunk képviselte Magyarországot és a Bohemia BK-t. (Lásd még *Heiner Lajos* beszámolóját: 53. oldal!)

2012. július 28–augusztus 5. – Vízitúra a Lužnicén Majdalenától Lišky-ig, sok gáttal, borulással és kalanddal.

Erős a Lužnice árja...

A Lux-csapat

Miki megkerült...

Balázs és Dani az élen

Indulás tovább

2012. augusztus 23–27. – Utazás a Nemzetközi Dudásfesztiválra Strakonicebe a fellépő Magyar Dudazenekarral együtt.

Karakas Zoli, Okos Tibi és Kurdi Gábor dudások Strakoniceben

2012. szeptember 17–27. – Nagy Bohemia-körút *Jan Amoš Komenský* (Comenius, 1592–1670) nyomában. *Program:* Comenius életének legfontosabb állomásai: Morvaország – Nivnice, Strážnice, Uherský Brod, Přerov, Fulnek; Lengyelország – Leszno, Poznan; Németország – Berlin, Magdeburg; Hollandia – Amszterdam, Naarden; hazafelé – Hága, Antwerpen, Aachen, Köln, Heidelberg, Rothenburg, Nürnberg, Prága.

Amszterdami látkép

Heidelberg

Comenius szobra Naardenben

2012. október 2–6. – Kis Bohemia-körút *Božena Němcová* és *Comenius* nyomában a XVII. és XIX. századi Magyarország helyszíneire, ahol az író és *Comenius* megfordultak (Sárospatak, Miskolc, Balassagyarmat), kitérő Kassára az ottani cseh napok megnyitójára a kassai csehek egyesületének szervezésében. (Lásd még: 54. oldal!)

II. Rákóczi Ferenc kőkoporsójánál a kassai dómban

Balassa Zoltán idegenvezetőnk és Esterházy János névtelen mellszobra

Havasi Béla, *Božena Němcová* miskolci emlékének ápolója *Miloš Vnuk* barátunkkal

Zachár Ottó: Prágai házjegyek című kiállításán a kassai Bocatius könyvtárban

2012. október 9. – *Zachár Ottó* barátunk Prágai házjegyek című fotókiállítására Kassán a Cseh Napok keretében. (Lásd még: 55. oldal!)

2012. november 8. – *Zachár Ottó* barátunk vetítéses útibeszámolója a *Comenius* nyomában című Bohemia-körútról a Cseh Centrumban. (Lásd még: 39. oldal!)

2012. november 15. – Szimpózium Rákos Péter tanár úr, prágai hungarológus emlékére a Cseh Centrumban, a többi között az MTA Irodalomtudományi Intézet, a Szlovák Intézet, a Bohemia Baráti Kör támogatásával. (Lásd még: 40. oldal! A szimpózium anyagát lásd: külön mellékletben!)

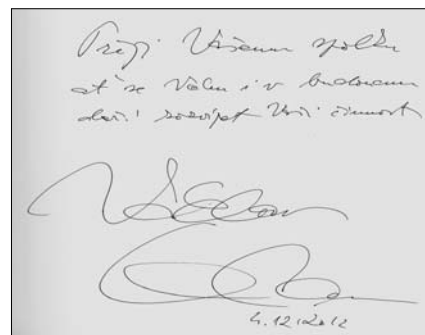
2012. november 25. – Bohemia Szalon *Molnárovánál*.

2012. december 3. – *Zachár Ottó* barátunk köszöntése 75. születésnapja alkalmából a Ferenc Ferdinánd étteremben.

Zachár Ottó barátunk születési köszöntése a Ferenc Ferdinándban

2012. december 4. – *Václav Klaus*, a 2013-ban leköszönő cseh köztársasági elnök magyarországi látogatása keretében a budapesti cseh nagykö-

Václav Klaus elnök üzenete a Bohemia Baráti Körnek

vetségnek köszönhetően a magyarországi cseh üzleti klub és a Bohemia Baráti Kör képviselőivel ebédelt a Gresham Szálloda Páva éttermében. A BBK-t *Zachár Ottó* barátunk mutatta be cseh nyelven az elnöknek, aki feszes hivatalos programjai közepe tte örülni látszott a kötetlenebb formának. *Goldmann Ilona*, *Hankó Ludmilla*, *Molnár Éva*, *Vnuk Miloš* barátainktól átvette a körünket reprezentáló „útravalót” (mint Bohemia folyóiratot, BBK-t bemutató mellékletét, *Csoma Borbála*: Hidat verj, ne éket c. tanulmányát, V. Čtvrtek: Pajzán meséinek *Gyulai Líviusz* illusztrálta könyvét, a Prágai házjegyek kötetecskét, budapesti üdvözlőlapot), majd kérésünkre vendégkönyvünkbe rózta a BBK tagjainak szánt üzenetét. Bár anno Havel elnök úrral több ízben találkozhattunk közvetlenül, örülünk, hogy *Klaus* elnökhöz is eljutott a hírünk. Köszönet a budapesti nagykövetségen fellelhető támogatóinknak, barátainknak. (Lásd még: 25. oldal!)

Václav Klaus elnök dolgozik, *Zachár Ottó* barátunk ebédel

Gyulai Líviusz: *Dzsigoló*, 2011

2012. december 5. – Gyulai Líviusz grafikusművész barátunk köszöntése 75. születésnapja alkalmából a Magyar Művészeti Akadémián.

Gyulai Líviusz barátunk *Vecsésen*

2012. december 7. – Gyulai Líviusz barátunk születésnap kiállítása a Vecsési Kiállítóteremben.

2012. december 12. – Cseh karácsony a szokásos jó hangulatban, ajándék-tombolával, házi süttikkel, gyertyagyújtással, fényképnézetéssel a Bem Sörözőben.

Bohemia karácsony a Bem Sörözőben

A 2013. évi tervekből

2013. január 30. – Hív Riga, „Észak Párizsa” – vetítéses beszámoló

Rigai anziks fekete balzsammal és Laima bonbonnal

Molnárová 2012. évi lettországi önkéntes tartózkodásáról a Bem Sörözőben.

2013. március 27. – Évi közgyűlés: beszámoló a 2012. évről, a 2013. évi tervekről a Bem Sörözőben.

2013. május 1–8. – Tavaszi kirándulás: Észak-Csehország, Bautzen, Drezda. *Program:* kirándulások (Pravčická brána, Pánská skála, Kamenice völ-

gye), várak, kastélyok (Frýdlant, Benešov nad Ploučnicí, Zákupy, Bezděz, Sychrov), városok (Česká Lípa, Liberec, Děčín, Bautzen, Drezda, Prága), hajózás az Elbán.

2013. június 8., 16–24 h – BOHEMIA KARNEVÁLI KAVALKÁD a Bohemia Baráti Kör 20. születésnapja alkalmából! *Rendkívüli programok:* különleges, sosem volt, színes, gazdag kavalkád, nemcsak tortával, hanem vendégekkel, műsorral, Bohemiás tárlattal, vetítéssel, zenével, tánccal és más foglalkozással, kvízzel, tombolával, árveréssel, büfével a Király utca 9. sz. alatti Dover Házban.

2013. június 24–július 7. – A Jagellók nyomában... IV. baltikumi körút. *Program:* Krakkó, Varsó, Vilnius, Kaunas, Trakai vára, a Keresztek hegye, Riga, Pilsrundale, Bauska, Jöelahtive, Jägala juga, Käsnu, Salaspils, Pärnu, Tallinn, Klaipéda, Kur-félsziget.

2013. július 27–augusztus 4. – Vízitúra a Moldván a Lipnoi tótól Boršovig, továbbá autóbuzos kirándulás a környéken, illetve a 8. napon Prága.

2013. augusztus 21–28. – Rotundáktól a táncoló házig... Prágai építésztörténeti kirándulás. *Program:* 1–1 nap alatt Prága román, gótikus, reneszánsz, barokk, eklektikus, szecessziós, modern építészetének tanulmányozása, előzetesen Kolín, Kutná Hora, a prágai Kyje, Prosek templomai.

2013. szeptember 14–20. – Gótikus út... műemlékek Magyarországon, Szlovákián át Lengyelorszáig. *Program:* a gótika megmaradt emlékei, városi és falusi templomok, városházák, várak északkelet-Magyarországon, Szlovákiában (Kassa, Eperjes, Lőcse, Szepesség, Bártfa stb.), Lengyelországban (Novy Sacz).

2013. december 11., 18 h – Bohemia karácsony 18 órától a Bem Sörözőben. Ünnepi hangulatú évszázad szabadfoglalkozás tagjainknak és barátaiknak.

(mé)

További részletek és fényképek:
www.bohemiabk.hu

Fotó: Zachár Ottó, Molnár Éva,
Mudrák Gabi

Hírek Csehországból

2012. január 1–2013. január 11.

2012. január 1. – Csehországban az éves autópálya-matrica díja 1200-ról 1500 koronára emelkedett.

2012. január 1. – Életbe lépett a cseh egészségügyi reform első része, amely alapján kétszintűvé válik a közegészségügyi ellátás Csehországban.

2012. január 1. – A cseh képviselőház által megerősített reformtörvények értelmében a forgalmi adó alsó sávja 10 százalékról 14 százalékra emelkedett.

2012. január 2. – *Václav Klaus* köztársasági elnök és *Petr Nečas* miniszterelnök szokásos közös újévi ebédjük után, Lányban tartott sajtóértekezletükön úgy vélték, hogy Európa gazdasági helyzete súlyos, de borús előrejelzésekre és pánikra nincs ok.

2012. január 3. – Cseh kutatók új módszert fejlesztettek ki egy sejtregedést gátló anyag, a glutation (GSH) olyan formában történő előállítására, mely képes felszívódni, ezáltal jobban hasznosul az emberi szervezetben.

2012. január 3. – Torontóban, életének 88. évében elhunyt *Josef Škvorecký* cseh író és publicista.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

2012. január 5. – A cseh alkotmánybíróóság 2012. szeptember végi időponttal hatályon kívül helyezte a büntetőtörvénykönyv ama cikkelyét, amely a cseh rendőrséget túl könnyen hozzájuttatta a mobilhasználati adatokhoz.

2012. január 6. – A hivatali hatalommal való visszaélés vádjával hétévi börtönrre ítélt volt ukrán kormányfő, *Julija Timosenko* férje politikai menedéket kapott Csehországban.

2012. január 6. – *XVI. Benedek* pápa vízkereszt ünnepén bejelentette, hogy 22 új bíborost nevez ki a február 18–19-re összehívott konzisztórium

alkalmából, köztük *Dominik Duka* prágai érseket is.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

2012. január 9. – A Cseh Barlangász Társaság (ČSS) tagjai összeköttetést találtak Mexikóban, a Yucatán-félszigeten két már ismert barlangrendszer, a Koox Baal és a Tux Kupaxa között, és így a világ negyedik legnagyobb, 56,5 kilométer hosszú víz alatti barlangrendszerét fedezték fel.

2012. január 10. – Egy közvélemény-kutatás adatai szerint a cseh állampolgárok 49 százaléka még mindig Beneš-dekrétumok hatályban maradását támogatja.

2012. január 11. – *Leoš Heger* egészségügyi miniszter rendelete alapján minden 30 ágyas kórházi osztályon megszüntetnek fél orvosi helyet, ami országosan mintegy ezerrel csökkenti a kórházi orvosok számát Csehországban.

2012. január 11. – A cseh kormány jóváhagyta az egyházak kárpótlását célzó törvényjavaslatot. Az állam és 17 csehországi egyház képviselői 2011 nyarán megegyeztek abban, hogy az egyházak visszakapják egykori vagyonuk 56 százalékát (75 milliárd koronára becsülve); a fennmaradó részért az állam 59 milliárd koronát fizet ki kárpótlásként várhatóan 2030-ig. A prágai STEM közvélemény-kutató intézet országos felmérése szerint a megkérdezettek 69 százaléka elutasítja az egyházak kárpótlását, míg 31 százalékuk egyetért vele. (Lásd még: 2012. jún. 13.)

2012. január 14–március 14. – Felújították a prágai Orloj óralapjának nyolc híres szobrát: a Hiúság, a Kapzsiság, a Halál és a Kéj, a Filozófus, az Angyal, a Csillagász és a Krónikás alakját.

2012. január 22. – Reserve címmel az Asztal Társaság művészeti csoport

kiállítása február 20-ig az Érdi Városi Galériában, mely csoport tagjai a Prágában végzett *Luzsicza Lajos Árpád* festő és *Lőrincz Zsuzsa* grafikus-szobrász barátunk is. (Lásd még: 42. oldal!)

2012. január 24. – A 2011. májusi népszámlálás előzetes adatai szerint Prágában 1 272 690 ember élt, 104 ezerrel több, mint a 2001-es népszámlálás idején.

2012. január 26. – A délkelet-csehországi Dobronínban 2010-ben feltárt II. világháborús tömegsírban a helyi csehek által meggyilkolt szudétánemeket maradványait találták.

2012. január 27. – A cseh kormány és az Európai Unió globális navigációs műholdrendszerének (GNSS) programvezetője által megkötött megállapodás értelmében Prága lesz e program központja.

2012. január 30. – Az osztrák *Manfred Honeck* lesz a Cseh Filharmonikusok első vendégkarmestere 2013 és 2016 között.

2012. január 30. – Az európai uniós országok állam- és kormányfői Brüsszelben tartott nem hivatalos csúcstalálkozójukon két új európai uniós szerződést véglegesítettek. Ezek egyike a költségvetési feyelmet növeli a megállapodáshoz csatlakozó országokban, a másik az állandó euróövezeti pénzügyi stabilitási mechanizmus (ESM) létrehozásáról rendelkezik. Az első szerződéshez a 17 euróövezeti ország, valamint az eurót közös fizetési eszközként nem használó országok mindegyike csatlakozott – Nagy-Britannia és Csehország kivételével. Március 4-én *Petr Nečas* miniszterelnök nem írta alá az EU új költségvetési felelősséget rögzítő fiskális paktumát – *Karel*

Fotó: Zachár Otto

Schwarzenberg külügyminiszter szerint belpolitikai okokból.

2012. február 3. – Révkomárom és Zalaegerszeg után Budapesten, a Ráday Képesházban is bemutatkozott a Concordia 2010 elnevezésű, csehországi magyar képzőművész csoport, 12 alkotó 40 munkájával.

A csoport tagjai: *Blaskovics Éva, Gál Attila, Hajnal Mihály, Kutas Ágnes, Németh Endre, Struhár Boglárka, Štefunko Erzsébet, Stirber Péter, Szilva Emőke.* (Lásd még: 2012. júl. 1., okt. 20.)

2012. február 6. – A cseh statisztikai hivatal jelentése szerint éves összehasonlításban 6,9 százalékkal nőtt 2011-ben az ipari termelés Csehországban, míg az építőipar teljesítménye 3,1 százalékkal visszaesett.

2012. február 7. – A prágai cseh Nemzeti Színház történelmi és új épületei közötti területen állították fel azt a hatalmas viasz szívet, amelyet a 2011 decemberében elhunyt *Václav Havel* volt csehszlovák, majd cseh köztársasági elnök emlékére ország-szerte meggyújtott gyertyákból készítettek. Július 4-én a kánikula miatt pincébe került a viasz szív.

2012. február 7. – Rekordnagyságú, 191,4 milliárd korona többlettel zárult a cseh külkereskedelem 2011. évi mérlege. A többlet 70,2 milliárd koronával magasabb, mint 2010-ben – közölte a cseh statisztikai hivatal.

2012. február 8. – A szlovák statisztikai hivatal szerint Szlovákia 2,518 milliárd euró külkereskedelmi mérlegtöbblettel zárta a 2011-es évet, az előző évihez képest az export 17 százalékkal 56,494 milliárd euróra, az import 13,6 százalékkal 53,975 milliárd euróra nőtt.

2012. február 8. – A csehországi háztartások pénzügyi megtakarításainak összege 2011-ben 125 milliárd koronával emelkedett, ami kevesebb, mint a 2008-as évben volt.

2012. február 8. – A cseh parlament alsóháza korlátozta a parlamenti képviselők, szenátorok és az alkotmánybírák mentelmi jogát.

2012. február 8. – A cseh parlament alsóháza és a szenátus jóváhagyta azt a 2012. október 1-jén életbe lépő alkotmánymódosítást, amelynek értelmében bevezetik a közvetlen elnökválasztást, és a 2013. március

7-én távozó *Václav Klaus* államfő utódát már a lakosság választja meg. (A képviselőház 2011 decemberében fogadta el az alaptörvény módosítását.) A kétfordulós elnökválasztás első fordulójában is születet eredmény, ha egy jelölt megszerzi a szavazatok ötven százalékát, plusz egy voksot. Az Európai Unió 20 tagállama közül Csehország a 13. ország, amelyben a lakosság közvetlenül választ államfőt.

2012. február 9. – A magas – és várhatóan emelkedő - munkanélküliség miatt megszigorították az Európai Unióon kívüli országokból származó külföldi állampolgárok munkavállalásának engedélyezését Csehországban.

2012. február 10. – A Cseh Köztársaság 25 év után visszakapta Németországtól *Johann Gregor Mendelnek*, a genetika atyjának *Versuche über Pflanzen-Hybriden* (Kísérletek növényhibridekkel) című, 1865-ből származó műve kéziratát.

2012. február 13. – A cseh mezőgazdasági minisztérium közlése szerint a cseh agrárkereskedelem 2011. éves mérlege 34,7 milliárd koronás hiányt mutat, ami 97 millió koronával maradt alatta az eddigi leggyengébb 2010-es évek.

2012. február 13. – A cseh rendőrség büntetőeljárást indított 15 prágai nő ellen, akiket a neonáci Resistance Women Unity (RWU) mozgalom támogatásával és népszerűsítésével vádoltak.

2012. február 14. – Egy felmérés szerint Csehországban tíz éve a gyerekek egyötöde született házasságon kívül, ma már több mint kétötöde.

2012. február 14. – A brünni székelyű cseh alkotmánybíróság egy érintett állampolgár beadványára reagálva megállapította, hogy a cseh államnak továbbra is nyugdíj-kiegészítést kellene fizetnie azon állampolgárainak, akik a volt közös csehszlovák állam megszűnése (1992) után Szlovákiától alacsonyabb nyugdíjat kapnak.

2012. február 14. – Mintegy háromszáz cseh közéleti személyiség nyílt levélben szólította fel *Petr Nečas* miniszterelnököt, hogy Csehország mihamarabb írja alá az új európai uniós pénzügyi szerződést.

2012. február 17. – A cseh állami nyugdíjassza 2011-ben a nyugdíjakra 39,5 milliárd koronával (460 milliárd forint) többet fizetett ki, mint amit a bevételei fedeztek a cseh Társadalombiztosítás Kezelőség (ČSSZ) tájékoztatása szerint.

2012. február 17. – Csehországban már több mint 300 település közterületein tilos az alkoholfogyasztás.

2012. február 21. – *Martonyi János* magyar és *Karel Schwarzenberg* cseh külügyminiszter Prágában megállapították, hogy soha, az ezeréves közös múlt folyamán nem volt olyan jó a magyar–cseh viszony, mint jelenleg.

2012. február 23. – Graphics Open 2012 címmel a közép-európai régió hat művészeti akadémiajának 60 grafikus hallgatója állított ki először közösen a Magyar Képzőművészeti Egyetem (MKE) Barcsay Termében.

2012. február 24. – *Adolf Hitler* egykori magángyűjteményének néhány festményére bukkantak Doksany faluban lévő apácázárdában. Német művészettörténészek szerint inkább történelmi dokumentációs, semmint képzőművészeti értékük van.

2012. február 25. – Prágában a Vítkov-hegyi Nemzeti Emlékmű komplexumában látogathatóvá vált a *Klement Gottwald*, Csehszlovákia hajdani kommunista vezetőjének mumifikált holttestét karbantartó laboratórium is.

2012. február 27. – Rekordszámú, 711 ezer vendéget fogadtak 2011-ben a csehországi gyógyfürdők, 5,4 százalékkal többet, mint 2010-ben.

2012. február 29. – A prágai kulturális minisztérium megszüntette a csehországi könyvtárakban ingyenesen használható internet költségeinek térítését.

2012. február 29. – A cseh szenátus *Václav Havel*, a 2011 decemberében elhunyt egykori csehszlovák és cseh köztársasági elnök érdemeit méltató törvényt fogadott el.

2012. február 29. – Prágában mintegy tízezer egyetemista a cseh felsőfokú oktatási reform tervezetének átdolgozását követelte.

2012. március 1. – A cseh kormány új törvényjavaslatot fogadott el az audiovizuális művekről és a filmgyártás finanszírozásáról.

2012. március 1. – Egy szakértői tanulmány szerint jelenleg mintegy 4000 aktív tagja van a neonáci mozgalmaknak Csehországban, tíz százalékuk a kemény maghoz sorolható.

2012. március 3. – Prágában *Zdeněk Jiráský* Poupata (Rügyek) című alkotása kapta a legjobb cseh film, rendezés, színész és operatóri munka Cseh Oroszlán-díját. Az Alois Nebel című animációs film díjazottjai között volt a látványtervező *Boráros Henrik* is.

2012. március 4. – A RegioJet cseh magánvállalat megkezdte vasúti járatának menetrendszerű üzemeltetését a Pozsony–Dunaszerdahely–Révkomárom szakaszon.

2012. március 6. – *Václav Klaus* cseh államfő szerint az Európai Unió nem hasznos Európa számára, mert a kontinensnek egy másfajta integrációra lenne szüksége.

2012. március 6. – Két évi felújítás után Brünnben ismét megnyitotta kapuit a világörökség részét képező Tugendhat-villa. A látogatók fejésként 350 koronáért (4 ezer forint), legfeljebb húszfős csoportokban járhatják be a remek funkcionalista épületet. A villát *Ludwig Mies van der Rohe* tervezte 1928-ban a Tugendhat család számára, akik 1930 decemberében költöztek be. Néhány évvel később azonban, a nácik jelentette fenyegetés miatt elhagyták Csehszlovákiát.

A felújított Tugendhat-villa Brünnben

2012. március 8. – *Václav Klaus* cseh elnök először nyilatkozott a cseh Nova TV-nek a 2011-es chilei látogatásán a zakózsébébe sülyesztett drága töltőtoll esetéről, amit nagyon bánt.

2012. március 8. – A prágai motoli temetőben, a Kommunizmus áldozatainak kegyhelyénél *Esterházy János*, a szlovákiai magyarság egykori vezetőjének emléke előtt tisztelegtek a csehországi magyarok, a cseh Politikai Foglyok Szövetsége, a prágai magyar nagykövetség.

2012. március 9. – *Alexandr Vondra* védelmi miniszter hősökké nyilvánította a cseh hadsereg összes katonáját, hogy jobban megfizethesse őket. (A katonák így 2012-ben összesen 700 millió korona prémiumot kaptak.)

2012. március 9. – A cseh statisztikai hivatal közölte: 2011-ben éves szinten 1,7 százalékkal nőtt a bruttó hazai termék (GDP) Csehországban, de a gazdaság recesszióba került.

2012. március 10. – A szlovákiai előre hozott parlamenti választásokon elsőprő győzelmet aratott a *Robert Fico* vezette Irány–Szociáldemokrácia (Smer-SD) párt. A szlovákiai magyarok két pártja közül a Bugár Béla vezette Most–Híd került be a parlamentbe. A Smer – 83, Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) – 16, Egyszerű emberek – 16, Most–Híd – 13, Szabadság és Szolidaritás (SaS) – 11, Szlovák Kereszténydemokrata Unió (SDKÚ–DS) – 11 mandátumot szerzett. *Robert Fico* kormánya április 4-én letette a hivatali esküt.

2012. március 10. – Kelet-Szlovákiában leégett Krasznahorka várának tetőszerkezete.

2012. március 12. – A csehországi háztartásokban egy személyre 2011-ben havi átlagban 12 089 korona nettó jövedelem jutott, 31 koronával kevesebb, mint 2010-ben, amire legutóbb 2004-ben volt példa. A munkanélküliségi ráta 2011-ben havi átlagban 8,6 százalékon volt, 0,4 százalékkal magasabban, mint 2010-ben. A háztartások kiadásai havi átlagban 11 010 koronára rúgtak, 149 koronával haladták meg a 2010-es átlagot.

2012. március 13. – A cseh statisztikai hivatal közlése szerint a Cseh Köztársaságnak 2011. év végén 10 millió 504 ezer lakosa volt, 28 567-el kevesebb, mint 2010 végén.

2012. március 15–18. – Az első Visegrádi Tavaszú Izparádén különleges és hagyományos magyar, valamint cseh ízekkel várták a látogatókat.

2012. március 20. – A cseh statisztikai hivatal előzetes népszámlálási adatai szerint a 2011. májusi népszámláláskor országosan 9049 személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek, míg 2001-ben még 14 672 személy. Tíz év alatt a csehországi magyarok

száma 5623-mal csökkent. Majdnem hárommillió cseh állampolgár nem vállalta nemzetiségét. A szlovákiai népszámlálás adatai szerint 2011-ben 458 467 volt a magyar nemzetiségűek száma, a magyar anyanyelvűeké pedig 508 714. A Szlovákiában élő magyarok számaránya tíz év alatt 9,7 százalékról 8,5 százalékra csökkent az összlakossághoz képest.

2012. március 21. – A legnagyobb cseh exportőr, a Volkswagen-leányvállalat Škoda adózott eredménye 87 százalékkal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, 16,1 milliárd koronára (652 millió euróra), árbevétele 15 százalékkal emelkedve 252,6 milliárd koronát ért el, és 879 200 járművet gyártott. A Škoda termelése adja a teljes cseh export 7 százalékát.

2012. március 21. – A cseh kormány jóváhagyta a prágai Ruzyně repülőtér nevének megváltoztatását, amely 2012. október 5-étől *Václav Havel*, a 2011. decemberben elhunyt volt csehszlovák és cseh köztársasági elnök nevét viseli. Az átnevezést *Fero Fenič* filmrendező kezdeményezte, s az ezt követelő petíciót több mint 150 ezer ember írta alá.

2012. március 21. – A cseh kormány mintegy 23,6 milliárd korona költségvetési kiadás befagyasztását hagyta jóvá a 2012-es évre. A cseh oktatásügyi miniszter távozott hivatalából, mert nem értett egyet a tárca kiadásainak csökkentésével.

2012. március 22. – Hároméves visszaesés után 2011-ben újra nőtt a sörigártás Csehországban – 2,7 százalékkal a 2010-es 15,7 millió hektoliterről.

2012. március 24. – *Robert Fico* leendő szlovák kormányfő szerint Szlovákiában meg kell változtatni az állampolgárságról szóló törvényt, mivel nem szabad, hogy a más országok állampolgárságát megszerzők elveszítsék a szlovák állampolgárságukat.

2012. március 24. – A Cseh- és a Morvaországi Magyarok Szövetségének tisztújító közgyűlésének résztvevői Prágában ismét *Rákóczi Annát* választották országos elnökké, aki 2006 óta áll a CSMMSZ élén, s több mint egy évtizede vezeti az ost-ravai alapszervezetet. A magyar szövetség új alelnöke *Detáry Attila* lett. Júniustól *Smejkal Magdi* barátunk

után *Farkas Éva* vette át a titkári feladatokat.

2012. március 26. – Szlovákiai rektort neveztek ki a római Aquinói Szent Tamás Pápai Egyetem élére *Miroslav Konstanc Adam* személyében. A nyugat-csehországi Pilsenből Rómába speciálisan a Vatikán számára, a húsvéti ünnepekre főzött pilseni sör – Pilsner Urquell – indult útnak.

2012. március 28. – Általános népszavazási törvénytervezetet hagyott jóvá a cseh kormány Prágában.

2012. március 29. – *Václav Klaus* cseh államfő aláírta azt a törvénymódosítást, amely kibővítette azon kárpótlásra jogosult egykori csehszlovák állampolgárok körét, akiknek 1938/39-ben és a II. világháború idején kényszerűen el kellett hagyniuk Kárpátalját.

2012. március 30. – A cseh statisztikai hivatal közleménye szerint a cseh lakosság mintegy fele a 2011. évi népszámláláskor semmiféle vallási hovatartozást nem jelölt meg. Ez ötször több mint az előző, 2001-es népszámláláskor.

2012. március 31. – Szlovákia legrégebbi nemzeti filmművészeti díjának, az Igricnek 100. díjazottja *Bárdos Judit* szlovákiai magyar színésznő lett, aki *A ház* című cseh–szlovák koprodukcióban készült film főszerepéért kapta az elismerést.

2012. április 3. – A négy visegrádi országban végzett felmérés szerint a megkérdezettek egyértelműen pozitívan értékelik *Václav Havel* volt csehszlovák és cseh államfő közéleti tevékenységét.

2012. április 3. – A prágai Archa Színházban bemutatták a *Húsvéti passiójátékok* című rockoperát a The Plastic People of the Universe együttes és a Pardubicei Kamara Filharmonikusok közreműködésével.

2012. április 3. – Több mint két évi helyreállítás után ismét megnyílt a nagyközönség előtt a prágai Klementinum barokk könyvtárterme, a cseh Nemzeti Könyvtár székhelye. (Épült 1727-ben, *Kilian Ignaz Dientzenhofer* tervei alapján.) A majdnem 500 négyzetméteres csarnokba óránként legfeljebb 50 embert engednek be az ideális klíma megőrzése érdekében.

2012. április 3. – *Petr Nečas* cseh miniszterelnök és *Angela Merkel*

német kancellár Prágában úgy nyilatkoztak, hogy kölcsönösen tiszteletben tartják egymás eltérő álláspontját az atomenergetika fejlesztéséről, illetve az európai fiskális paktumról.

2012. április 3. – Az észak-amerikai Molson Coors sörgyár bejelentette, hogy megállapodást kötött az amszterdami, illetve prágai központú StarBev L. P. cég megvásárlásáról 2,65 milliárd euróért (3,54 milliárd dollár) a CVC Capital Partnerstől.

2012. április 6. – *František Bártík* történész nyilvánosságra hozott első listája alapján több mint 500-an haltak meg a csehországi uránbányákban a kommunista rendszer idején, és az ott dolgozók több mint felét politikai foglyok tették ki.

2012. április 11–14. – Brűnben Mega7vége néven kulturális, zenei, irodalmi, szórakoztató és turisztikai programokkal teli napokat rendezett a Kazinczy Ferenc Diákklub (KAFEDIK).

2012. április 11. – A cseh kormány takarékosági intézkedéscsomagot hagyott jóvá, mellyel 2013-ban és 2014-ben három százalékos alá szorítják a GDP-arányos költségvetési hiányt.

2012. április 13. – Egy prágai bíróság megvesztegetés miatt másfél évi feltételes szabadságvesztésre ítélte *Vít Bárta* parlamenti képviselőt, a kormánykoalícióban részt vevő Közügyek párt frakcióvezetőjét. *Jaroslav Skárka* képviselő (független, korábban Közügyek), aki pénzt fogadott el Bártától, három évi végrehajtandó szabadságvesztést kapott.

2012. április 20. – *Robert Fico* új szlovák miniszterelnök első külföldi útja Prágába vezetett.

2012. április 14–15. – Több mint 20 ország kalózpártjai tanácskoztak Prágában egy Európai Kalózpárt létrehozásának lehetőségéről.

2012. április 16. – A ČVVM prágai közvélemény-kutató intézet országos felmérése szerint a csehek leginkább a szlovákokat, legkevésbé a romákat kedvelik.

2012. április 17. – *Karolina Peake*, a Közügyek párt első alelnöke bejelentette, hogy kilép a pártból és új politi-

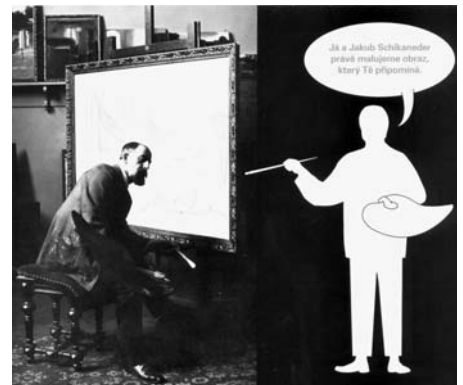
kai csoportosulást hoz létre. (*Lásd még: 2012. nov. 3.*)

2012. április 18. – A daazo.com rövidfilmes videomegosztó portál által szervezett Visegrad Shorts on Tour rövidfilmfesztivál 1000 eurós fődíját egy cseh film, *Robert Hloz Numbers* című alkotása kapta.

2012. április 18. – Brűsselben a cseh és az amerikai védelmi miniszter, *Alexandr Vondra* és *Leon Panetta* kormányközi szerződést írtak alá, amelynek értelmében cseh cégek is részt vehetnek az amerikai állami hadimegrendelésekre kiírt pályázatokban.

2012. április 18. – Rekordáron, 55,75 millió koronáért (675 millió forint) kelt el Prágában *František Kupka* (1871–1957) világhírű cseh absztrakt festő *A kék formája* című képe.

2012. április 20. – A Prágai Nemzeti Galéria Valdštejn Lovarda kiállítóhelyén *Jakub Schikaneder* (1855–1924) cseh festő alkotásaiból nyílt áttekinthető kiállítás, 2013. január 13-ig meghosszabbítva.

Schikaneder-üdvözlőlap a kiállításról

2012. április 21. – Prágában tízezrek követelték a jobbközép cseh kormány lemondását és az idő előtti parlamenti választás kiírását. A cseh szakszervezetek országos tiltakozó sztrájkot tartottak a kormány megszorító és takarékosági intézkedései ellen.

2012. április 22. – A cseh kormánykoalíció három pártjának elnöke megállapodott, hogy április 27-ével felmondják a koalíciós szerződést. A legnagyobb kormánypárt elnöksége 23-án úgy döntött, hogy *Petr Nečas* cseh kormányfő, a Polgári Demokratikus Párt (ODS) elnöke 27-én bizalmi szavazást kezdeményez

Forrás: Týden, 2012

Petr Nečas miniszterelnök

a parlament alsóházában. A Petr Nečas vezette cseh kormány 27-én túlélte a bizalmi szavazást.

2012. április 24. – A cseh statisztikai hivatal közlése szerint Csehországban 50 százalékkal nőtt a bruttó hazai termék (GDP) az 1990–2010 közötti két évtizedben. (Szlovákiában 65 százalékkal.)

2012. április 24–29. – A Budapest Táncfesztivál vendége volt a South Bohemian Ballet, a Ballet Prague Junior együttes, a Frenák Pál Társulat és a Bozsik Yvette Társulat.

2012. április 25. – Alkotmánybírósági döntéssel a cseh állam tulajdonában marad a híres opočnoí (Kelet-Csehország) vadász kastély, amelyet a második világháború után a Beneš-dekrétumok alapján koboztak el egy szudétánemet családtól a csehszlovák hatóságok.

2012. április 26. – Nadežda Kavalírová, a Csehországi Politikai Foglyok Szövetségének elnöke a prágai nagykövetségen átvette a Schmitt Pál köztársasági elnök adományozta Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét.

2012. április 28–29. – Megalakulásának 55. évfordulóját ünnepelte Prágában a legrégebbi „csehszlovákiai” magyar diákszervezet, a prágai Ady Endre Diákkör (AED).

2012. május 3. – Kontaktzóna – Juraj Meliš és a szlovák–magyar kapcsolatok című kiállítással tisztelgett a budapesti Kassák Múzeum a szlovák szobrász, egykori avantgárdista művész 70. és Kassák Lajos író, képzőművész 125. születésnapja előtt.

2012. május 3–4. – A visegrádi országok védelmi miniszterei a csehországi Litoměřicében megállapodtak, hogy közös, több mint háromezer fős EU-harccsoportot hoznak létre,

amelynek vezetését Lengyelország vállalta.

2012. május 4. – A cseh képviselőház elfogadta azt a törvénymódosítást, amelynek értelmében öt éven belül eltűnnek az óriási reklámtáblák a csehországi autópályák, a gyorsforgalmi és az elsőrendű utak mellől.

2012. május 5. – A visegrádi négyek államfői – Ivan Gašparovič szlovák, Václav Klaus cseh, Bronisław Komorowski lengyel államfő és a május 2-án megválasztott, de hivatalba még nem lépett Áder Jánost képviselő Balogh Csaba pozsonyi nagykövet – a szlovákiai, magas-tátrai Csorbátónál tanácskoztak.

2012. május 9. – A cseh kormány jóváhagyta az állami tisztviselők és hivatalnokok viselkedését szabályozó etikai kódexet.

2012. május 10. – Prágában, a Kereskedelmi Palota nagytermében megnyílt az Alfons Mucha híres Szláv

A Petr Chelčický című óriáskép részlete Alfons Mucha Szláv eposzából

eposz festményciklusát bemutató kiállítás. A Szláv eposz több mint négy évtizeden után a dél-morvaországi Moravský Krumlov kastélyából került a fővárosba, melynek maga a művész ajándékozta a ciklust 1928-ban. A kiállítást 2013. szeptember 30-áig tekintheti meg a nagyközönség. Az óriásképek állandó helyét még keresik.

2012. május 11. – Itt csehek gyilkoltak! elnevezéssel új ismeretterjesztő, turisztikai projekt indult Csehországban. A túrákon az érdeklődők meglátogathatják azokat a helyeket, ahol a II. világháború után a csehek erőszakcselekményeket követtek el a helyi szudétánemek ellen.

2012. május 11. – A cseh nemzeti könyvtár, amely 1993 óta jegyzi a kiadott könyvcímeket, közölte, hogy 2011-ben rekordszámú, összesen 18 985 könyvet adtak ki Csehországban.

2012. május 12. – A 67. Prágai Tavasz nemzetközi zenei fesztivál 46 koncerttel, két egyedülálló műsorszámmal és hat operaelőadással várta az érdeklődőket.

2012. május 15. – Korrupció gyanújával őrizetbe vették Csehországban az ellenzéki szociáldemokrata párt egyik vezető politikusát, David Rathot, a közép-csehországi régió volt elöljáróját és hét társát.

2012. május 16. – Csehországban 40. alkalommal rendezték meg a Lidicei Nemzetközi Rajzpályázatot a német náci csapatok által 1942-ben meggyilkolt gyermekek emlékére.

2012. május 17. – Prágában megnyílt az 5. cseh sörfesztivál, ahol több mint százféle sört kóstolhattak a látogatók.

2012. május 17. – Az európai uniós ETNOFOLK-projektben öt ország – Ausztria, Csehország, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia – hat intézményének konzorciuma jóvoltából internetre kerül a közép-európai néprajzkincs.

2012. május 17–20. – Huszonhat ország, köztük Magyarország, mintegy 400 kiadója vett részt a 18. prágai nemzetközi vásáron.

2012. május 19. – Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja (KSČM) prágai kongresszusán újabb négy évre Vojtěch Filipet választották a párt elnökévé.

2012. május 19. – A Szigetköz Turizmusáért Egyesület szlovák nyelvtanfolyamot szervezett tagjai számára, majd november 26-án hatvan környékbeli szállodai és éttermi alkalmazottnak indított nyelvtanfolyamot.

2012. május 19. – Prágában emléktáblát kapott Görgey Artúr honvédtábornok, az 1848-49-es magyar szabad-

Görgey Artúr prágai emléktáblája

2012. május 19-én Prága belvárosában nevezetes esemény történt. A Kožná utca 8. sz. alatti ház falára emléktábla került a vegyész Görgey Artúr tiszteletére. A táblán cseh és magyar nyelven az alábbi szöveg olvasható – sajnos betűhibával:

Görgey Artúr 1818–1916

E házban lakott az 1848–49-es magyar szabadságharc kiemelkedő hadvezére.

1845–48 között neves vegyészként a Károly Egyetemen tevékenykedett.

A prágai emléktábla

által felkínált katedrát. 1848-ban, miután megkezdte munkáját a Batthyány-kormány, br. Eötvös Józsefnél folyamodott tanári állásért a pesti egyetemen. Ismert okok miatt erre már nem kerülhetett sor.

Az emléktábla állításában kiemelkedő érdeme van elsősorban dr. Palágyi György Istvánnak, a csehországi Görgey Artúr Társaság elnökének, aki több éves munkával szerezte meg a szükséges engedélyeket.

Az emléktábla-állítást támogatta az összes magyar kisebbségi szervezet. A prágai magyar nagykövetség is elhelyezte koszorúját az avatáson. A táblán lévő bronz portrét Návay Sándor hódmezővásárhelyi szobrászművész készítette. Az emléktáblát megáldotta Éles György prágai református lelkész.

Az eseményen részt vettek: a Görgey Artúr Társaság, a prágai magyarok népes közönsége, a prágai magyar nagykövetség képviselői, Magyarországról jelen volt: dr. Katona Tamás történész, Görgey Tibor és családja, dr. H. Tóth István irodalomtörténész, Kerékgyártó László, a magyarországi Görgey Kör elnöke. Ezután a prágai Magyar Intézetben emlékező konferenciára került sor, ahol egy-egy előadó húsz percig beszélhetett.

A jövőben Görgey Artúr emléktáblájánál szándékoznak megemlékezni nemzeti ünnepeinken a csehországi magyarok.

*Kerékgyártó László,
a magyarországi Görgey Kör elnöke*

ságharc honvédségének főparancsnoka, az akkori forradalmi kormány hadügyminisztere. *(Lásd még: kérést írásunkat!)*

2012. május 20. – Europa Jagellonica elnevezéssel nagyszabású kiállítás nyílt szeptember végéig a közép-csehországi Kutná Horában. A mintegy 350 értékes műtárgyat a világ több mint 120 múzeuma bocsátotta rendelkezésre.

2012. május 22. – Prágában több ezer ember tüntetett a Cseh–Morva Szak-

szervezeti Szövetségek Konföderációjának (ČMKOS) felhívására a cseh kormány reformjainak leállítását, a kabinet távozását és új parlamenti választások kiírását követelve.

2012. május 23. – A cseh gazdák közlekedésslassítással tiltakoztak a kormány reformpolitikája ellen.

2012. május 23. – A cseh kormány jóváhagyta az általános forgalmi adókulcsok emelését. *(Lásd még: 2012. szept. 6.)*

2012. május 23. – A Himalája-hegységben életét vesztette az ötvenéves *Milan Sedláček* cseh hegymászó a Föld negyedik legmagasabb hegycsúcsa, a 8516 méteres Lhoce meghódítása közben.

2012. május 23. – *Pető Tibort*, az Információs Hivatal távozó főigazgatóját nevezték ki Magyarországra Prágába akkreditált új nagykövetévé. Előde, dr. *Szőke László* nyáron négy év után a KEH Külügyi Igazgatóságának élére tért vissza.

2012. május 24. – A cseh képviselőház alkotmányjogi bizottsága úgy döntött, hogy a csehországi egyházaknak bizonyítaniuk kell az állami szerveknek, hogy korábban valóban az ő tulajdonukban volt az a vagyon, amelyet az egyházi kárpótlás során viszszaigényelnek.

2012. május 25. – A Travel Service cseh magán légitársaság két Boeing 737-700 típusú személyszállító repülőgépet vett a csődbe ment Malévtól.

2012. május 25–27. – A külföldön élő csehek éves világtalálkozóját rendezték meg Prágában.

2012. május 27. – Prágában elhunyt *Zita Kabátová*, az első Csehszlovák Köztársaság utolsó filmszínésze. 99 éves volt.

2012. május 29. – Cseh fürdők – Európa Szalonja néven településceportot hozott létre négy cseh fürdőváros, hogy könnyebben kerülhessen fel az ENSZ Nemzetek Nevelésügyi Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) világörökségi listájára.

2012. június 1. – *Petr Kovařík* lett a Borsodi Sörgyár vezetője.

2012. június 1. – A közszolgálati Cseh Televízióban egyórás önálló magazinműsort tart *Karel Gott*, a cseh könnyűzenei legenda.

2012. június 2. – Elpusztult a prágai állatkert Ferdinánd nevű indiai sülje (*Hystrix indica*): a majdnem harmincegy esztendő megélt tüskés jöszög fajának legidősebb ismert képviselője volt a világon.

2012. június 4. – A Barátság kőolajvezeték Csehországba vezető ágán cseh–orosz árviták miatt leállt a szállítás.

2012. június 8. – A német külkereskedelmi kamarák kezdeményezésére készült felmérés szerint Csehország a legvonzóbb befektetési környezet

a közép-kelet-európai régióban, megelőzve Lengyelországot és Szlovákiát. Magyarország a 13. helyezett a vizsgált 15 ország között.

2012. június 8. – A prágai DOX kortárs művészeti centrumban emlékkiállítás nyílt *Karel Nepraš*, az egyik legjelentősebb XX. századi cseh szobrász-képzőművész (1932–2002) halálának 10. évfordulójára október 1-ig.

Forrás: Kiállítási prospektus

Karel Nepraš: Fej-szökőkút IV, 1983

2012. június 9. – Csehországi magyarok a morvaországi Mirovban emlékünnepeket tartottak *Esterházy János*, a csehszlovákiai magyarság két világháború közötti vezető politikusának emlékére.

2012. június 9. – A libereci állatkertben a világon elsőként sikerült mesterségesen szaporítani és kikelteni védett békászó sast (*Aquila pomarina*).

2012. június 11. – Bezárták és 2015-ig felújítják a prágai Nemzeti Színház 130 éves történelmi épületét. Szeptemberben indoklás nélkül felmentették *Ondřej Černý* színházigazgatót.

2012. június 12. – Cseh multimilliomosé lett 48 millió euróért a Maeterlinck-palota a francia Riviérán, Nizza partjainál.

2012. június 12. – Kilakoltatták *Věra Bílát*, a külföldön is ismert, népszerű csehországi roma énekesnőt.

2012. június 13. – A cseh parlament alsóháza elfogadta az egyházak kárpótlásáról szóló törvényt. (Lásd még: 2012. aug. 15.)

2012. június 13. – Eladással egybekötött kiállításon mutatták be a prágai állatkert nőstényelefántjának, Shantinak a festményeit, a művek eladásából származó bevételt a Srí Lanka-i Pinnawalában működő elefántmenhely megsegítésére fordítják.

2012. június 13. – Skót szoknyák számára készülő gyapjúszövetet neveztek el hivatalosan a 2011 decemberében elhunyt *Václav Havel* egykori cseh elnökről.

2012. június 13–17. – Az V. Budapesti Cseh Sörfesztivál zajlott a Városháza Parkban.

2012. június 14. – Prágában *Alexandr Vondra* cseh és *Martin Glyác* szlovák védelmi miniszter nyilatkozatot írt alá a cseh és a szlovák hadsereg együttműködéséről.

2012. június 15. – A cseh rendőrség vizsgálatot indított *Vlasta Parkanová*, a cseh képviselőház alelnöke, volt védelmi miniszter ellen, akitől megvonták a mentelmi jogot és kiadták a hatóságoknak. Parlamenti képviselői posztjáról Parkanová nem mondott le.

2012. június 15. – *Olbram Zoubek* cseh szobrászművész közel 70 szobrával nyílt látványos kiállítás a révkomáromi Limes Galéria Katonatemplom kiállító terében. (Lásd még: 19. és 62. oldal!)

2012. június 20. – *Václav Klaus* 2013 márciusában, elnöki mandátuma lejártával a Hradzsinból Hanspaulka elnevezésű prágai luxusnegyedben álló egyik legelegánsabb villába teszi át munkahelyét.

2012. június 21. – Brünnben megnyílt Európa második legnagyobb csontkápolnája.

2012. június 22. – A visegrádi csoport (V4) országainak miniszterelnökei Prágában négy pontos javaslatcsomagot terjesztettek az EU vezetői elé közös levelükben, az euróövezet problémáival, a gazdasági és monetáris unió jövőjével, a kohéziós politika valósításával kapcsolatban.

2012. június 22. – *Eva Kmentová* szobrászművész (1928–1980) *Kezek, ujjak, ajkak* című kiállítása nyílt a prágai Kampa Múzeumban szeptember 2-ig. (Lásd még: 62. oldal!)

2012. június 27. – Váratlanul menesztették a cseh kormányból *Jiří Pospíšil* igazságügyi minisztert, ami éles bírálatokat és tiltakozásokat váltott ki országszerte. Július 3-án *Václav Klaus* cseh köztársasági elnök *Pavel Blažek*et nevezte ki új igazságügyi miniszterré.

2012. június 15. – Megszűnt a Czech Tourism magyarországi képviselője, annak ellenére, hogy éppen az utóbbi években, *Léderer Betty* vezetése alatt fellendítette a minőségi turisztikai kapcsolatokat. A cseh állami ügynökség új központi igazgatója, *Jan Hegert* szerint a cseh gazdaságnak sokkal nagyobb hasznot hoznak a Kínából érkező látogatók, mint a magyarországi turisták – írta a *Mladá Fronta Dnes*. (Lásd még: 9. oldal!)

Fotó: Zachár Ottó

Léderer Betty búcsúztatása a cseh nagykövetségen

2012. június 28. – Az Európai Molekuláris Biológiai Szervezet (EMBO) 2012-es aranyérmét az auxin elnevezésű növényi hormonok szerepét vizsgáló *Jiří Friml* cseh kutatónak ítélte oda.

2012. június 29. – *Václav Klaus* cseh köztársasági elnök *Petr Pavel* tábornokot nevezte ki a cseh hadsereg új vezérkari főnökévé a nyugdíjba vonult *Vlastimil Pícek* tábornok helyett, aki 2007-től töltötte be a tisztséget.

2012. június 30. – A szecesszió egyik legjelentősebb képzőművésze, *Alfons Mucha* (1860–1939) művei-

Fotó: Zachár Ottó

Eva Kmentová szobra a prágai Kampa Múzeum udvarán

Felhőkön sétálva...

Gondolatok Olbram Zoubek kiállításához

(Komárom, Limes Galéria, 2012. június 15–július 29.)

A révkomáromi műgyűjtők, Méhes Anna és Méhes Vilmos jóvoltából, és több mint egy éves szervező munka eredményeként „Felhőkön sétálva...” címmel nyílt meg a volt katonai templomban Olbram Zoubek, a modern cseh szobrászat élő legendájának kiállítása az utóbbi három évtized munkásságából.

Olbram Zoubek mester szobrai valójában nem is szobrok, hanem építmények: a lélek köré épült szentélyek. A gondolatot, a létet magukba záró műalkotások. A már-már közhellyé vált mondat miszerint: „mindegyik kőben megvan a szobor, csak le kell vénsi a felesleges kőanyagot” itt veszi érvényességén. Pont az ellenkezőjével találkozunk: mintha mindegyik szobornak először a belseje lenne meg, és csak azután a felületi formája – a szobrász kezének nyomával, amely tovább fokozza a különös emberi megnyilvánulásukat, vagy az elegáns vajatok sűrű ritmusával – nem véletlenül utalva az ógörög szobrászatra: a kúrosz és a kór é ábrázolásaira, illetve a dór oszloprendre. Olbram Zoubek mester szobraiban van valami egészen archaikus: egy olyan mértékű absztra-

amikor a szoborból mint a csontok, az erek vagy az idegek kinyúlhatnak a vas konstrukció részei, mint valamiféle csápok, amelyekkel letapogatja a körülötte lévő teret. És néha már fájó ez a „befejezetlen”, perforált test – a bronz mintha olvadna és tűnne el valahol a térbe, hogy rögtön ezután való egészében bennünk jöjjön létre: a sors adta jelenlegi állapotot idézve. Belülről kifelé épült szobrok – egy olyan pontig, amikor az elménk már nem azt keresi: „mit ábrázol?”, és hogyan ábrázolja a testet – milyen anatómiai pontossággal vagy deformációval, hanem azt keresi: „mi van benne”. Mi marad, ha elmúlik egy test? Egy emlék? Emlékezet? Kis élettörések? Mi rejlik a szoborban? – Vágyam? Fájdalmam? Szerelmem? Egy szó, amit nem mondtam ki, akkor amikor kellett?

Visszatérő és újból feldolgozott motívumok egy témára – az emberi létre. Elvarázsolt mondatok lassú feltárássá szánt szobrok. A szoborral való hosszú elbeszélgetésre szánt alkotások, és lehet hogy azután a saját magunkkal történő új találkozásra szánt szobrok...

Szoborerdő a révkomáromi Katonatemplomban

Olbram Zoubek a gratulációkat fogadja

hálás és ábrázolásmód, amire csak az igazán nagy kultúrák voltak képesek (a kükládi, az ókori görög, vagy a kelta művészet) – valami egészen emberi, elemi érzés és egy csontig letisztult formai nyelvezet. És ehhez kapcsolódik még az a finom játék, amikor a hétköznapi cement felületét erős színek vagy az arany borítja be – egy ilyen „juszt is” harc az elménkkel, amely valami egészen mást várná. Ehhez társul néha az egyfajta „szándékos befejezetlenség”,

Lélekké nemesíteni a betont...

Meghagyni a cement hétköznapi arcát, de régmúlt idők főpapjainak díszruhájába öltöztetni...

Bronzból öntött lábokban jeleníteni meg az örök mozgás fuvalatát...

Hagyni a szobrot eltűnni, elillanni, hogy azon nyomban megjelenjen az elménkben – különleges csendjével, de mégis állhatatos expresszivitásával.

Mennyi lépést kell megtenni ahhoz, hogy a látszólag statikus forma elhangzott mondattá váljon? Mondattá, amelyben egymásra találnak a tisztán hallott szavak és a tökéletesen absztrahált forma. Szavak a lét törékenységéről és a kérdésekről, melyekre nem mindig találunk választ... És talán ez létezésünk csendes szerencséje.

Erről – van, akinek mesélnék, van, akinek némák maradnak Olbram Zoubek mester szobrai. A felhőkön sétálnak, könnyedén érintve valakinek a lábnyomait, aki odafönt, vagy a lelkünkben lakik.

PhDr. Eva Dénesová művészettörténész,
a révkomáromi Dénes Galéria vezetője
Fotó: Zachár Ottó

Dúdor és Prága

...talán valamikor, talán a hetvenes években – nem..., nem a békeidőben, midőn Jan NERUDA, a költő sétált lefelé a BONAPARTE felől a KOCOUR irányába – szóval nem az UHERSKO–MAĎARSKO évei alatt, hanem 100 évvel később, a szocializmus építése idején történt! De hetvenes évek akkor is voltak, és a politika nem tehet az idő múlásáról! – talán fordítva igaz lehet! – mormogta FRANCIN bácsi, miközben komótosan beletöltötte a 2 cent rumocskát az éppen elé érkező söröcskébe a Malváz sarokasztalánál, ahol nemsokára két magyar festőtanonc is tiszteletét teszi, de majd csak este, mert csak az este hozza meg az ihletet, ihletet a beszélgetésre, mert az ifjúság akkor még tudott beszélgetni a nagy dolgokról, meg a jövőről, mert később erre idejük sem lesz – ha fiatalon nem beszéled ki a lelkedből...! Mert

Galán Géza, az azóta elhunyt színész és Luzsicza Lajos Árpád festőművész, Dúdor István barátai

Dúdor István: Prágai emlék, Kampa. 1976–77, tus, papír

később már talán késő, mert később már csak a FESTMÉNYEK mesélnek, lelkedről, ha úgy tetszik rólad, a kész művészről, de Te talán akkor már nem VAGY! (A FESTŐ ekkor, ne felejtjük, csak ifjanc tanonc – de a legjobb fajtából!)

Szóval a hetvenes évek közepén – pontosabban – 1977. szeptember 12-én a LUŽICKÉHO SEMINÁŘE és KARLŪV MOST sarkán láttam meg az öregasszonyt, fekete ruhában, fehér csipke a keze felett és fehér csipke a nyakát övezve... meg a macska!... Fekete macskát vezetett, vagy nyolc méter géz világi-

A dereski festő

tott a macska nyakától a csipkés kezéig... és hopp!... köddé váltak! Mint ahogy még látom, aztán már nem látom...!

Aztán megláttam a festőt, mert sállt a nyakában, és sálat a nyak körül lezseren és nagy kerek sapkát csak festők viselnek!

Ott állt a Karlův MOST alatt – ahová Jan Neruda, a költő éppen igyekezett, hogy időben elérje a

MALVAZ nyitását – ő volt, aki ott állt, nekidőlve a korlátnak, DÚDOR ISTVÁN, a dereski festő! (még csak tanonc!) Látszott rajta, hogy vár valakit.

Ilyen garabonciást addig még nem láttam, és nem gondoltam, hogy pont 1977. szeptember 12-én délután 15 órakor pillantom meg PRÁGÁBAN a KAMPÁN.

– Dúdor Pista vagyok, a festő! – szólalt meg magyarul – mert Te is magyar vagy – ez látszik, és festő is vagy, mert ez is látszik, meg mondani is akarok valamit – és akkor beültünk a DVOU SRDCIBE, és Pista, a festő elmesélte nekem és BOHUMILNAK, az írónak és ZRZAVÝNAK, az öregnek, aki hasonlított Barcsay Jenőhöz, és akihez annyira hasonlított, hogy Velenében, a biennálén össze is tévesztették magukat egymással, mikor egyszer szemben ültek egymással a kávéházban!

Szóval Pista – a dereski, és akkor már prágai festő – sőt POZSONYON is túl – megérkezett egyszer PRÁGÁBA, úgy 74–75 körül, ősszel, hogy itt kezdje meg tanulmányait az AKADEMIÁN, és hát, mivel festő, és itt van PRÁGÁBAN a híres víz, a VLTAVA, tehát fessük le! Jó közel a vízhez, lehetőleg a KÁROLY híd alatt, úgy, hogy a lábad benne álljon a vízben, és az állványt is a vízbe kell állítani, hogy az ihlet ihlet legyen, mert ez mégiscsak PRÁGA és nem DERESK!

És akkor jött az öregasszony, fekete ruhában, csipkedísszel a kezefeje felett (alatt), úgy lépkedett bele a Vltavába az öregasszony fekete ruhájában, addig amíg a feje búbját is elfedte a víz, és csönd lett, és a villamos csörgése sem hallatszott és a TŘI PSTŘOSŮBÓL sem hallatszott a jestye jedno pivo! – meg a platyíme, pane vrchní! Csak a fekete macska énekelt a Moldva partján egy fához kötözve a nyolc méteres gézpórázon.

Hogy mi a (képző)művészet, meg mennyi az élet? Meg egyébként is – meglátjuk majd egyszer, messze időben, talán...

Később már nem a KAMPÁBAN, hanem a MALVÁZBAN folytattuk, ahova Neruda, a költő igyekezett a sarokasztalhoz, és ahol már ott ült Pabló, a malagai, meg Henri, a kékék ismerője, és talán ő, a kékék mestere volt az, aki megkérdezte söréből felnevezve: KI A LEGKÉKEBB FESTŐ MOST ÉS MINDENKOR?

– De FRANTIŠEK JIROUDEK professzornak van most is PRÁGÁBAN az AKADEMIÁN egy tanítványa – mondják. Ő festi az EGET, ahogy az ÉG ÉG, ahogy a KÉK KÉK, úgy festi, ahogy olyan kék talán nincs is! Szeretnék vele megismerkedni! – mondta Pablo Picasso az asztalnál. És akkor leterítették a sörcepakat az asztalkendővel, mert már 10 óra volt és 10 óra után a hetvenes években a XX. században – nem adtak több SÖRT senkinek sem PRÁGÁBAN!

Luzsicza Lajos Árpád festőművész
Elhangzott: 2012. június 2-én
Budapesten, a Skoda Éva Galériában.
Fotó: Zachár Ottó

ből nyílt kiállítás a Pécsi Galériában a znojmoi *Zdeněk Trmal* magánygyűjtő jóvoltából augusztus 26-ig.

2012. június 30. – *Dúdor István*, a festők Villon-ja címmel kiállítás nyílt a dereski festő (1949–1987) képeiből a budapesti Skoda Éva Galériában. (Lásd még: 20. oldal!)

2012. július 1. – Csehországtól Lengyelország vette át fél évre a V4-országcsoporthoz vezető vezetését.

2012. július 1. – A Concordia 2010 csehországi magyar képzőművészek *Piros?* című kiállítása a budapesti Erdős Renée Házban július 20-áig.

Farkas Veronika kurátor és Hódos Mária a Concordia 2010 *Piros?* című kiállításának rendezői az Erdős Renée Házban

Fotó: Mudrák Gabi

2012. július 3. – A MOL Nyrt. megállapodást írt alá a Cseh Köztársaságban töltőállomásokat üzemeltető Pap Oil megvásárlásáról. Az október 1-jén lezárult tranzakcióval a MOL 124 üzemanyagtöltő állomással növelte csehországi hálózatát, és összesen 149 kúttal 5 százalékos részesedéssel rendelkezik a cseh kiskereskedelmi üzemanyagpiacon.

2012. július 6. – Karlsuhében bemutatták azt a szövetdarabot, amely *Husz János* (1369-1415) cseh pap és vallásújító ruhájából találtak meg véletlenül. Közben bizonytalanná vált Husz egykori dél-csehországi, husneci szülőházának sorsa, mert a felújítási munkálatokra a Csehszlovák Huszita Egyháznak nem sikerült európai uniós támogatást szereznie.

2012. június 29–július 7. – A *The Almost Man* (Mer eller mindre mann) című, *Martin Lund* rendezte norvég játékfilm nyerte el Karlovy Varyban a 47. nemzetközi filmfesztivál fődíját, a Kristályglóbuszt. Bemutatták *Miloš Forman* *Tűz van babám!* című filmjének digitalizált változatát *Josef Šomr* cseh színész tiszteletére. *Susan Sarandon* Oscar-díjas amerikai színésznő életműdíjat vett át, *Kristály-*

glóbuszt kapott még *Helen Mirren*, szintén Oscar-díjas brit színésznő, *Szabó István* július 1-jén telt ház előtt levetített *Az ajtó* című játékfilmjének főszereplője.

2012. július 21–28. – A dél-morvaországi Uherské Hradistěben rendezett 38. nyári filmakadémiai fesztivál Focus szekciójában a magyar filmművészetet mutatták be kezdetektől napjainkig. Meghívott vendégek voltak *Szabó István*, *Fliegauf Bence* és *Jankovics Marcell* filmrendezők. *Szabó Istvánt* a cseh filmklubok díjával tüntették ki.

2012. augusztus 15. – A baloldali többségű prágai szenátus megvétőzta a cseh történelmi egyházak kárpótlásáról rendelkező jogszabálytervezetet. (Lásd még: 2012. , nov. 8., 22.)

2012. szeptember 1. – Radikálisan megváltozott Prága jól megszokott, megbízható tömegközlekedése, ami elégedetlenséget váltott ki a lakókból és látogatókból.

2012. szeptember 1–7. – A szlovák kultúra hete zajlott Budapesten.

2012. szeptember 6. – A cseh kormány változatlan formában újra elfogadta az adóemeléseket tartalmazó reformcsomagot, s annak képviselőházi jóváhagyását összekötötte a bizalmi szavazással. (Lásd még: 2012. szept. 27.)

2012. szeptember 6. – *Robert Fico* szlovák miniszterelnök Prágában kijelentette, hogy a szoros szlovák-cseh együttműködés a közép-európai nyugalom biztosítója.

2012. szeptember 13. – *Václav Klaus* cseh államfő elutasította az európai föderáció tervét, amelyet *José Manuel Barroso*, az Európai Bizottság elnöke vázolt fel évértékelő beszédében az Európai Parlamentben.

2012. szeptember 14. – Statisztikai közlés szerint Csehországban házasságon kívül születik a gyerekek több mint kétötöde.

2012. szeptember 14. – A cseh egészségügyi minisztérium azonnali hatállyal betiltotta az országban a 20 százaléknál magasabb alkoholtartalmú szeszes italok forgalmazását, felhívását, összefüggésben az előző napok metilalkohol-mérgezéses eseteivel. Szeptember 27-én feloldották a tilalmat. Addig 16-án Lengyelország, 18-án Szlovákia is egy hónapra betiltotta a Csehországból szár-

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

Tilalom tömény italokra

mazó tömény szeszes italok árusítását. 20-án a kormány új alkoholzárjegy bevezetését rendelte el. 21-én két napra leállította termelését a Karlovarská Becherovka világhírű cseh likörgyár, mivel az intézkedés miatt a termékeknek átmenetileg nem volt piacuk. 24-én a cseh rendőrség büntetőeljárás indított két személy ellen, akik az ügy legfőbb gyanúsítottjai. A gyanúsítottak a mérgező metilalkoholt legálisan szereztek be Csehországban, és saját ablakmosó-folyadék-előállító üzemükben keverték össze a boltokba szánt szesszel. Az alkoholpancsolás közel 40 halálos áldozatot követelt 2013-ig. A tilalom az államnak napi 25 millió korona adóbevétel-kiesést, a gyártóknak és a vendéglősöknek napi mintegy 200–220 millió korona veszteséget okozott. Az alkoholos italok gyártóinak és forgalmazóinak szövetsége szerint 2011-ben összesen mintegy 60 millió liter tömény alkoholt fogyasztott a tízmillió lakosú Csehország.

2012. szeptember 14–16. – Főzdefeszt néven minisörfőzdek fesztiválja zajlott Budapest józsefvárosi Palotanegyedében, cseh vendégsörökkel is. A rendezvény lefőzte a szeptember eleji Budavárit, amely sok szempontból messze esett egy valódi sörfesztiváltól, mint ár, belépő, körülményes sörhöz jutás tekintetében.

2012. szeptember 15. – A délkelet-csehországi Jihlavában *Dieter Lang* szudétánémet katolikus pap misét mutatott be azokért a szudétánémetekért, akiket a közeli Dobronín kisvárosban a helyi csehek gyilkoltak meg a II. világháború után és most újrateremtettek.

2012. szeptember 24–30. – Nemzetközi cseh honfitársi (krajanský) fesztivál Prágában, ahol már harmadszor lépett fel és szerzett díjat a budapesti szlovák Ozvena kórus.

2012. szeptember 25. – Áder János köztársasági elnök *Ivan Gašparovič* szlovák és *Václav Klaus* cseh elnökkel tárgyalt New Yorkban, az ENSZ Közgyűlés ülészsaka alkalmából.

2012. szeptember 25. – A Szlovákiai Magyarok Kerekasztalának, a Magyar Koalíció Pártjának és a Most-Híd pártnak a képviselői Pozsonyban közösen készített dokumentumot írtak alá a szlovákiai magyarság megmaradásához szükséges minimról.

2012. szeptember 27. – A cseh kormány a képviselőház elé terjesztette a 2013. évi költségvetés tervezetét, amely a kiadási oldalon 1185 milliárd koronával, míg a bevételi oldalon 1085 milliárd koronával számol. A tervezett hiány 100 milliárd korona, ötmilliárddal kevesebb, mint 2012-ben, a bruttó hazai termék (GDP) 2,9 százaléka. (Lásd még: 2012. dec. 20.)

2012. szeptember 28. – Játék pisztollyal rálőtt *Václav Klaus* cseh államfőre egy férfi az észak-csehországi Chrastava kisvárosban, amikor az elnök egy hídavatáson a tömegben sétált. Az elnök nem sérült meg, a támadót elfogták. A vizsgálatot vezető ügyész szerint a férfi cselekedete csak vétségnek minősül, így a kihallgatás után szabadlábra helyezték *Pavel Vondrouš*-t, aki ellen garázdaság gyanújával indult eljárás. Az incidens miatt 30-án lemondott *Jiří Sklenka*, a cseh elnök testőrségének parancsnoka. Klaus cseh államfő véleménye szerint az őt ért támadás a társadalom rendkívül rossz állapotát tükrözi.

„Játékos” merényletkísérlet Klaus elnök ellen

2012. szeptember 29. – Kassán, Európa 2013. évi kulturális fővárosában a Kassai Csehek Egyesületének szervezésében cseh napok zajlottak október végéig. (Lásd még: 54. oldal!)

2012. október 1. – Csehországban 2013. január 11–12-ére tűzték ki az első közvetlen államfőválasztást, miután a prágai szenátus is jóváhagyta a közvetlen elnökválasztás intézményének bevezetését, amit a képviselőház már 2011 decemberében elfogadott.

2012. október 1. – Húsz év után *Jiří Bělohlávek* a BBC Szimfonikus zenekarának éléről visszatérve Prágába, ismét a Cseh Filharmonikusok vezető karmestere lett.

Forrás: Týden, 2012

Jiří Bělohlávek, a világhírű karmester

2012. október 4. – Korrupció vádjával Prágában letartóztatták a cseh munkaügyi és népjóléti miniszter első helyettesét, *Vladimír Siskát*. *Jaromír Drábek* szakminiszter a botrányos ügy miatt távozott tisztségéből. Személyében *Petr Nečas* kormányának már a tizedik minisztere távozott posztjáról.

2012. október 6. – A szlovákiai magyarok kulturális szervezete, a CSEMADOK rendezésében kezdődött pozsonyi Városi Kulturális Napok 14 programot kínált a közönségnek.

2012. október 9. – Csalási kísérlet vádjával a cseh korrupcióellenes rendőrség őrizetbe vette *Marek Dalíkot*, *Mirek Topolánek* volt miniszterelnök egykori személyes tanácsadóját, ismert és befolyásos lobbistát.

2012. október 9. – Csehországban 2011-ben 1589 személy vetett véget saját kezével életének, míg 2007-ben ez a szám 1375 volt.

2012. október 9. – A Prágától nyugatra fekvő Dolní Brezanyban megkezdődött az európai szuperlézer építése. Az európai pénzügyi forrásokból épülő nemzetközi tudományos központot 2015-ben fejezik be és adják

át a kutatóknak. Az ELI-projekt (Extreme Light Infrastructure) lézerberendezést három helyszínen (Prága, Szeged, Bukarest) építik meg.

2012. október 10. – *Joachim Gauck* német államfő csehországi látogatásán a csehek ügyének nevezte a csehországi szudétánémetek II. világháború utáni kitelepítéséről folyó prágai vitákat.

2012. október 12. – Prágában elhunyt *Geraldine Mucha*, skót származású zeneszerző, *Jiří Mucha* író özvegye, *Alfons Mucha* világhírű cseh festő hagyatékát gondozó Mucha Alapítvány tiszteletbeli elnöke. 95 éves volt. Családja, barátai, ismerősei október 22-én búcsúztatták a Strašnicei Hamvasztó Dísztermében. Budapestet és a Bohemia Baráti Kört *Molnár Éva* képviselte. (Lásd még: 57. oldal!)

Geraldine Mucha búcsúja

Fotó: Molnár Éva

Geraldine Mucha 2005-ben

2012. október 12–13. – Regionális helyhatósági és részleges szenátusi választásokat tartottak Csehországban. A regionális önkormányzati választáson az ellenzéki Cseh Szociáldemokrata Párt (ČSSD) a 13 régió közül kilencben nyert, két régióban a szintén ellenzéki Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja (KSČM), míg egy-egy régióban a kormányzó Polgári Demokratikus

Párt (ODS), illetve egy független csoportosulás – Polgármesterek a Libereci Régióért – győzött. A 81 felsőházi mandátum közül 27 mandátum, azaz egyharmad szenátusi hely sorsáról kellett szavazni, de senkinek sem sikerült szenátori mandátumhoz jutnia, így második fordulót kellett tartani.

2012. október 13. – Bertolt Brecht:

Jóembert keresünk című zenés darabjának premierje a Vígszínházban. Rendezte: Michal Dočkal, a prágai Nemzeti Színház művészeti vezetője. (Lásd még: 39. oldal!)

2012. október 13. – Prágában boldogá avattak 14 ferences szerzetest, akiket 1611. február 15-én a helyiek ellenségnek minősítettek, és emiatt megkínózták, majd meggyilkolták őket. A ferenceseket a katolikus hit terjesztésére hívták be a döntően protestáns városba, miután Habsburg Leopold zsoldos hadserege megszállta a várost.

2012. október 13. – Prágában 89. életében elhunyt *Břetislav Pojar*, a cseh animációs film kiemelkedő alkotója. Számos nemzetközi díja között a Filmfárum 2 című animációjáért a Kecskeméti Animációs Filmfesztiválon 2006-ban kapott elismerést, majd 2007-ben a Karlovy Vary-i Nemzetközi Filmfesztivál adomá-

nyozta neki munkásságáért a Krisztályglóbuszt.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

Břetislav Pojar animációs filmrendező

2012. október 15. – Egy izraeli bíróság döntése alapján az Izraeli Nemzeti Könyvtárnak át kell adni *Franz Kafka* kéziratait, amelyeket a hagyatékából jelenleg két nővér birtokol anyjuk, *Max Brod* néhai titkárnője, *Esther Hoffé* után.

2012. október 20. – Csehországi magyar képzőművészek Concordia 2010 csoportja Ostravában különleges bányatérben rendezett kiállítást.

Lőrincz Zsuzsa Szárnyasoltára a felfüggesztett ostravai bányászruháik között

2012. október 23. – A prágai Obecní dům, a csehországi szecesszió egyik legszebb és legismertebb épülete 100 éves jubileuma alkalmából nagyszabású kiállítás nyílt az épületet dekoráló és ott kiállító művészek – *Alfons Mucha*, *Jan Preisler*, *Josef Wenig*, *Karel Špillar*, *Max Švabinský*, *František Ženíšek*, *J. V. Myslbek*,

Ladislav Šaloun, *Jan Konůpek*, *Josef Váchal*, *Emil Filla*, *Otto Gutfreund*, *Josef Gočár* – alkotásaiból 2013. január 31-ig.

A százéves *Obecní dům* jubileumi prospektusa

2012. október 23–28. – Jihlaván 16. alkalommal rendezték meg a nemzetközi dokumentumfilm-fesztivált.

2012. október 26. – Egy felmérés szerint Csehország lakosságának mintegy fele úgy véli, hogy *Václav Klaus*nak köztársasági elnöki megbízatása lejáratá után távoznia kellene a politikából.

2012. október 26. – A prágai Kőharangos Házban *Jan Švankmajer*, az utóbbi negyven év egyik legjelentősebb és kimeríthetetlen fantáziájú cseh szurrealista képzőművésze mutatta be alkotásait és filmjeit 2013. február 2-ig.

Jan Švankmajer: Dialógusok című animációs filmjéből

Forrás: Týden, 2012

2012. október 28. – A ČSA cseh légitársaság tíz új járatpárral, heti 21-ről 31-re növelte a Budapest és Prága között közlekedő járatainak számát.

2012. október 29. – A szlovák–cseh közös kormányülésen *Robert Fico* szlovák és *Petr Nečas* cseh kormányfő kiállt a két ország atomenergia-programjainak folytatása mellett.

2012. október 30. – A Workania internetes állásportál által működtetett *Fizetesek.hu* felmérése szerint a magyar munkavállalók havi bruttó 221 400 forintos átlagfizetésénél a szlovákok 19, a cseh dolgozók pedig 34 százalékkal kerestek többet az elmúlt egy évben.

2012. október 30. – *Martonyi János* külügyminiszter a Magyar Érdemrend tisztikeresztje kitüntetését adta át *Vojtěch Bellingnek*, a cseh miniszterelnöki hivatal európai uniós ügyekért felelős államtitkárának Budapesten, a cseh nagykövetségen.

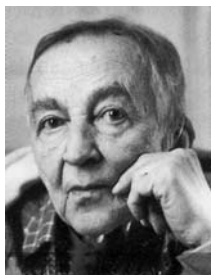
2012. november 3. – Megtartotta alakuló kongresszusát a cseh kormánykoalíció Közügyek (VV) pártjából kivált új politikai formáció, a Liberális Demokraták (LIDEM). Elnöke: *Karolina Peake*, a prágai kormány elnökhelyettese.

2012. november 4. – Brűnnben a legerősebb cseh kormánypárt, a Polgári Demokratikus Párt (ODS) tisztújító kongresszusán ismét *Petr Nečas* kormányfőt választották meg elnökké.

2012. november 4. – Cseh régészek 4500 éves sírokra, köztük egy fáraó lányának temetkezési helyére bukkantak a Kairótól délre fekvő Abu Szír ókori temetkezési helyen.

2012. november 5. – Szemtől szemben a rosszal címmel tudományos konferenciát rendeztek Prágában *Raoul Wallenberg* svéd diplomata életéről és tevékenységéről.

2012. november 7. – Hetvennégy esztendőskorában elhunyt *Vladimír Jiránek* cseh karikaturista, rajzfilmkészítő, a Bob és Bobek című népszerű gyermekrajzfilm-sorozat forgatókönyvírója, a Pat és Mat kalandjai című gyermekszéria szerzője.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

2012. november 7. – A cseh parlament alsóháza jóváhagyta az adóemeléseket is tartalmazó kormányzati reformcsomagot. Eszerint a normál áfa 20-ról 21 százalékra, a kedvezményes kulcs 14-ről 15 százalékra emelkedik. Az intézkedésnek 2015-ig kellene érvényben maradnia. Az áfa egykulcsossá tételét – 17,5 százalékos szinten – 2016-ra halasztották.

2012. november 8. – A cseh parlament alsóháza ismét jóváhagyta az egyházi kárpótlási törvényt. A törvényt korábban a szenátus elutasította, visszaadta a képviselőháznak, és bírálta *Václav Klaus* államfő is. A kormány és az országban működő 17 egyház képviselői közötti megállapodás alapján az egyházak visszakapják a szocialista rendszer idején államosított egykori vagyonuk 56 százalékát. A fennmaradó részcsoport az állam 59 milliárd koronát (655 milliárd forintot) fizet ki kárpótlásként 2030-ig. Azután viszont megszűnne az egyházak állami támogatása, ami évente mintegy másfél milliárd koronára (16,5 milliárd forint) rúg.

2012. november 8. – A prágai parlament alsóháza ismét jóváhagyta a cseh nyugdíjrendszer reformját is. Az új nyugdíjrendszer, amely 2. pillérként bevezeti a nem kötelező magán nyugdíjpénztárakat is, 2013. január 1-jén lépett életbe.

2012. november 8. – A szlovák parlament nagy többséggel elutasította azt a törvényjavaslatot, amely lehetővé tette volna a homoszexuálisok életársági kapcsolatának bejegyzését.

2012. november 9. – Hat év szünet után ismét összeállt az 1976 óta létező legendás Pražský výběr rockzenekar, CD-t adtak ki és turnéjuk Prágát, Ostravát, Pozsonyt, Brnót, Pardubice-t érintette.

Forrás: Týden, 2012.

A Pražský výběr rockzenekar

2012. november 11. – Dán–cseh kutatócsoport felnyitotta *Tycho Brahe* dán csillagász (1546–1601) sírját a prágai Týn előtti Miasszonyunk-templomban, hogy megállapítsák halálának okát. Eredmények 2013 első felében várhatók.

2012. november 12. – *Václav Klaus* államfő megvétőzte a cseh filmgyártást és az audiovizuális műveket támogató törvényt, mert szerinte a filmipar nem közvagyon, amelyet közpénzekből kellene támogatni.

2012. november 17. – Prágában 20–25 ezer ember követelte a *Petr Nečas* vezette jobbközép kormány távozását.

2012. november 19. – *Václav Havel* első számítógépét, amelyet a 2011. decemberben elhunyt volt politikus az 1980-as években használt, az amerikai IBM cég a prágai *Václav Havel* Könyvtárnak ajándékozta, ahol a kiállítás része.

2012. november 20. – A cseh orvosok és egészségügyi dolgozók csatlakoztak a négy visegrádi ország orvosszakszervezeteinek közös jelképes tiltakozó akciójához.

2012. november 21. – A *Petr Nečas* vezette jobbközép koalíciós kormány jóváhagyta a 2013. évi cseh költségvetés új tervezetét, amely 1080,8 milliárd koronás bevétellel és 1180,8 milliárd koronás kiadással számol. (Lásd még: 2012. dec. 20.)

2012. november 22. – A svájci Neumann Alapítvány a prágai Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta a birtokában lévő, *Alfons Mucha* Miatyánk (Le Pater) című 1898-as könyvének felbecsülhetetlen értékű lapjait és 1. számú nyomtatott példányát.

2012. november 22. – A Ztohoven nevű képzőművészeti csoport legújabb kiállításán cseh politikusok, köztük *Václav Klaus* elnök és *Petr Nečas* miniszterelnök privát mobiltelefonoszámainak adatait tették közzé.

2012. november 23. – A 2013. januári cseh államfőválasztásra húszan pályáztak, akik közül kilencen feleltek meg a kiírt feltételeknek: *Miloš Zeman*, *Jan Fischer*, *Vladimír Franz*, *Karel Schwarzenberg*, *Jiří Dienstbier*, *Zuzana Roithová*, *Přemysl Sobotka*, *Jana Bobošíková*, *Táňa Fischerová*.

Forrás: Týden, 2013

Elnökjelöltek a Týden címlapján

2012. november 28. – *Alexandr Vondra* védelmi miniszter bejelentette, hogy december 7-én lemond tisztségéről.

2012. november 29. – Az Amerikai Rendezők Céhe (DGA) életműdíjával tüntették ki a kétszeres Oscar-díjas *Milos Formant*, akinek 2013. február 2-án egy Los Angeles-i ceremónia keretében nyújtják át az elismerést.

2012. november 29. – Hat év szabadságvesztésre ítélték *Vladimír Kotroust*, a prágai városi rendőrség volt parancsnokát kenőpénz elfogadásáért.

2012. november 29. – A prágai magyar nagykövetségen *Pető Tibor* magyar nagykövet Pro Cultura Hungarica emléklakettet adott át *Soňa Svecová* cseh néprajztudósna, a prágai Károly Egyetem nyugalmazott docensének.

Forrás: Týden, 2012

Az ötvenéves Olympic együttes

2012. december 1. – A prágai Lucerna palotában hét év után nagy sikerrel lépett fel újra az Omega együttes, megalakulásának 50. évfordulója alkalmából. Ugyanaznap egy másik színhelyen ünnepelte megalakulásának szintén 50. jubileumát az Olympic, a cseh rockzene legendás együttese.

2012. december 1. – *Tomáš Luňák* Alois Nebel című filmje nyerte el az Európai Filmdíjat az animációs filmek kategóriában Máltán. Magyarországon először a budapesti Anilogue fesztiválon volt látható.

2012. december 3. – *Hillary Clinton* amerikai külügyminiszter európai körútjának első állomásán, Prágában a Westinghouse amerikai energetikai csoport csehországi beruházása mellett lobbizott.

2012. december 4-5. – Kétnapos hivatalos látogatásán *Václav Klaus* cseh köztársasági elnök Budapesten *Áder János* köztársasági elnökkel, *Kövér László*val, az Országgyűlés elnökével tárgyalt, és találkozott *Orbán Viktor* miniszterelnökkel. Napirenden szerepelt a kohéziós támogatások megőrzése, az államadósság-csökkentés és a közép-európai együttműködés. Programja keretében az elnök 4-én a budapesti cseh nagykövetségnek szervezésében a magyarországi cseh üzleti klub és a cseh kultúra magyar barátainak egyesülete, azaz a Bohemia Baráti Kör képviselőivel ebédelt a Gresham Szálloda Páva éttermében. Másnap a cseh államfő *Kósa Lajos* debreceni polgármester meghívására Debrecenbe és a Hortobágyra látogatott. (Lásd még: 10. oldal!)

2012. december 5. – *Benjámín Netanjahu* izraeli kormányfő Prágában személyesen köszöntö meg *Petr Nečas* cseh miniszterelnöknek, hogy Csehország az előző héten az ENSZ-ben nem szavazta meg a Palesztina státusát magasabb szintre emelő határozatot.

2012. december 6. – Budapesten az aszói Fekete Ökör Kör Hrabal-galaxis pillanatképei című kiállításával új helyen megnyílt a megújult budapesti Hrabal Söröző. (Lásd még: 46. oldal!)

2012. december 9. – *Václav Havel* volt cseh államfő tiszteletére a róla elnevezett prágai repülőtérén óriásgobelint lepleztek le, melynek költségeit világhírű zenészek állták, mint *Bono* és *The Edge* a U2 együttesből, *Peter*

Gabriel, *Sting* és *Yoko Ono*. Az 5 m x 4,25 méter nagyságú gobelint *Petr Šís* cseh művész terve alapján készítették el, és másfél millió koronába (16 millió forint) került, és a repülőtér 2. termináljának utascarnokát díszíti. A gobelin megalkotását *Bill Shipsey*, az Art for Amnesty International alapítója kezdeményezte.

2012. december 10. – *Václav Klaus* cseh államfő és *Petr Nečas* kormányfő nem vett részt a Oslóban azon az ünnepségen, amelyen az Európai Uniónak átadták a Nobel-békedíjat. Szlovákia legfőbb vezetői sem.

2012. december 10. – *Václav Klaus* cseh és *Ivan Gašparovič* szlovák államfő Prágában megállapította, hogy húsz évvel a szövetségi cseh-szlovák állam kettéválasztása után az utódállamok, Csehország és Szlovákia között nincsenek megoldatlan problémák. Mindkét ország elutasítja a Beneš-dekrétumok felülvizsgálatát.

2012. december 12. – Három új minisztert nevezett ki *Václav Klaus* cseh államfő.

2012. december 18. – *Miroslav Kusý* szlovák filozófus, politológus megkapta a Mol-csoport, illetve a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány díját Budapesten.

2012. december 18. – A prágai Vencel téren gyertyák gyújtásával emlékeztek *Václav Havel* volt köztársasági elnök és drámaíró halálának első évfordulójára.

Fotó: Vladár Tamás

Václav Havel gyertyaszíve a Vencel téren

2012. december 20. – A prágai parlament alsóháza elfogadta a jobbközép

cseh kormány reformcsomagját és a 2013. évi költségvetést. A reformcsomagot korábban a szenátus elutasította, de a képviselőház ezt a döntést felülvizsgálta. *Václav Klaus* államfő 21-én aláírta, így 2013. január 1-jén életbe lépett. Ennek megfelelően a normál áfa 20-ról 21 százalékra, míg az áfa kedvezményes szintje 14-ről 15 százalékra emelkedett.

2012. december 20. – Menesztették *Karolina Peakét*, az új cseh védelmi

minisztert, akinek a pártja, a Liberális Demokraták (LIDEM) ezután felszólította többi miniszterét, hogy távozzon a kormányból, de a legkisebb koalíciós párt elnöksége 2013. január 3-án hatályon kívül helyezte a döntését.

2012. december 22. – Prágában 93 éves korában meghalt *Květa Legátová* (eredeti nevén *Věra Hofmanová*) író, a *Želary* című könyv szerzője.

2012. december 31. – Bejelentették, hogy *Václav Klaus* cseh államfő és *Petr Nečas* miniszterelnök nem együtt fogyasztja el újévi ebédjét.

Forrás: Týden, 2012

Távozó elnök: Václav Klaus

1941. június 19-én született Prágában. Közgazdászként végzett, a hetvenes és a nyolcvanas években a Csehszlovák Állami Bankban, majd a reformpárti gazdaságkutató intézetben dolgozott. A nyolcvanas évek közepén és második felében gazdasági szemináriumokat szervezett Prágában, amelyeket az akkori Állambiztonsági Hivatal leállított. Nem volt tagja az uralkodó kommunista pártnak, de kifejezett ellenzéki tevékenységet sem folytatott.

Az 1989-es „bársonyos forradalom” idején lépett politikai színre, csatlakozva az akkor alakult Polgári Fórumhoz, december 10-én már ő a csehszlovák nemzeti egységkormány pénzügyminisztere 1992-ig, a sokat bírált ún. kuponos privatizálás kimunkálója. 1992-től 1998-ig az időközben önállóvá vált Cseh Köztársaság kormányfője, 1998–2002-ben képviselőházi elnök. 1990 októberében a PF elnökévé választották, majd a fórum szétesésével 1991-ben alapítója lett az új jobbközép irányultságú Polgári Demokrata Pártnak (ODS), amelynek elnöki tisztségét is betöltötte 2002-ig. Azóta tiszteletbeli elnöke.

2003-ban a cseh parlament a harmadik fordulóban *Václav Havel* után őt választotta államfővé. 2008-ban újraválasztották, második elnöki mandátuma lejártá után 2013-ban sem vonul vissza. A politikus a rendszerváltozás óta eltelt időszak *Václav Havel* mellett a másik meghatározó személyisége a cseh politikának, erős visszhangot és vitát kiváltó megnyilatkozásaival. Hajdani nagy népszerűsége mára megkopott.

Nős, több világnyelvet beszél. Felesége, *Livia* közgazdász. Két felnőtt fiuk és öt unokájuk van.

Önálló honlapja: www.klaus.cz

A csehországi híreket magyar és cseh sajtó alapján összeállította: Molnár Éva

2013. január 11–12. – Először választott közvetlenül elnököt Csehország lakossága. Az első fordulóból *Miloš Zeman*, volt szociáldemokrata kormányfő és *Karel Schwarzenberg*, a TOP 09 jelöltje jutott tovább. Január 25–26-i második fordulóban az „istenadta nép” *Miloš Zeman* választotta öt évre köztársasági elnökké a szavazatok 54,8 százalékával. *Schwarzenberg* támogatottsága 45,2 százalékos volt.

Új elnök: Miloš Zeman

1944. szeptember 28-án született a közép-csehországi Kolínban. Közgazdász végzettségével évekig egy neves prágai gazdaságkutató intézetben dolgozott. 1968-ban belépett a kommunista pártba, ahonnan 1970-ben kizárták. 1989 nyarán megjelent *Prognosztika és peresztrojka* című, a szocialista gazdaságpolitikát bíráló írása miatt elveszítette állását. Az 1989. novemberi bársonyos forradalom után előbb csehszlovák, majd cseh parlamenti képviselővé választották, 1993-ban átvette a Cseh Szociáldemokrata Párt (ČSSD) irányítását, 1996–98-ban a cseh képviselőház elnöke volt. 1998-ban pártja választási győzelme után 2002-ig a szociáldemokrata kisebbségi kormányt vezette. Kormányfői megbízatásának lejártá után nyugdíjba vonult, de 2003-ban visszatért, és volt pártja jelöltjeként részt vett az elnökválasztáson *Klaus* egyik ellenfeleként. A média szerint a cseh politika legdurvább szájú politikusa a közvéleményben népszerű maradt, barátai és hívei biztatására indult el Csehország első közvetlen elnökválasztásán, a 2010-ben megalakult Polgári Jogok Pártja–*Zemanék* (SPOZ) pártocskára jelöltjeként. Kétszer nősült. Első házasságából egy fia van, második házasságából pedig egy lánya.

Sporthírek Csehországból, 2012

2012. január 3. – Tizennyolc ország közel nyolcvan versenyzője vett részt Budapesten, a gyorskorcsolyázók összetett Európa-bajnokságán. 6-án 500 méteren a cseh *Karolina Erbanová*, 3000-en címvédő honfitársa, az olimpiai bajnok *Martina Sáblíková* nyert a Városligeti Műjégpályán. 8-án a kétszeres olimpiai bajnok, címvédő *Martina Sáblíková* nyerte meg 4 aranyéremmel az összetett gyorskorcsolya Európa-bajnokság női versenyét.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

Martina Sáblíková gyorskorcsolyázó

2012. január 6. – A Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének (MKOSZ) elnöksége *Rátgéber László*, illetve a szlovák *Stefan Svítek* pályázatát fogadta el a férfi, illetve női szövetségi kapitányi posztra.

2012. január 7. – A csehek nyerték a Perth-ben rendezett tenisz Hopman Kupát, a sportág nem hivatalos vegyescsapat-világbajnokságát.

2012. január 8. – Mladá Boleslavban *Keszler Andrea* bronzérmet nyert 500 méteren a rövidpályás gyorskorcsolyázók csehországi Európa-bajnokságán.

2012. január 29. – Mladá Boleslavban ezüstérmet nyert 1000 méteren Heidum Bernadett rövidpályás gyorskorcsolyázók csehországi Európa-bajnokságán, ezzel bejutott a szuperdöntőbe. *Heidum Bernadett* 4., *Keszler Andrea* pedig 6. helyen végzett a női szuperdöntőben, ezzel előbbi 4., utóbbi pedig 7. lett összetettben. *Heidum Bernadett* és *Keszler Andrea*, valamint a női váltó révén három érmet, egy ezüstöt és két bronzot nyertek.

2012. február 5. – Az első helyen kiemelt *Tomáš Berdych* nyerte a Montpellier-ben rendezett, 450 ezer euró összdíjazású fedettpályás férfi tenisztornát.

2012. február 9. – Az Európai Labdarúgó Szövetség (UEFA) fegyelmi bizottsága két évre eltiltotta *David Bystront*, a cseh Viktoria Plzeň játékosát, aki a fehérorosz BATE Boriszov elleni 2011. november 23-i Bajnokok Ligája-csoportmérkőzés után produkált pozitív doppingmintát.

2012. február 26. – A 81 kg-os *Csoknyai László* bronzérmet nyert a cselgáncsozók olimpiai kvalifikációs Világkupa-sorozatának prágai állomásán.

2012. február 28. – *Petr Čech*, a londoni Chelsea kapusa egymás után negyedszer lett az év labdarúgója Csehországban. A népszerű futballista ezzel összességében ötödször szerezte meg a kitüntető címet, amelyet először 2005-ben kapott meg.

Petr Čech, a 2011. év labdarúgója

Forrás: Týden, 2012

2012. március 12. – Meghosszabbították a szerződését *Tomáš Rosický*-nek, az angol labdarúgó-bajnokságban szereplő Arsenal cseh válogatott középpályásának.

2012. március 24. – Férfi 10 000 méteren a hazai közönség előtt szereplő holland *Bob de Jong*, míg női 1000 méteren a kanadai *Christine Nesbitt*, 5000-en pedig a cseh *Martina Sáblíková* győzött a heerenveeni távonkénti gyorskorcsolya-világbajnokságon.

2012. április 23. – Kölni huligánok eltörték az orrát *Michal Kadlec*nek, a német élvonalbeli Bayer Leverkuseni cseh labdarúgójának.

Tomáš Berdych teniszező

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

2012. május 12. – Csehországban a Slovan Liberec nyerte a labdarúgó-bajnokságot.

2012. május 17. – A Helsinkiben és Stockholmban zajló jégkorong-világbajnokság negyedöntőjében utolsóként a cseh válogatott jutott be a legjobb négy közé, miután legyőzte a társházigazda svédeket. 19-én a szlovák válogatott legyőzte az elődöntőben a cseh együttest, így az orosz csapat ellenfele lett a Helsinkiben és Stockholmban zajló jégkorong-világbajnokság fináléjában, ahol Szlovákia ezüstérmet vívott ki.

2012. május 24. – *Pars Krisztián* a világ az évi legjobbjaival, 82,28 méterrel nyerte meg a Nemzetközi Atlétikai Szövetség kalapácsvető sorozatának ostravai állomását.

2012. május 26. – A 2011. szeptemberben légi szerencsétlenségben elhunyt *Pavol Demitra* sírjához vitte Pozsonyban az előző héten megszerzett világbajnoki ezüstérmét *Tomáš Kopecký*, a szlovák jégkorong-válogatott csatára.

2012. május 28. – További négy évvel, 2016-ig meghosszabbította szerződését *Petr Čech*, a Bajnokok Ligája-győztes Chelsea labdarúgócsapatának cseh kapusa.

2012. május 29. – Életnagyságú szobrot kapott Prágában *Josef Masopust*, akit a XX. század legjobb cseh labdarúgójának tartanak.

2012. június 1. – A magyar labdarúgó-válogatott barátságos mérkőzésen 2-1-re győzött Prágában az Európa-bajnokságra készülő cseh csapat ellen.

2012. június 4. – *Zdeněk Zeman* lett az AS Roma labdarúgócsapatának új edzője.

2012. június 4. – A 40 éves cseh sztárjátékos, *Jaromír Jágr* az észak-amerikai profi jégkorongligában (NHL) szereplő Dallas Stars csapatánál folytatja pályafutását.

Jaromír Jágr jégkorongozó

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

2012. június 18. – Tizenkétperces minioperát mutattak be *Emil Zátopek* (1922–2000) legendás cseh hosszútávfutó és többszörös olimpiai bajnok életéről Liverpoolban.

2012. június 18. – *Dósa Eszter* 10. lett a hegyikerékpárosok Csehországban rendezett maraton Európa-bajnokságán, ezzel minden idők egyik legjobb magyar eredményét érte el ebben a szakágban.

2012. június 22. – Bejelentése szerint nem lesz többé válogatott a csehek egyik legismertebb labdarúgója, *Milan Baroš*, aki a lengyel-ukrán közös rendezésű Eb-n a negyeddöntős párharcban a portugáloktól elszenvedett 1-0-s vereség után közölte elhatározását.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

Milan Baroš labdarúgó

2012. június 24. – *Patrik Elias*, az észak-amerikai profi jégkorongligában (NHL) szereplő New Jersey Devils támadója kapta az az elmúlt idény legjobb cseh hokisának járó Arany hokibotot.

2012. július 27–augusztus 12. – A Londonban rendezett XXX. nyári olimpiai játékok a csehek számára az 1996-os atlanti után a legsikeresebbnek bizonyult. Csehország 4 arany, 3–3 ezüst- és bronzéremmel a 19. helyet vívta ki az összesített éremtáblázaton. Magyarország (8–4–6 éremmel a 9. helyen végzett. (Az aranyérmes *Barbora Špotáková* gerelyvető nő novemberben várandóssága miatt átmenetileg felfüggesztette sportkarrierjét.)

2012. szeptember 15. – A magyar női kézilabda-válogatott 34-29-re legyőzte Chebben a szlovákokat, és ezzel megnyerte a csehországi nemzetközi tornát.

2012. október 9. – Várhatóan visszavonul a májusban még az észak-amerikai profi jégkorongligába (NHL) való visszatérését tervező *Dominik Hašek*, a csehek 47 éves kapusa.

Forrás: Týden, Kronika r. 2012

Cseh olimpiikonok:

1. *Barbora Špotáková* gerelyvető nő, arany,
2. *Miroslava Knapková* evezős, arany,
3. *Ondřej Synek* evezős, ezüst,
4. *Lucie Hradecká*, *Andrea Hlaváčková* teniszezők, ezüst,
5. *Vavřinec Hradílek* szlalom kajakos, ezüst,
6. *Zuzana Hejnová* gátfutó, bronz,
7. *Adéla Šýkorová* lővész, bronz,
8. *Daniel Havel*, *Lukáš Trefil*, *Josef Dostál*, *Jan Štěrba* kenu négyes, bronz.

2012. október 13. – A Nagy Pardubicei Lóversenyt *Jan Faltejsk* nyerte Klisna Orphee des Blins lovával. A hatvanéves *Josef Váňa* 9., rekordszámú menő sorozatgyőzelme nem sikerült.

2012. október 17. – A cseh *Jan Nelibát* nevezték ki az osztrák jégkorong-bajnokságban (EBEL) szereplő Sapa Fehérvár AV19 vezetőedzőjévé; megbízatása 2013. március 31-ig szól.

2012. november 4. – *Ana Ivanovic* két szettben legyőzte *Petra Kvitovát*, így a vendég szerbek 2-1-re szépítettek a címvédő cseh csapat ellen a tenisz Fed Kupa Prágában zajló döntőjében. – *Lucie Šafařová* legyőzte *Jelena Jankovicot*, ezzel a címvédő cseh csapat behozhatatlan előnyre tett szert a szerbekkel szemben a tenisz Fed Kupa Prágában zajló döntőjében.

2012. november 11. – Halálra gázolt három fiatal nőt és egy hét éves kislányt Csehországban egy versenyautó, amely kisodródott a pályáról a RallyShow Uherský Brod elnevezésű amatőr ralin. A lopeníki tragédia miatt a Cseh Motosport Szövetség illetékes bizottsága 13-án törölte a csehországi ralisorozat utolsó két rendezvényét.

2012. november 18. – A cseh férfi teniszválogatott nyerte a Davis Kupa Prágában rendezett döntőjét, miután az ötödik, utolsó mérkőzésen *Radek Štěpánek* négy játszmában győzött *Nicolas Almagro* ellen. Ezzel a házigazda együttes 3-2-re diadalmaskodott a címvédő spanyol csapattal szemben.

2012. december 26. – Prágában a 66. Alfred Nikodém emlékversenyen rekordszámban úsztak csehek és külföldiek a jéghideg Moldva-folyóban.

2012. december 28. – *Václav Drobný* korábbi válogatott cseh futballista az Óriás-hegységben lévő üdülőhelyen, Špindlerův Mlýnben szánkóbalesetben életét veszítette.

*Magyar és cseh sajtó alapján összeállította: Molnár Éva
Az összefoglalókat írta: Polgár László*

Csehország a futball-Európa-bajnokságon 2012-ben

A cseh labdarúgó válogatott a selejtezők során Spanyolország mögött a 2. helyen végzett csoportjában, majd a pótszelejtezőn Montenegró legyőzésével jutott ki a lengyel–ukrán rendezésű Európa-bajnokságra.

Itt a házigazda Lengyelország, valamint Oroszország és Görögország társaságában az A csoportba került. A cseh futballisták számára rosszul kezdődött a verseny: a nyitónapon megsemmisítő (4:1 arányú) vereséget szenvedtek Oroszországtól. A következő csoportmérkőzéseken előbb Görögországot győzték le 2:1 arányban a csehek, majd Lengyelországot 1:0 arányban. Ennek megfelelően a rossz kezdés után mégis csoportelsőként jutottak tovább.

Az egyenes kieséses szakaszban a negyeddöntőben a B csoport 2. helyezett csapatával kerültek össze, s ezen a mérkőzésen 1:0 arányban kikaptak Portugáliától, így a csehek számára a nyolc között véget ért az Európa-bajnokság.

Csehország a jégkorongvilágbajnokságon 2012-ben

Csehország jégkorong válogatottja a stockholmi csoportba került Oroszország, Svédország, Norvégia, Lettország, Németország, Dánia és Olaszország együttesével együtt. Itt a következő eredmények születtek:

Csehország–Dánia 2:0
Svédország–Csehország 4:1
Csehország–Norvégia 4:3
Csehország–Lettország 3:1
Olaszország–Csehország 0:6
Oroszország–Csehország 2:0
Csehország–Németország 8:1

A negyeddöntőben Csehország viszavágott Svédországnak, és 4:3-as győzelmet aratott, így bejutott a legjobb négy csapat közé. Itt az „ősi rivális”, valamikori szövetséges csapattal, Szlovákiával kerültek össze, és egy parázs hangulatú mérkőzésen 3:1 arányban vereséget szenvedtek. A 3. helyért játszott mérkőzésen aztán legyőzték Finnországot 3:2-re, így végül is bronzérmesek lettek.

A tornán Szlovákia nyerte az ezüstérmet, és Oroszország csapata lett a világbajnok.

Csehország a 2012-es nyári olimpiai játékokon

Csehország részvétele a londoni XXX. Nyári Olimpiai játékokon sikeresnek mondható, hiszen a 19. helyen végeztek a nemzetek rangsorában, 4 arany, 3 ezüst és 3 bronzéremmel. (A magyar csapat 8 aranyat, 4 ezüstöt és 6 bronzot gyűjtött, és így a 9. helyen végzett.)

Csehország érmesei:

Arany:

Miroslava Knapková – evezés (egypárevezős)
Barbora Špotáková – atlétika (gerelyhajítás)

David Svoboda – öttusa (ebben a számban a magyar Marosi Ádám 3. helyezett lett)
Jaroslav Kulhavý – terepkerékpár

Ezüst:

Vavřinec Hradílek – kajak–kenu szlalom egyes
Ondřej Synek – evezés (egypárevezős)

Andrea Hlaváčková és Lucie Hradecká – tenisz (női páros) (Ők a 32 között a magyar Babos-Szávay kettőst győzték le.)

Bronz:

Adéla Šýkorová – lövészet (50 m kisöbű sportpuska)
Zuzana Hejnová – atlétika (400 m akadályfutás)

Jan Štěrba–Josef Dostál–Daniel Havel–Lukáš Trefil – kajak–kenu (férfi K4 1000 m) (Ebben a versenyben a csehek előtt a Kammerer–Tóth–Kulifai–Pauman magyar egység végzett a 2. helyen.)

A cseh nemzeti válogatottból ezen kívül néhány sportoló a pontot érő 4-6. hely valamelyikén végzett. Csehország részvétele a londoni olimpián még két kísérő körülmény miatt is emlékezetes marad. Egyrészt a cseh sportolók formaruhája: a gumicsizma és rövidnadrág elég nagy visszhangot keltett, valamint a David Černýnek a cseh ház előtt felállított szobra miatt is, amely egy (béka)lábakon álló londoni buszt formázott.

Žatec

Žatec óvárosának utcáit járva, vagy akár a város térképét tanulmányozva a helytörténet ismerete nélkül is megállapítható, hogy az egykori szabad királyi város nem úgy keletkezett, ahogy az azonos státusú cseh városok többsége – azaz, hogy a XIII. században *I. Vencel*, *II. Přemysl Ottokár*, esetleg *II. Vencel* elrendelte az uralkodó birtokában maradt területen új város létesítését, valamelyik német városi jog alapján, általában a birodalomból behívott tanácsnokok, városi mérnök segítségével.

Ezek a városok többnyire sík vidéken, folyó mellett, szabályosnak mondható alaprajzzal, négyzet alapú főtérrel jöttek létre, mérnök által tervezett városvédelemmel, vizesárokokkal (például České Budějovice, Plzeň).

Žatec hosszú fejlődés eredményeként lett 1265-ben szabad királyi város. Már a terep egyszerű szemrevételezésével megállapítható, hogy az Ohře folyó kanyarulatában több tíz méter magasságban fekvő körteformájú sziklafennsík ideális az emberi letelepedésre. A korábbi korszakok leletein felül számtalan, az itt élő szláv lucsánokhoz köthető ásatási eredmény tanúsítja, hogy mind a fennsíkon, mind a körülötte lévő síkabb területeken sokan laktak, sokféle tevékenységet folytattak. Feltűnő a fémolvasztó kemencék, fémmegmunkáló műhelyek nagy száma. Hosszú ideig élt a kutatókban az a meggyőződés, hogy itt volt a lucsánok törzsfőnöki székhelye, ma azonban a közeli Rubin hegyét tartják a vezéri központnak.

A Přemysl-fejedelmek alatt – a IX. századtól – rohamosan szűnt meg a törzsek önállósága. A lucsánok alávetése 929-ben történt meg, miután *I. Henrik* a lucsánok földjén át betört Csehországba, s *I. (Szent) Vencel* ezután ellenőrzése alá vonta területüket. A későbbi város északi felében fejedelmi udvar jött létre, faépítésű várral, templommal. A mai óvárost egy nyugat-keleti irányú természetes árok osztotta ketté, északon alakult ki az említett fejedelmi udvar, délen pedig a „podhradí” váralja, ahol a vár kiszolgáló személyzetének lakásait, műhelyeit találhattuk, de települések jöttek létre a fennsík nyugati, déli és keleti oldalán is. A XIV. századig szinte minden épület fából készült, de 1050 körül a fejedelmi várat és a mellette álló templomot kőből átépítették.

A XIII. század közepéig a fennsík kisebb, északi része várossá sűrűsödött, 1265-ben *II. Přemysl Ottokártól* városjogokat kapott, és ezzel nagymértékű fejlődés vette kezdetét. Lebontották és a fennsík északi csücskében immár gótikus stílusban újjáépítették a királyi várat, betömték a fennsíkot kettéosztó árkot, az egész fennsíkot városfalakkal kerítették. Szabad királyi városnak önkormányzat és városháza dukál: a jelenlegi építésére a volt árok déli partján, az új főtér északi részén került sor, 1362-ben, eredetileg posztócsarnok céljára. 1382 óta tölti be mai szerepét.

A faépítésű várost az 1380-as években tűzvész pusztítja el, azután egyemeletes kőházakkal építik újjá, a tereket lábasházak övezték. A gótikus köépítésű város főként a komló termesztéséből és posztógyártásból szépen gazdagodott és nagyságra is jelentőssé vált, 1410-ben már 6000 lakosa volt.

Többségét csehek alkották, ezért a céhek és a városi tanács cseh nyelven tárgyalt és adminisztrált. A betelepedett német polgároknak kötelező volt a cseh nyelvet megtanulni.

Žatec öntudatos polgársága bizonyára erősen egyházellenes volt. Szokatlan módon a város bírósága 1412-ben halálra ítelt három klerikust. A huszita háborúk alatt, 1419-ben önálló huszita köztársasággá alakultak, a minorita kolostort lerombolták. A Zsigmond-féle keresztes hadjáratok minden városostromát elhárították.

Az 1545-46-os Habsburg-ellenes rendi megmozdulásban a cseh érzelmű városok is részt vettek, amiért a büntetés Žatecet is elérte: királyi bírót ültettek a tanács nyakára, a város kapuit kibontották.

Mindazonáltal a harmincéves háborúig a város gazdasága virágzott: a posztógyártás csökkent, de a komlótermesztés és a kereskedelem jelentősége növekedett. Már 1539-től pecsét

A komlószüreti versenyek színtere a főtéren

igazolja a komló žateci eredetét, ez időben már exportálják, 400 hektáron termelik, kedvelt a žateci sör is.

A harmincéves háborúból városunk is sok veszteséggel jön ki. Több ostromot kell átélnie, sokan emigrálnak, sokakat kényszerítenek a város elhagyására. 1651-ben a lakosság csupán a fele az 1618-asnak. Ráadásul több tűzvész pusztította a várost, így az 1665, 1666, 1681-es években. Minthogy a lakosság többnyire a német államokból pótlódott, a város kezdett elnémetesedni. A városi jegyzőkönyveket 1707-től már németül vezették, de a lakosság német többsége csak a XIX. század elején alakul ki. Ez időben kezdik a városfalak, kapuk részleges bontását, mintegy 50 százalékát felszámolták.

A XVIII. századtól ismét fejlődik a település gazdasága. Ennek hajtóereje továbbra is a komló termesztése, szárítása, osztályozása, kereskedelme. Értők szerint a žateci időjárás – kevés eső, mérsékelt meleg, szüret előtti ködös hajnalok – ideális a komlótermesztésre. (Kutatók állítják, hogy évezedekkel ezelőtt vadkomló termelt a vidéken.) Mindezeket túl a XIX. század közepén feltalálták a sör tartósítását, így szállít-

Forrás: Jindřichův Hradec prospektus, 2010

hatóvá tették, ami által alaposan kibővült a fogyasztók köre, s még több komlóra volt szükség. A németül Saas-nak nevezett városban a volt vár területén még a XVIII–XIX. század fordulóján létrejött a ma is működő városi sörgyár – nyilvánvalóan itt dolgozhatott *Topán Endre* kedves barátunk sörfőző mester dédapja –, a régebbi sörgyárból pedig 1807-ben gimnázium lett.

Óriási lökést adott a város gazdaságának a vasúthálózathoz való csatlakozás, 1871–73 között Žatec vasúti csomóponttá vált. A vasút szerencsés módon az Ohře folyón túli szabad területre került, így oda különböző gyárak települhettek, például az 1898-ban alapított Dreher sörgyár.

A komlóval kapcsolatos cégek azonban a régi, külvárosi telephelyeiken maradtak még több évtizedig. Sokat fejlődött a komlótermesztés és –gyártás technológiája is. 1880-tól alkalmazzák a komlóföldeken a drótkonstruktórt, a középkori, padláson való szárítás helyett kamrákat alkalmaztak, a XX. század eleje óta fűtéssel, 1959 óta pedig fűtőszalagot.

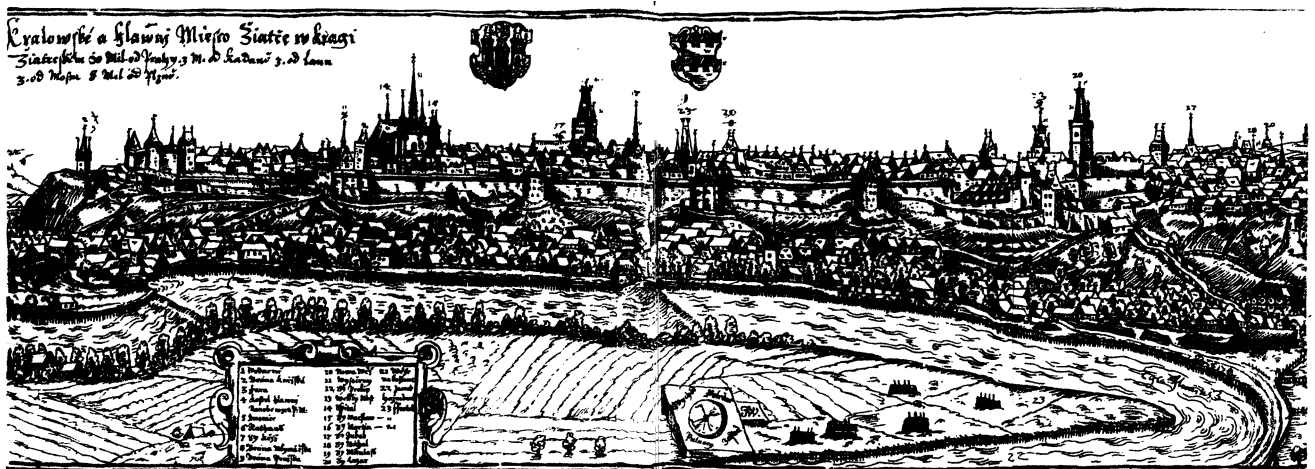
A žateci komló a XIX. században a szó szoros értelmében világhírű lett. 1879-ben például Európán kívül exportálták Amerikába, Brazíliába, Japánba.

A csehszlovák állam megalakulása után a város tovább fejlődött, 1930-ban már 18 100 lakosa volt. 1938 őszén Žatec a Szudétavidékkel együtt a III. Birodalom része lett, a 3200 főnyi cseh lakosság 93 százaléka elköltözött. A II. világháború

után 1946 októberéig viszont a németeket deportálták, helyüket repatriált csehekkel próbálták betölteni. Sokan érkeztek az ukrainai Volhyniából, Žatec lett a székhelyük.

1960-ban lefokozták a várost: több évszázadnyi megyeközpontként való működés után járási központtá degradálódott. A következő évben óvárosát műemlék rezervációvá nyilvánították, ezáltal védetté vált, vagyis a bontásokat és új építéseket így elkerülte. Žatec külvárosai – melyek egyidősek az óvárossal – azonban elszenvedték a nagymértékű szanálásokot és a panel-lakótelepek építését. A szocialista korszak végére a lakosság száma már meghaladta a háború előtti. 1989-ben elkezdték a megmaradt városi védművek felújítását, és azóta rohamtempóban folyik a korábban szokatlanul életlen, lelakott város élhetővé tétele. Ennek eredményeként Žatec ma már kedvelt turista célpont, mint az a következőkből kiviláglik.

A busszal, autóval érkező látogatóknak a Kruhové náměstín érdemes kiszállniuk. Itt a közelben mindjárt egy óriási sörshordó hívja fel a figyelmet arra, hogy Žatec a komló és a sör városa. Innen észak felé haladva egyedülálló módon három egymás utáni térben gyönyörködhetünk. Elsőként a náměstí Svobody-ra jutunk ki, mely a románkori település, a „váralja” centruma volt, de miután a városjogok elnyerésével a „váralja” az új város szerves részévé vált, a tér a város főtere lett. Ne tévesszen meg bennünket a tér épületeinek eklektikus kinéze-

te: csaknem mind gótikus eredetű, tipikus középkori kereskedőház, keskeny, mély telek, a ház elején bolt, hátul raktár, lakások az emeleten.

A tér közepén a szokásos barokk Szentháromság-oszlop, a teret a városháza zárja le, melynek 47 m magas tornya látható. Legenda szerint, aki a távolban meg tudja pillantani Hazmburk várát, titkos vágya teljesül. A városházához közeli komlókertecske a komlőünnepségek színhelye.

Ha tovább haladunk északra, átszeljük a városháza mögött névtelen keresztutcát, mely a Május 5. térhez vezet, és amely a már említett árok betemetésével keletkezett.

A Hoštalka térről hamarosan elérjük a román–gót–barokk–neogót Mária mennybemenetele-plébániatemplomot, mely után következik a harmadik, a Jan Žižka tér, melyet északon a hajdani vár helyén épült sörgyár zár le.

Visszatérve a templomhoz, jobb kéz felől találjuk a két megmaradt városkapu egyikét, s ha ezen áthaladunk, megismerhetjük a város maradék védműveinek leghosszabb, szépen helyreállított szakaszát. A falak mentén menjünk vagy 300 métert délre, ott a Libočanská kapun visszajutunk a főtérre, ahonnan a Divadelní ulicén visszakanyarodunk a városfalhoz. Itt az ún. huszita bástyában mindössze 10 koro-

náért mulatságos kiállításnak lehetünk részesei: a világ legrégebbi sörivója (!) sírjának rekonstrukcióját láthatjuk más egyebek mellett. 2001-ben ugyanis a főtér kövezete alatt egy sokezeréves sírt tártak fel, férfi csontvázsal, kb. félliteres cserépkorsó és egy fahordócska maradványaival. Az igazi szenzációt a sír fenekén talált agyaglapocska jelentette, melyen hét karc volt, és ezt azonnal kikiáltották a világ legrégebbi sörálatétjének...

Mindez eltörpül az évezredünkben EU-s pénzből létrehozott – „A Komló és a Sör temploma” komplexum mellett, melyet a náměstí Prokopa Velikého több elhagyott ipari műemlékében alakítottak ki. Kilátótorny, komlómúzeum, a komló és a sör temploma, étterem, minisörgyár... mindez együtt.

A sörinyencek paradicsoma minden év szeptemberének első péntekén-szombatján a „Žatecká dočesná”, azaz a „Žateci komlósüret” alkalmával következik el. Itt aztán minden van: nemcsak komlőünnepély, sörsátor, lacikonyha, hanem komlóverseny, négy fős csapatok sör-atléikai versenye, sőt még a legszebb sörhas kiválasztására is sor kerül. Ezt egyszer megnézzük!

Zachár Ottó

CSEH MÚZEUM

Cseh és magyar történelem a világ legrégebbi Történelmi Atlaszában

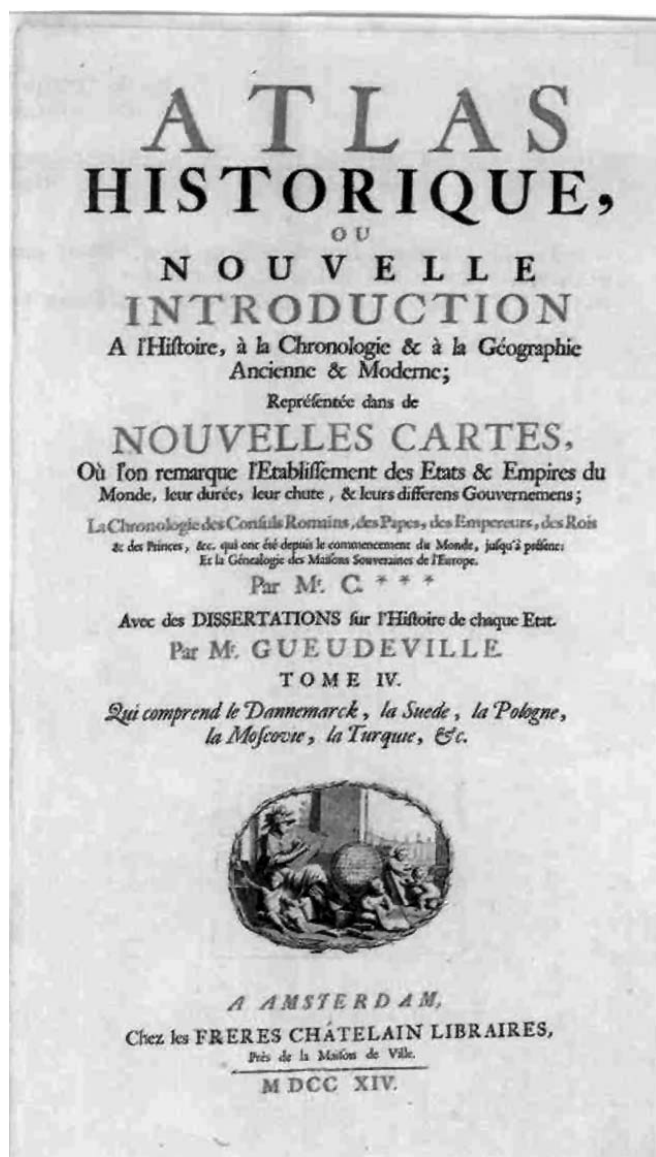
Folyóiratunkban eddig mindig egy cseh témájú régiség – metszet, kőrajz – minél hívebb mását közöltük le. Mostani számunkban a világ legrégebbi „történelmi atlaszának” egy dupla lapja látható, mely csuda módon éppen a cseh és magyar uralkodók sorrendjét, valamint mindkét állam működését tárgyalja párhuzamos elrendezésben, természetesen röviden és vázlatosan, a korabeli grafikai megoldások alkalmazásával. A lap szövegét azonban lefordítottuk magyarra, és az eredetihez lehetőség szerint hasonlóan tipografizálva beillesztettük a meglévő grafikai keretbe. Tulajdonképpen miről van szó?

A könyvnyomtatás feltalálása után a térképek, metszetek, albumok előállítására főként két városban: Nürnbergben és Amszterdamban koncentrált. Ez utóbbi – tengeri kereskedelmének, a világban való jártasságának köszönhetően – térképek, geográfiai albumok készítésénél előnyt is élvezett. Valószínűleg ezért adták ki Amszterdamban a világ első „Történelmi Atlasz”-nak nevezett enciklopédiáját, mely az egész akkor ismert világnak nemcsak történelmét, földrajzát

taglalja, hanem néprajzi, címertani, kozmográfiai tanulmányokat is tartalmazott. A köteteket számos térkép, metszet, táblázat stb. gazdagította.

Az antikváriusok által csak ’CHATELAIN’-nek becézett gyönyörű, hét kötetes nagy alakú enciklopédiát az 1700-ban ZACHARIE CHATELAIN alapította kiadó kezdte kibocsátani 1705-ben. 1719-ig megjelent az első négy, 1721-ig az utolsó három kötet. 1739-ig az atlaszt újból kiadták, az első négy kötetet többször is.

A cég 1770-ig működött, fénykorát éppen az atlasz kiadásának évtizedei jelentették. Az „öreg” CHATELAIN-hez ez időben betársult két fia, először HENRY ABRAHAM, majd az ifjabb ZACHARIE. A kötetek népes szerzőgárda közreműködésével készültek. A szövegeket NICHOLAS GUEDEVILLE és GARILLON állította össze DE LIMIERS kiegészítésével. A térképeket főként GUILLAUME DE LISIE rajzai alapján H. A. CHATELAIN metszette. Kitűnő kortárs művészek – DAPPER, CHARDIN, DE BONIN, LE HAY – készítették a metszeteket és egyéb dekorációkat.

Chatelain Történelmi Atlasának címoldala, Amszterdam, 1714

A Történelmi Atlasz II. kötetének címoldala, Amszterdam, 1705–1739

Cseh–magyar történelmi lapunkat megvizsgálva több érdekes megállapítást tehetünk. Az uralkodók folyamábrájánál mindkét esetben rengeteg a pontatlanság, sok uralkodói ciklus kimaradt, főként a csehek roppant zürzavaros Přemysl-házi korszakánál.* A cseh uralkodók esetén feltűnő, hogy az első 11 uralkodó csupán mitológiai személy (Krok, Libuše stb.). Nem világos, hogy a cseh uralkodók sora miért szakad meg I. Ferdinánddal, miközben a magyar uralkodókat „napra készen” I. Józsefíg bemutatja. Igaz, talán ennek fejében a sor elején Álmostól Gézáig mindenkit kihagy. Uralkodóink élén Szent István áll, akinél – helyesen – koronácska jelzi a királyi méltóságot. (A cseh oldalon viszont számtalanszor fejedelmet jelölnek koronával.)

A lap szövegírója nyilvánvalóan tisztában volt azzal, hogy mindkét állam a Habsburg-birodalom keretein belül korlátozott önállósággal működik. Különösképpen Csehországra állt ez, ahol a sikertelen 1618–1620-as elszakadási kísérlet után a parlament hatáskörét csaknem a nullára redukálták. Ezen

felül a cseh főnemesség nagyobb részét az 1620-as, 1630-as években lecserélték német, spanyol, olasz, holland eredetű Habsburg-hű nagybirtokosokra. A leírás szerint Csehországban mind a megyéket, mind a három Prágát kinevezett kapitányok, illetve kormányzók irányítják. A városok önállóságát már 1547-ben megkurtították.

Szövegünkéből kiderül, hogy a legfontosabb kormányhivatalok – mindkét állam esetében – Bécsben működtek, arról viszont nem tudósít, hogy a cseh országgyűlés már 1547-ben, a magyar 1687-ben elfogadja a Habsburgok örökösödési jogát.

A háromszáz éves történelmi atlasz-lap folyóiratunkban való illetén megjelenéséért köszönet illeti Klim Györgynét (fordítás), Vetula Esztert (tördelés, dizájn), valamint állandó konzulensünket, Gregus István antikváriust.

Zachár Ottó

* A Történelmi Atlasz cseh–magyar történelmi oldalát külön mellékeljük. – A szerk.

CSEH TÖRTÉNELMI ÉS KULTURÁLIS ÉVFORDULÓK 2013-BAN

1938. szeptember 29-én és 30-án zajlott le a négy vezető európai nagyhatalom, **Anglia, Franciaország, Németország és Olaszország müncheni konferenciája**, melyen az említett országok legfőbb vezetői, Neville Chamberlain, Édouard Daladier, Adolf Hitler és Benito Mussolini Csehszlovákia képviselőinek érdemi bevonása nélkül eldöntötték, hogy a mind agresszívabb külpolitikát folytató nemzetiszocialista Németország követelésének engedve Csehszlovákiának le kell mondania a többségében németek lakta Szudéta-vidékről. A gyakorlatilag magára maradt Csehszlovák Köztársaság engedett a nyomásnak, vezetői nem vállalták a Németország elleni háborút, és beletörődtek az ország súlyos területi veszteséggel járó megcsonkításába. A szeptember 30-a éjjelén aláírt müncheni egyezmény a második világháború kitörésének baljós előjele volt, s előrevetítette a végzetesen meggyengült csehszlovák állam 1939 márciusában bekövetkezett megszűnését, Cseh- és Morvaország német megszállását, emellett pedig drámai példát szolgáltatott arra, milyen kilátástalan és eredménytelen volt valójában a hódítás útjára lépett Harmadik Birodalommal szembeni megalkuvó magatartás, az „appeasement”, a megbékéltetés politikája. *(75 éve történt)*

1963. május 27-28-én zajlott a Prágához közeli liblicei kastélyban arra a **Franz Kafka munkásságának szentelt, nemzetközi részvétellel megrendezett konferencia**, melynek a kommunista diktatúra kultúrpolitikája által nemkívánatosnak, ideológiai szempontból kártékonynak minősített világhírű író „rehabilitálása” volt a célja. A résztvevők elsősorban azt kívánták nyilvánvalóvá tenni, hogy Kafka életműve a marxizmus-leninizmus szemszögéből is akceptálható, az író kirekesztése a szellemi életből indokolatlan. A konferencia megszervezése elsősorban a Prágai Tavasz idején is jelentős szerepet játszó irodalomtudós, Eduard Goldstücker érdeme volt. A rendezvényen olyan, a hatvanas években kiemelkedő tekintélyként számon tartott értelmiségiek is részt vettek, mint Roger Garaudy francia filozófus és Ernst Fischer osztrák író. A liblicei Kafka-konferenciát sokan az 1968-1969-ig tartó, számos nagyszerű irodalmi mű, kiváló film, jelentős tudományos munka megszületését eredményező liberálisabb korszak nyitányának tekintik – megítélésünk szerint joggal. *(50 éve történt)*

1988-ban, húsz évvel Csehszlovákia szovjet megszállása, az „emberarcú” és „demokratikus” szocializmus megteremtésére irányuló kísérlet kudarca után több olyan esemény történt, amely egyértelművé tette az elnyomó rezsimmel szembeni elégedetlenség növekedését, a lázadás szellemének jelenlétét a megalázó megalkuvásokra kényszerített, némaságra ítélt társadalomban. **Március 25-én** a keresztény hívők, elsősorban a katolikusok s az akkor már hosszabb ideje működő titkos egyház kezdeményezésére mintegy 800–1000 ember tüntetett Pozsony belvárosában a Hviezdoslav téren. A résztvevők nemcsak vallásszabadságot követeltek, hanem az alapvető polgárjogok tiszteletben tartása mellett is szót emeltek. A „gyertyás tüntetesként” elhíresült megmozdulásra az államhatalom hisztérikusan, erőszakkal reagált: a tüntetőket bru-

tális ütlegetéssel és vízágyúkkal kergették szét. Ugyanígy cselekedett, amikor a megszállás évfordulóján, **augusztus 21-én** a prágai Vencel téren jelentek meg a kommunista párt politikája ellen tüntető polgárok, akik a rendőrség erőszakos fellépése dacára a csehszlovák állam megalapításának évfordulóján, **október 28-án** is összegyűltek a téren – a rendőrök rohama ekkor sem maradt el. Az év egyetlen engedélyezett ellenzéki megmozdulására **december 10-én** került sor a prágai Škroup téren (Škroupovo náměstí). *(25 éve történt)*

1993. január 1-jén megszületett az önálló Cseh Köztársaság (Česká republika), az 1918–1992 között hat éves megszakítással fennállt Csehszlovák Köztársaság utódállama. Létrejöttét a kommunista rendszer 1989. évi bukása után lezajlott bonyolult belpolitikai folyamatok előzték meg, amelyek során a cseh és a szlovák politikai reprezentáció a szövetségi állam új típusú elrendezésének módjait próbálta kialakítani, miközben Szlovákiában egyre erősebbek lettek a függetlenségi törekvések. Az **1992** nyarán lezajlott parlamenti választások után nyilvánvalóvá vált, hogy a cseh és a szlovák országrész vezetői erői nem fognak szót érteni egymással és nem érdekeltek a közös állam megőrzésében. Innentől kezdve gyorsan követték egymást az események: **július 17-én** a Szlovák Nemzeti Tanács – a szlovák parlament – Szlovákia szuverenitását kinyilvánító deklarációt fogadott el; **július 20-án** lemondott tisztségéről a köztársasági elnök, Václav Havel, aki nem helyezte az ország szétesését, s úgy látta, hogy az adott helyzetben nem tudja elnöki hűségesküjét teljesíteni; ekkor már (július 8-tól) zajlottak a Václav Klaus és Vladimír Mečiar által vezetett cseh és szlovák politikai képviselő tárgyalásai a szövetségi állam megszüntetéséről. A két fél **augusztus 26-án** megegyezett a szétváláshoz vezető lépésekben, és megállapodásuk nyomán fogadta el a Szövetségi Gyűlés **november 25-én** az 1992/542. számú alkotmánytörvényt, amely kinyilvánította, hogy a csehek és a szlovákok közös állama, a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság **1992. december 31-én** megszűnik. A két utódállam, a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság azóta a saját útját járja, de kapcsolataik szinte minden tekintetben szorosabbak az országok közötti szokásos kapcsolatoknál, s az összetartozás, a sorsközösség tudata sem tűnt el. *(20 éve történt)*

Jaroslav Hašek (1883. április 30., Prága–1923. január 3., Lipnice n/Sázavou), prózaíró, publicista, a cseh irodalom világhírű reprezentánsa; ismertség, népszerűség tekintetében csak Bohumil Hrabal és Milan Kundera vetekszik vele. Pályája során rengeteg útirajzot, karcolatot, elbeszélést, cikket írt, bohém életmódja ellenére rendkívül termékeny szerző volt. Írásait a groteszk vonások sokasága, a parodisztikus, gunyoros ábrázolásmód, a bőven áradó, gyakran tiszteletlen humor jellemzi: adottságainak és vonzalmainak köszönhetően a satíra mestere lett belőle, s e tekintet-

ben már-már felülmúlhatatlannak tűnik. Noha kisprózáinak jelentős része is remekmű, halhatatlanságát leginkább az 1914-1918 közötti világégést felidéző nagyregényének, a *Švejk, egy derék katona kalandjai a világháborúban* című alkotásnak köszönheti. S bármennyire is igaz, hogy Hašek nem tartozik az egy könyves szerzők közé, az is tény, hogy a *Švejk* önmagában is elegendő a halhatatlansághoz. **(130 éve született, 90 éve halt meg)**

Gustáv Husák (1913. január 10., Pozsony–1991. november 18., Prága), jogász, kommunista politikus, az 1944. évi Szlovák Nemzeti Felkelés egyik vezető személyisége. Fontos szerepet játszott a kommunista párt 1948-as hatalomátvételének előkészítésében, az ötvenes évek elején azonban ő is a koncepciók perke áldozatává vált, sok évet töltött börtönben. Az 1968-as szovjet bevonulást követően messzemenően kiszolgált a Kreml hatalmi igényeit, a csehszlovák társadalom „konzolidációjának” és „normalizációjának” végrehajtójává vált. A nevével „fémjelzett” korszakban csaknem mindvégig ő volt a kommunista párt első embere, s 1975 és 1989 között a köztársasági elnök tisztét is betöltötte. **(100 éve született)**

Mikoláš Aleš (1852. november 18., Mirovice–1913. július 10., Prága), festő, grafikus, illusztrátor, kora egyik legjelentősebb cseh képzőművésze; munkássága részben a romantikához, részben a szecesszióhoz kötődik. **(100 éve halt meg)**

Mikoláš Aleš
Max Švabinský rajzán

Ladislav Fuks (1923. szeptember 24., Prága–1994. augusztus 26., Prága), prózaíró, a múlt század egyik legjelentősebb cseh tollforgatója. Művei legjavában különleges érzékenységgel ragadta meg a szavakban sokszor alig kifejezhető lelki folyamatokat, jelenségeket, kiválóan értett az atmoszférateremtéshez. Munkáiban gyakoriak a groteszk vonások, a horror eszköztárának alkalmazása sem idegen tőle. A náciizmus borzalmaival, a faji téboly elhatalmasodását és következményeit rendhagyó módon idéző remekei, a *Mundstock úr*

(1963) és a *Hullaégető* (1967) a hatvanas évek legjelentősebb, világirodalmi rangú alkotásai közé tartoznak. További jelentős kötetei: *Variációk sötét húrra* (1966), *Mooshaberné egerei* (1970), *Boldogultak bálja* (1972), *Martin Blaskowitz arcképe* (1980), *A hercegnő és a szakácsnő* (1983). **(90 éve született)**

Ivan Passer (1933. július 10., Prága–), filmrendező, forgatókönyvíró, a cseh új hullám jeles reprezentánsa. Forgatókönyvíróként Miloš Forman fontos munkatársa volt, a *Meghallgatás*, az *Egy szösz szerelmei* s a *Tűz van, babám* az ő közreműködésével született. Filmrendezőként egy rövid, de igencsak figyelemre méltó Hrabal-

adaptációval, az *Unalmas délután* című alkotással mutatkozott be. Egyetlen csehszlovákiai játékfilmje, az *Intim megvilágításban* 1965-ben került a mozikba; mindmáig az új hullám örökbecsű remekművei között tartják számon. Az ország szovjet megszállását követően ő is emigrált, és az Egyesült Államokban folytatta a pályáját. Ottani filmjei közül elsősorban a *Cutter útja*, a *Teremtő* és a *Sztálin* szerzett megbecsültséget a nevének, de minden jel szerint a filmtörténet elsősorban csehszlovákiai pályaszakaszának köszönhetően fogja az igazi művészek között számontartani.

Zdena Salivarová (1933. október 21., Prága–), író, műfordító, Josef Škvorecký felesége. Férjével együtt ő hozta létre az 1948, illetve az 1968 utáni cseh emigráció egyik legjelentősebb szellemi műhelyévé vált, torontói székhelyű Sixty-Eight Publishers ('68 Publishers) kiadót. Az ötvenes és a hatvanas években énekesnőként és színésznőként is jelen volt a hazai kulturális életben. Első kötetét, a *Férfimulatságot* még Csehszlovákiában adta ki 1968-ban, későbbi művei azonban már emigrációban születtek. A Kanadában megjelent művek közül elsősorban az *Ég, pokol, éden* (1976) és a *Sötétség* (1990) érdemel figyelmet. **(80 éves)**

Zdena Salivarová
és Josef Škvorecký 2007-ben

Karel Čapek (1890. január 9., Malé Svatoňovice–1938. december 25., Prága), próza- és drámaíró, műfordító, újságíró, kivételes tehetségű amatőr fotográfus, a huszadik századi cseh irodalom egyik legrangosabb alkotója, a polgári humanizmus eszményeinek következetes reprezentánsa. Első műveit bátyjával, az elsősorban festőként tevékenykedő Josef Čapekkel együtt írta, de viszonylag gyorsan kialakította egyéni stílusát és rálelt saját témáira. Rendkívül gazdag szókincssel megírt, leleményességről, kritikus és szkeptikus szellemről, filozófiai elmélyültségről tanúskodó műveinek egy része elsősorban az ember belső életével, sorsának rejtelmeivel, a megismerés lehetőségeivel foglalkozik (*Kálvária*, *Kínos történetek*, *Hordubal*, *Meteor*, *Mindennapi élet*),

néhány alapvető fontosságú könyve pedig azoknak az (anti-) utopisztikus, a sci-fi műfajával közeli rokonságot mutató alkotásoknak a sorába tartozik, amelyekben a technika fejlődésének árnyoldalai, jövőbeni veszedelmei, az emberi világ elgépiesedésének meghökkenítő látomásai jelentik a vezérmotívumot (*Abszolútum-gyár, Krakatit, Harc a szalamandrákkal*). Az itt említett prózai műveken kívül Čapek több jelentős drámát is írt: az *R.U.R.* címűben bukkan fel legelőször a „robot” kifejezés, melynek megszületése a szerző szerint Josef Čapek leleményességének köszönhető. A *Makropulosz-ügy* című darabja a zenetörténetbe is bekerült: a mű alapján Leoš Janáček írt kiváló operát. A harmincas évek második felében született két dráma, a *Fehér kór* és az *Anyá* Karel Čapek antifasiszta elkötelezettségének ékes bizonyítéka. Az író bátor kiállásáról a Csehszlovákiát egyre vézesebben fenyegető hitleri Németország „illetékesei” is tudtak: az ország megszállásakor a Gestapónak az elsők között kellett volna letartóztatnia őt. A neki szánt sorsot csak azért kerülte el, mert nem sokkal negyvenkilencedik születésnapja előtt elhunyt. **(75 éve halt meg)**

Juraj Jakubisko (1938. április 30., Kojšov–), szlovák filmrendező, forgatókönyvíró, aki Csehszlovákia szétesését követően Prágát választotta otthonául. Játékos fantáziája, legsikerültebb filmjeinek bizarr és szürrealisztikus látványvilága okán „szlovák Felliniként” is emlegetik. A hatvanas években mutatkozott be nagy sikert aratott *Krisztusi évek* (1967) című filmjével, amelyet imponáló lendülettel leforgatott, maradandónak bizonyult munkák következtek: a *Szőkevények és zarándokok* (1968), a *Madarak, árvák és bolondok* (1969) s a *Viszontlátásra a pokolban, barátaim* (1970, 1990). Mint az utóbbi két dátum is sejteti, Jakubisko pályáján törés következett be: a husáki „normalizáció” időszakában a kulturális élet számos más képviselőjéhez hasonlóan politikai okokból perifériára szorították, játékfilmek rendezőjeként csak 1979-ben állhatott újra a kamera mögé. Az ekkor született *Építs házat, ültess fát* után ismét jelentős filmek sora következett, köztük a szlovákság múltját a mitizáló történelemszemlélet jegyében felelevenítő, pazar képi világú *Ezeréves méh* (1983), a *Holle anyó* című, ugyancsak rendkívül látványos mesefilm (1985) s az 1989-ből való *Ülök az ágon és jól érzem magam*. A rendszerváltás óta Jakubisko kevés filmet készített: közülük a *Homályos jelentés a világ végétől* (1997) és az eddigi utolsó mű, a Báthory Erzsébet alakját felidéző *Báthory* (2008) hordozza leginkább a rendezőre jellemző stílusjegyeket. **(75 éves)**

Jiří Menzel (1938. február 23., Prága–), film- és színházi rendező, színész, a cseh új hullám képviselője. Kivételes tehetségéről már pályafutása kezdetén, a Bohumil Hrabal írásai nyomán született szkeccsfilm, a *Gyöngyöcskék a mélyben* (1965) egyik epizódjának rendezőjeként tanúbizonyosságot tett. A Hrabal főművei közé tartozó *Szigorúan ellenőrzött vonatok* 1966-ban leforgatott filmváltozata Oscar-díjat hozott a fiatal Menzelnek, aki rövid időn belül olyan remekművekkel folytatta pályáját, mint a *Szeszélyes nyár* (1968) s a *Pacsirták cérnaszálon* (1969). Ezután viszont fél évtizeden át politikai okokból nem rendezhetett, igazi visszatérésére voltaképpen csak a hetvenes évek második felében került sor.

Ettől az időtől kezdve olyan maradandó alkotások születnek a munkája nyomán, mint a *Mesés férfiak kurblival* (1978) *Sörgyári capriccio* (1980) *Hóvirágünnep* (1983) *Az én kis falum* (1985), *Vége a régi időknek* (1989), *Ivan Csonkin közlegény élete és különleges kalandjai* (1994) s az *Ófelsége pincére voltam* (2006). Ez ideig utolsó filmje, a *Szoknyabolondok* e sorok írásakor, 2012 decemberében még nem került a mozikba. Az ironikus-humoros ábrázolásmódhoz ellenállhatatlanul vonzó Menzel színházban is számos alkalommal rendezett, sokszor pedig színészként bukkant fel a kamera előtt vagy a világot jelentő deszkákon. (Filmszínészként olyan alkotások kapcsolódnak hozzá, mint a *Szigorúan ellenőrzött vonatok*, *A hulláégető*, *Szeszélyes nyár*, *30 szűz és Pithagorasz*, *Játék az almáért*, *Mesés férfiak kurblival*, *A Ferat-cég vámpírja*, *Gyöngéd barbárok*, *Községi iskola*, a Simó Sándor által rendezett *Franciska vasárnapjai* vagy a *Menekülés Budára*.) Jiří Menzel világszerte az elmúlt fél évszázad egyik legjelentősebb filmrendezőjeként tartják számon, munkássága a cseh kultúra történetének egyik legimponálóbb fejezete. **(75 éves)**

Eva Irmanová (1943. május 6., Kolín–), történész, hungarológus, a huszadik századi magyar történelem kutatója és kiváló szakértője. Óriási ismeretanyagot feldolgozó nagymonográfiái a két világháború közötti időszakot, a szocializmus évtizedeit és a közelmúltat idézik fel példás tárgyilagossággal. Kivételes sokat tett azért, hogy az elmúlt száz év magyar történelméről a cseh olvasók árnyalt, pontos képet kapjanak. Munkásságáért 2010-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntették ki. Nemcsak hazájában, de Magyarországon is számos rendezvényen, vitafórumon vett részt, amelyeken újra és újra tanúbizonyosságot tett róla, hogy kizárólag az igazság kiderítésének szándéka és a méltányosság vezérli. A Cseh Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének dolgozója, a Károly Egyetem Társadalomtudományi Karának professzora. Kevésbé ismert, de fontos tény, hogy a cseh és a magyar szellemi értékek cseréjét fordítóként is segítette. Érdeklődésének irányát könyveinek címei is pontosan jelzik: *A kádárizmus mint a szocializmus jelensége* (1992), *A kádárizmus: egy illúzió születése és bukása* (1998), *Magyarország és a versailles-i békerendszer* (2002), *A szlovákiai magyar kisebbség és helye Szlovákia és Magyarország külpolitikájában 1989 után* (2005), *Magyarország a szovjetizálás korszakában* (2008). **(70 éves)**

Jaromír Nohavica (1953. június 7., Ostrava–), énekes, szövegíró, zeneszerző, gitáros, a folkzene műfajának jeles és népszerű képviselője. Termékeny alkotó, számos lemezt adott ki (*A szivárvány nyolcadik színe*, *Különös évszázad*, *Szomorú sí-*

vem, *Babylon, Ikarus stb.*), amelyek közül az 1996-ban kiadott *Különös évszázadot* tartják Nohavica eddigi legjobb munkájának. Nagy sikert aratott Petr Zelenka *Az ördög éve* című 2002-es filmje főszereplőjeként és zeneszerzőjeként – a zenéért a műben szintúgy főszerepet játszó nagyszerű együttessel, a Čechomorral együtt Cseh Oroszlán-díjjal jutalmazták. Kevésbé ismert tény, hogy az énekes-szerző fordítóként is aktív: Mozart operáinak szövegeit ülteti át cseh nyelvre. **(60 éves)**

Jan Novák (1953. április 4., Kolín–), próza-, dráma- és forgatókönyvíró, aki egyaránt tekinthető az amerikai és a cseh irodalom képviselőjének. Az emigrációt választó szüleivel tizenhat évesen, 1969-ben került Amerikába, s írói nyelvének az angolt választotta. A magyar olvasó a Miloš Formannal közösen írt, a rendező életútját felelevenítő *Fordulatok – Emlékirataim* című könyv révén ismerheti. (A kötet eredeti címe: *Tudom is én?*) Csehül is közreadott munkái közül nagy figyelmet keltett az ötvenes években kalandos úton nyugatra szökött, a közvélemény által igen ellentmondásosan megítélt Mašín fivérekről szóló könyve, az *Egyelőre rendben*. Forgatókönyvíróként közreműködött Forman *Valmont*-jának az előkészítésében, s e minőségében a *Varázsos évek pórázon* és Juraj Jakubisko *Homályos jelentés a világ végétől* című filmjének társalkotójaként is feltűnt. **(60 éves)**

Libuše Šafránková (1953. június 7., Brno–), színésznő, pályakezdése óta a legnépszerűbbek egyike. Tehetségén, meggyőző játékán kívül megkapó bája is sok hívet szerzett neki, a cseh filmtörténet legszebb színésznői között tartják számon. Az 1973-ban készült *Három mogyoró Hamupipókének* egy csapásra ismertté és közkedvelté tette; megjegyzendő, hogy sokan ezt a művet tartják minden idők legjobb cseh mesefilm-

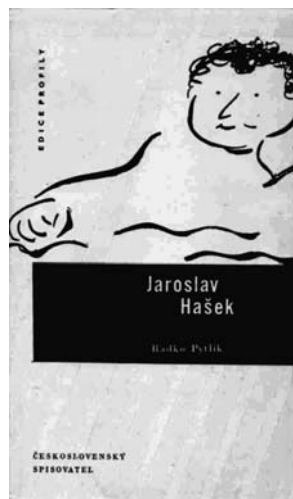
Šafránková mint tanítónő a *Hóvirágünnep* című filmben

jének. Emlékezetes filmjeinek hosszú sorából hadd szerepeljen itt legalább a *Nagyanyó*, a *Hogyan fojtsuk vízbe Mráček doktort*, avagy *A vízimanók vége Csehországban*, *A királyfi és Esthajnalcsillag*, *Főúr, tűnés!*, *Jára Cimrman fekszik, alszik*, *Hóvirágünnep*, *Az én kis falum*, *Községi iskola*, *Koldusopera*, Jan Svěrák 1996. évi, Oscar-díjas alkotása, a *Kolja* s a *Varázsos évek pórázon*. A *Kolja* című filmben nyújtott alakításáért Cseh Oroszlán-díjjal tüntették ki, 2008-ban pedig egy televíziós anket végeredménye szerint ő volt Csehország legkedveltebb színésznője. **(60 éves)**

Összeállította: G. Kovács László

A képek forrásai: internet, Týden, könyvek

Radko Pytlík író, Hašek-kutató könyveiből

2012

Robert Vano: Platinum Collection

Robert Vano, az Egyesült Államokból Prágába hazatért magyar származású fotóművész (a Harper's Bazaar, Vogue, Elle, Cosmopolitan volt divatfotósa) kiállítása.

Megnyitotta: Surányi Mihály.

Időpont: 2012. április 26–június 15.

Helyszín: Cseh Centrum

Ifjú zongoristák koncertje

Jan Vojtek, Kovács Gergely, Várallyay Fülöp konzervatóriumi hallgatók hangversenye.

Időpont: 2012. május 16.

Helyszín: Cseh Centrum

Kisvakond a Puskin moziban

Kisvakondos filmek, Kisvakond illusztrációk és gyermekrajz kiállítás a gyermeknap alkalmából.

Időpont: 2012. május 21–június 10.

Helyszín: Puskin mozi, Budapest

Surányi Mihály, Robert Vano fotóművész, Helena Bambasová nagykövet, Michal Černý, a Cseh Centrum igazgatója

HAVEL polgártárs

Emlékkonferencia Martin C. Putna egyetemi tanár és Jan Novák dokumentumfilmrendező cseh előadók részvételével, Václav Havel:

A szabadság ígérete című esszégyűjtemény bemutatója a 2011-ben elhunyt politikus, drámaíró, egykori csehszlovák, illetve cseh köztársasági elnök emlékére.

Időpont: 2012. május 23.

Helyszín: Budapest, ELTE TTK

Távozás után – Václav Havel, Josef Škvorecký

Pódiumbeszélgetés Varga György, G. Kovács László műfordítók, Lakatos Ádám színművész, Kovács Gergely e.h. részvételével, Karosi Júlia (ének) és Lachegyi Máté (zongora) jazzkoncertjével.

Időpont: 2012. június 2.

Helyszín: Gödi Nemeskéri-Kiss kúria

Könyvheti Kalligram bemutató

Grendel Lajos: Távol a szerelem, Tózsér Árpád: Fél nóta (versek), András Sándor: Mi vagyunk most a vandálok is (versek), Péterfy Gergely: Örök Völgy (Pannon mese), Szászi Zoltán: Kilátó (Versek), Füzi László: Kötések, szakadások, Zeidler Miklós: A labdaháztól a Népstadionig, Márton László: M. L., a gyilkos című könyvek bemutatója.

Időpont: 2012. június 5.

Helyszín: Cseh Centrum

II. Európai Irodalom Éjszakája

az Ünnepi Könyvhét keretében a TÁP Színház művészeinek felolvasása Jáchym Topol: Az ördög műhelye című könyvéből.

Időpont: 2012. június 9.

Helyszín: OSA Archívum, Budapest

A Hrabal-galaxis pillanatképei

Az aszódi Fekete Ökör Baráti Kör vándorkiállítása.

Időpont: 2012. június 16., október 5., december 7.

Helyszín: Szabadművelődés Háza, Székesfehérvár; Weöres Sándor Színház, Szombathely; Hrabal Söröző, Budapest (Lásd még: 46–47. oldal!)

FILMAutomata (Automat na filmy)

A Buchty a Loutky társulat bábelőadása, totális improvizációja felnőtteknek.

Időpont: 2012. augusztus 8–12.

Helyszín: Sziget Fesztivál, Budapest

Kisvakond utazása Magyarországon

Kisvakondos filmek és kiállítás.

Időpont: 2012. augusztus 16–20., szeptember 6–25., október 1–14., október 18–28., november 23–december 2., december 6–16.

Helyszín: Debrecen, Szeged, Szolnok, Mezőtúr, Csepel, Szombathely

Várallyay Fülöp, Jan Vojtek, Kovács Gergely hatkezes játszik

Kisvakond még Budapesten, a magyarországi körút előtt

A cseh kultúra napja Piliscsabán

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem bohemistáinak a cseh kultúrát és az egyetemi cseh szakot népszerűsítő rendezvénye: irodalmi és művészeti témájú előadások, kerekasztal-beszélgetés, felolvasás, volt cseh szakos diákok tapasztalatai, zene.

Időpont: 2011. szeptember 19.

Helyszín: PPKE BTK, Piliscsaba

CZECH this OUT! sorozat az A38 hajón

A **Bitumen Beat (CZ)** és a **Besh'o Drom (HU)** roma-pop-jazz-világzenei koncertje. A cseh zenekar: *Gejza Bitumen* – gitár, *Adam Bitumen* – hegedű, *Dušan Bitumen* – loop-ok, hangminták, *Petr Bitumen* – bőgő, *Michal Bitumen* – dob.

Időpont: 2012. szeptember 20.

Helyszín: A 38, Budapest

Bennewitz Quartet

Koncert a III. Európai Vonósnégyes Fesztiválon. *Jiří Němeček* – hegedű, *Štěpán Ježek* – hegedű, *Jiří Pinkas* – brácsa, *Štěpán Doležal* – cselló vonósnégyesének fellépése *Joseph Haydn*, *Leoš Janáček* és *Ludwig van Beethoven* műveivel.

Időpont: 2012. szeptember 22.

Helyszín: Károlyi-kastély, Fehérvárcsurgó

Európai Nyelvi Kocktélbár

A Magyarországon működő Európai Kulturális Intézetek Hálózata – EUNIC – rendezvénye az Európai Nyelvek Napja alkalmából.

Időpont: 2012. szeptember 26.

Helyszín: Akvárium Klub, Budapest

Nos...

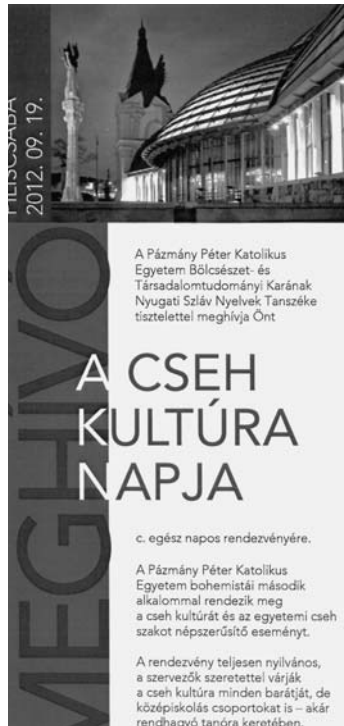
Kiállítás *Bára Prášilová* divatkollekciónról készített fotósorozatából, melyért Az év fotósa díjat kapta.

Időpont: 2012. október 3–november 7.

Helyszín: Cseh Centrum

Bohumil Hrabal: Szigorúan ellenőrzött vonatok

Tragikomédia premierje *Ivo Krobot* rendezésében. A színház előcsarnokában a Fekete Ökör Baráti Kör *A Hrabal-galaxis pillanatképei* című kiállítása december 9-ig.

Időpont: 2012. október 5. premier és kiállítás-megnyitó

Helyszín: Weöres Sándor Színház, Szombathely

Philip Glass: A fegyencgyarmaton

a pilzeni Josef Kajetán Tyl Színház előadása az ARMEL operaverseny keretében.

Időpont: 2012. október 10.

Helyszín: Szegedi Nemzeti Színház

Bertolt Brecht: Jóembert keresünk

Zenés színmű premierje *Michal Dočekal*, a prágai Nemzeti Színház művészeti vezetője rendezésében. Dízlettervező *Martin Chocholušek*, jelmeztervező *Kateřina Šteřková*.

Időpont: 2012 október 13.

Helyszín: Vígszínház, Budapest

(Lásd még: 23. oldal!)

Zachár Ottó előad Comeniusről

Parallel Revolutions

Parevo nemzetközi dokumentumfilmfesztivál cseh filmjei:

Félbeszakadt tavasz – Itt a tavasz / Přerušené jaro – Jaro je tady, r.

Milan Maryška, 1998; *Charta'77 –*

A kezdetek / Charta'77 – Začátky, r.

Angelika Hanaunerová, 1997; *Anno*,

1–3. rész / *Tenkrát*, r. *Robert*

Sedláček, 1999. Beszélgetés *Jiřina Šiklová*val, prágai szociológussal, a

Charta 77 aláírójával

Időpont: 2012. októbert 26–28.

Helyszín: DocuArt, Budapest

Comenius nyomában

Zachár Ottó vetítéssel egybekötött előadása a Bohemia Baráti Kör őszi

túrájáról, Morvaországtól Lengyelországon át Hollandiáig,

illetve Sárospatakig.

Időpont: 2012. november 8.

Helyszín: Cseh Centrum

(Lásd még: 10. oldal!)

Napfogyatkozás / Pod sluncem tma / Solar Eclipse

A humanitárius segítségnyújtás tragikomédiája.

Az év cseh dokumentumfilmje a VERZIÓ 2012 keretében, a Jihlavai Nemzetközi Dokumentumfilm Fesztivál 2011 közönségdíjas filmje, r. *Martin Mareček*, 2011.

Időpont: 2012. november 9. és 11.
Helyszín: Toldi mozi, Cirko-Gejzír mozi, Budapest

Fáradhatatlan szavak

Szimpozium *Rákos Péter* emlékére, prágai Károly Egyetemen létrehozott modern hungarológia megalapítója halálának tizedik évfordulója alkalmából. A Cseh Centrum, a Nemzetközi Magyarorsággutató Társaság, az MTA Irodalomtudományi Intézete, a Szlovák Intézet, a Kalligram Könyvkiadó és Bohemia Baráti Kör közös rendezvénye. *(A szimpózium anyagát lásd külön mellékletben!)*
Időpont: 2012. november 15.
Helyszín: Cseh Centrum

Az imagináció szolgálatában:

100 éve született Jiří Trnka

Kiállítás és filmvetítések a cseh bábművész animációs filmes és illusztrátori munkásságából a 10. Anilogue 2012 Nemzetközi Animációs Filmfesztiválon.
(Lásd még: 54. oldal!)
Időpont: 2012. november 22–23.
Helyszín: Uránia mozi, Toldi mozi, Budapest

CZECH this OUT! sorozat az A38 hajón

Republic of Two (CZ, *Jiří Burian* és *Mikoláš Růžička* indie-folk duó) bemutatkozása az **Efterklang** (DK) posztrock-indie zenekarral
Időpont: 2012. december 1.
Helyszín: A38 hajó, Budapest

N. O. H. A. (Noise Of Human Art)

A Filip Noha által életre hívott világzenei formáció Mikulás-koncertje
Időpont: 2012. december 6.
Helyszín: Akvárium, Budapest

Cseh–szlovák karácsonyi koncert

Közös rendezvény a Szlovák Intézettel, *Zuzana Berešová* (SK) – zongora és *Pavel Burdych* (CZ) – hegedű fellépésével *Ilja Zeljenka* születésének 80. évfordulója alkalmából. Program: *Antonín Dvořák, Ilja Zeljenka, Mikuláš Schneider-Trnavský, Josef Suk, Bedřich Smetana* és *Liszt Ferenc* művei.
Időpont: 2012. december 11.
Helyszín: Szlovák Intézet, Budapest

2013

Húsz év Prága terein

Kiállítás az önálló Cseh Köztársaság megalakulásának 20. évfordulója alkalmából
Időpont: 2013. január 16–március 10.
Helyszín: Cseh Centrum

Újévi koncert

Jitka Hosprová – hegedű, Hedvika Mouza Bacha – hárfa műsorán: *Marin Marais, Alessandro Rolla, Maurice Ravel, Felix Mendelssohn, Claude Debussy, B. Smetana–Hanus Trneček, Niccolò Paganini* művei. A cseh nagykövetség rendezvénye.
Időpont: 2013. január 15.
Helyszín: Cseh Centrum

Az elbűvölő Hedvika Monza Bacha és Jitka Hosprová

„Nyílt akusztikus fúzió” a Jedermannban

Könyvbemutató: *Pavel Brycz*: A pátriárkák letűnt dicsősége (Európa Könyvkiadó, 2012, fordította *Beke Márton*, eredeti cím: Patriarchátu dávno zašlá sláva) és koncert: a **Zdarr** zenekar fellépése, mely Brycz több versét is megzenésítette. A zenekar tagjai: **ZDeněk Souček** – tangóharmonika, ének, **ARnošt Anderle** – tangóharmonika, ének, **Roman Pašek** – szaxofon, klarinét, ének, *Pavel Hendrych* – djembe, darbuka, ütőhangszerek.)
Időpont: 2013. február 9.
Helyszín: Jedermann Café, Budapest

Lettre Internationale estje Pavel Brycz cseh íróval

A Lettre International új visegrádi számának bemutatója és találkozó *Pavel Brycz* cseh íróval.
Időpont: 2013. február 9.
Helyszín: Fuga, Budapest

Fotó: Cseh Centrum, Mudrák Gabi

CSEH CENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Cseh Centrum
1063 Budapest
Szegefü u. 4.

telefon: +36-1-462-5066
fax: +36-1-351-9188
e-mail: ccbudapest@czech.cz
web: http://czechcentres.cz/budapest

Nyitva tartás:
hétfő–csütörtök: 8.30–16.00
péntek: 8.30–14.00

Cseh nyelvtanfolyamok
Trimeszterek 2012. szeptembertől
2013. júniusig

In memoriam...

2012. április 2-án **Dagmar Wanke-Szendrey** barátunktól, Kodály-, Smetana-, Dvořák-díjas énekművésztől, Šumperk város díszpolgárától vehettünk örök búcsút a Budapesti Németajkú Evangélikus Egyházközösség Kápolnájában. A gyászír Németországban élő leányától, Szendrey Enikőtől érkezett, miután cseh származású édesanyja 2011. december 27-én elhunyt. Dagmar közel két évtizede talált rá baráti körünkre, melyhez boldogan csatlakozott, hogy szülőföldje és szerelemből választott új hazája iránti érzel-

meit, gondolatait a zene, az ének és a költészet nyelvén velünk is megossza. Évekig cseh dalokkal, cseh és magyar nyelven írt versekkel köszöntötte a születésnapjait és más ünnepi találkozóinkat, szívesen mesélt életéről, művészi munkájáról, hitvallásáról, a megértő kapcsolatokért való fáradozásairól. Ez utóbbi vallomását folyóiratunk 2000. júniusi számát fellapozva idézhetjük fel. Búcsúzzunk Tőle az ő finomra hangolt saját verseivel, amelyekben vágyait, az utolsó üzenetét is tolmácsolta! (mé)

A Kules a városkapuhoz

Ha egyszer vége lesz földi utamnak
és megáll az életem,
csendesen megvárom az égi kapunál –
nyílik-e előttem.

Majd megszólal egy hang: miért vársz tétlenül,
hiszen a földön már a kulcsot megkaptad,
próbáld meg kinyitni, ha engedi a zár,
nyugodtan bejöhetsz, megérdemelted már.

Végtelen vágy

A holdra repülnék,
ha eljutnék oda –
Lehet, hogy a földre visszakívánkoznék?

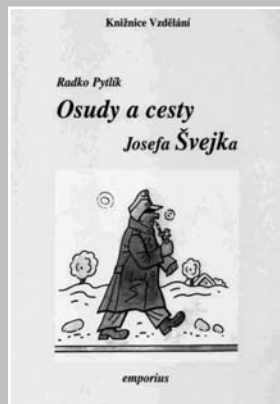
Úgy mint a madár,
tavaszon visszavágynék
és ősszel újból elhagynám a földet.

*Szórjátok szét a hamumat,
hogy ne ragadjon földhöz,
irgalmas szél már megsegít,
hogy szálljon felhőkön át
fel az éghez!*

D.

Radko Pytlík író, Hašek-kutató könyveiből

A Prágai Magyar Intézet programjaiból

2012. szeptember–2013. március

A MAGYAR ROCKLEGENDÁK

Kiállításmegnyitó a GREGOR SAMSA együttes közreműködésével.
Időpont: 2012. június 27.
Helyszín: MI – foyer és nagyterem

GYEREKRAJZ-KIÁLLÍTÁS

az Iglice (a prágai magyar szülők egylete) megalakulásának 10. évfordulója alkalmából.
Időpont: 2012. szeptember 19–2013. január 29.
Helyszín: MI – klub

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Jankovics Marcell animációs filmjének bemutatója, beszélgetés a rendezővel a XV. KÖZÉP-EURÓPAI KORTÁRS FILMSZEMLE részeként.
Időpont: 2012. október 27.
Helyszín: MI – nagyterem

ASZTAL TÁRSASÁG

A magyar–cseh művészeti csoport kiállítása Luzsicza Lajos Árpád festőművész barátunk bevezetésével.
Időpont: 2012. október 31.
Helyszín: MI – Pince galéria

MAGYAR-CSEH KÖLTÉSZETI EST

a DEN POEZIE (A KÖLTÉSZET NAPJA) fesztivál keretében.
Vendégek: Juhász Katalin és Tomáš Míka. Elhangzott Tomáš Míka: A GALAMBOK NEM TEHETNEK RÓLA című minidráma.
Időpont: 2012. november 14.
Helyszín: MI – nagyterem

ZIM ZUM

A budapesti Magyar Képzőművészeti Egyetem festő tanhallgatóinak kiállítása a Károlyi-osztályból
Időpont: 2012. december 12.
Helyszín: MI – foyer

VISEGRAD VISIBILITY

A Visegrad Visibility Art Group fiatal fotográfusainak kiállítása Baier Júlia és Csoszó Gabriella fotóművészek vezetésével: Markéta Bendová – CZ, Daša Barteková – SK, Tomáš Gindl – SK, Barbora Holubová – CZ, Anto Ivancsu – SK, Kóti Kata – HU, Magdalena Malińska – PL,

Az Asztal Társaság kiállítása elé...

Prágában minden megtörténhet. Persze, minden megtörténhet, akár akármikor Budapesten vagy Rómában is. De ami Prágában történik, az Prágában történik. Például az, hogy az Asztal Társaság csoportosulás képzőművészeti kiállítása itt és most nyílik meg, az csak Prágában történhetett meg!

Asztaltársaság sokféle van, akarom mondani, sok felé van. Főleg itt Prágában. Mert, ha Prága a tornyok városa, akkor leginkább a sörözők városa is, és ha a sörözők városa, akkor az asztaltársaságok városa is. Mert Prágában minden utcára jut 2–3 söröző, a hosszabb utcákba több is, és minden sörözőbe jut legalább egy (de a nagyobbakba több is), többnyire a bejárat mellett, közel a sörcsaphoz, ücsörgő csapat, asztaltársaság! A „kemény mag”, kik a sört kis rum kíséreléssel isszák, és UTOPENECet esznek vagy PIVNÍ SÝRt hozzá és ez megadja a helyi illatbeli hangulatát, lévén az utóbbi iszonyú büdös sajt, melyet ráadásul hagymával és sörrel kevernek össze, mint valami tatárbijsztereket! (Teljes szívemből tudom ajánlani!)

És ezek az emberek az asztal körül megfellebbezhetetlen állásponttal rendelkeznek az élet dolgairól, különösen a hatodik és nyolcadik sör közötti állapotban, olyanok ezzel a megfellebbezhetetlenséggel mint a festők és a szobrászok – többek között az itt kiállító művészek is – a befejezett megfellebbezhetetlen alkotásukkal, csak ŐK sör nélkül is megfellebbezhetetlenek!

És akkor a befejezett megfellebbezhetetlen mű immár elkezd önálló életet élni, mint kocsmában a kocsmazaj, vagy mint sörhobó a bajuszos vagy mint a 9-es villamos HRABALNÁL. De jut eszembe! Mikor Bohumil HRABAL elrepült madaraival – immár 15 éve, hogy száll az idő –, ASZTALTÁRSASÁGA a mester utolsó útját megszakitva a hamvait tartalmazó urnával betért a TIGRISbe, hogy még egyszer egy asztalnál sörözhesse nekünk barátjukkal.

Ebből látszik, hogy nincs is fontosabb egy jól összetartó asztaltársaságnál. Tulajdonképpen az összetartás nem is olyan fontos, lényeg a „társaság”, még az asztal is mellőzhető időnként, legalábbis az abrosz róla! És mert a „társaság” legfőképpen barátságot jelent.

*Luzsicza Lajos Árpád,
festőművész az Asztal Társaságból
Elhangzott 2012. október 31-én, a Prágai Magyar Intézetben*

Az Asztal Társaság tagjai közül Székács Zoltán, P. Boros Ilona és Luzsicza Árpád Lajos a kiállítás-megnyitón

A Visegrad Visibility Art Group fiatal fotográfusainak kiállításán

GEORG BÜCHNER: LEONCE ÉS LENA

A Kolozsvári Magyar Színház előadása a Rendi Színházban (magyar nyelven, cseh feliratozással), Tompa Gábor rendezésében.

Időpont: 2013. március 23–24., 19 h

Helyszín: Stavovské divadlo, Prága

(internet)

Somogyvári Kata – HU, Szentesi Csaba – HU, Tuczai Rita – HU, Varró Zsuzsa – HU, Zuzana Zbořilová – CZ). A Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával.
Időpont: 2013. január 31–február 28.
Helyszín: MI – foyer

LEGENDÁK EURÓPA EGÉN

A XX. század második felének repülőgépei Belák Attila grafikus plakátkiállításán.
Időpont: 2013. február 5–március 15.
Helyszín: MI – klub

HORIZONTOK

Szücs Miklós akvarell-kiállítása.
Időpont: 2013. február 18–április 28.
Helyszín: MI – Pince galéria

NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKOSLOVENSKU 1918–1938

(Nemzeti kisebbségek Csehszlovákiában 1918–1938)
Könyvbemutató a monográfia szerzőinek: Andrej Tóth, Lukáš Novotný, Michal Stehlík részvételével.
Időpont: 2013. március 20., 19 h
Helyszín: MI – nagyterem

Az Asztal Társaság kiállítása a Pince galériában, középen Lőrincz Zsuzsa barátunk drótszobra

MAGYAR INTÉZET PRÁGA
MAĎARSKÝ INSTITUT PRAHA
Rytířská 25–27., 110 00 Praha 1

telefon:

+420-224-222-424,
+420-224-222-425

e-mail:

info@hunginst.cz

www.hunginst.cz

Nyitva tartás:

h–cs: 10–18 h, pé: 10–14 h

Könyvtár:

h–cs: 14–18 h, pé: zárva

- Zalán Vince: Minden rossz és minden jó. Evald Schorm 1–3. rész (*Filmvilág*, 2011/12., 26. p., 2012/1., 32. p., 2012/2., 36. p.)
- Megtartanak a csehek az egyházi vagyont (*Napi Gazdaság*, 2012.01.05., 7. p.)
- Menekül Timosenko férje (*Magyar Nemzet*, 2012.01.07., 9. p.)
- Turcsányi Sándor: A dzsesszista vége. Josef Škvorecký (1924–2012) (*Magyar Narancs*, 2012.01.12., 31. p.)
- Pataky Sándor: Lengyel és cseh vita az új EU-szerződésről (*Magyar Nemzet*, 2012.01.13., 9. p.)
- Legát Tibor: Cipót a cipőgyárból. Martfü és a cseh multi (*Magyar Narancs*, 2012.01.19., 26. p.)
- Václav Klaus: Nem tetszik az EU-reform (*Magyar Hírlap*, 2012.01.21., 5. p.)
- Cseh és szlovák bűnök (*VG*, 2012.01.24., 4. p.)
- Gál Gyula: Mit néztek Ti, a cseh kettőt? (*Helyi téma*, XI. ker., 2012.02.01., 2. p.)
- Szlovákia – A Vazovova utca titkai (*Magyar Narancs*, 2012.02.02., 18. p.)
- A lassú sáv a pusztába vezet. Karel Schwarzenberg Magyarország elszigetelődéséről (*Figyelő*, 2012.02–08., 18. p.)
- Nagymama from Keszthely. A lehetséges következő cseh elnök (*Uo.*, 23. p.)
- Tuba Lajos: Gorillák a ködben. Korruptió botrány Szlovákiában (*HVG*, 2012.02.04., 24. p.)
- Szilléry Éva: Cseh–magyar együttgondolkodás (*Magyar Hírlap*, 2012.02.04., 17. p.)
- Osztrák és cseh vágógépek (*HVG*, 2012.02.06., 8. p.)
- Íme a cseh pucérügyi elvtársnő (*Blikk*, 2012.02.08., 2. p.)
- A cseh ellenzék nem ócsárolja úgy a nemzetét, mint a magyar. Interjú dr. Palágyi István Györggyel (*Magyar Fórum*, 2012.02.09., 5. p.)
- Prágai szafari: korruptiótűrára invitált turisták (*Magyar Hírlap*, 2012.02.14., 8. p.)
- Tálas Andrea: Uniós fájdalmak. Pengeváltások a cseh külpolitikában (*HVG*, 2012.02.18., 28. p.)
- Bársony Éva: „Rajongok a lázadókért”. Filmkarnevál hat remekművel Miloš Forman 80. születésnapjára (*Népszava*, 2012.02.18., 6. p.)
- Lebuktak a cseh újnáci nők (*Népszabadság*, 2012.02.21., 2. p.)
- A csehek 70 százaléka spórol nyugdíjára (*VG*, 2012.02.22., 10. p.)
- Gottwald hullájától Gheorghiu-Dej börtönéig. Csehország (*Heti Válasz*, 2012.02.23., 21. p.)
- Cseh bírálat az uniós fenyegetésre (*Magyar Hírlap*, 2012.02.25., 5. p.)
- Tálas Andrea: Kívül tágasabb. Miloš Forman nyolcvanéves (*HVG*, 2012.02.25., 34. p.)
- Prága kiállt a magyar kormány mellett (*VG*, 2012.02.27., 5. p.)
- Adóemelésekre, nyugdíjbefolyasztásra készül a cseh kormány (*Napi Gazdaság*, 2012.02.28., 4. p.)
- Tálas Andrea, Tuba Lajos: Irányadók. Szlovákia ismét Ficóval (*HVG*, 2012.03.17., 6. p.)
- Orbánista betli Szlovákiában (*168 óra*, 2012.03.22., 30–31. p.)
- Nagy-Bába Ildikó: Szlovákiai balra át (*168 óra*, 2012.03.22., 46. p.)
- Franz Kafka-díj. Bohém tolerancia (*HVG*, 2012.03.24., 35. p.)
- Kottász Zoltán: Cseh vonatfűlkék kizárólag nőknek (*Magyar Nemzet*, 2012.03.31., 10. p.)
- Mohi Csaba: Emberpiac. Az élet Európában, amely eltűri az uniós alapjogokat sértő Beneš-dekrétumokat (*Magyar Nemzet*, 2012.03.31., 33. p.)
- Nincs német nyomás Prágán (*Magyar Nemzet*, 2012.04.04., 9. p.)
- Árnyék vetült Merkel és Nečas találkozójára (*Magyar Hírlap*, 2012.04.04., 4. p.)
- Békülne a cseh koalíció legkisebb pártja (*Népszava*, 2012.04.04., 8. p.)
- Rövidesen megbukhat a cseh koalíció (*Népszava*, 2012.04.05., 8. p.)
- Varga Attila: Ötven macska. „Mintha kirakatban ült volna, istenem, az ott Hrabal!” (*Magyar Nemzet*, 2012.04.07., 34. p.)
- Szilvássy József: A korrupt, a zsaroló és a szőke nő (*Népszabadság*, 2012.04.16., 7. p.)
- Prágában kalózkodtak a pártok (*Magyar Hírlap*, 2012.04.16., 5. p.)
- Szakad a Közügyek, veszélyben a kormány (*Népszabadság*, 2012.04.18., 3. p.)
- Ultimátumot adott a cseh kormányfő (*Népszabadság*, 2012.04.21., 3. p.)
- Tíz magyar tússzal térítették el a prágai járatot Frankfurtba (*Blikk*, 2012.04.21., 13. p.)
- Sidó Zoltán: Csehországban vissza fogják a nyugdíjak emelését (*Napi Gazdaság*, 2012.04.23., 9. p.)
- Pelle János: Szlovák–magyar huzavona (*Magyar Nemzet*, 2012.04.24., 6. p.)
- Szilvássy József: Molotov koktél, késelés, önbíráskodás (*Népszabadság*, 2012.05.05., 7. p.)
- Barabás T. János: Prága kitiltana a lengyel élelmiszereket (*Napi Gazdaság*, 2012.05.07., 9. p.)
- Sidó Zoltán: Csehország és Szlovákia uniós forrásai: teher vagy adomány? (*Napi Gazdaság*, 2012.05.07., 9. p.)
- P. Szabó Ernő: Diszörtség. Magyar hősök emléke a Moldva partján (*Magyar Nemzet*, 2012.05.12., 34. p.)
- Szilvássy József: Bor helyett hétmillió korona a díszdobozban (*Népszabadság*, 2012.05.23., 8. p.)
- Szilvássy József: Pogromokba torkollhat a fajgyűlölet (*Népszabadság*, 2012.05.26., 8. p.)
- Kiss B. László: Dzsudzsákék bevették végre Prágát (*Magyar Hírlap*, 2012.06.02., 20. p.)
- Forgács Ildikó: Szülőpokol. Jan Svěrák a cseh gyermekmesékről és a mohából épített házakról (*Magyar Nemzet*, 2012.06.02., 34. p.)
- Vita folyik a cseh válogatott mezeről (*metropol*, 2012.06.07., 28. p.)
- Csehország a legvonzóbb (*Magyar Nemzet*, 2012.06.09., 12. p.)
- Csehország a legvonzóbb (*Népszabadság*, 2012.06.12., 10. p.)
- P. Szabó József: Prágai emléktábla Gőrgyey Artúrnak (*Magyar Nemzet*, 2012.06.13., 15. p.) (Lásd még: 17. oldal!)
- Szilvássy József: tüntettek a miniszter leváltása miatt (*Népszabadság*, 2012.06.30., 3. p.)
- Árvay Sándor: Egy cseh becse (*Uo.*, 18. p.)
- Kiss Gy. Csaba: „A rabul ejtett értelem” – hatvan év után (közép-európai tanulságok) (*Hitel*, 2012/6. 65. p.)
- Lőkös István: Éden, Árkádia, Kánaán (*Uo.*, 118. p.)
- Kiss Gy. Csaba: Hol vagy hazám? Kelet-Közép-Európa himnuszai (*Uo.*)
- Megbuktatnák Nečas a szocdemek (*2012.07.16.*, 3. p.)
- Közel a cseh kárpótlás (*Magyar Nemzet*, 2012.07.16., 9. p.)
- Megbuktatnák Nečas a szocdemek (*Népszabadság*, 2012.07.16., 3. p.)
- „Szép, fehér napot, Ógyalla!” Szlovák szélsőségesek (*Uo.*)
- Szilvássy József: Klaus saját emlékművét építgeti (*Népszabadság*, 2012.07.24., 8. p.)
- Neszméri Sándor: Csehszlovák szégyenlista (*Magyar Nemzet*, 2012.07.26., 9. p.)
- Stumpf András: Fricska a magyarországi közrádiótól a szlovákiai közrádióhoz (*Heti Válasz*, 2012.07.26., 23–24. p.)
- Csaba Ferenc: Budapest nem követheti Prágát (*VG*, 2012.08.06., 6. p.)
- Rapid: új Škoda-kategória (*metropol*, 2012.08.06., 9. p.)
- Szenátusi vétó a válságos időkre hivatkozva. Cseh egyházi kárpótlás (*Népszabadság*, 2012.08.17., 3. p.)
- Nem lesz Merkelová, sem Clintonová? (*Népszabadság*, 2012.08.28., 3. p.)
- Václav Klaus: Az adóemelés gazdasági öngyilkosság (*Népszabadság*, 2010.09.04., 3. p.)
- Nečas elnégést kért Klaustól (*Népszabadság*, 2012.09.10., 3. p.)
- Prágai ősz (*Népszabadság*, 2012.09.15., 8. p.)
- Alkoholkorlátozás Csehországban (*Magyar Nemzet*, 2012.09.15., 17. p.)
- Csehországban tovább gyilkol a metil-alkohol (*Magyar Hírlap*, 2012.09.15., 18. p.)
- Neszméri Sándor: Cseh alkohol: Szlovákia nem korlátoz (*Magyar Nemzet*, 2012.09.18., 16. p.)
- Ömlik tovább a mérgező alkohol (*Magyar Hírlap*, 2012.09.18., 14. p.)
- Megneveztek a halált okozó hamisítványokat a csehek (*metropol*, 2012.09.19., 8. p.)
- Leállt a Becherovka-gyár (*Magyar Nemzet*, 2012.09.22., 16. p.)
- Cseh nyitás Peking és Moszkva irányába (*Magyar Nemzet*, 2012.09.29., 9. p.)
- Klaus megúszta (*Magyar Hírlap*, 2012.10.01., 5. p.)
- Kottász Zoltán: Cseh kiábrándultság (*Magyar Nemzet*, 2012.10.02., 9. p.)
- Talmácsinak bejött a cseh kapcsolat (*Magyar Nemzet*, 2012.10.11., 19. p.)
- Tarolt a baloldal. Csehországi regionális választások (*Népszabadság*, 2012.10.15., 3. p.)
- Cseh baloldali győzelem (*Magyar Nemzet*, 2012.10.15., 9. p.)
- Cseh baloldali előretörés (*Népszava*, 2012.10.15., 8. p.)
- Kocur László: Kommunista diadalmáror Prágában (*Magyar Hírlap*, 2012.10.16., 5. p.)
- Hegyi Zoltán: Jihlavából a világ (*Magyar Nemzet*, 2012.10.27., 15. p.)
- Lovas István: Klaus szellemi atombombát dobott az EU-ra (*Magyar Nemzet*, 2012.10.31., 6. p.)
- Hegyi Zoltán: Ahoj Poplacek! (*Magyar Nemzet*, 2012.10.31., 14. p.)
- Bojtár Endre: Václav Havel úttalan útja a magyar olvasóhoz és nézőhöz (2000, 2012/10., 63–70. p.)
- Václav Havel: A transzformációs processzus beindítása. Hommage à Franz Kafka és George Orwell (*Uo.*, 70–76. p.)
- Bartha Ákos: A két világháború közötti csehszlovák, jugoszláv és román földbirtokrendezés (*Válóság*, 2012/10., 96. p.)

Nečas újra pártelnök (*Népszabadság*, 2012.11.05., 3. p.)

Az adóemelés lehet Pert Nečas veszte (*Magyar Nemzet*, 2012.11.06., 9. p.)

Kortárs építészetünk Prágában (*Újbuda*, 2012.11.07., 9. p.)

Szilvássy József: A tetovált fiú. Elnökjelölt lett Vladimír Franz, a sokoldalú művész és élő ösztönművészeti alkotás (*Népszabadság*, 2012.11.13., 13. p.)

Ablonczy Bálint: Aszúasszó. Magyar–szlovák vita a tokaji borról (*Heti Válasz*, 2012.11.22., 20. p.)

Sitkei Levente: Prága egy másik arca az Orlojtól messze (*Magyar Nemzet*, 2012.11.26., 14. p.)

P. Szabó Ernő: Novemberi pillanatképek (*Uo.*) Elhalasztják a cseh elnökválasztást? (*Népszava*, 2012.11.26., 8. p.)

Thimár Attila: Kiss Gy. Csaba: Hol vagy hazám? Kelet-Közép-Európa himnuszairól (*Kortárs*, 2012/11., 96. p.)

Vörös Szabolcs: Közös harc Prágával az EU-pénzekért (*Magyar Hírlap*, 2012.12.05., 5. p.)

Sitkei Levente: Izraeli köszönet Prágának (*Magyar Nemzet*, 2012.12.06., 8. p.)

Barabás T. János: Megszorítások várnak a régió országaira (*Napi Gazdaság*, 2012.12.11., 5. p.)

Neszméri Sándor: Elfeledett szakítás.

Pozsonyban büszkébbek az önállóságra, mint Prágában (*Magyar Nemzet*, 2012.12.31., 9. p.)

Séra Andrea: Gödi diákok a Prágai Kulturális Fesztiválon (*Gödi Körkép*, 2012/12. 24. p.)

Jana Svobodová: 89 – a lehetőségek ablaka. Az Archa és a társadalmi színház kibontakozása (*Színház*, 2012/12., melléklet, 18. p.)

Gyűjtötte: Bakos István és Molnár Éva

Receptek

A sör gyógyít – Pivo léčí 9.

Folytatjuk 2005-ben elkezdett sorozatunkat a sör gyógyító hatásáról az ajánlott irodalom: *Poctivá česká pivní kuchárka* című kiadvány alapján, mely a *Květy* című hetilap 2005/2. mellékleteként jelent meg 40 oldalon, és Kaposvári Zdenkától kaptuk ajándékba. Ebből a „Becsületes cseh sörös szakácskönyvből” megtudhatjuk, miért egészséges a sör, és mi mindent lehet készíteni a konyhában sörrel, sörből és sörhöz. Jó tanácsaiból és receptjeiből közlünk most újabb csokrot. Az előételek, levesek után a sörös főételek végén, a vadhúsoknál tartunk! Haladóknak ajánljuk! Jó étvágyat!

Nyúlmell sörmártásban / Králičí předek v pivní omáče

Hozzávalók: 1 nyúlmell, 6 dkg zsír, 2 hagyma, 6 dkg gyökérzöldség, szelet száraz kenyér, 2 dl húsleves, 2 dl világos sör, só

A megtisztított és felszeletelt gyökérzöldséget és hagymát zsíron barnára pirítjuk. Felöntjük húslevessel, beletesszük a megmosott, porcióra vágott nyúlhúst, megsózzuk és puhára pároljuk. A puha húst kivesszük, a levét zsírára pároljuk, hozzáadjuk a lereszelt száraz kenyeret és kis ideig pirítjuk. A kész mártást a húsról szűrjük és még egy kicsit együtt főzzük. **Tipp!** A mártást turmixolhatjuk is. Ha nagyon sűrű, húslevesel hígítjuk.

Nyúl szilvával és barna sörrel / Králík na švestkách a černém pivu

Hozzávalók: 1 kg nyúlhús (comb vagy gerinc), 10 dkg gyökérzöldség, 5 dkg hagyma, 2 evőkanál olaj, 2 evőkanál cukor, 2,5 dl barna sör, 6 dkg szalonna, 10 dkg szilva, só, mézeskalács megreszelve, citromlé

A húst megspékkeljük szalonnával, megsózzuk, megcsepegtetjük citromlével és kb. 30 percig pihenni hagyjuk. Zsíron felolvasztjuk a cukrot, hozzáadjuk a megtisztított és felszeletelt gyökérzöldséget, hagymát és arany színűre reszeltjük. Azután felöntjük sörrel és kis ideig főzzük. Ebbe az alapba helyezük a nyúlporciókat és pároljuk, amíg megpuhul. A puha húst kivesszük, és a levét besűrítjük mézeskaláccsal. Jól felfőzzük és leszűrjük. A mártásba a hússal együtt beletesszük a kimagozott szilvát és még keveset főzzük.

Tipp! A mártást reszelt feketekenyérrel is sűrítethetjük.

Fácán régi cseh módra / Bažant po staročesku

Hozzávalók: 1 fácán, 5 dkg szalonna, 10 dkg mazsola, 1 dl tejföl, 1 evőkanál cukor, 2 dl barna sör, 1 dl brandy, 1 evőkanál vaj, 2 evőkanál amerikai mogyoró, só

A megtisztított fácánt megsózzuk és szalonnával átdörzsöljük. Felolvasztott vajban a sütőbe tesszük és időnkénti megöntözéssel kb. 30 percig sütjük. Majd hozzáadjuk az apróra vágott mogyorót, a beáztatott mazsolát, a brandyt, tejfölt és a sütőben fedő alatt további félóráig sütjük. Közben a cukorból karamellt készítünk, amit sörrel hígítunk. Ezzel öntözzük a fácánt, amíg teljesen megpuhul.

Tipp! Tálalhatjuk nagytésztával.

Őzseletek sörtésztában / Srnčí řízky v pivním těstičku

Hozzávalók: 60 dkg őzcomb, só, bors, olaj, 2 dl világos sör, 2 tojás, féldurva liszt, 5 dkg kemény sajt, petrezselyem

Lisztből, tojásból, sörből, reszelt sajtból és finomra vágott petrezselyemből tésztát készítünk. Megsózzuk és jól megkavarjuk. A combból szeleteket vágunk, a szeleteit bevagdossuk, megsózzuk, megborsozzuk és becsomagoljuk a tésztába. A felforrósított zsíradékon mindkét oldalán aranyárgára rántjuk előbb nagy, majd kislángon.

Tipp! A tányéron minden szeletet citromkarikával és vörösfonyóval díszíthetünk.

(*Poctivá česká pivní kuchárka*, 2005/2., 18–19. p.)

(Fordította: Molnár Éva)

Sör/öző Híradó

Mivel hazai „sör- és söröző-inspektorunk” külföldön keresi kenyerét, az ígért 2012. évi szakjelentését kénytelenek vagyunk nélkülözni, de így sem hagyjuk „szárazon” az itthon is cseh sör után vágyakozókat! A 2012-es kisebb-nagyobb sörfesztiválokon újabb cseh sörhabokat kínál, cseh kocsmáflingre kacsintgató egységek jelentek meg a budapesti palettán, így röpké két év alatt már tíz ún. „cseh söröző” vetélkedhet a még ki nem osztott közönségdíjért. Soros sörös hireink következnek:

Itt van például a cseh jégvitézről, azaz **Jaromír Jágrról** elnevezett **JAROMÍR Sörpince**, mely azzal csalogatja a szomjúhozót, hogy érezd magad csehül! Jobb, mint csehül állni – ez tény. S mindehhez csipetnyi Prágával, Moldva-parti ízekkel, hangulattal, Konrad sör csapolásával, a vendég csapon időnként Žatec Premiummal, Bohemia Regent Presidenttel vagy többféle üveges sörrel, becses cseh írók megidézésével, *Franz Kafka, Bohumil Hrabal, Karel Čapek, Jan Neruda, Jaroslav Hašek, Alois Jirásek* és mások műveinek felolvasásával igyekszik hozzájárulni Budapest belvárosában. *Helyszín:* 1067 Budapest, Csengery u. 62/b. *Nyitva tartás:* h–szó. 14–23 h, tel. +36-1-720-4620, *e-mail:* jaromirsorozo.hu

Alfons – Art & Pivnice az első, de sokadik pillantásra is kicsit szokatlan a társítás... A Terézvárosban nyílt cseh söröző a Facebook oldala szerint 18féle üveges és 5féle csapolt sörrel, sörkorcsolyákkal és *Alfons Mucha*-plakátokkal, képpel, két-három hetente változó kiállításokkal várja vendégeit. Többet árul el róla a tulajdonos, *Aranyi István* az internetes oldalon: „A négy állandó sör (jihlavai Ježek – 11°, náchodi Primátor – 13° (félbarna), Černá Hora-i Granat (barna), és a 18-as szintén jihlavai Ježek Grand mellett, egy változó kínálatú vendégsör is növeli a sörválasztékot.” Tesztelésének helyszíne: 1066 Budapest, Jókai utca 18., tel.: +36-30-559-9548.

Mikulás/Miklós napján, 2012. december 6-án nyílt meg az *Orvos Miklós* által megújult **Hrabal Söröző** stílusosan Hrabal-kiállítással összekötve!

Sebestyén Sándor Hrabal-szobra a Hrabal Söröző bejáratánál

Pillanatképek a Hrabal Söröző megnyitójáról

Kovács Gábor, Polgár László sörszakértők és Ladócsi László festőművész a Hrabal Sörözöt „laudálják”

A Hrabal-galaxis pillanatképei című összeállítás a Fekete Ökör Baráti Kör rendezésében, Aszód és több vidéki város után végre Budapestre érkezett. A Bohumil Hrabal életét, művészetét földolgozó kiállítást *Asztalos Tamás* muzeológus-író, *Odler Zsolt* fotóművész és *Ladócsy László* festőművész alkotta és mutatta be 2005-ben Aszódon, a Petőfi Múzeum Galériájában. Később csatlakozott hozzájuk *Hagymásy András* kocsmográfus, *Fedinecz Atanáz* festőművész, *Monori Sebestyén* és *Kocsis Balázs* szobrászművész, illetve a kiállítás anyaga kiegészült *Bakos István* barátunk Hrabal relikvia-gyűjteményével, valamint a nemrég elhunyt *Sebestyén Sándor* szobrászművész Hrabal-ihlette alkotásaival, melyeket a művész lánya ajánlott föl édesapja hagyatékából.

Egy budapesti sörszalomot az íróra emlékezve nymburki és novopakai sörökkel talán itt lehetne befejezni. *Helyszín:* 1088 Budapest, Rákóczi út 11.

A kettős megnyitó alkalmából *Tomáš Mazal*, *Bohumil Hrabal* közeli barátja személyes jelenlét helyett Prágából küldött üzenettel lepte meg eme új sörszentély hódolóit. Fordította és felolvasta *Polgár László* barátunk:

Drága barátaim, akik ebben a sörözőben összegyűltetek!

Sört inni és az időnket vendéglőben eltölteni szakrális dolog. Pont úgy, ahogy a pap a templomban celebrálja az Úr ünnepe misét, ugyanúgy celebrálják a sörisszák is a söresap ünnepét. És ahogyan a pap alázatosan emelgeti maga

előtt a szent monstranciát, ugyanolyan alázattal emelgeti maga előtt a sörissza is valamennyi korsóját az aranyló nedűvel.

A sörivás ideje szent idő, ilyenkor a sörissza lelke megtisztul a mindennapok hordalékától, a borús pillanatoktól, és a hétköznapi unalmától is. A sörözésben minden sörissza a megszentelt sör érzetével telítve felragyog, újjászületik, dalra fakad és egyéniséggé válik. Sőt, mi több, olyan zseniális gondolatok jutnak eszébe, amelyek hatására folyamatosan egyre boldogabbá válik, és nem csupán saját maga, hanem asztaltársai egészségére is üríti poharát.

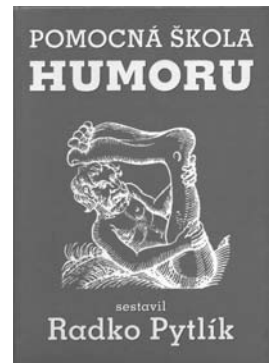
Hogy is mondta Bohumil Hrabal? „Aki Közép-Európában akar élni, annak nem szabad kijózanodnia!” És ahogy én is pontosan tudom ezt, Közép-Európa sörisszái Berlintől Prágán és Krakkón át Budapestig kedvenc kocsmájukban nap, mint nap nekiülnek saját nehéz és fáradtságos tevékenységüknek, a sörivásnak, ennek az okvetlenül szükséges megtisztulásnak, ennek a szent fürdőben való megmerítkezésnek. Az élet, barátaim, Közép-Európában valóban nem könnyű!

Ezért most, barátaim, itt Prágában, az Arany tigrisben ülve, Ti pedig ott, a budapesti Hrabal sörözőben, s Hrabal költészetének láthatatlan áramlásával (folyamával) mégis összekötve, a távolból koccintok veletek tele korsó sörömmel, és erőteljes hangon kiáltom felétek: Vivat bratři, ÉLJENEK A TESTVÉREK!

*Polgártársatok és ivócimborátok,
Tomás Mazal*

Fotó: Molnár Éva és Zachár Ottó

Radko Pytlík író, Hašek-kutató könyveiből

Za tajemstvími sv. Jakuba

Na obrazech: Fasáda kostele sv. Jakuba v Praze
Snímky: Eva Molnárová, Ottó Zachár

Jeden z nejstarších a také nejdůležitějších pražských kostelů je zasvěcen apoštolu sv. Jakubu Většimu, bratrovi evangelisty Jana. Na Starém Městě byl zbudován ke slávě Boží již asi roku 1232, současnou podobu dostal přestavbami po několika požárech. Stojí za to sem vstoupit a rozhlédnout se. Zapůsobí na nás nejen obdivuhodná gotická klenba a nádherná barokní výzdoba, ale také jedny z největších varhan v Evropě.

A právě jejich zvuky sem přivádějí zvědavé návštěvníky, kteří se při nedělních koncertech nebo při mších nechávají unést do nadoblačných výšin a možná netuší, jak vzácné varhany poslouchají. Netušila jsem ani já, dokud mne nepoučila zdejší titulární vrhanice, paní Irena Chřibková, která je pravidelně rozeznívá.

Po požáru roku 1689 bylo potřeba kostel vybavit novými varhanami. Úkolu se ujal Abraham Stark ze západočeského města Loket, známý již několika nástroji v Čechách. V roce 1705 práci dokončil. Varhany měly 26 rejstříků a již tehdy unikátní nádhernou barokní varhanní skříň, kterou můžeme obdivovat dodnes. Nástroj byl během dalších staletí přestavován tak, aby měl větší rozsah. Tzv. „romantizace“ pokračovala i ve 20. století – zásadní zásah provedl kutnohorský varhanářský závod Jana Tučka v roce 1941. Výsledkem byly třímanuálové elektropneumatické varhany se 75 rejstříky a velkým rozsahem klaviatur. Už v roce 1956 se ale další úpravou varhany navracely k baroknímu hlasovému schématu. Poslední přestavbou krnovskými odborníky v 80. letech byly obnoveny všechny původní Starkovy hlasy a ponechány i zajímavé romantické barvy. Unikátní varhany dnes mají 4 manuály, 91 znějících rejstříků a 8 277 píšťal a lze na ně hrát jak hudbu baroka tak i pozdějších období až po tu současnou. Však zde také každoročně v létě probíhá mezinárodní varhanní festival.

Shlédněme ale s kůru dolů, nad vchod do kostela, a připomeňme si alespoň jednu z několika pověstí, vážících se ke sv. Jakubovi. Tajemná malá černá ručička tu varuje všechny nenechavce, že krást se nemá. Komu asi patřila? Prý zloději, který se tu nechal v noci zamknout a snažil se ukrást sošce Panny Marie šňůrku s dukáty. Socha jej pevně uchopila za ruku a nepustila až do rána. Takto zloděje našel představený kláštera, který dal pak nešťastníkovi ruku useknout a pro výstrahu pověšenou na řetízku vystavit až dodnes v kostele...

Ale od pověstí ke skutečnosti. Sv. Jakub býval také místem slavnostních obřadů při pohřbech panovníků. Na katafalku zde spočívalo i tělo Karla IV. obklopeno prý 500 svícemi.

Nejcennější z výzdoby kostela je obraz nad hlavním oltářem Umučení sv. Jakuba, jehož autorem je Vavřinec Reiner. Nutné je také zmínit nádherný barokní náhrobek nejvyššího kancléře Václava Vratislava z Mitrovic, obklopený sochami Maxmiliána Brokoffa. Obdivovat můžeme ale i další umělecká díla a v Pražských pověstech Adolfa Weinga nebo Václava Cibuly se potěšit ještě jinými pověstmi, které se ke kostelu váží. Nejlépe však je usednout do lavice a chvílku – třeba za nebeských zvuků zdejších varhan – se zamyslet nad naším počínáním na tomto světě. Pod onou černou ručičkou to jde samo.

Martina Fialková z Prahy

Képeinken: a prágai Szent Jakab-templom homlokzata
Fotó: Molnár Éva és Zachár Ottó

Az egyik legrégebbi és egyúttal legjelentősebb prágai templomot idősebb Szent Jakab apostolnak, János evangélista bátyjának szentelték. Az Óvárosban épült fel Isten dicsőségére 1232 körül, jelenkori küllemét jónéhány tűzvész után végzett átépítés nyomán kapta. Érdeemes belépni és körülnézni. Nemcsak a csodálatraméltó gótikus boltozat és a pompázatos barokk díszítés hat ránk, hanem Európa egyik legnagyobb orgonája is.

És éppen ez a hang vonzza ide a kíváncsi látogatókat, akik a vasárnapi koncerteken vagy miséken emelkedhetnek felhők feletti magasságokba, s talán nem is sejtik, mily értékes orgonát hallgatnak. Én sem tudtam, amíg fel nem világosított az itteni címzetes orgonista, Irena Chřibková asszony, aki rendszeres megszólaltatója.

Az 1689-es tűzvész után új orgonával kellett a templomot felszerelni. A feladatot a nyugat-csehországi Loket városából Abraham Stark kapta, akit már jól ismertek Csehországban jónéhány hangszere révén. 1705-ben fejezte be a munkát. Az orgonának 26 regisztere és már akkor egyedülállóan pompás barokk orgonaszekrénye volt, melyet a mai napig csodálhatunk. A hangszert a következő évszázadokban úgy építették át, hogy egyre nagyobb méretű legyen. Az ún. „romantizáció” a XX. században is folytatódott – alapvető beavatkozást hajtott végre rajta Jan Tuček Kutná Hora-i orgonaépítő üze-me 1941-ben. Az eredmény három manuális elektropneumatikus orgona lett 75 regiszterrel és nagyméretű klaviatúrával. De már 1956-ban további igazítással visszatérnek a barokk hangzási sémához. Az utolsó átépítéssel a nyolcvanas évek-

ben krnovi szakemberek újították fel az összes eredeti Stark-hangot és meghagyták az érdekes romantikus színeket is. Az egyedülálló orgona ma négy manuális, 91 hangzó regisztere és 8277 sípja van, és mind barokk zenét, mind későbbi korszakok zenéjét is lehet rajta játszani egészen a kortársig. Itt zajlik nyaranta a nemzetközi orgonafesztivál.

De tekintsünk le a kórusról, a templom bejárata fölé, és idézzünk föl legalább egyet a Szent Jakab-templom legendái közül. Titokzatos kis fekete kéz figyelmeztet itt minden magáról megfélemezőt arra, hogy nem szabad lopni. Kié volt? Állítólag egy tolvajé, aki éjszaka bezáratta magát ide és megpróbálta ellopni Szűz Mária szobrocskájának aranydukátos zsinórját. A szobor azonban szorosan elkapta a kezénél fogva és reggelig nem engedte el. Így a tolvajt megtalálta a kolostor előljárója, aki aztán a boldogtalannak levágta a kezét és a rácsra felfüggesztette, hogy elrettentésül szolgáljon a templomban mindmáig...

De a legendától térjünk vissza a valósághoz. A Szent Jakab-templom uralkodók ünnepélyes temetkezési szertartásainak színhelye is volt. A ravatalon állítólag 500 gyertya övezte IV. Károly testét. A templom legértékesebb díszítménye a főoltár feletti kép Szent Jakab megkínzásáról, Vavřinec Reiner alkotása. Meg kell említeni Václav Vratislav z Mitrovic főkancellár gyönyörű barokk síremlékét, Maxmilián Brokoff szobraival övezve. De megcsodálhatunk további művészi alkotásokat, és további, templomhoz kötődő regéket élvezhetünk Adolf Weing vagy Václav Cibula Prágai legendáiból. Legjobb azonban egy kis időre beülni a padba – talán az itteni égi orgonaszó alatt – és elgondolkozni e világi viselkedésünkön. Ama fekete ujjacska alatt ez magától megy...

Martina Fialková Prágából
(Fordította: Molnár Éva)

A professzionális unoka

Beszélgetésünket egy személyes vonatkozással kezdem: közel húsz éve vagyunk barátok. Ez alatt a húsz év alatt sokszor találkoztunk, és számos közös akcióban vettünk részt együtt. Bejártuk a fél „Monarchiát”, Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon is voltak közös programjaink.

Így van. Úristen, már húsz éve!?

Ez a húsz év is nagyon kevés volt azonban ahhoz, hogy igazán megismerjelek, különösen, hogy Jaroslav Hašek munkásságát megismerjem. Pedig nagyapád alig negyven évet élt csak. Mégis hatalmas az életműve: korlátlan és beláthatatlan. Állandóan érvényes, és mindig érdekes. Hogyan telt az ifjúkora egy kitűnő író unokájának?

Édesapám gyerekkorában csupán két-három alkalommal találkozott személyesen nagyapámmal, így nem alakulhatott ki köztük igazi kapcsolat. Erre utal az az ismert humoros legenda, mely szerint Jaroslav Hašek – hogy bemutassa a baráti társaságának – elvitte a gyereket egy vendéglőbe, de végül ott felejtette őt.

Talán ezért is volt, hogy apámat nem érdekelte különösképpen az írói örökség, és a szüleim gyerekkoromban nem is igen meséltek nagyapámról. Édesapám építész volt, és megbízást kapott a jáchymovi uránbánya tervezésére, de mivel siettették a beruházást, és ő nem készült el a tervekkel elég hamar, internálták. Később rehabilitálták, de közben az StB* minden papírt lefoglalt nálunk, így Jaroslav Hašek dokumentumait is.** Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy apám később – amikor egy alkalommal az akkori honvédelmi miniszterrel sörözött együtt a Kehelyben, és szóba került az én sorsom is – döntött, és engem a pozsonyi katonai iskolába íratott be.

Paradox, hogy Jaroslav Hašeknek, az „antikatona” Švejk írójának unokája éppen katonai pályán érvényesül. Hogy alakult ezután a pályafutásod?

Egy Pilzenhez közeli mobil harcokosi egység parancsnoka voltam, de később kértem, hogy Prágába kerülhessek, mivel kicsi gyerekeim voltak. Amikor 1983-ban Dobříšban Jaroslav Hašek születésének századik évfordulójára nemzetközi konferenciát rendeztek, kérvényeztem, hogy engedjenek el oda. A külföldi, nyugati résztvevők miatt nem akartak beleegyezni, hiszen sok katonai titkot ismertem. Végül nagy nehezen mégis elengedtek Dobříšba, ahol aztán érthetően rögtön engem faggattak a nyugati újságírók...

Nem volt ebből kellemetlenséged?

Politikailag megbízhatatlanná váltam, és a katonai kutató intézetbe kerültem, ahol harci matematikai modelleken dolgoztam. Majd 1989 után egy katonai folyóirat főszerkesztője lettem, és ott is fejeztem be, mint újságíró.

Azóta a nagyapai örökség ápolásának élsz. Hihetetlen energiákat fordítasz erre. Miért érzed szükségét ennek? Hiszen Jaroslav Hašek olyan életművet hagyott hátra, amely gondoskodás nélkül is örökérvényű.

Jaroušek életműve valóban nagyszerű. De valakinek ezekről a dolgokról akkor is gondoskodnia kell. A szerzői jog nagyapa halála után ötven évvel, 1973-ban elévült, a hagyatéki részt 1980-ban édesapám halála után én örököltem meg, de a többségét hozzá kellett vásárolnom. Így sikerült összegyűjtenünk a becses tárgyakat, mint például Jaroslav Hašek könyvtárát, karosszékét, íróasztalát, amelyen a Švejk első sorait írta, vagy nagyapám idegen nyelven megjelent könyve-

Polgár László és Richard Hašek Lipnicében üdvözlik egymást

inek példányait. Ezzel Dejvicében kialakítottunk egy kis múzeumot Jaroušeknek. A Nemzeti Írásbeliség Emlékművének (Památník národní písemnictví) Jaroslav Hašek kabinetjét megszüntették, és ha nem lenne az utódok igyekezete, akkor ugyan mi maradna a híres személyiség után? Így hát én egy ilyen „professzionális unoka” lettem.

Lipnicében megvásároltátok az U české koruny vendéglőt, ahol Jaroslav Hašek a Švejk nagy részét írta. Emlékszem, azokban az években gyakorlatilag Lipnicében éltél. Hogy alakult a fogadó sorsa?

Tudjuk, hogy ez a vendéglő 1838-ban nyitott ki először, és ettől az időtől kezdve az elnevezések sokasága váltogatta egymást. Abban az időben, amikor Jaroslav Hašek itt írta Švejk 2–4. részét, a vendéglős neve után U Invalidů-nak hívták. A harmincas években bezárt, aztán jött a háború, és már nem újították fel. Az épületben aztán posta működött, vegyes áru bolt, végül pedig raktárként használták. 1988-ban újra meg-

Jaroslav Hašek lovasszobra, Karel Nepraš alkotása a prágai Žižkov negyedben

nyitották, de végül is a bankra szállt, és a vendéglőt 2000-ben árverésre bocsátották. Én haboztam, de a feleségem, aki akkor már a Hotel Praha igazgatójaként dolgozott, határozott volt, és megvásároltuk az épületet. Ekkor kibéreltem egy szobát Lipnicében, és elkezdtem – mindenféle előzetes tapasztalat nélkül – igazgatni az átépítést. Az épületből hamarosan szinte csak a tartó oszlopok és a födémek maradtak meg, aztán ki kellett építenünk – sok egyéb más mellett – a mosókonyhát, a kazánházat, az új kéményt. Mindez rettenetesen sok pénzbe és idegességbe került, de egy év múlva kinyitottunk.

Sokáig az üzemeltetésben is részt vettél, pedig vendéglátós tapasztalatod sem volt. Hogy sikerült az ismeretekre szert tenned?

Az elején valóban magam csapoltam és felszolgáltam is. Üzemeltettem a fogadót és az éttermet, közben pedig Prágában szerveztem Karel Nepřaš Hašek-szobrának žižkovi felállítását. Az étterem csatlakozott a Švejk éttermek franchise hálózatához, amelyhez már több mint ötven étterem tartozik Csehországban és külföldön. Ők is segítettek, de sört csapolni például Hulata úrtól tanultam meg az Arany Tigrisben, aki több alkalommal tanított erre. Tőle tanulta meg a csapolást a fiam, Martin is, aki lassan átvette tőlem a vendégfogadó üzemeltetését, és négy éve pedig már a feleségem is besegít neki. Én attól kezdve részben visszaköltöztem Prágába, vagy inkább kétlaki lettem, vagyis két otthonom van: hol Prágában vagyok, hol Lipnicében.

Engem éppen a Švejk franchise hálózat tulajdonosa, közös barátunk, Radek Sochor tanított meg sört csapolni, amikor Pesten több alkalommal segítettem neki a mobil Švejk-éttermében. De térjünk vissza Hozzád: az ezt követő években, vagy inkább most már évtizedekben valóságos Hašek-faluvá változtattátok Lipnicét: gondoztatok a múzeumot és sírt, és újabb szobrot telepítettetek a faluba. Ezen kívül rendszeresen szervezel a vendéglőben Hašek-rendezvényeket.

Valóban, 2003-ban és 2008-ban is szerveztünk Lipnicében nemzetközi Hašek-konferenciát, amelyet idén, 2013-ban is megrendezünk, ezúttal szimpóziumként. Magyarországot Te és G. Kovács Laci szoktatók képviselni, és ennek nagyon örülök. De jönnek Finnországból, Norvégiából, Ukrajnából, Szlovákiából, valamint más országokból, és persze hazai kutatók, előadók is lesznek. *(Mindkét korábbi konferenciáról beszámoltunk folyóiratunkban. – A szerk.)* Pár éve Lipnicében sikerült felállíttatni a Malejovský-féle Hašek-szobrot is, amely 1982-ben készült, de Prágában korábban nem engedélyezték.

Jaroslav Hašek emlékének megőrzése jegyében Lipnicében saját elnevezésű sört csapoltok, Haškův ležák néven. Csak nem Ti főzitek?

A saját sör ötlete a fiamé, Martiné, és ő intézte el a humpolci Bernard sörgyárban, hogy külön nekünk gyártsanak saját márkás, speciális sört.

Igazán méltó dolog ez, hiszen Jaroslav Hašek nagyon szerette a sört, és baráti kompániájával gyakran járták végig a prágai vendéglőket. És igen jó kapcsolata volt a vendéglősökkel is.

Nagyapám igazi élete a kávéházak és sörözők világában zajlott. Igényelte az itteni társaságot, és állandó inspirációt merített ezekből az alkalmakból az írásaihoz. Megesett, hogy a barátaival több helyen is megfordult egy este. Erre utal egy

A professzionális unoka a Jaroslav Hašek lovasszobrának felavatásakor

idézet a Švejkéből: „...egyszer huszonnyolc kocsmát jártam végig egy éjszaka. De azt meg kell adni, hogy sehol se ittam többet három sörnél.”

Ezt persze én valószínű túlzásnak tartom, de az is tény, hogy abban az időben egészen másfajta sört főztek, gyakran sokkal gyengébbet, mint manapság. Jaroslav Hašek a barátjával, Matěj Kuděj íróval gyakran megfordult a Spálená utcai U Brejšků vendéglőben, ahol kosztért és kvártélyért gyakran a munkába is besegítettek. Létezik egy ismert kép, amelyen segítenek a vendéglősnek a Moldváról hozott hatalmas jég-tömb széttörésében és behordásában. Radko Pytlík pedig igazán érdekesen írja le a „Csavargó liba” című Hašek-életrajzában, hogy a Švejk első részét először füzetekben adták ki, és Jaroušek a barátaival a žižkovi kocsmákban terjesztette azt.

Azt, hogy nagyapám életében milyen fontos helyet töltött be a vendéglő, jól jellemzi az a mondata, amit Lipnicébe érkezve mondott, amikor Invaldek befogadták: „Végre sörözöben lakhatok”. Itt aztán közvetlenül a csapszék fölött rendezte be a munkaszobáját, ahol a Švejk nagy részét írta.

Te, mint a mindennemű Hašek-örökség gondozója és hordozója, hogy állsz a sörökkel? Milyen sört szeretsz, és mennyit?

Nekem nagyon fontos, hogy a sör feltétlenül hideg legyen. Nagyapámat persze nem tudnám az asztal alá inni, de nem is akarnám, én inkább a megfontolt sörözés híve vagyok. Nekem egy este hét sör elég, és az a filozófiám, hogy lassan, de állandóan igyunk. Azt, hogy melyik a kedvenc söröm és sörözöm, a legközelebbi prágai látogatásod alkalmával majd megmutatom.

Öszinte barátsággal kívánok további sok sikert és minden jót a tevékenységedhez, ahhoz, hogy sikerüljön minél többet tenni az örökség méltó megőrzéséért. Köszönöm az interjút!

*Az interjút és a képeket készítette:
Polgár László*

* StB = Státní bezpečnost, a cseh Államvédelmi Hivatal.

** Ezek a dokumentumok később az Információs Minisztériumból a Nemzeti Írásbeliség Múzeumába kerültek (Pomník národního písemnictví).

Radko Pytlík 85 éves

Egy mottó margójára

A hosszú évek óta lapunk 5. oldalának tetején olvasható mottonk melletti képen két fiatalember mosolyog: Dobossy László kitűnő magyar bohémista (balról) és Radko Pytlík (atlétában) cseh filozófus, irodalomtörténész látható az 1970-es években valamilyen irodalmi konferencia alkalmából egy hatalmas – egyesek szerint öt-, mások szerint tízliteres – kancsó sör társaságában.

Dobossy professzor úr, sokunk példaképe és tanára, valamint Radko Pytlík barátunk, nekem pedig példaképem és fogadott professzorom is, a tekintélyes adag sör mellett jókat beszélgettek Hašekről, Čapekról, irodalomról, a közép-európai kultúráról, azokról az értékekről, amik összekötnek minket, itt élő nemzeteket. Ők ketten személyesen ritkán találkoztak, de akkor sokat, barátságosan, kitartóan beszélgettek – kitűnően megértették egymást. Pályafutásuk közben is figyelemmel kísérték a másik sorsát és kölcsönösen nagyra becsülték egymást. Ezt mind a ketten elmondták nekem.

Amikor megjelentettük Dobossy professzor úr könyvét (Párhuzamok találkozása), és Pesten vendégül láthattuk Radko Pytlíket is, nagyon szerettem volna ugyanezt a képet ismét megcsinálni, évtizedekkel később az eredeti után. Ez ugyan sajnos nem sikerült, de 1998-ban újra összehoztam őket, és a Víztorony könyvesboltban – Radko Pytlík Hrabalkönyvének magyar kiadása alkalmából – készítettünk egy újabb fényképet, amelyen a két professzor mellett a Prágai sörkalauz két szerzője: Simkó György és e sorok írója látható. Ezt a képet Radko Pytlíknak ajándékoztam 70. születésnapjára, s azóta is ott lóg műterme falán – látható nagybecsüléssel fő helyen, a zongora fölött.

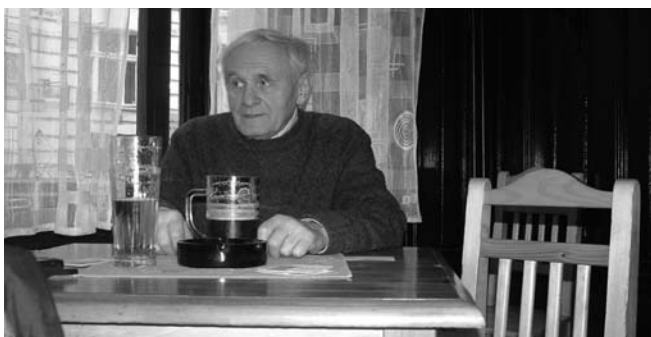
Pytlík professzor számtalan irodalom- és helytörténeti könyv szerzője, írt Hrabalról, Hašekről, Prágáról, Dosztojev-szkijról; napestig sorolhatnánk a műveit. Írt még írókról, történelmi eseményekről, prágai városrészekről és vendéglőről. Magyarul is kiadott nagy sikerű Hašek-életrajza (A csavargó liba) számtalan nyelven megjelent, s ma is alapműnek tekintik a haskológusok. Idén jön ki a nyomdából talán legnagyobb szabású munkája: Jaroslav Hašek kronologikus élettörténete napról napra. Magyar nyelven megjelent Hrabalról szóló könyve is.

Sokszor, sokan megkérdezik tőlem, hol tanultam meg csehül. Ilyenkor mindig azt válaszolom, és így is gondolom: habár több évig jártam tanfolyamra, az igazi tanárom Richard Hašek, a professzorom Radko Pytlík, a tanszékem a prágai kocsmá. A szemeszterek pedig – szerencsére – manapság is folytatódnak. Radkótól ugyanis hihetetlenül sokat lehet tanulni: beszédet, kifejezéseket, életfelfogást, filozófiát. És amit máig nem tudtam megtanulni, de csodálom és irigylem érte: a humorát és sármórségét. Az életlátását, és ahogyan kedveli a kellemes társaságot. Az udvarlását, és azt, ahogyan értékeli a nők közelségét. És ahogy egyaránt élvezzi az irodalmi szalonok és a sörözők világát. Vagyis ahogyan ma is – nyolcvan fölött – úgy él, hogy koránál jóval, jóval kevesebbnek látjuk.

Radko Pytlík kivételesen okos, kiegyensúlyozott és lenyűgözően kedves ember. Szerencsére társaságát időről időre nagyobb körben, Pesten is élvezhetjük. Legutoljára két éve járt nálunk. Szereti városunkat, mint mesélte, itt igazán tágasak a terek, átjárja a szél az utcákat, és az ember könnyebben jut levegőhöz, mint Prágában. Legutóbbi budapesti utazásuk előtt pár nappal együtt ebédeltünk a holešovicei U svatého Antonička sörözőben, és már sietnem kellett a buszhoz, ami-

Radko Pytlík 70. születésnapján Prágában

Pytlík professzor a katedrán

Polgár Laci mint tanítvány a professzora, Radko Pytlík és tanára, Richard Hašek között órát vesz egy prágai kocsmatanszéken

vel visszajöttem Pestre. Azt hittem, rosszul hallok, amikor Radko barátom közölte: elkísér a pályaudvarra, úgymint jegyet kell vennie, mert pár nap múlva jönnek Pestre a családdal – hirtelen elhatározásból. Azóta is csodálom a vállalkozó kedvét, hiszen a professzor úr idén lesz 85 éves!

Professzor úr, kedves Radko! Nagyon várjuk az új könyvet, amihez egy kis segítséget ráadásul mi is hozzátettünk, és szeretnénk ismét vendégül látni Téged Pesten, hogy élvezhesük kivételes társaságodat.

Isten éltesen a 85. születésnapodon!

*Polgár László barátod
a Bohemia Baráti Kör nevében is*

Radko Pytlík 1928. október 8-án született. Tevékenységéről bővebb információk az interneten:

<http://www.slovnikceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=551> és <http://radkopytlík.sweb.cz/>

Radko Pytlík könyveit lásd: 37., 41. és 47. oldalon!

Amikor, vagy három éve, Szilveszterkor a Vencel tér sarkán posztoló rendőrtől megkérdeztem, honnan indul az éjszakai járat a Délvárosi Kollégiumba, s ő nem csak megértett, de én is a válaszát, arra gondoltam, mégsem oly ördögös nyelv ez a cseh.

Aztán amióta az év egy részét Svédországban töltöm – ahol angolul dolgozom –, és a svéd nyelvet meglehetősen „csehül” beszélem még, de három Csehországból elszármazott kollégám is van, sokszor svéd–angol–cseh keveréknyelven kombinálunk össze egy-egy mondatot – de megértjük egymást.

A sikeres pályázat után tehát irány Dobruška!

Már a lelegeje jól kezdődött. A Prágából a „tethelyre” induló buszon a nemes agárszépségű, kaliforniai Tracy mellett kaptam helyet. A szokásos bájceveges (Jártál már Prágában? Szereted a cseh sört? stb.) után megkérdeztem: Hallottad azt a nevet, hogy Bohumil Hrabal? Mire válasza: Miatta vagyok itt.

Kiderült, Tracy bakospistai szintet meghazudtoló nagy Hrabal-rajongó, persze, vagy egy óráig, róla szolt a beszélgetés. Már kevésbé lepődtem meg, amikor a „Szereted a klasszikus zenét” kérdésemre a válasz a „Muszáj, hogy így legyen, csellista vagyok” volt a válasz. És tegyem még hozzá, Tracy imádja a sört is...

A Prágai Károly Egyetem dobruškai nyári kurzusáról már sokat olvashattunk itt, a Bohemia hasábjain. A tanfolyamon részt vevő két fiatal magyar egyetemistával úgy egyeztünk meg, ők szakmai szempontból tudósítanak majd, én az egész

A főtéri örökmozgó golyóbis

„filingjét” kísérlem meg visszaadni.

Vagy négy évtizede, akkori életkoromnak megfelelően, emlékezetes film volt a Kamaszkorom legszébb nyara. Itt, Dobruškában átéltem érett férfikorom legszébb nyarat.

Felmérés (ahogy sejtettem, a második fordulóban véreztem el), aztán órák és órák, kedves, következetes szigorról, köszönet, Honza, Ilona!

A Földkerekség szinte minden nációjának társaságában volt egy srác, ott ünnepelte 18. születésnapját, csoportomban Maria asszony a nyolcadik X felett járt.

Rengeteg közös program, ismét úttörőnek érezhettem magam, amikor kávéspohárban kellett egyik vödörből a másikba vizet hordani, vagy épp karikával célba dobni.

Akadtak persze izgalmasabb dolgok is, a náchodi sörgyár meglátogatása, természetesen kóstolóval, Csehország oly sok gyönyörű kastélyának megcsodálása, volt ismert (Litomyšl) és sok, számomra felfedezészámba menő, mint például Opočno, ahol éjszakai túrát is tettünk – malomtulajdonosnak, csillagvizsgálónak, koldusasszonynak vagy épp grófkisasszonynak beöltözött tanáraink pedig különböző feladatokkal bíztak meg bennünket.

A szervezés maga volt a tökéletesség, elsősorban a „nagyfőnöknek”, Danielnek köszönhetően (engedtesse meg, hogy a tanári kart keresztnevükön szólítsam, ahogy ők is tették a diákokkal). Ő mindenhol ott volt, ügyelt a legkisebb részletekre. Aztán Vlad'ka, maga az őserő, Pepa, elmaradhatatlan gitárjával, a sztoikus Pavel, a két Milena, anya és lánya, és sorolhatnám tovább a neveket.

Természetesen Dobruškának is megvan a maga sörgyára, esténként sörözőjünkben ücsörgött szinte az egész társaság, és szerencsénkre „kifogtuk” nyílt napjukat, bemutatták újdonságukat egy 13-as Polotmavét (figyelemre méltó), egy napra kinyitották a sörgyár régi, hihetetlen hangulatú, föld alatti éttermét.

Az utolsó napok Prágában teltek, fájó búcsú a barátoktól, tanároktól – de ez a búcsú nem örökre szolt, az őszi Comenius-túra alatt Prágában sikerült Vlad'kával találkozni.

Négy hét alatt „beleláthatott” az ember a cseh életvitelbe, kultúrába, viselkedésbe, szokásokba – én úgy jöttem vissza Magyarországra, hogy még jobban tiszteltem ezt a népet...

Köszönet a lehetőségért a Károly Egyetemnek, a Cseh Külügyminisztériumnak, a Bohemia Baráti Kör támogatásának!

Immáron én is büszkén vallhatom: dobruškai diák voltam, s szívemben mindig az is maradok.

Heiner Lajos

A régi Városháza

Rólunk és barátainkról a nagyvilágban

ITTHONRÓL

Közhirre tétetik: 2012 márciusától <http://nemcsakpraga.blogspot.com> címen új blog indult az interneten Munkácsi Zsolt és D-Trace Bt. cége támogatásával! Azóta a Bohemia Baráti Köről, Zachár Ottó barátunkkal készített interjú is olvasható a portálon!

„Csehország, nem csak Prága!” – Turisztikai netmagazin Csehországról. Folyamatosan bővülő, blog jellegű honlapunkon olvasóink megismerkedhetnek Csehország ismert és kevésbé ismert turisztikai látványosságaival, a cseh történelem főbb eseményeivel és alakjaival, a cseh–morva kultúrával, természeti, táji és egyéb értékeivel. Betekintést nyújtunk a cseh–magyar kapcsolatokba, és ízelítőt adunk a cseh gasztronómia világából, nem feledkezve meg a méltán híres cseh sörfőzésről sem. Cikkeinkben egyéni véleményt is tükröző, de alapvetően tényszerű tudományos-ismeretterjesztő stílusban igyekszünk szórakozást nyújtani minden Csehország-kedvelőnek. Célunk, hogy minél több honfitársunk ismerkedjen az igazán közeli Csehország szépségeivel, és úti céljuk se csupán a vitathatatlanul csodálatos Prága, hanem a varázslatos szépségű cseh vidék is legyen!

Magazinunk címe: www.nemcsakpraga.blogspot.hu

Kiegészítő közösségi oldalunk elérhetősége:

<http://www.facebook.com/nemcsakpraga>

e-mail cím: zsmunkacsi@dtrace.hu, tel.: +36-20-392-1512

Šonskýval, Svédországban élő cseh hegedűs barátunkkal és új zongorista partnerével, Sylvaine Wiart-ral Franciaországból, Martina Fialková prágai újságíróval, a Český dialog című internetes újság lelkével.

Láthattuk Stanislav Tůma, korán elhunyt prágai fotóművész barátunk Architektonikus költészet című fotókiállítását, A képkalkotás szolgálatában című, Jiří Trnka bábművész emlékének szentelt vándorkiállítást, hallhattuk Jaroslav Šonský (CZ-SE) és Sylvaine Wiart (FR) hegedű–zongora duó koncertjét.

A külföldi cseheknek szóló Český dialog című baráti magazin internetes oldalán Martina Fialková foglalta össze az eseményeket, baráti körünkről is megemlékezve:

Íme egy részlet: „...A privátá i hosty z maďarského spřáteleného spolku Bohemia. Ti nejznejše navštívili některé festivalové akce v rámci svého zájezdu na Slovensko, ale sami přispěli do programu výstavou fotografií Otty Záchára – Pražská domovní znamení.”

SZLOVÁKIÁBÓL:

2012. október 2–3. – A kassai cseh napok nyitórendezvényein a Bohemia BK is részt vett és régi jó barátokkal találkozhatott: Dagmar Takácsovával és Pavel Doležallal, a kassai csehek egyesületének vezetőivel, Jaroslav

(...A fesztivál a Bohemia Baráti Egyesülettől is üdvözöl vendégeket. Ők nem csak hogy meglátogattak néhány fesztiválrendezvényt szlovákiai kirándulásuk keretében, hanem maguk is hozzájárultak a programhoz Zachár Ottó fotókiállításával a Prágai házjegyekről.)

1. A kassai dóm
2. Stanislav Tůma fotókiállításán, balról: Dagmar Takácsová, a Kassai Cseh Egyesület elnöke
- 3–4. A Jiří Trnka-vándorkiállítás plakátja és a megnyitó bájos gitárosai
5. Jaroslav Šonský (hegedű) és Sylvaine Wiart (zongora) koncertjén a kassai Zeneakadémián

Fotó: Zachár Ottó

www.felvidek.ma

az első szlovákiai magyar hírportálról
2012. október 11-én Balassa Zoltán
tudósított:

Prágai házjegyek

Október 9-én nyitották meg a kassai Bocatius könyvtárban Zachár Ottó fényképkiallítását Prágai házjegyek címmel, s egyúttal bemutatták az azonos című kötetet is. A kiállítást a Cseh Kultúra Napjai című rendezvény keretén belül rendezték meg.

A Kassai Cseh Egyesület a budapesti Bohemia Baráti Körrel, melynek Zachár a vezetője és a Bocatius Könyvtárral közösen valósították meg a tárlatot, melyet október végéig tekinthetnek meg az érdeklődők. A könyvtárba naponta 300 ember látogat, így ezek az olvasók megnézik majd a képeket.

Dr. Dagmar Takácsová, a cseh egyesület elnöke elmondta, a Bohemiával hosszú évek óta gyümölcsöző kapcsolatokat ápolnak. Végül Zachár Ottó mutatta be a tárlatot. A fényképek 80 százalékát ő készítette. A prágai házjegyekről már vagy 20–30 kiadvány jelent meg, de magyarul még egy sem. Faragó István és a Tandem Grafikai Stúdió érdeme, mely az Anno nevű sorozatában már több hasonló kötetet adott ki, de eddig külföldi vonatkozású kötetet még nem. Ez az első.

Az Anno-sorozat könyveinek mérete 118x125 mm. Kiadtak már kötetet a Vasalókról, Gombokról, Morzsakefékről és morzsalapátokról, Zászlótartókról, A kaczkias bajusztól, Kukucskálóablakokról, Turistabot-jelvényekről, Régi idők sportérmeiről, Tánczrendekről, Kapukilincsekről, Gyűszűkről és sorolhatnánk tovább. Zachárnak is ebben a sorozatban jelent meg a kötete, mely 58 házjegyet mutat be. A kötetben apró történetek mesélik el az egyes jelekhez köthető legendákat, babonákat, hiedelmeket Holka László tollából.

Most e kötet fényképei díszítik a könyvtár olvasótermének falait, alattuk kétnyelvű felirat. A tárlat október végéig tekinthető meg.

PRÁGÁBÓL:

A ČESKÝ DIALOG című folyóirat 1990 óta az otthoni és külföldi csehek összekötője. 2012-től lásd interneten: www.cesky-dialog.net. Fáradszóról: *Eva Střížovská* és *Martina*

Fialková barátainkkal kölcsönösen tájékoztatjuk egymást programjainkról.

A Nemzetközi Cseh Klubbal (MČK) együtt indították 2009-ben a **České kořeny (Cseh gyökerek)** című dokumentumfilm-sorozatukat, amelynek azóta elkészült első két részét, a Svédországban és Svájcban élő csehek bemutató filmeket a Cseh TV is többször vetítette. 2012 végén fejezték be a forgatást a Bécsben élő csehekről, majd Londonban kutatják fel honfitársaikat. *Lásd még: www.ceskekoreny.cz*

2013-ban a **Hudba bez hranic (Zene határok nélkül)** című programjuk 10. évfordulóját koncertsorozattal ünneplik meg, melynek aktív részese Jaroslav Šonský cseh–svéd hegedűművész barátunk is, aki egyre többet lép fel hazai pódiumokon, mind Sylvaine Wiart (FR) zongora-, vagy Gesine Tiefuhr (DE) csembalóművész partnerével, mind az általa alapított Martinů Strings Prague kamarazenekarral. Az új 12 tagú zenekar 2013. január 24-én a prágai Spanyol Zsinagógában debütált, majd Svédországba utazott első turnéjára, a Holocaust napja alkalmából szervezett Norrköping-i cseh napok alkalmából.

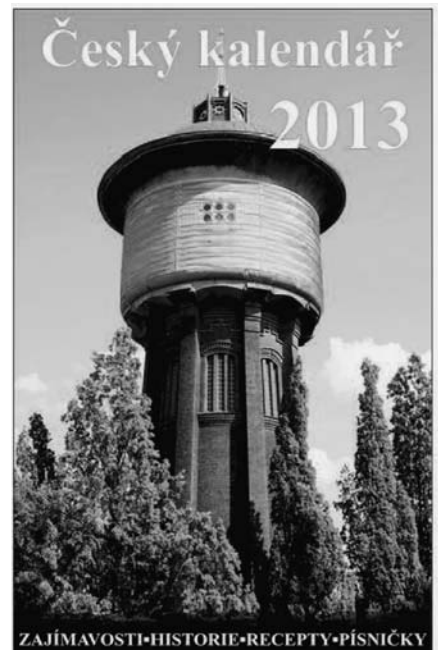
Zene határok nélkül

2013. tavaszi programja

az MČK és partnerei rendezésében, a Cseh Zene Múzeumában (České muzeum hudby, Karmelitská, Praha 1)
Február 19. – Tomáš Víšek (CZ) – zongora (A. Dvořák műveiből)
Március 14. – Jaroslav Šonský (CZ–SE) és Sylvaine Wiart (FR), valamint a Dvořák kamarazenekarral Eva Střížovská, a Český dialog főszerkesztője és az MČK alapítója jubileumára.

Május 30. – A Kassai Cseh Egyesület női kara (SK)* és a Martinů Kvartett (CZ) – Az egyetlen szlovákiai cseh énekkar jótékonyági koncertje. Program: A. Dvořák, L. Janáček, népdalok, B. Martinů

**(A kassai női kórust 2013. június 8-án a Bohemia BK 20. évfordulós karneváljának díszvendégeként is hallhatjuk! – A szerk.)*

Megrendelhető:

Český dialog,

Sokolovská 179, 190 00 Praha 9, CZ
tel. +420 739 091 057,

e-mail:

strizovska@seznam.cz, cesky-dialog.net
Ára Csehországban: 149 CZK+postaköltség 18 CZK, Európában: 10 EUR, tengerentúlon: 15 USD postaköltséggel.

In memoriam...

2012. augusztus 1-jén, hosszan tartó súlyos betegség után elhunyt **Gregus Éva** barátunk. Hamvait augusztus 23-án Budakeszin helyezték örök nyugalomba.

Kedves Évi!

Nem hittünk a híreknek, amit párodtól, Feritől kaptunk, hisz mindig is közöttünk vagytok azóta, hogy egyszer csak lejöttetek a Bohemia törzstanyájára, s rögtön beragyogtátok a pinchelyiséget jókedvű érdeklődésekkel, tájékozottságotokkal, kifogástalan eleganciátokkal. Nem volt véletlen, mert kiderült, hogy a vidáman csacsogó Évi anno divatmodell, a Divat Intézet munkatársa volt, és innen a graciózusan hordott minták, vonalak, diszkréten merész egyedi kiegészítők, élénk színek, melyek kiválóan illettek nemcsak Hozzád, hanem Feri magas, visszafogott, pasztell férfimegjelenéséhez. Csatlakoztatok ismeretterjesztő utazásainkhoz, amíg csak a váratlan betegség és a távolság nem tartott otthon Budakeszin, ahol értesüléseink szerint továbbra sem tétlenkedtél. Munkatársként gondoztad Feri fordítómunkáját, kedvtelésből festegettél, tevékeny polgárként beírtad Magad a település közéletébe. Gyakran gondoltunk Rád, és úgy képzeljük, hogy most egy égi felhő szélén könyökölsz, mosolyogva nézel le a Földre, Ferire, Budakeszire és szellemeddel irányítod, mit hova kell tenni, hol kell segíteni, mit mikor hogyan kellene csinálni. Maradj ilyennek emlékeinkben is! Isten Veled! (mé)

Megrendülten tudatjuk, hogy 2013. március 5-ére virradóra Dankó Luca, újabb nevén **Hernádi Luca** barátunk, síelő és vadák sporttársunk örökre elhagyta földi világunkat. Fájdalommal búcsúzunk Tőle, nyugodjék békében! Hamvait szeretett Bicskójén helyezik örök nyugalomra 2013. július 21-én egy kerti összejövetel keretében.

Luca, Luca, Lucika, nem így tervezted, de tudomásul véve a sors akaratát, hamar távoztál, fehér foltot hagyva Magad után, melyet eddig kitöltött kedves, halk szavú lényed, ki szívesen mosolygott és jókedvűen kacagott egy-egy jó fordulaton, ki mindig a női kellemet és varázst, csinoságot, egyéni eleganciát, rendezettséget sugározta magadról és a környezetedből, melyet mindig ízléssel, kreatív ötletekkel ruháztál és díszítettél fel sokak gyönyörűségére, imádtad a természetet és ismerted a sok apró virágocskát, gyógyító füveket, bogyókat, aktívan üzted a ter-

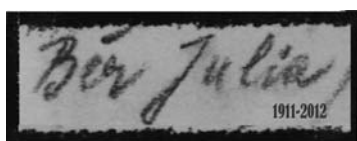
mészeti sportokat: télen a sípályákon, nyáron a folyókon, értékelted a szépet, a változatost, csodáltad és élvezted a világ csodáit, finomságait. Személyre szólóan kedveskedtél szeretteidnek, barátaidnak, és miközben a szeretni és szeretve lenni örök vágya munkálkodott Benned keresve biztonságot, igazi társat, az élet végletes kontrasztjait élted át Magadban, talán másoknak kívülről láthatatlanul, és talán a boldog pillanatok és a mélypontok hatalmas belső kilengései írták elő, hogy az egyik felhőtlenül reményteljes csúcspont után a gyilkos kór teperjen le és küldjön át idő előtt az eliziumi mezőkre. Ne búsulj, szeretteid itt lent mindig szívesen idézik fel alakodat, emlékeznek kedvességedre, őrzik szívedből készített egyedi ajándék-emlékeidet, ételkreációid ízeit. Elődeid pedig ott fent várnak, hogy felhőpárhonyban megpihenve, égi mannat szűrőszöve az örök békekesség fényeskedjék Nektek. (mé)

Fotó: Molnár Éva

In memoriam...

2012. június 10-én 101 éves korában elhunyt **Bér Júlia** festő- és grafikusművész, Zirc városának első díszpolgára, aki hosszú élete alatt több évtizedig élt és alkotott Prágában, a volt Csehszlovákiában, mely örökre megfogta, és egész életében úgy vallotta: „Nekem két hazám van, mindkettőt egyformán szeretem, sorsuk az én sorsom. Magyarország és Csehszlovákia. Milliók egyike vagyok, akik itt és ott élnek, dolgoznak, gondolkodnak. Hosszú és szép volt vándorlásom Zircről, Párizson át Prágáig. Sok szenvedésével is szép... Jutalmam mindezért az én PRÁGÁM, ahol életem kétharmada telt el.” (Lejegyezte: Havasi Béla, 1986) Hazatérve szülővárosába, Zircel is megosztotta ottani ihletésű alkotásait és kortárs közép-európai képzőművész barátaitól őrzött gyűjteményét, mely így együtt ritka körképet nyújthat itthon, nemcsak a szűkebb pátriában, ahol a már megszűnt Barátság Galéria tette ezeket közkinccsé, hanem sokkal szélesebb körben is. Az értékes hagyaték Zirc városára szállt, amely megpróbál gondoskodni a feldolgozásáról, elhelyezéséről és méltó bemutatásáról. Eziránt érdeklődve baráti körünk néhány tagja 2012 augusztusában rövid kegyeleti látogatást tett Zircen. Jánoska Péter barátunk beszámolójával és Júlia néni egyik leghívebb zirci képzőművész ismerősének, Szűcs István Miklós tanár úrnak búcsú méltatásával emlékezünk a cseh–magyar kötődésű művészre a következő oldalakon. (mé)

2012. október 12-én Prágában váratlanul elhunyt **Geraldine Mucha**, skót származású zeneszerző, a Nemzetközi Martinů Kör egyik alapítója, Jiří Mucha cseh író özvegye. 95 éves volt. Örökre emlékeztünkbe véstük kedves, közvetlen, mosolygós és törekeny alakját a Hradčanské náměstín álló házban, ahol néhai apósa, Alfons Mucha festő hagyatékának tárgyai között élt és fogadta a szecesszió nagymesteréről szóló könyv magyar kiadását. Örült a Szépművészeti Múzeumban megrendezett Mucha-kiállításnak (2009) és minden látogatásnak. Őszinte érdeklődéssel kísérte a Bohemia Baráti Kör tevékenységét, lapozta folyóiratunkat, Gyulai Líviusz barátunk prágai kiállítását is megtekintette. Puritán és megható búcsúztatója, melyen zeneművei is elhangoztak és skót dudaszóval zárult, 2012. október 22-én 14 órakor volt Prágában, a Strašnice-i Hamvasztó Nagy Szertartástermében. Az aznap esti családi fogadáson fia, John Mucha, és menyee, Sarah, illetve unokái – Marcus, Andrew, Tamsin –, barátai, művész-, közéleti és más ismerősei körében mégis úgy tűnt, hogy áttetsző tündérként ő is jelen volt. Nyugodjék békében! (mé)

Geraldine Alfons Mucha valahai műtermének híres tükre előtt ül, kezében Jiří Mucha: Alfons Mucha című művének magyar kiadásával, 2005

Fotó: Molnár Éva

Bér Júlia nyomában...

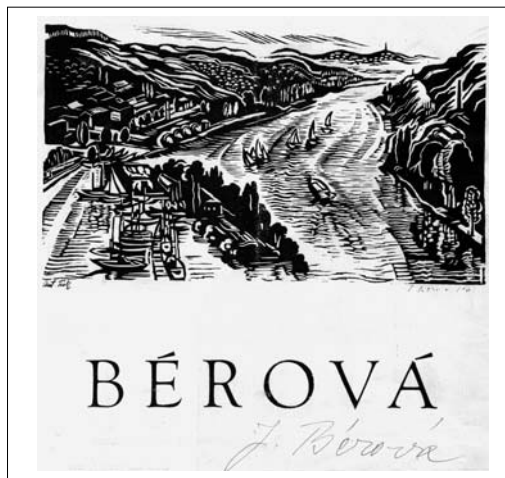
Csendesen haladt autónk a Bakony „fővárosa”, Zirc felé egy szép augusztusi napon. Számomra ez kellemes örömet jelentett, mivel bakonyi gyerek vagyok, Veszprémben születtem, anno...

Az autót *Mautner Miklós*, régi Bohemiás tagtársunk vezetete, és *Molnár Éva*, a Bohemia Baráti Kör „krónikása” volt a harmadik utas. Miklós útközben mesélt nagynénjéről, Bér Juliáról, aki miatt tulajdonképpen útnak indultunk. Olyan szemléletesen és színesen mesélt törekeny, és sokat megélt alakjáról, hogy már lassan odaképzelttem a kocsis hátsó ülésére útitársnak, aki majd egyszer csak közbe is fog szólni, hogy igazítsa a mese legenda részét, helyére téve a dolgokat.

Utunk alatt és később is azon elmélkedtem, milyen összetett és termékeny emberi sorsok léteznek. Egy olyan törekeny alkat, mint Bér Júlia, az élet számtalan viharát átvészelte, és egyetlen titkot találtam felfedezni ebben. Azt, hogy a tehetség, az alkotóvágya segítette át mindenkor a nehézségein. Az alkotás öröme, a közlésvágy az, ami képes újabb és újabb erőt adni egy embernek.

Észre sem vettük és már meg is érkezünk a Zirci Polgármesteri Hivatal és Önkormányzat épületéhez. Már az ajtóban kedves lelkesedéssel fogadott bennünket *Rutkay-Miklián Eszter*, a Reguly Antal Helytörténeti Múzeum és Népművészeti Alkotóház igazgatója. A vezetése alatt működő gyűjteményben őrzik Bér Júlia műveinek és hagyatékának nagy részét. A tárgyak még feldolgozás alatt állnak. Folyamatosan történik a beletárolásuk. Eszter későbbi beszélgetéseink során is több adattal egészítette ki ismereteinket a művésznőről. Az emlékszóbat a múzeum renoválási munkálatai miatt nem tudta megmutatni.

Rövid ismerkedés után, szíves fogadtatásban volt részünk Zirc polgármestere, *Ottó Péter*, a jegyző, *Dr. Árpácssy Tamás* személyében. Megjelent *Kálovits Gabriella*, a Békefi Antal Könyvtár és Művelődési Ház munkatársa, valamint *Fülöp*

zelést vázoltak. Bízunk benne, hogy sorra meg is valósulnak. Bennem jó érzést keltett, hogy nem magasröptű ígéretek hangzottak el, hanem lépésenkénti tervek – mint a hagyaték leltározása, a katalogizálás, a múzeumi emlékszóba felújítása, a Barátság Galéria megszűnte után méltó hely keresése időszakos kiállításoknak a festőnő több mint 1000 alkotást számláló közép-európai kortárs grafikai gyűjteményéből. Kívánom, hogy minden döntéshozó résztvevőnek legyen ereje és kitartása, hogy mindezek valóban létrejörjenek, emléket állítva Bér Júlia művészetének.

Eredeti terveink szerint, a megbeszélés végén elindultunk a városi temetőbe, ahol Bér Júlia díszsírhelye található. Útközben arról esett szó, szomorú, hogy ezen a díszsírhelyen Bér Júlia síremléke milyen magányos környezetben látható. Igaz, szép kilátással a városra. Véleményünk szerint azonban ő megnyitotta a sort, hisz az élet rendje szerint Zirc kiváló és tiszteletre méltó polgárai követhetik. Nincs egyedül ott, mert a művészetet sze-

Bér Júlia: *Halászok*, 1964, fametszet

Zirc első díszpolgárának sírhelye

Károlyné, aki zirci napjaiban szinte állandóan együtt volt Bér Juliával. Később csatlakozott *Szűcs István Miklós* tanár úr, aki a helyi képzőművészeti életben és oktatásban szoros kapcsolatban állt Bér Juliával, és talán a legjobban ismerte munkásságát.

A városháza nagytermében, egy korábbi kiállítás révén, még láthattuk a falakon Bér Júlia képeit. Sokkal könnyebben tudtunk beszélgetni az életéről, háttérben a műveivel. Mint megtudtuk, Zirc város első díszpolgári címét 1989-ben kapta meg.

A találkozó résztvevői több, később megvalósítandó elkép-

retők mindenkor felidézhetik emléket művein keresztül.

A Bohemia Baráti kör nevében Molnárová helyezte el a kegyelet virágát a művésznő sírjánál. Ezzel zártuk zirci látogatásunkat. Reméljük, hogy Bér Júlia művészete megtalálja helyét a hazai, de a cseh művészeti élet sokszínű palettáján is, megpróbáltatásokkal teli életútja pedig az elszántság, töretlen akarat, az egymás iránti megértés és szeretet valóra váltásának üzenetét hagyja hátra.

Írta és fényképezte: *Jánoska Péter*

Két hazában örökké

Ahogy tartózkodóan beszélünk nyilvánosság előtt a hozzánk legközelebb állókról, éppolyan érzés nyilatkozni arról, aki az elsők között hatott ránk egy olyan helyen, ahová idegenként érkezünk. Amikor először találkoztam képeivel, a *Fény és Árnyék* grafikai sorozatával, a hatvanadik születésnapját ünnepelték a nagyközség akkori „gazdái” az apátság Erzsébet-termében. Most a 101. életéve betöltésével *Bér Júlia – Julie Bérova* festő- és grafikumművész, bakonyi *kisvárosunk első díszpolgára* befejezte áldásos munkáját, és csendes intellektusával már odaátról gondolja az európai művészek „zirci unióját”. Fájón melankolikus érzés az időnek és találkozásainknak elmúlása, de a jelen kultúrtörténeti pillanataiban magasztos is. Bér Júlia minden időben otthonra lelt művészetével a „hivatalos” és a vele nyíltszívűen viselkedő, műpártolóvá lett Zircen. Művészetet gyakorló és művészettel ható tetteit mindig a szereteteli emelkedettség járta át.

Zircen született 1911. május 8-án. Budapesti tartózkodása idején egy *iparművészeti* üzemnek dolgozott, majd később – a műfaj hazájában – Franciaországban festett *gobelinterveket*. Férjével hosszabb időre az „aranyos Prágában” telepedett le. Mély humánnummal átítatott lelkisége soha nem szunnyadó életigenléssel jutott át a történelem viharain. Szülőházájával 1971-től éledtek újjá s váltak rendszeressé kapcsolatai. Mint egy „fohászkodó üdvözítő”, ekkor ajándékozta a „Bakony Szívének” *Fény és árnyék* színes fametszet sorozatát. A béke és az életkörülmények fenyegetettsége, a művész aggodalma, a jó és a rossz harca jut kifejezésre ebben. Mintegy húsz évig „szoktatta magát” a visszatérés, a hazatérés gondolatához, mert várta is a „hőn szeretett” kisváros, Zirc. Önkörré ért a művészi küldetés.

Bér Júlia – „ez a jóságos, kedves, mindenki és minden jó gondolat megsegítésére kész ember” – írta róla Dr. *Vlastimil Vinter* professzor, a prágai Károly egyetem tanára – rendkívüli érdeklődéssel, céltudatos és szorgalmas művészi munkával volt jelen életünkben. Állandósult vágya és megvalósításának bizonyossága: kifejezni a különböző nemzetek szerepét a történelemben, a világ szellemi fejlődésében. Így születtek meg a nyolcvanas évek elején színes grafikai lapjai *A nemzetek kultúrája* címmel: *Cseh románc, Morva ritmusok, Szlovák ballada, A magyar mondavilágból, A puszta dala, Variációk az ősi Oroszországra, Ifjúságom Franciaországa, Spanyolország – Goya emlékezetére*. Bér Júlia is, mint Rembrandt, Dürer, Velazquez „bebarangolta” az otthoni, az európai utcákat, kereste és rajzolta a tevő-vevő embereket, a különös élethelyzetek hatásait: az utcák napsütötte és árnyat adó oldalait, a csendes meditációkra indító szobrok, kapuk és ablakok, kerítések látványát, a természeti tájkörnyezetet. Élete utolsó évtizedében gyakran elidőzött az ajándékba kapott virágok, növények látványánál. Virágszendéleteit az idill és az öröm tágabb jelentésével is felruházta. Grafikáit, főként a fametszeteit dekoratív foltrend, míg pasztellképeit kiemelkedő vonal- és foltminőség, játékosan ötletgazdag felületalakítás jellemzik.

Bér Júlia 1971-ben 40 grafikai lapból álló ajándékával megalapozta szülőhelyén a *Barátság Nemzetközi Grafikai Gyűjteményt*. Kezdeményezését később mások, magyar és külföldi (cseh, szlovák, bolgár, román, német, lengyel, észt, jugoszláv) művészek egyaránt követték. Valamennyien Bér Júlia barátai, személyes ismerősei: sorozataik próbalevonatát és többnyire első, legértékesebb lapjait adományozták Zircnek. Innen ered a gyűjtemény *Barátság* elnevezése. Bér Júlia zirci kezdeménye-

zésének viszonzásául České Budějovicében, a magyar grafika eredményeiből nyílt egy állandó kiállítás, 1989 áprilisában. A cseh és szlovák, valamint a magyar kulturális élet prominens tagjai, vezető művészei találkozhattak e helyütt, és cserélhették ki tapasztalataikat. Mindeközben egy folyamatot indított el, kapcsolatot hozott létre népek, nemzetek és kultúrák között, jóval megelőzve az unióba lépést, és tette mindezt a művészetek európai „nagyköveteként”. Állandó kiállítóhelyet szeretett volna az általa létrehozott és egyre csak gyarapodó Barátság Nemzetközi Grafikai Gyűjtemény bemutatására. Különös érzés nekem a zirci gyűjteményről szólni. Különleges, mert az azt létrehozó művész grafikus tevékenysége és személyisége legbensőbb ügyeim alakítója 1971-től. Ő volt annak a – még Prágából „jövő-menő” – szellemi pezsgésnek az elindítója, melybe bekapcsolódni az akkori „kulturális fővárosomból”, Pécsről érkezve magam is törekedtem. A prágai vendégszeretében is lehetett részem.

Amikor a zirci ciszterci apátság épületegyüttes laikus testvéreinek házában 1985-től megnyílt a ZIRCI GALÉRIA, évi rendszerességgel mutathattam be egy-egy válogatást Bér Júlia gyűjteményéből, amely nemzetközi mércével mérve is páratlan volt a maga nemében. A Városi Művelődési Központ két, egymást követő igazgatójával (Leitner Nándor, Ringné Müller Anikó) közösen kezeltük az immár nemzeti kincsnek számító képzőművészeti kollekción.

Még értesülhetett róla a néhány napja eltávozott művésznünk, hogy szülővárosába a kezdeti időkben fáradtságosan, olykor talányos úton-módon eljuttatott grafikai anyagot jelenleg a zirci Reguly Antal Múzeum és Népművészeti Alkotóház őrzi.

A művésznő szoborportróját Miroslav Pangrác cseh „nemzeti művész”, egyetemi tanár készítette (gipsz, 40 cm).

Bér Júlia 1970-től rendkívüli aktivitással, fáradhatatlan munkavégzéssel és „hittel tartott hivatástudattal” vett részt Zirc kulturális közéletében. Ennek megvalósítását önnön alkotásai- val és az országban is egyedülálló nemzetközi grafikai gyűjtemény létrehozásával bizonyította. A gyűjtemény kiváló, minőségi művekből áll mind az átlagszínvonal, mind a tematikai és technikai sokrétűség tekintetében. Különösen ki kell emelni a gyűjteményt eredményező öntevékenységet, amely a művésznő készségét mutatja a grafikai lapok (néhány festmény és szobor) rendeltetésének pontos meghatározására és a hely szelleméhez (genius loci) köthető műalkotások bemutatására. Életművének művészettörténeti elemzésekkel, publikációkkal támogatott volta (*PhDr. Vlastimil Vinter, CSc, Praha; Kratochwill Mimi, Budapest; Gopcsa Katalin, Veszprém; Szűcs István Miklós, Zirc*), esztétikai igényességgel társuló gyűjteményszervezői készsége Bér Juliát érdemessé tette a Magyar Köztársasági Érdemkereszt Arany Fokozatú kitüntetésére. A Cseh Köztársaság is a legrangosabb elismerésekkel méltatta a művésznő törekvéseit és eredményeit a népek, nemzetek közötti „hidépítésben”.

Küldetés- és hivatástudata minden időben az önálló példa erejével hat, és nemcsak a helyi hálózatban. A Barátság Nemzetközi Grafikai Gyűjteménye az egyetemes műveltség tükrévé vált. 1971-től kezdődően Bér Júlia Európa képzőművészeti kultúrájának pártfogója és közvetítője lett, az utolsó évtizedekben már Zircről.

Zirc, 2012. június 20.

Szűcs István Miklós, okl. képzőművész

A szerkesztőség postaládájából

A 2012. február 25-én tartott Bohemia Farsangunkról:

Rövid hír és kép a csehül olvasóknak is a világ minden táján a következő baráti web-oldalon:

<http://www.cesky-dialog.net/clanek/5106-dopis-z-budapesti>

Milan Peprník konzul úrtól:

feladó: Cseh Köztársaság Nagykövetsége

dátum: Budapest, 2012.02.28.

Tisztelt Elnök Úr, Kedves Ottó!

Engedje meg, hogy ezúton is köszönetet mondjak a kedves és jó hangulatú estéért, amelyet feleségemmel eltölthettünk a budapesti Bohemia Farsangon. A páratlan vendéglátás és fogadtatás feledhetetlenné tette a szívélyes hangulatú találkozót, amelyen megtapasztalhattam, hogy mit is jelent egy ilyen jó hangulatú közösség részévé válni.

Biztos vagyok benne, hogy nemcsak az idei év ezen a nagyon kellemes kezdőeseményén, hanem még sok alkalom során is tovább mélyíthetjük a mi cseh–magyar barátságunkat.

Szívélyes üdvözzel,

Milan Peprník
tanácsos

feladó: Kerékgyártóné Zalka Cecília

címzett:eva molnarova <molnarova111@gmail.com>

dátum: 2012. február 27.

Megnéztem a képeket, nagyon jól éreztük magunkat, kedves asztaltársaságunk volt és családi hangulat. Az ételek is nagyon finomak voltak a zene hallgatható (azért nem szerelek ilyen helyre menni, mert fülsiketítő a zene), kellemes volt és a cseh slágerek nosztalgiaival hatottak rám. Örülök, hogy ott voltunk.

További jó munkát, üdvözzel: Cili

feladó: munkácsi zsolt zsmunkacsi@hotmail.com

címzett: zachar.otto; ilonagoldmann; polgar.laszlo;
bohemia; saját magam; molnarova

dátum: 2012. március 12. 23:20

Tisztelt Bohemia Baráti Kör Vezetőség!

Ezúton szeretném jelezni, hogy hosszú előkészületek után a párommal beindítottuk Csehországról szóló blogunkat az alábbi címen:

<http://nemcsakpraga.blogspot.com>

Mint a Bohemia BK ha nem is fizető tagja, de mindenképpen lelkes rajongója (néhányszor volt alkalmunk a szerdai sörözéseken, valamint az egyesület által meghirdetett egyéb találkozókra is részt vennünk), örülnék neki, ha a Baráti Kör tagsága is értesülhetne erről az új honlapról... Együttal megköszönném, – feltéve ha érdemesnek találják – ha a

Csehországot nálam sokkal jobban ismerők tudnák segíteni a teljesen non-profit alapon működő próbálkozásunkat építő kritikákkal, javaslatokkal, vagy bármi más módon.

Együttal feltettem a blogra a BBK linkjét, remélem ez nem okoz problémát.

Üdvözzel:

Munkácsi Zsolt
vezető tanácsadó

D-Trace Bt.

1055 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 72.

Tel.: 06-20-392-1512

www.nemcsakpraga.blogspot.hu

(Lásd még: 54. oldal!)

Milan Peprník konzul úr üdvözte a Bohemia BK 19. születésnapjára:

Budapest, 2012. június 7.

Tisztelt Elnök Úr, Kedves Ottó!

Engedd meg, hogy a Bohemia Baráti Kör, Csehország valódi magyarországi barátainak köre megalakulásának évfordulóján kívánjak Neked és a Kör minden kedves tagjának elsősorban jó egészséget, sok boldogságot és kölcsönös megelégedettséget. Szeretném megragadni az alkalmat, hogy ezúton is megköszönjem figyelemre méltó munkátokat, erőfeszítéseiteket.

Különösen nagyra értékelem a gondos szervezést, amely nem csak a magyarországi, de a külföldi rendezvényeitek is jellemzi. Magam is tudom, hogy a tárgyalásokra, időpont-egyeztetésre, levelezésre szánt idő sokszor a saját szabadidő, költségvetés és család rovására megy el.

Egyéves ittlétem után – csatlakozva elődeimhez és mindazokhoz, akik kapcsolatban álltak vagy állnak a Bohemia Baráti Körrel – elmondhatom, hogy nagy elismeréssel és megbecsüléssel gondolunk rátok, különösen hatalmas optimizmusotok miatt, mely a nehezebb időkön is átgátított, és nagyon köszönjük figyelemre méltó tevékenységeitek, amellyel nagyban hozzájárultok a cseh–magyar kapcsolatok további elmélyítéséhez.

Tisztelettel,

Milan Peprník
tanácsos

Geraldine Mucha 2012. október 22-i búcsúztatása után érkezett:

feladó: Sarah Mucha sarah@muchafoundation.org

címzett:eva molnarova <molnarova111@gmail.com>

dátum: 2012. október 29. 17:34

Dear Eva,

Thank you so much for the pictures. It was so good of

you to be there and supporting John especially. I am glad you got to meet the children – Tamsin especially enjoyed meeting you.

We look forward to receiving the Bohemia periodical.
Very best wishes,
Sarah

Tomáš Mazal barátunk leveléből:

feladó: Tomáš Mazal <mazal.tom@seznam.cz>
címzett: eva molnarova <molnarova111@gmail.com>
dátum: 2012. december 27. 13:24

...Vaše nová pivnice vypadá na fotografiích zajímavě, doufám tedy že se tam nejen při vzájemných setkáních vypijí nejen celé bazény piva, ale také „národí“ spousta dobrých nápadů, myšlenek a námětů na další akce a výlety Bohemie. 20 let Bohemie, to je pěkný věk mladistvé svěžesti takže to nejlepší má Bohemia ještě stále před sebou!...
Někdy v Praze nebo Budapešti se těším na shledanou!

Tom

(...Az új sörözőtök érdekesen fest a fényképeken, remélem, hogy a kölcsönös találkozókon nemcsak egész medencényi sör fogyni majd, hanem egy sereg jó ötlet, gondolat és javaslat születik majd a Bohemia további akcióira és kirándulásaira vonatkozóan. 20 éves a Bohemia, az ifjú frissesség szép kora, úgyhogy a legjobb még egyre a Bohemia előtt áll!...

Örvendek a viszontlátásnak valamikor Prágában vagy Budapesten!

Tom)

A Hrabal Söröző megnyitójára küldött levelét lásd: 47. oldal!

A 2013-as újévi jókívánásokból:

feladó: Verasztó
címzett: eva molnarova <molnarova111@gmail.com>
dátum: 2012. december 31. 12:28

Éljenek a Bohémek!

Ne legyen rosszabb, mint ez volt, akkor már egye fene! Sok szép, egészségben megélt, értékes, vidám találkozást kívánok mindenkinek!

Verasztó Lajos

feladó: István Kürti <ik9375@gmail.com>
címzett: eva molnarova <molnarova111@gmail.com>
dátum: 2012. december 31. 15:55

Kedves Évike!

Elsősorban Neked, de Ottónak és az egész Bohemiának békés, jó új évet kívánok szeretettel

az öreg Kürti István

Tábori barátainktól, a szintén húszéves Pouličníci tirtótól (Karel Daňhel, Alena Němcová, Marcel Kříž):

Pető Tibor prágai nagykövettől:

Prága, 2013. január 8.

Kedves Bohemia Baráti Kör!

Ezúton szeretnénk megköszönni újévi üdvözlőlapjunkt, s egyúttal megragadni az alkalmat, hogy mi is sikerekben gazdag, boldog újévet kívánjunk a Baráti Kör minden tagjának.

A Bohemia Baráti Kör tevékenysége fontos számunkra, hiszen civil kezdeményezésként a cseh–magyar baráti kapcsolatok ápolásán dolgozik, amely közös feladatunk.

A baráti Kör tevékenységéről már több alkalommal volt szerencsém dicséret szavakat hallani, többek között a Budapesten dolgozó cseh nagykövet asszonytól, aki különleges elismeréssel nyilatkozott az Önök baráti társaságáról.

Ezúton szeretnénk Önöknek a jövőre vonatkozóan is további sikereket kívánni, s örömmel ajánljuk fel Nagykövetségünk segítségét és támogatását, mellyel hozzájárulhatunk a társaságuk működéséhez, a cseh–magyar civil kapcsolatok elmélyítéséhez.

Üdvözlettel:

Pető Tibor
a Magyar Köztársaság prágai
nagykövete

Ugyancsak Tomáš Mazal barátunktól érkezett a hír:

2013. január 17–19-én a párizsi Cseh Centrumból elindult európai vándorútjára a VIA HRABAL elnevezésű projekt Bohumil Hrabal (1914–1997) író közelgő 100. születésnapjára készülve a SERPENS egyesület és a Cseh Centrumok szervezésében.

Sok sikert, és reméljük, jövőre Budapestre is megérkezik.

Belső borítóinkon:

Olbram Zoubek szobrai és domborművei

Olbram Zoubek, a kortárs cseh szobrászművészek doyenje 1926. április 21-én született Prágában, jómódú banktisztviselő családban. Reáliskolában tanult, ahol a háború miatt 1945-ben érettségizett. Szobrászi érdeklődése az Iparművészeti Főiskolán Josef Wagner műtermébe vitte. Itt, a két év katonai szolgálatot és a pótlólag felvett restaurátori szakot is beleértve, 1952-ben végzett, és még abban az évben összeházasodott tehetséges szobrász évfolyamtársnőjével, Eva Kmentovával. Munkásságának első éveiben modernista, nonfiguratív vagy alig-figuratív, idolszerű plasztikákat alkotott. 1958-ban művészbarátaival Görögországban járt, ahol megigézte az antik világ légköre, és ez a találkozás fokozatosan és jelentősen megváltoztatta munkásságát. Már a hatvanas években megjelennek ma is látható stílusjegyei és témái: nyersen mintázott, stilizált, sokszor színezett, aranyozott emberi alakok, leginkább a görög mitológia, később az Ószövettség szereplőiből.

1969-ben elkészítette a szovjet megszállás ellen önkéntes tűzhalállal tiltakozó Jan Palach halotti maszkját, majd 1970-ben síremlékét, ahogy a hasonló sorsú Jan Zajícét is a hatóságok nemtetszésére. A kommunista „normalizáció” éveiben a megszállás ellenes Festők, Szobrászok, Grafikusok, Restaurátorok Bizottságának elnökhelyettese. Működésük kényelmetlen a hatalom számára, erőszakkal egy komisszióval helyettesítik a Bizottságot, amelynek tagjai egy-két év múlva a litomyšli reneszánsz kastély sgraffitóinak restaurálásán találják magukat hosszú évekre, miután nem kaptak más művészi megbízást.* 1978-tól enged a rendszer szorítása. Ebben az évben felveszik az újjászervezett Cseh Képzőművészeti alap-

ba, annak ellenére, hogy nem írta alá az Anticharta '77-et, és már kiállíthat önállóan. Eva Kmentová elhunyt (1980) után Zoubek feleségül veszi Marie Edelman litomyšli tanítónőt, akinek arcvonásai, alakja – Kmentováéhoz hasonlóan – a művész számtalan alkotásán megjelenik. 1983-tól szaporodnak kiállításai, aktivizálódik a képzőművészeti életben: alapító tagja, majd elnöke az „Új Csoportok” nevű formációnak, mely jórészt Zoubek Salmovská utcai műtermében ülésezett. 1988-ban aláírta a „Néhány mondat” című proklamációt, ezért šumperki egyéni kiállítását három nap után bezárták.

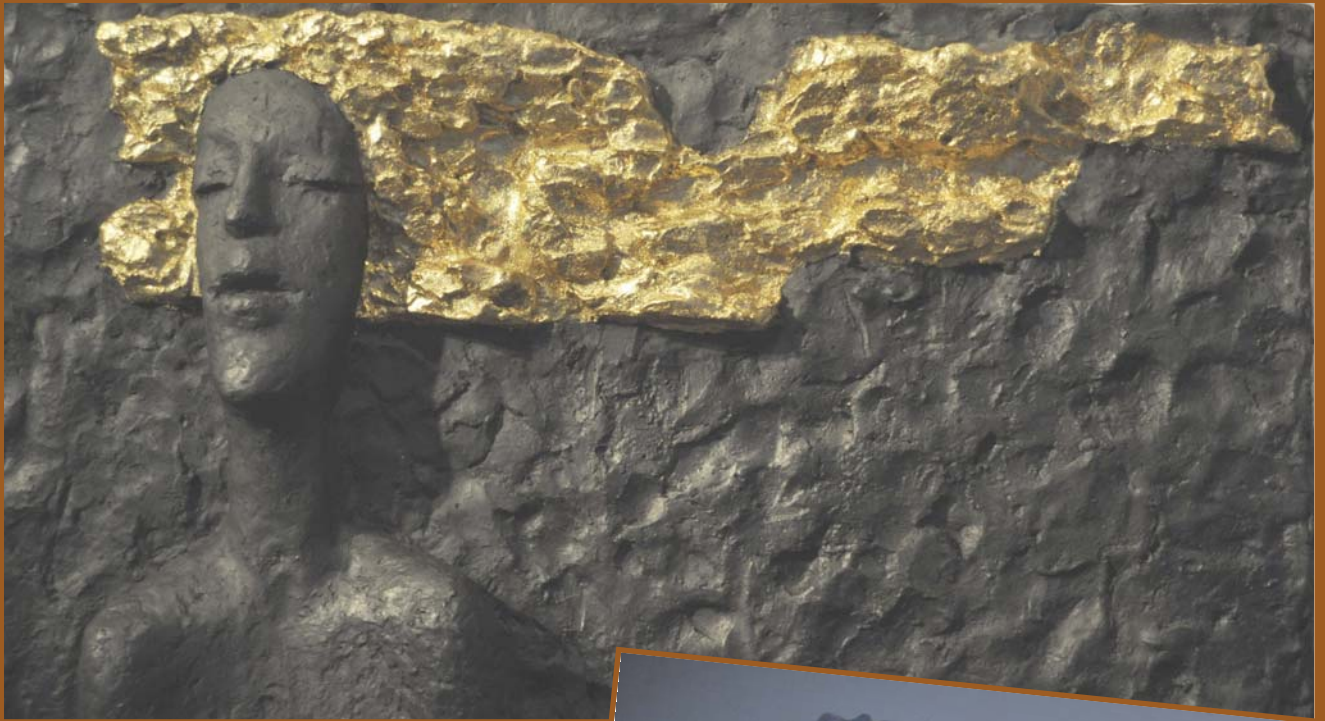
Az 1989-es fordulat után a „Képzőművészek Revíziós és Ellenőrző Uniójának” elnöke, a „Művészek Társasköre” képzőművészeti tagozatának elnökhelyettese. 1990-ben Nemzeti Művész díjjal tüntetik ki. Megrendelések szaporodnak. Újabb munkái közül a leginkább közismert Prágában a Petřín tövé-nél elhelyezett sokalakos, monumentális emlékműve a Kommunizmus áldozatainak. A litomyšli kastélyban állandó kiállítása nyílt.

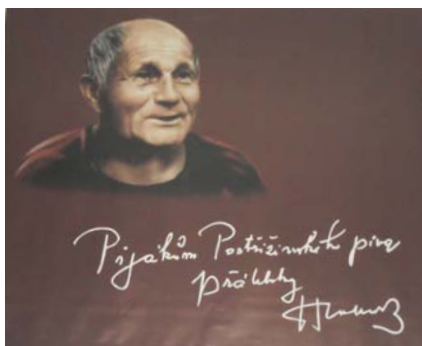
Megsokasodott feladatai ellenére Zoubek megmaradt a régi keretei között: munkanapokon fáradhatatlan alkotás az 1965 óta használt műteremben, hétvégén pihenés Litomyšlben, családi körben. És még mindig sok-sok kiállítás. 2012-ben Révkomáromban köszönthettük a már 87. életévét taposó művészt. 2013 februárjától a prágai Kampa Múzeumban nyílik újabb tárlata. Magyarországon még nem volt kiállítása, de a Cseh Köztársaság budapesti nagykövetségére belépőt Zoubek előrelendülő kecses nőalakja fogadja: Légy üdvözölve!

Kép és szöveg: Zachár Ottó

* Ezt a litomyšli restaurátor időszakot örökíti meg Libuše Moniková (1945–1998), Németországba emigrált cseh író nő regénye: *A homlokzat* (Európa K, 1997, ford. Király Edit) – A szerk.

HRABAL SÖRÖZŐ

Budapest, VIII. Rákóczi út 11.

Nyitva tartás:

Hétfő–Csütörtök: 11.00–23.00

Péntek: 11.00–01.00

Szombat: 14.11–01.00

Vasárnap: 14.00–23.00

Asztalfoglalás:

+36-30-308-3440

BOHEMIA SÖRSZALON

BOHEMIA SÖRÖZŐ

Budapest, VIII. Németh u.2. (Déri Miksa 1–3.)

Nyitva tartás:

Hétfő–Csütörtök: 11.00–23.00

Péntek: 11.00–01.00

Szombat: 14.00–01.00

Vasárnap: 14.00–23.00

Asztalfoglalás:

+36-30-651-0335

Fáradhatatlan szavak

Szimpózium
Rákos Péter
(1925–2002)
*irodalomtudós,
egyetemi tanár emlékére*

2012. november 15-én Fáradhatatlan szavak címmel nemzetközi szimpóziumot tartottak Budapesten Rákos Péter irodalomtudós (1925–2002), a prágai Károly Egyetem legendás hungarológusa emlékére. A Cseh Centrum, a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete, a Szlovák Intézet, a Kalligram Könyvkiadó és a Bohemia Baráti Kör közös rendezvényén jól ismert előadók, barátok idézték föl a Tanár Úr egyéniségét, munkásságát, könyveit, szellemi hagyatékát. Az előadások lejegyzett, szerkesztett anyagát a Bohemia folyóirat e mellékletében bocsátjuk közre. Köszönet a szerzőknek szíves hozzájárulásukért és a Cseh Centrum munkatársainak, hogy az előadásokat rendelkezésünkre bocsátották. – *A szerk.*

Bohemia
PŘÁTELSKÝ KRUH • • • BARÁTI KÖR

Megjelent a Bohemia folyóirat 2012. április–2013. márciusi számának mellékleteként a Cseh Köztársaság Külügyminisztériumának támogatásával

Kiadja: Bohemia Baráti Kör

Felelős kiadó: Zachár Ottó

Szerkesztő: Molnár Éva

Korrektor: Molnár Klára

Fotó: Cseh Centrum és Zachár Ottó

Tördelés és nyomdai előkészítés: Veres Ágnes

ISSN 1219-0500

Nyomda: Info Nyomdaipari Kft.

© Monok István, Jiří Januška, Berkes Tamás, Robert Svoboda,
Filep Tamás Gusztáv, Jankovics József, Gál Jenő, G. Kovács László

Příloha časopisu Bohemia č. duben/2012–březen/2013 vyšla s využitím
dotace MZV Česká republiky

Vydává: Přátelský kruh Bohemia

Odpovědný vydavatel: Ottó Zachár

Redaktorka: Éva Molnárová

Korektorka: Klára Molnárová

Snímky: České centrum Budapešť a Ottó Zachár

Příprava pro tisk: Ágnes Veres

ISSN 1219-0500

Vytištěno v tiskárně Info Tiskárny s.r.o

© István Monok, Jiří Januška, Tamás Berkes, Robert Svoboda,
Tamás Gusztáv Filep, József Jankovics, Evžen Gál, László G. Kovács

FÁRADHATATLAN SZAVAK

SZIMPÓZIUM
RÁKOS PÉTER (1925-2002)
IRODALMTUDÓS,
EGYETEMI TANÁR
EMLEKÉRE

A CSEH CENTRUM, A NEMZETKÖZI MAGYARSÁGTUDOMÁNYI TÁRSASÁG,
AZ MTA BTK IRODALMTUDOMÁNYI INTÉZETE, A SZLOVÁK INTÉZET,
A KALLIGRAM KÖNYVKIADÓ ÉS A BOHEMIA BARÁTI KÖR KÖZÖS RENDEZVÉNYE

IDŐPONT: 2012. NOVEMBER 15. 10:00 – 16:00

HELYSZÍN: CSEH CENTRUM, 1063 BUDAPEST, SZEGFŰ UTCA 4.

Szimpózium
Rákos Péter
(1925–2002)
irodalomtudós,
egyetemi tanár emlékére

A Cseh Centrum, a Nemzetközi Magyarstudományi Társaság,
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete,
a Szlovák Intézet, a Kalligram Könyvkiadó
és a Bohemia Baráti Kör közös rendezvénye
Időpont: 2012. november 15., 10–16 h
Helyszín: Cseh Centrum, 1063 Budapest, Szegfű u. 4.

CSEH CENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

A szimpózium programja

- Monok István megnyitó beszéde / 5. oldal
- Jiří Januška: Rákos Péter pályafutásának kezdetei és pedagógiai tevékenységének állomásai a prágai Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán* / 7. oldal
- Berkes Tamás: Rákos Péter fáradhatatlan szavai (a cseh nyelvű gyűjteményes kötet bemutatása) / 11. oldal
- Robert Svoboda: Rákos Péter szinkronhangja: Rákos Péter / 16. oldal

Kávészünet

- Filep Tamás Gusztáv: A kerékpáros kanonok, és a diákja. Pfeiffer Miklós és Rákos Péter kapcsolatának háttéréhez / 19. oldal
- Jankovics József: A hungarológia fogalmáról / 25. oldal

Ebédészünet

- Gál Jenő: Egy prágai magyar írástudó 1989 után / 29. oldal
- Szarka László: Rákos Péter közép-európai örjáratai
- Közép-európai nemzeti ön- és tükröképek. Pódiumbeszélgetés Szarka László (Budapest), Gál Jenő (Prága) és Tibor Pichler (Pozsony) részvételével

A szimpózium anyagát írásban kiegészítette:

- G. Kovács László: Rákos Péter életútja az évszámok tükrében / 34. oldal

* Az eredeti előadás A magyar nyelv és a magyar filológia oktatásának története a Cseh Köztársaságban címmel hangzott el.

Monok István: Emlékezés elnökünkre, Rákos Péterre

Az 2012. év végén, Magyarországon és a világban, a Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság vezetői, tagjai, magunkon érezzük Rákos Péter kérdő tekintetét. Mert ne tegyünk úgy, mintha minden rendben menne. Való igaz, a magyarágtudomány körül soha sem volt olyan időszak, amikor ne lettek volna viták, de napjainkban sokan visszaélnék a magyarágtudomány megnevezéssel, olyan szellemben használják ezt a tudományos *terminus technicus*, ami a szakma tényleges művelői számára elfogadhatatlan. Természetesen ismét a többség, a józanul, egymás véleményére figyelő szakmabeliek érzik kellemetlenül magukat, mert egy eszement kisebbség visszaél nevekkel, szimbólumokkal. És nem megoldás az – és ezt Rákos Péter is így gondolná –, ha tudományszakunkat másként nevezzük, mert nem az elnevezés a lényeges. Rákos Péter 1977-ben a frissen megalakult Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság tagja lett, aztán vezetőségének is tagja, majd 1991-ben elnöke. Ma a kérdés úgy hangzik, hogy a Nemzetközi Magyarágtudományi Társaságnak is elnöke lett volna? Meggyőződésem, hogy igen.

Milyen örökséget vett át az új elnök 1991-ben, amikor a szegedi Hungarológiai Kongresszuson a „*Régi és új peregrináció*” címmel vizsgáltuk a magyar és a magyarországi kulturális múlt európai kötődéseit, és melyet adott át 1996-ban, Rómában, amikor a Kongresszus főcíme „*A magyar kultúra és a kereszténység*” volt? Az 1977-ben alakult Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság összetett célkitűzéssel jött létre. De a lényege valamennyi célkitűzésnek az volt, hogy az akkori magyarországi, a szocialista tábor országaiban élő, és a másutt munkálkodó, a magyar múlttal – nyelv, irodalom, néprajz, történelem –, filológiai módszerekkel foglalkozók közötti szakmai kapcsolattartást megeremtsé és ápolja. Emellett ezt a kutatói közösséget nemzetközi szinten is elismerté tegye. Ez utóbbi cél megvalósítása, hogy az UNESCO *Conseil international de la philosophie et des sciences humaines* (CIPSH) szervezeti keretében a *Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes* (FILLM) tagja lett, vagyis a magyar filológia (ebben az értelem-

ben a magyarágtudomány) egy olyan közösség tagjává vált, mint amilyen volt a szlavisztika, a germanisztika, a romanisztika, a skandinavisztika vagy az újlatin tanulmányok. A magyar kultúra, de még a nyelv sem érthető pusztán a magyar nyelvű filológiai eredmények látókörben tartásával – ugyanúgy, ahogy a skandinaviszták is számon tartják a latin középkort, vagy éppen a német, illetve szláv nyelvű forrásokat –, ezért a Társaság kezdettől fogva „Magyarország- és magyarágtudományi (=hungarológia) Társaság” volt, és alapításától szorgalmazta a mindenkor Magyarországon *történetével* foglalkozó szakemberek (magyarok és nem magyarok) bekapcsolását az együttes munkába. Ez a tartalmi áttörés történt Szegeden akkor, amikor Rákos Péter vette át a Társaság elnöki tisztét.

Rákos Péter elődje Bo Wickman (1917–2007), a svédországi finnugrisztika kiemelkedő nyelvésze volt. A főtítkár Klanciczay Tibor (1923–1992), aki energikusan, határozott elképzelésekkel irányította a társasági munkát. Klanciczay utóda Jankovics József lett, aki jól illett Rákos Péter humanista alkatához, az egyes nyelvi-, irodalmi-, kulturális és történeti eseményeket árnyaltan látó és láttatni akaró szakmai

karakteréhez. Az elnök aktívabb lett tehát 1991-ben, a főtítkárp pedig a napi feladatokat vele inkább megbeszélni akaró, a kérdéseket nem önállóan eldöntő személy. Az összhang tökéletes volt, és a több szempontot mérlegelő munka eredménye még az előzőnél is jobb hangulatú Társaság lett. Ráadásul olyan, amely a „mindenki hazájának” számító Örök Városban készült nemzetközi kongresszust rendezni. Európa keresztény, és Magyarország is az. Tetszik, nem teszük egyeseknek (nem sokaknak), akkor is az. Az, hogy miként keresztény, annak megmutatása tudományos feladat (nem politikai, és nem is egyházi, miután az egyház is politikai szervezet). Rákos Péter is ennek tudta, a Társaság tagjai is, és ezért a római kongresszus sikeres lett.

A „mi a hungarológia?” vitában Rákos Péter is elmondta véleményét. Sokak által idézett összegző kijelentése máig igaz, és ma is irányt mutató: „a hungarológia nem az, amit a metropolis kínál, hanem amit a helyszín igényel”. Nekünk, magyaroknak Magyarországon nagyon is szükségünk van arra a tudásra, ahogyan másként látják történelmünket, kultúránkat Ankarában, mint Párizsban, másként Helsinkiben és Prágában. Azt is tudnunk kell, miért van ez így, mert csak így tudjuk segíteni azoknak az embereknek a munkáját, akik a világ különböző pontjain próbálják megismertetni Magyarországgal és a magyarsággal az ottani embereket, sokszor elmondani, megmagyarázni, hogy miért érkeznek Magyarországról az ottaniaknak érthetetlen, elképesztő, elkésérítő jelzések. És Rákos Péter azt is mondta, hogy az egymásraultság is létezik. A közeli és a távoli oktatási- és kutatói intézményekben dolgozóknak szükségük van a magyarországi tudományosság eredményeire, ezek megismerésére, több tekintetben a saját tudományos teljesítményük itteni megmérettetésére is.

Rákos Péter több szempontból a Társaság történetének átmeneti korszakában volt vezetőnk. 1977-ben, a nyolcvanas években a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság szinte az egyetlen olyan fórum volt, ahol találkozhatott egymással egy ausztráliai, egy amerikai, egy nyugat-európai és egy közép-európai hungarológus. A Társaság szakmai bibliográfiát állítottott össze, és ez a szakmai munka alapja volt Sidneytől Hawaiiig, Kolozsvártól Londonig. A határon túli magyar közösségek tagjaként tudományos kutatást végzők Budapesten keresztül értesültek a nyugati hungarológia eredményeiről, a Társaság küldte a keleti könyveket nyugatra, a nyugatiakat keletre.

Még ösztöndíjat is tudott adni Magyarországon, segítő az itteni levéltári, könyvtári munkát. 1990 után a nemzetközi kapcsolatokban az intézmények bilaterális együttműködése is lehetővé vált, sőt támogatott, kívánatos lett, a *Domus Hungarica* program állami keretbe helyezte a civil szervezet munkálkodását, és léptékeit is megváltoztatta. A határon túli magyarok, vagy a nyugati diaszpóra tagjai sok szállal kapcsolódhattak a magyarországi szakmai munkához. Az internet robbanásszerű változást hozott a nemzetközi szakmai kapcsolatokban is. De 1996-ban még sok hungarológus a Társaság segítségével jutott el életében először „nyugatra”, ráadásul elsőként is Itáliába, a magyar kultúrát befolyásoló egyik legfontosabb területre.

De Rákos Péter vezetésével már a megváltozott körülmények között munkálkodó Társaság jövőjére is gondolni kellett, és az ő tudtával, az ő egyetértésével alakultak ki a jövő prioritásai: Nyitni minden diszciplína irányába, a nyelvi, irodalmi és néprajzi hangsúlyok mellett a legáltalánosabb értelmű művelődéstörténet felé. Nagy figyelmet szentelni a fiatal kutatóknak, segíteni munkájukat, immáron nem anyagiilag – a Társaság folyamatosan szegényedett el –, hanem szakmailag, a kapcsolatrendszer segítségével. Minden fórumon hangsúlyozni azt, hogy a magyar kultúra befogadó jellegű, és nagyon kell figyelni azokra a műhelyekre, amelyek azokon a területeken működnek, amely országokban élő népek kultúrája jelentős hatással volt a miénkre: Olaszország, Németország, Közép-Európa, főként a szomszédos államok. Ő már az 1990-es években hangsúlyozta az elektronikus források, eszközök fontosságát, azt, hogy ne csak a szélsőséges nézetek jelenjenek meg az éppen megszületett világhálón. Őket ellensúlyozni a mi felelősségünk.

Ma, amikor Rákos Péterre emlékezünk, elmondhatjuk: több mindenben az ő szellemét sikerült megőrizni munkánkban. Ma már azonban a Társaság feladatai közül nem szakmai szervezetek vesznek át részenként némelyeket, hanem politikai szervezetek is. A Társaságnak ezzel is szembe kell néznie, ha meg akar maradni azon az úton, amelyet az 1977-es alapításkor pontosan és jól kijelöltek: szakmainak maradni, semmi esélyt sem adni más szempontoknak a Társaság életében. Akkor is ilyennek kell maradni, ha a Társaság anyagi ellehetetlenülésével a szakmai célok megvalósítása is veszélybe kerül. Azt hiszem, Rákos Péter is ragaszkodna ehhez.

Jiří Januška:

Rákos Péter pályafutásának kezdetei és pedagógiai tevékenységének állomásai a prágai Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán*

2013-ban a csehországi egyetemi hungarológia két jelentős évfordulót is ünnepelhet. November 26-án lesz kerek 160 esztendeje annak, hogy Ferenc József császár áldását adta a magyar nyelv pedagógiai székhelyének létrehozására a prágai egyetemen („zřízení učitelské stolice uherského jazyka na universitě Pražské”),¹ melynek alapján a magyar nyelv a prágai egyetemen első alkalommal jelent meg szaktantárgyként. De még ezt megelőzően, március 15-én (!) éppen 130 éve annak, hogy a bécsi oktatási és kultuszminisztérium jóváhagyta František Brábek kinevezését a magyar nyelv és irodalom lektorává.² Ettől a pillanattól, azaz 1883-tól mondhatjuk tehát, hogy a magyar nyelv a prágai egyetemen folyamatosan jelen van (egy rövid, mindössze három éves átmeneti időszakot kivéve a második világháborút követően).

Természetesen nehéz e szűk keretben a magyar szak 160 esztendejének történetét a prágai egyetemen tömören és velősen összegezni, ezért, vázlatosan, csupán néhány dologra szorítkozom. 1854–1860 között a magyar nyelvet, a magyar nyelvészetet és a magyar líra történetét Riedl Szende (1831–1873) tanította. Azt követően, hogy tevékenységét Prágában befejezte és visszatért Pestre, több mint húsz évig tartott, míg a tantárgy ismét visszaköltözhetett a prágai egyetem falai közé. Mint már fentebb említettük, ez 1883-ban történt, amikor František Brábek (1848–1926) megkapta lektori kinevezését. 1925-től a lektori gyakorlatok mellett a szakon tudományos előadásokat is kiírtak; éppen ebben az időszakban habilitált sikeresen a szlovák származású Pavel Bujnák (1882–1933), akit aztán 1929-ben – a csehországi egyetemek történetében tulajdonképpen első alkalommal – a magyar filológia professzorává neveztek ki. Korai halálát követően azonban az egész Csehszlovák Köztársaság területén nem akadt megfelelő utánpótlás, így az 1934–1939-es években kiírt előadásokat helyettesítésekkel kellett megoldani (ezeket főként Vladimír Šmilauer cseh nyelvész, illetve František Jančovič nyugalmazott szlovák középiskolai tanár látta el). František Brábek halála után a lektorátust Ján Pecháček (1882–?) vette át. A frissen habilitált Vladimír Skalička (1909–1991) docensi tevékenységét 1939 novemberében a

nácik szakították meg, akik valamennyi cseh egyetemet bezárták. Ez az állapot a háború végéig tartott. A világháborút követően a magyar szak a prágai egyetemre csak 1948-ban tért vissza, Pecháček lektorral egyetemben. A magyar szak rendszeres oktatása aztán a felsőfokú oktatás reformját követően majd csak 1950-ben indult újtára (ezután önálló szakként több mint fél évszázadon keresztül működött, ebben a formájában utoljára 2006-ban írták ki). A szak oktatói a háború után Rákos Péter (1925–2002) és Blaskovics József (1910–1990), illetve néhány évvel később Bredár Gyula (1924) lettek. A hetvenes évek végén adjunktusi állást töltött be Mészáros János (1947), majd a kilencvenes években – Bredár Gyula és Rákos Péter nyugdíjazása után – fokozatosan kezdtek el a szakon tanítani Gál Jenő (1957), Simona Kolmanová (1965) és Schreier Angéla (1952). 2007-től a magyar nyelv, a magyar irodalom és a magyar történelem oktatása a közép-európai szakon belül zajlik.³

A magyar nyelv és a hungarológia oktatóinak szűkszavú fenti felsorolásából már pusztán pedagógiai tevékenységük hosszának alapján is kitérünk két egyéniségre. František Brábek 43 éven át volt az egyetem lektora, Rákos Péter pedig – aki egyébként Bujnák mellett a második egyetemi tanár a szak történetében a prágai egyetemen – negyven esztendőn át tanította a magyar irodalmat, történelmet, illetve más hungarológiai szaktárgyakat. Éppen róla, az ő pedagógiai tevékenységének idejéről szól lényegében az alábbi írás, amely a levéltárban található dokumentumok alapján tekinti át tényszerűen a Károly Egyetemen kapcsolatos életpálya legfontosabb állomásait.

*

Rákos Péter (akkor még mint Petr Rákoš) egyetemi hallgatóként 1945-ben került a prágai Károly Egyetemre. (Későbbi kollégájának, Bredár Gyulának az elbeszélése alapján azonban mindez nem sokon múlt. Az történt ugyanis, hogy egy idősebb egyetemi hallgató, aki a felvételiknél segédkezett, belenézett a fiatal Rákos 1943. június 5-i keltezésű, Kassán kiállított *magyar nyelvű* érettségi bizonyítványába és azonnal el akarta őt tanácsolni. A véletlennek köszönhetően azonban éppen ekkor haladt el mellettük Jan

Rypka, a kar dékánja, akivel a buzgó hallgató – bemutatandó a fiatal Rákos naivitását – ismertette az esetet. Rypka professzor belenézett a bizonyítványba és mikor meglátta a kiváló érdemjegyeket, azonnal elvetette annak lehetőségét, hogy a fiatal érdeklődőt kizárják a felvételizők sorából.)⁴ 1945. október 17-én Rákos Péter beiratkozott a bölcsészettudományi karra.

Rákos Péter egyetemi tanulmányai során a beiratkozási űrlap megfelelő rovatába szakpárosításként minden szemeszterben a filozófia és történelem szakokat írta be (csupán az első szemeszter űrlapján van a történelem szak áthúzva és a latin szak föléje írva), de az első öt szemeszterben egyébként a francia, illetve a hetedik és a nyolcadik szemeszterben a pszichológia és a pedagógia szakok is szerepelnek az űrlapokon. Ebben a néhány esztendőben⁵ Rákos Péter elsősorban Karel Stloukal történelmi, Josef Král és Jan B. Kozák filozófiai, Jan Doležal és Josef Stavěl pszichológiai, valamint Cyril Stejskal pedagógiai előadásait látogatta leggyakrabban, de kisebb mértékben részt vett egyéb oktatók előadásain is; eljárta többek között Arnošt Kolman és Jan Patočka filozófiai, Jan Mukařovský esztétikai előadásaira, látogatta Jiří Haller gyakorlati cseh nyelvóráit is (az első két szemeszterben).⁶ Tanulmányait a második államvizsga letétele után 1949. június 17-én fejezte be és szerzett diplomát filozófia és történelem szakon.⁷ De már ezt megelőzően, 1949. április 1-jén, belép a Pragopress sajtóirodába (az irodát később a ČTK-val [Česká tisková kancelář, azaz a Cseh Sajtóirodával] egybeolvasztották), ahol szerkesztőként a magyar sajtóval kapcsolatos ügyekkel foglalkozik.⁸

Rákos Péter egyetemi tanulmányainak idején a Károly Egyetemen nem volt magyar szak. Jóllehet az egyetem a háború után szinte azonnal megkezdte tevékenységét (már 1945. június 1-jétől rendkívüli nyári szemesztert hirdettek meg, amely szeptember végéig tartott, október 22-én pedig elkezdődött az 1945/46-os tanév őszi féléve, mely egyben Rákos Péter első féléve is a prágai egyetemen), a magyar szak csupán 1948-ban tért vissza az egyetem falai közé.⁹ A párizsi békeszerződés aláírását követően Csehszlovákia és Magyarország között 1947 szeptemberében felújították a diplomáciai kapcsolatokat. Éppen erre való hivatkozással kérte 1947 végén Ján Pecháček, hogy helyezték őt vissza a magyar szakon betöltött lektori állásába, melynek a minisztérium 1948-ban eleget is tett.¹⁰ Ugyanakkor ebben az időben a szaknak már nem volt főállású tudományos-pedagógiai munkatársa, lévén hogy időközben Vladimír

Skalička, aki 1938–1939 fordulóján habilitált finnugor nyelvészetből, 1946-ban általános nyelvészetből kapott egyetemi tanári kinevezést és ennek a szaknak szentelte mind szakmai, mint pedagógiai tevékenységét. Mindazonáltal az 1948/49-es tanév téli szemeszterében az általános nyelvészet oktatásának keretében „Magyar nyelvtan” címmel előadást írt ki, az 1949/50-es tanév nyári szemeszterében pedig „Bevezetés a magyar nyelvbe” címmel hirdetett meg előadást.

A kommunista hatalomátvétel után még az 1948-as évben megkezdődött Csehszlovákiában a felsőoktatás reformja, melynek eredményeképpen 1950 májusában elfogadták az új felsőoktatási törvényt. Ez a reform jelentősen átalakította az egyetemi tanulmányok korábban kialakult rendjét, melynek modellje még a XIX. századból öröklődött át, és néhány olyan standard elemet vezetett be a felsőoktatásban, melyek mindmáig érvényben vannak. Ekkor vezették be általánosan többek között az egyes szakok meghatározott kerettantervét, ekkor jöttek létre a tanszékek mint az azonos vagy rokon szakok oktatóit csoportosító egységek és ugyancsak ekkortól vált lehetőség új kategóriájú fizetett oktatók alkalmazására is (korábban ugyanis tulajdonképpen csak docensek és egyetemi tanárok taníthattak).¹¹ A reformot folyamatosan vezették be és minden szinten alkalmazták (többek között hallgatóként maga Rákos Péter is részt vállalt a reformban, különféle előkészítő munkákat végzett).¹² 1950 ősztől aztán megindult a bölcsészettudományi karon a teljesen átszervezett új felsőoktatás.

A reform során 1949 szeptemberében az ún. „A” Személyzeti Bizottság (osobní komise A) javaslatára egy albizottság alakult, melynek feladata a magyar szak munkatársainak kiválasztása volt; az albizottság tagjai Vladimír Skalička és Koloman Gajan voltak (emez utóbbi ugyancsak 1945 ősztől tanult a prágai egyetemen, történelem és francia szakon, tehát Rákos Péter évfolyamtársa volt).¹³ Ez az albizottság javasolta, hogy Rákos Pétert az 1949/1950-es tanév nyári szemeszterében bízzák meg a magyar irodalom előadásaival (heti három óra terjedelemben), amit a minisztérium jóváhagyott.¹⁴ De a megbízásról szóló értesítés Rákos Pétert az újtátrafüredi tudószanatóriumban érte, ahol gyógykezelték, ezért az előadások nem valósulhattak meg.¹⁵ 1950 júniusában a javaslatot újra beterjesztették, a következő tanévre vonatkozóan.¹⁶ 1950 októberében aztán Rákos ténylegesen megkezdte előadásait a bölcsészettudományi karon (akkor még külső munkatársként). Ekkor kezdte meg tanulmányait a megreformált magyar szak első hat hallgatója.¹⁷

Rákos Péteren kívül az új magyar szak oktatását természetesen további oktatók is biztosították. A szak ún. vezető oktatója – tehát az a személy, aki az oktatás egészéért felelt – Vladimír Skalička lett. Ő maga azonban személyesen az oktatásban csak egészen minimális mértékben vett részt. A Rákos Pétert megbízó javaslattal egyetemben ugyancsak 1950 júniusában adta be a kelet-európai nyelvészet (mely alá a magyar is tartozott) pedagógiai bizottsága azt a javaslatot, hogy a nyelvészeti tantárgyak oktatásával a magyar szakon az ímelyi származású magyar nemzetiségű Blaskovics Józsefet bízzák meg, aki akkoriban szerezte doktori címét, turkológus szakemberként.¹⁸ A nyelvi és nyelvészeti tantárgyakat a szakon az első hét évben éppen ő vezette, de a szakkal a későbbiekben is kapcsolatban állt. Kutatásaiban elsősorban turkológiával foglalkozott, melyet a magyar mellett ugyancsak tanított.

A magyar filológia tanársegédéeként 1950 szeptemberétől Břetislav Dejdart (1927–2012) alkalmazták, aki azonban nem rendelkezett a megfelelő képesítéssel (orosz és cseh szakos végzettséggel bírt) és a tanrendek szerint nem is tanított semmilyen tantárgyat. Végül az egyetem a munkaviszonyt megszüntette és éppen az ő megüresedett tanársegédi helyére került 1952. február 1-től Rákos Péter, aki aztán hosszú időre a bölcsészkar belső munkatársává vált.¹⁹ 1952 tavaszán Rákos Péter megismeri a Prágában magánúton tartózkodó Bredár Gyulát, aki szlovákiai magyar középiskolai pedagógusi pályára készült.²⁰ Végül azonban még abban az évben meghívást kap a magyar szakra a prágai kartól. Az elkövetkezendő években aztán fokozatosan átveszi a nyelvi és nyelvészeti tantárgyak oktatását Blaskovics Józseftől.

Az ötvenes évek végétől tehát ketten, Rákos Péter és Bredár Gyula biztosították a magyar szak oktatását. Majd csak az 1973/74-es tanévtől kezdődően jelenik meg mellettük rendszeresen a Magyarországról kiküldött lektor, és 1978 októberétől kapja meg adjunktusi kinevezését Mészáros János (aki azonban az 1979/80–1982/83-as években a cseh nyelv és irodalom lektoraként tevékenykedett a budapesti egyetemen).²¹ 1984-ben Bredár Gyula nyugdíjba vonult. Rákos Péter hat évvel később követte. Munkaviszonya a bölcsészkaron 1990. december 31-vel szűnt meg,²² de a szakkal egészen haláláig aktív kapcsolatban állt.

Rákos Péter negyven évnyi pedagógusi pályát tudhat maga mögött a magyar szakon, a kezdetekben külső munkatársként, később tanársegédként, 1953. október 1-től adjunktusként, 1963. április 1-től pedig

docens-helyettesként. A magyar irodalom docensi kinevezését 1966. november 1-én Jiří Hájek minisztertől kapta, egyetemi tanári kinevezését pedig – irodalomelmélet és magyar irodalomtörténet szaktudományokban – Václav Haveltól vehette át 1990. június 1-én.²³ Az ötvenes években egy teljes, valamennyi évfolyamra kiterjedő előadássorozatot dolgozott ki és honosított meg a magyar irodalom és a magyar történelem szaktantárgyakban (mindkét tárgykörben önálló jegyzetet is írt).²⁴ És ugyancsak ebben az időszakban külső munkatársként két alkalommal is előadott a történelem szakon – az 1951/52-es tanévben „Spec. před. děj. lid. dem.” (alighanem „A népi demokráciák történelmének speciális előadása” című előadás cseh rövidítéséről van szó), illetve az azt követő esztendőben „A Magyar Tanácsköztársaság” témában. Az oktatás mellett ő intézte a magyar szeminárium adminisztratív ügyeit és az 1955/56-os tanévben a Szláv Tanszék titkára is volt (amelyhez a szak egészen 1971-ig tartozott, majd az Általános Nyelvészeti és Fonetikai tanszékre került).²⁵

Rövid ideig a kar vezetésében is tisztséget vállalt, mégpedig egy sorsfordító időszakban. 1969 májusában (tehát abban az időszakban, mikor a kar és annak vezető tisztségviselői még mindig igyekeztek megőrizni a Prágai tavasz szellemiségét és óvni értékeit a kezdődő „normalizáció” egyre fokozódó nyomásával szemben) a kari tudományos tanács a tanulmányi ügyekért felelős dékán-helyettesé választja.²⁶ A tisztségét 1970. június 1-ig tölti be,²⁷ mivel önként lemond nem sokkal az új dékán, Karel Galla hivatalba lépése után (akit 1970. január 29-én választottak meg, és aki már a hivatalba lépésének februári jóváhagyását követően kompromisszumot nem tűrő „normalizációs” lépéseket tett). Lemondását egészségi állapotával indokolja, illetve arra való hivatkozással, hogy a megváltozott kari körülmények között hivatalát nem tudná felelősen ellátni.²⁸ Rákos Pétert a kari tudományos tanács tagjává ugyancsak 1969 októberében választották.²⁹

Hosszú időn át volt a finnugrisztikai részleg vezetője is, gyakorlatilag egészen 1990. szeptember 30-ig, amikor tisztségét Mészáros Jánosnak adta át.³⁰ Ez a részleg az Általános Nyelvészeti és Fonetikai Tanszék része volt, melyen egyébként 1990. január 15-én tanszékvezető-helyettes lett.³¹ 1990. július 1-től aztán a Tanszék mellett működő Magyar Stúdiumok Központjának (Středisko maďarských studií) vezetőjévé nevezték ki, melyet ő maga hozott létre és vezetője volt egészen 2002-ben bekövetkezett haláláig.³²

Még két hónappal halála előtt, június 17-én is

jelen volt a magyar szakra jelentkező új jelöltek felvételi vizsgáin. Köztük volt e sorok szerzője is, aki ezzel az apró személyes emlékekkel zárja le tömör, az

életrajzi tényekre összpontosító írását Rákos Péter tevékenységéről a prágai Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán.

Jegyzetek

- * Cseh kéziratból fordította Gál Jenő, akinek a szerző – más okokból is – hálás köszönettel ajánlja e rövid írását.
- 1 *Vypsání konkursu, Oznamovatel Pražských novin* (német címe: *Amtsblatt zur Prager Zeitung*), 1854. január 24., 1. németül uo.
 - 2 Archiv Univerzity Karlovy (Károly Egyetem Levéltára, továbbiakban: AUK), Filozofická fakulta Univerzity Karlovy (Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kara, továbbiakban: FF UK) 1882–1970, 11. doboz, leltári szám 108, František Brábek, Az Oktatási és Kultuszminisztérium (Ministerium für Cultus und Unterricht) rendelete (1883. március 15.).
 - 3 A szerző cseh nyelvű szövege, amely az adott témát részletesen tárgyalja *Dějiny výuky maďarštiny a maďarské filologie na českých univerzitách* (A magyar nyelv és a magyar filológia oktatásának története a cseh egyetemeken) címmel a *Historia Universitatis Carolinae Pragensis* című folyóirat 2012./2. számában jelenik meg (Prágában).
 - 4 Bredár Gyula személyes közlése (2012. január 17.).
 - 5 Rákos Péter az oktatási minisztérium ösztöndíjasaként tanult (AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, Rákos Péter levele a ČTK személyzeti osztályának, 1951. december 27.).
 - 6 AUK, FF UK 1882–1970, Katalogy studentů, 1945/46 őszi félév – 1949/50 őszi félév, Petr Rákos.
 - 7 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, nyugdíjazási űrlap. A fentebb említett hallgatói katalógusok az 1949/50-es tanév téli szemeszterében is tartalmazzák Rákos Péter beiratkozási űrlapját; ebben a szemeszterben azonban ki nem derített okoknál fogva csupán feltételesen lett beírva.
 - 8 Uo., „Úprava platových poměrů učitelů vysokých škol” (1955. április 9.).
 - 9 Ezek az információk, mint egyébként egyéb kiírt tanfolyamokra vonatkozó adatok is e szövegben – ha azt külön nem jelezzük – a Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karának tanrendjére támaszkodnak, melyet minden szemeszterben, illetve tanévben jelentetett meg a szóban forgó intézmény.
 - 10 AUK, FF UK 1882–1970, 48. d., ltsz. 570, Jan Pecháček, J. B. Kozák dékán levele Jan Pecháčeknek (1948. május 22.).
 - 11 Részletesebben a reformról lásd pl.: Zdeněk POUŠTA, *Univerzita Karlova v letech 1947–53 = Dějiny Univerzity Karlovy IV.: 1918–1990*, szerk. Jan HAVRÁNEK, Zdeněk POUŠTA, Praha, Univerzita Karlova, 1998, 299–302.
 - 12 AUK, FF UK, KSČ (Csehszlovák Kommunista Párt) FF UK, Kádrové materiály R–Sch 1945–1965, 39. d., Rákos Petr, „Posudek na s. Petra Rákose” (1955. november 25.).
 - 13 AUK, FF UK 1882–1970, 352. d., ltsz. 1602, Protokoly o schůzi osobní komise A, az A személyzeti bizottság közleménye (1949. szeptember 27.).
 - 14 AUK, FF UK 1882–1970, 352. d., ltsz. 1602, Protokoly o schůzi osobní komise A, az A személyzeti bizottság ülésének jegyzőkönyve (1949. november 8.).
 - 15 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, Rákos Péter dékánhoz írt levele (1950. január 29.).
 - 16 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, a kelet-európai nyelvészet pedagógia bizottságának javaslata (1950. június 17.).
 - 17 Vö. Richard Pražák visszaemlékezését, aki ennek az első évfolyamnak a hallgatója volt: Richard PRAŽÁK, *Studentská vzpomínka na Petra Rákose*, *Slavica Pragensia*, 37(1995), 24–25.
 - 18 AUK, FF UK 1970-től, Ukončené pracovní poměry, 3. d., ltsz. 32, Josef Blaskovics, a kelet-európai nyelvészet pedagógia bizottságának javaslata (1950. június 17.).
 - 19 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, különböző dokumentumok 1951 decemberétől 1952 márciusáig.
 - 20 Bredár Gyula személyes közlése (2012. január 17.).
 - 21 Mészáros János személyes közlése (2012. január 18.).
 - 22 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, megállapodás munkaviszony megszüntetéséről (1990. szeptember 27.).
 - 23 Ezek az adatok Rákos Péter dossziéjának különféle dokumentumaiból származnak (AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos).
 - 24 Petr RÁKOS, *Maďarská literatura XX. století*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1953. Petr RÁKOS, *Úvod do maďarských dějin pro studující maďarského jazyka a literatury*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1954.
 - 25 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, beszámoló Rákos Péter adjunktus tevékenységéről 1950–1955 (1955. május 12.). AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, dékán levele Rákos Péternek (1955. szeptember 13.).
 - 26 AUK, FF UK, Fakultní organizace KSČ 1969–1989 (a Csehszlovák Kommunista Párt Kari Alapszervezete, továbbiakban: FO KSČ 1969–1989), 96. d., „Návrh do funkce proděkana filosofické fakulty university Karlovy v Praze”.
 - 27 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, titkár levele a bérosztálynak (1970. július 9.).
 - 28 AUK, FF UK, FO KSČ 1969–1989, 114. d., „Posudek skupiny KSČ FF – slavistika na s. Petra Rákose” (1970. szeptember 4.).
 - 29 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, J. Kládva dékán levele Rákos Péternek (1969. október 14.).
 - 30 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, F. Černý dékán levele Rákos Péternek (1990. július 17.).
 - 31 AUK, FF UK 1970-től, Personálie 1990–95, 24. d., Petr Rákos, F. Černý dékán levele Rákos Péternek (1990. február 7.).
 - 32 E Központ céljairól és küldetéséről részletesebben lásd: RÁKOS Péter, *Hungarológia Cseh Köztársaságban*, *Hungarologische Beiträge*, 1995/4, 89.

Berkes Tamás: Rákos Péter fáradhatatlan szavai

A cseh nyelvű gyűjteményes kötet bemutatása

2011 nyarán jelent meg a jónevű prágai Academia kiadónál Rákos Péter igen terjedelmes tanulmánykötete, amely a szerző életművét csak most – halála után kilenc évvel – mutatja be cseh nyelven a maga teljességében. Addig Rákosnak gyakorlatilag csak egy kisebb, nem kifejezetten tudományos jellegű könyve jelent meg csehül, amelyben tanári végrendeletét, illetve időskori tanácsait írta le (mintegy nevelő szándékú intelleum, „parainézis” gyanánt egykori tanítványainak). Életében persze folyamatosan publikált cseh és magyar folyóiratokban, magyarul négy könyve jelent meg pozsonyi kiadókánál. Élete vége felé maga Rákos Péter is kidolgozott egy tervet, ami reprezentatív módon mutatta volna be fő témáit és tudományos munkássága szerkezetét: felskiccelt egy vázlatot, amiben persze maradtak még kérdőjelek. Akkor, 1999-ben a terv nem valósult meg, de a szerző halála után tanítványa, Gál Jenő feldolgozta mestere hagyatékát, s végrehajtotta a tervet annyiban, hogy nem csupán előkészítette Rákos cikkeit és tanulmányait a kiadáshoz, de kitöltötte azokat a hiányokat, hiátusokat is, amelyeket a szerző kérdőjelesen még üresen hagyott a könyv koncepciójában. Gál nagy munkát végzett, különféle kísérőanyagokkal, gazdag bibliográfiával és utószóval látta el a kötetet. Így végül egy átgondolt és alapvetően Rákosnak az elképzelését tükröző, általa fölépített, életművét összefoglaló könyv született.

Rákos munkásságát persze ismerheti az érdeklődő magyar olvasó. Első tanulmánykötete 1971-ben jelent meg a Madách Kiadónál *Tények és kérdések* címen. Egyebek mellett itt olvashatók igen magvas irodalomelméleti tanulmányai, melyek a hatvanas években keletkeztek (s némelyik csehül is megjelent). Második könyve, *Az irodalom igaza* 1987-ben jött ki ugyancsak a Madáchnál, amelyben főleg magyar irodalomtörténeti cikkeit találjuk, melyeket már a hetvenes-nyolcvanas években írt mint tanár, illetve mint konferenciákon fellépő szaktudós. Ebben a kötetben jelent meg egy csokorra való azokból a remekbe szabott utószavakból, melyeket a Prágában kiadott magyar művek-

hez írt – és ebben a sajátos, testére szabott műfajban Rákos nem csupán a cseh olvasókhöz fordult, hanem reflektált az Ottlikről, Füst Milánról vagy Weöres Sándorról szóló magyarországi irodalomtudományi diskurzusokra is. Aztán már a kilencvenes évek derekán jelent meg a Máraira utaló *Prágai őrvjárat* című kötet, amelyben újraközli néhány korábbi cikkét, illetve mindazt, amit 1987 után írt. A Máraival foglalkozó szép esszéje 1970-ben csak a pozsonyi Irodalmi Szemlében jelenhetett meg, s ott is csak azért csúszott át, mert a prágai tavaszti követő „normalizációs” rezsim tiltásai még nem érvényesültek teljes egészében. A *Prágai őrvjárat* annyiban egyedi jellegű, hogy számos életrajzi utalást is tartalmaz, melyektől Rákos addig kifejezetten tartózkodott (lásd például az emigrálás lehetőségéről, zsidó származásáról, első könyvének magyarországi betiltásáról szóló jegyzeteit). A szerző

szigorúan vett irodalomtudományi munkásságának tehát ez a három magyar nyelvű kötet a – hazai könyvtárakban is fellelhető – korpusza, jóllehet műveinek bibliográfiája tartalmaz még néhány cikket, melyek könyv formában sohasem jelentek meg. A teljesség kedvéért említem, hogy Rákos szakirodalmi munkásságához kapcsolódik még valamennyire a nemzeti jellegről, illetve a nemzeti alkat fiktivitásáról szóló kis könyvecskéje is, ami ugyancsak a kilencvenes évek végén jelent meg.

A most kezünkben fekvő cseh tanulmánykötet tematikus egységekre épül, az első ciklus *Az irodalmi szakszerűség* címet viseli. Ez egy nagyon fontos fogalom Rákos irodalommal kapcsolatos gondolkodásában, a kifejezést is maga alkotta meg, s évtizedeken át ragaszkodott hozzá. Meg volt győződve arról, hogy minden gondolkodás eredményét eleve megszabja a módszerek megválasztása, a fogalmak finom végigkoppogtatása. Nem csoda, hogy a hatvanas évek forrongó cseh közéletében hamar megtalálta szellemi rokonait, bekapcsolódott az 1966-ban indult *Orientace* című folyóirat körébe. A lap olyan fiatal tudósok, többnyire „neostrukturalista” irodalomárok gyülekező helye volt, akik a hivatalos „marxista” irodalomtudománnyal szemben a nyugati iskolák megismertetését, illetve a Mukařovský és Vodička nevéhez köthető régi cseh strukturalizmus felélesztését, továbbgondolását, sőt kritikai átértelmezését tűzték ki feladatként maguk elé. Ehhez a körhöz tartozott például Milan Jankovič, Miroslav Červenka, Květoslav Chvatik. Rákos ebben a körben mint anglista jól ismert elméletíró volt, aki az angolszász empirikus irodalomtudomány szakértője. (Ráadásul habitusában is volt valami földhözragadtan észelvű „brit” vitakészség, amit rezignált humorával egyensúlyozott ki.) Rákos az 1940-es években virágkorát élő *new criticism* („újkritika”) elnevezésű irodalomelméleti iskola örökségét dolgozta fel első jelentős tanulmányában, amely a Csekká literatúrában jelent meg 1966-ban. Részben ebből az angolszász hagyományból bontotta aztán ki a maga saját, originális és a magyar irodalomtudományban alig ismert értékelméletét, amely *Az irodalmi értékelés problémája* címet viseli. Ez a két tanulmánya máig mértékadónak számít, felvette első magyar kötetébe is. Könyvét azonban Magyarországon kivonták a forgalomból, talán ezért sem fejthette ki ösztönző hatását a maga idején. Ma már tudni lehet, hogy Budapesten a kiadói főigazgató-

ság cenzorai azon akadtak fenn, hogy szerepelt a kötetben egy addig kiadatlan Németh Lászlóról szóló írás, amelyben Rákos az 1958-as pártthatározattal szemben védelmébe veszi a magyar író. Ez elég volt ahhoz, hogy az egyébként is kis példányszámú, Csehszlovákiából behozott kötetből nálunk könyvritkaság legyen.

Rákos elméletírói munkássága a hatvanas évek élvonalába tartozott. Most csak nagyon messziről – ahogy mondani szokás: madártávlatból – pillanthatunk rá tevékenységének erre a rétegére. A pozitívista és szellemtörténeti (meg persze a marxistának nevezett szociologikus) hagyománnyal a *new criticism* műközpontú felfogását szegezte. A konkrét művet kell nézni, amely nyelvi természetű dolog, zárt egység. A mű belsőleg érthető meg, immanens megközelítés szükséges hozzá, ami kezdetben nyelvészeti alapozású, erre épül az irodalmiság – mint külön létforma – megértése. Közel áll ehhez a megközelítéshez az orosz formalisták és a cseh strukturalisták tudományos iskolája, mert őket is az érdekelte, hogyan van a műalkotás „megcsinálva” – és nem az, hogy milyen társadalmi, politikai vagy erkölcsi eszméket lehet kiolvasni az irodalmi művekből. Aki szigorúan görcső alá veszi a szövegeket, kénytelen belátni, hogy az esztétikai élményt nyújtó mű már azáltal is többrétegű értelmet nyer, hogy a befogadás során sokféle olvasó éli meg az esztétikai élményt, és ezek a tapasztalatok szükségképpen különböznek egymástól, így a jelentések is különböznek. Az esztétikai élményeken keresztül a jelentések sokfélesége és a világnak tulajdonképpen lezáratlansága ma már természetesnek számít, de a maga idején a felfedezés újdonságával hatott. Az olvasónak állandó bizonytalanságban tartása, majd ennek felfedezése a nyelvi, szigorúan szövegelemző iskoláknak az eredménye, ma már természetes. Nálunk is a hetvenes években tört át a szövegelemző iskolák felszabadító hatása, amely átformálta az irodalomról való gondolkodást. Rákos ugyanennek a strukturalista iskolának, vagy a *new criticism*-nek volt a részese, amelynek kavargó elméleti ajánlatait persze egyéni színképpé keverte ki a maga számára. Írt egy kiváló értéktanulmányt, amelynek az a lényege, hogy az érték szubjektíven teremtett fogalom, vagyis az olvasóban születik meg a befogadási aktus folyamatában. A strukturalista megközelítést tehát Rákos (másokhoz hasonlóan) a befogadási elmélet („receptió-

esztétika”) felé tágitotta, bővítette. Ez persze svájci német eredetű, Németország területéről induló iskola volt, de lényegében véve Rákos ezen a nyomon vonalon haladt.

A hetvenes években Rákos felhagyott az elmélet-írói munkássággal. Csehországban megváltozott a légkör, az összes komoly folyóiratot betiltották (Červenkáék éjjeli őrként gyártelepeken kaptak csak munkát). Rákos egyre inkább belemerült a tanári munkába, leköttötte az a sok-sok feladat, amit magára vállalt. Ma már nehéz felidézni, milyen sok értékes, jól válogatott magyar irodalom jelent meg csehül, amit ő szerkesztett, ő tárgyalt végig az Odeon kiadónál; mindenben benne volt, lektorálta, sőt esetenként átírta a leadásra váró fordításokat. Jól tudta, hogy értékelni, az értéket megragadni elvileg is milyen nehéz, de mégis rákényszerült erre, hiszen meg kellett mondania, hogy miben áll a konkrét művek jelentése, esztétikai értéke. Életművének hangsúlya tehát praktikus okokból csúszott át az irodalomtörténetre. Munkásságát az az életprogram forrasztotta egybe, hogy a magyar irodalom csehországi befogadását segítse elő. Ebben a keretben születtek magyar tárgyú tanulmányai, melyek idegen olvasókhoz szólva szükségképpen kikövetelték az értékelő pozíció fenntartását. Rákos pályáján itt köszön vissza az elméletíróként felfedezett paradoxon: elvileg nem beszélhetünk az értékelő tevékenység objektivitásáról, de a gyakorlatban újra meg újra értékelni szükséges. Kialakított egy szakszerűséget megőrző esszéműfajt, amelyben a „szoros olvasás” (close reading) követelményéből indul ki, s kérdezve araszol a meggyőződése szerint relatív és mindig mozgásban lévő objektivitás felé.

Ennek megfelelően a könyvben olvasható második nagy ciklust magyar irodalomtörténeti tanulmányok alkotják. Ennek összeállítása kockázatos feladat, hiszen tekintetbe kell venni a cseh olvasó ízlését, érdeklődési horizontját. Gál Jenő okosan, jó érzékkel súlyozta ki az arányokat, elkerülve a magyar irodalomtörténeti anyag összezsúfolását. Nincs benne a kötetben Rákos összes magyar tárgyú tanulmánya, de érdeklődésének legfőbb területei hiánytalanul képviselve vannak. Mindenekelőtt Ady, akinek a két világháború között nimbusza volt a szlovákiai magyar baloldali fiatalság körében. Kassán Ady jelentette a legmodernebb magyar irodalmat Rákos szellemi eszmélkedése idején. A modern-

séget képviselte, de a végeken is fogyasztható volt. Egy egészen új társadalmi kép is megjelenik Adynál, ami az első háború előtti magyar társadalmat éles, baloldali demokratikus kritikával illeti, ugyanakkor a „magyar sors” tragikus dimenzióit a Vörösmartytól, sőt Zrinyitól eredeztethető „csakazértis” dacos moráljával szemléli. Megtestesíti a kétlelkű modern embert, aki a titáni önimádat és a sötét nihilizmus pólusa között vergődik, ugyanakkor a huszadik századi magyar tragédiák előhírnöke, prófétája és elsíratója. Miközben elátkozza szeretett nemzetét („nekünk Mohács kell”), az „és mégis” gesztusával valami transzcendens remény után nyújtózik. Rákos számára Ady egyedülálló, zseniális költő, akinek kultikus alakja egyúttal a magyar értelmiség egyik mértékadó típusának sorsképletét mintázza.

Ady mellett a nyugatos költők álltak Rákoshoz a legközelebb. A nyolcvanas években kiadott, talán legszebb könyve, mert kifejezetten kecses és arányos: *Velká generace: Básniční Nyugatu* (A nagy generáció, a Nyugat költői). Ő válogatta, csak költők szerepelnek benne (Ady mellett Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász Gyula, Szabó Lőrinc, Füst Milán). A portrékat megrajzoló kis esszék mellett kritikák részletei, számos korabeli idézet szelletei az összképet. Bármily meghökkenítő, a közműveltség mai hivatalos alakítói újra a két háború közötti nacionalista, jobboldali radikális, férfi központú irodalmat tuszkolják az előtérbe (köztük a viszonylag jól író, Szabó Dezsőt is). Az antiszemita, szélsőséges nézeteiről elhíresült Tormay Cécile annak idején lapot indított a Nyugat ellen Napkelet címmel. A hetvenes-nyolcvanas években még fel sem merült, senki sem gondolta, hogy nem a Nyugat lesz a magyar irodalom fő hagyománya. Rákos azt mondja a Nyugatról, hogy az „irodalmi modernség zászlóhajója”, ami leképezi a korabeli magyar irodalomtudományi felfogást, de ugyanakkor árnyaltan a maga álláspontját is érzékelteti, mikor ilyen aforizmatikus megfogalmazásokat használt: „A Nyugat egység a sokféleségben és sokféleség az egységben”. Hangsúlyozza, hogy „modernségük csupán ahhoz viszonyítva mérhető, ami ellen fellázadtak”. Szigorúan véve a Nyugat szerzőit persze nem lehet egy kalap alá venni, nem alkottak jól definiálható irodalmi irányzatot, törekvéseik gyakran szétartóak voltak (különösen ha a prózáirókat is tekintetbe vesszük, elsősorban Móriczot). Rákos azt mondja,

hogy „egyetlen mércéjük a színvonal volt”, tehát egy európai kultúr-magyarságot meggyökereztetni kívánó intenciót követtek. A nyugatosok ennyiben tényleg összetartoznak, különösen ha a hivatalos Magyarország tulajdonképpen nem túl jelentős irodalmával vetjük egybe teljesítményüket. Az egyszerűen leíró, naiv szövegkezelésű, álromantikus kliséket használó irodalommal szemben az önreflexió kritikai elvét képviselték, az egyéniség problematizálását. Ez a Nyugat lázadásának a lényege.

Adyn és a nyugatosokon kívül talán Németh László és Márai tartozott Rákos Péter legkedvesebb szerzői közé. Többször írt mindkettőjükéről. Németh mellett személyesen elkötelezett volt, levelezett a szerzővel, kiadta regényeit (egy vitairatban védelmébe vette, mint már említettem). Volt már szó 1970-es Márai-cikkéről is, amelyben az író hetvenedik születésnapjára felidézi Kassa, közös szülőhelyük emlékképeit. Számára is elindító élmény jelentett a polgári életforma összeroskadása, széthullása, amely egybefonódott a város sorsával és egyéni életének alakulásával. *Lírai őrvjárat* című írásában – mintegy a *Kassai őrvjárat* nyomait követve – Rákos szembesíti az olvasót Márai „polgáriságának” szellemi életformájával, amely egy pusztulásra ítélt, de megőrzésre méltó régiség humanista életideálját örökíti át. Ám Rákos még ebben a mélyen érző írásában sem függeszti fel kritikusan önkritikus tudósi krédóját, amikor beidézi Márai félreecsúsztató szavait a városban berendezkedő új hatalomról: „...a csehek tudtak futószalagon gyártani valamit, ami nem volt mélykultúra, de tagadhatatlanul civilizáció. Dómot nem építettek.” Ehhez fűzi hozzá zavart megrendüléssel: „Ma is berzenkedve olvasom: hát ennyi és így látszott Európa csúcsáról a Szent Vitus-székesegyházból, Kutna Horából, Comeniusból, a barokk zenéből, ekkora elvakultsággal párosulhat saját kárára, ha mégoly tiszteltreméltó és jogos is, a nemzeti fájdalom?”

Az előttünk fekvő cseh kötet szerkesztője külön ciklusba rendezte a komparatistikai és kapcsolattörténeti jellegű írásokat. A XIX. századi anyagból alighanem Madách áll a legközelebb Rákoshoz, aki még az ötvenes években egy hosszú, oknyomozó tanulmányban dolgozta fel *Az ember tragédiája* csehországi bemutatóit. A szöveget annak idején František Brábek nyersfordítása alapján a jeles költő, Jaroslav Vrchlický ültette át. Az 1892-es nevezetes bemutató tüntetésekbe torkollott, a közönség a Marseilles-t

énekelte, az előadást végül betiltották. Ennek megfelelően a színházi előadásnak különleges visszhangja támadt a korabeli sajtóban, amelynek dokumentálásával Rákos érzékelhető közelségbe hozta a cseh–magyar kulturális kapcsolatok eme különleges fejezetét. Egy másik írása Comenius származásával foglalkozik a kötetben, amelynek apropóját Szalattnai Rezső elharmarkodott cikke adta. A poznańi archívumban ugyanis a kutatók felfedeztek egy kéziratot, amelyben Comenius beillesztette családnévébe a „Szegez” előtagot is, s ennek alapján Szalattnai – s nyomában mások – lelkesen hirdetni kezdték a tudós cseh–morva püspök állítólagos magyar származását. Mai tudásunk alapján kétségtelen, hogy apai ágon Comenius felmenői magyar földről költöztek a határmenti morva vidékre, de ha ez igaz is, nem következik belőle, hogy a világhírű pedagógust valamiképpen magyarként kellene számon tartanunk. Nyilvánvaló, hogy az egyéni és a közösségi identitás kérdésének mai túlhajtsága, misztifikálása jelenik meg ebben a történetben is – mint a magyar önszemlélet neuralgikus pontja –, ami Rákos Péter fontos, kiemelt témái közé tartozott. Ha valaki szülei vagy nagyszülei neve alapján besorolható egy fiktív közösségbe, még nem biztos, hogy ez azonos a saját önmeghatározásával. Arról nem is beszélve, hogy a távolabbi korok esetében nem járhatunk el mai fogalmaink önkényes visszavetítésével. Az identitás egyébként is képlékeny fogalmát Rákos mindig érzékeny, finom distinkciók alapján értelmezi. Erre tanította az angolszász irodalomelmélet éppúgy, mint saját élettörténete. Abból a tényből, hogy Comenius egyszer kivételesen a Szegez nevet is leírta, nem lehet messzemenő következtetést levonni. A tény fogalma korántsem magától értetődő: a naiv tényállítás eltekint a tények sokféle státusának a megkülönböztetésétől. Ami az egyik szinten igaz, egy másik szintre emelve, kontextusából kiragadva már hamis következtetésre vezet.

Rákos Péter lojális cseh állampolgár volt, de alapvetően magyar identitásúnak tartotta magát. Zsidó származása ugyancsak önmeghatározásának kitörölhetetlen része maradt egész élete során. Élő példa volt arra, hogy a személyes identitás a modern korban összetett jelenség. Egyszerre több közösséghez is tartozhatunk, ám az önbesorolás elemei különböző szinteken érvényesülnek, más és más a helyiértékük. A köztes szerep, a kultúrák határpontján álló többes identitás persze különleges érzékenységet

feltételez, de nem gondolom azt, hogy csupán érzékenységből vitatta volna a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság átnevezését Magyarságtudományi Társasággá (ahogy az egyik felszólalásban elhangzott). Sokkal inkább az egész életművét jellemző tudományos módszertana berzenkedett azzal szem-

ben, hogy a tudomány definitív körülhatárolását bizonytalan holdudvarú etnikai jelzővel szűkítsék le.

(Berkes Tamás korábbi recenziója Rákos Péter cseh nyelvű gyűjteményes kötetéről a Bohemia 2011/12. évi számában olvasható. – A szerk.)

*Michal Černý,
a Cseh Centrum
igazgatója köszönti
a szimpózium
vendégeit és hallgatóit*

Gál Róbert és Csizmadia Lili, a Cseh Centrum munkatársai munkában

Robert Svoboda:

Rákos Péter szinkronhangja: Rákos Péter

Ugyan nem mondhatom el magamról, hogy Góg és Magóg fia vagyok én, de Rákos Péter és Bredár Gyula tanítványa vagyok. Ami Rákos Péter könyvét illeti, minden úgy kezdődött, hogy kaptam egy felkérést: le kellene fordítanom Rákos Péter csak magyarul fellelhető szövegeit. Ilyenkor az ember – miután lerázta magáról a felelősség súlyát – elkezd gondolkodni, hogyan lehetne ezt megvalósítani, mert hát valószínűleg arra lesz szükség, hogy hasonlítson Rákos Péter eredeti cseh szövege az én cseh szövegeimre, illetve fordítva: az én cseh fordításaim legyenek olyanok, mint Rákos Péter fordításai, mert én szeretem a képregényeket, de nem szeretem mondjuk, hogyha a 682. epizódnál kiderül, hogy rajzoltót váltottak, és a figurák teljesen másképp néznek ki, mint a korábbi epizódokban, vagy amikor a tévésorozatokban kicserélnek egy színészt, és se szó se beszéd, úgy tesznek, mintha az eredeti lett volna... Pontosan tudtam: én nem szeretnék így jární. Arra kellett gondolnom, hogy milyen is volt Rákos Péter.

Hallani kellett a hangját, egyáltalán el kellett őt képzelni bizonyos helyzetekben, amikor találkoztunk, mert nemcsak a hetvenes években voltam pár évig a tanítványa, hanem valahányszor kimentem Prágába, ha csak egy mód volt rá, felkerestem, találkoztam vele, rendszeresen találkoztunk és beszélgettünk, ráadásul a kilencvenes évek végén, kétezres évek elején – végül is mint publicisták is – úgymond „kollégák” voltunk a Prágai Tükörmél, tehát volt egy plusz témánk, amiről tudtunk beszélni.

Gondolkodtam a dolgon és rájöttem, hogy senki sem „fordítja” saját magát, mindenki újra írja (reményei szerint jobban), ami az előző nyelven esetleg nem sikerült annyira jól. Valószínűleg Rákos Péter is így járt el, és van lehetőség javítani ilyenkor – kinek-kinek a saját művein. Meg kellett nézni, milyen is Rákos Péter stílusa, milyen az a jellegzetes Rákos-írásmód. Gál Jenő azt írja a könyvben, hogy a fordítónak meg kellett küzdenie a következő dolgokkal: *esejisticky vyřřibenř, originálnř hravř, od-*

borně fundovaný styl. Meg kellett nézni, hogy Rákos Péter hogyan írt, hogyan fordított – erre vonatkozóan is van egy tanulmány, abból is meg lehet tudni sok mindent arról, hogy ő maga mit gondolt a témáról. Hogyan is fordított? Leginkább azt a szót használnám, hogy büszkén. Valahogy valóban büszkén – mondhatni bravúrosan és büszkén; nem tartozott azok közé, akik sérelemnek, szégyennek vagy szabadságukat korlátozóknak tartják azt, hogy meg kell(ett) tanulniuk az ország hivatalos nyelvét, hanem ezt előnynek fogta fel. A fordításról szóló esszéjében (egyfajta „használati utasításban”) ír arról, hogy „lámpással is hasztalan keresnénk olyan csehországi magyart, aki ne beszélne tűrhetően, és saját jól felfogott érdekében ne használná a többség nyelvét...”

De: „Még két nyelv ‚egyenlő’ ismerete sem lehet (...) szimmetrikus: nem ugyanazt a szókincset, ugyanazokat a stílusrétegeket, ugyanazokat a fordulatokat és fortélyokat birtokoljuk egyformán.” Rákos minden fordításával és cseh nyelvű megnyilvánulásával próbálta ezt cáfolni, tudta, hogyan kell „csehül viselkedni”, és egyformán birtokolta az indulatokat és fortélyokat mind a két nyelven. Mindig nagyon magasra tette a léceket, de mindig átugrotta. Persze, azért figyelte a hatást. Szívesen megmutatta, hogy képes nem leverní a léceket. Néha eltűnőzta, és hiperkorrekt, hiperválasztékos volt, ez okozta azt az effektust, amit optikailag Andy Warhol képeihez tudnék hasonlítani. De éppen ez volt benne az, amitől Rákos Rákos volt. Magyar volt, de úgy, hogy „nem látszott” rajta. Sokan ismerték, de szinte sosem úgy ítélték meg, mint egy magyart, hanem mint egy egyetemi tanárt, aki a Károly Egyetemen tanít. Ezt azért is tartom fontosnak, mert az egyik esszéjében így ír a magyar nyelvről: „Ha pláne magyar az ember, külön szerencséje, valósággal protekció, hogy ilyen könnyűszerrel jutott egy ilyen nehezen megtanulható nem indoeurópai nyelv birtokába. A később úgy-ahogy, akárha ‚perfektül’ is elsajátított többi nyelv ehhez képest már gyerekjáték.”

Hogyan beszélt? Hogyan írt? Milyen volt a nyelvezete? Vajon avított, tanáros, modoros beszédű volt-e? De ami valakinek régi kacet, az másnak régiség, hogy azt ne mondjam, régészeti lelet... (*Minden, minden ideálunk másutt megunt ócskaság már* – mondhatnánk gonoszokodva.) A Nyugat nagy generációja meg a Nyugat nagy generációja idején létező pesti flaszter nyelve az ő nyelve. A saját személyisé-

gét is némileg onnan származtatta. Klasszikus értelemben vett régi kabaréfigurákra is emlékeztetett, megtestesítője volt a klasszikus készlethez tartozó pesti figurának. Manapság csak a régi filmekben, kabarétréfákban kaphatunk olyan élményt, a könyvben természetesen ezt csak papíron lehet látni, érezni. Volt valami háború előtti a modorában.

Különböző cseh szerzőket nevez meg, akár ebben a tanulmányban is, mindig olyanokat, akik tényleg valamiféle primér szerepet töltenek be a cseh irodalomban, és mindig a minőség, a pontosság, a verelesség szimbólumai, például: Jan Neruda, Jaroslav Vrchlický, Jaroslav Seifert, Čapek, Vančura, magyar részről: Kosztolányi, Karinthy, Móricz, Örkény, Déry – tehát a legjobbak! Van egyfajta egyértelműség, hogy milyen személyiség volt ő, illetve kik voltak azok, akikhez vonzódott.

Élete végéig figyelte a nyelvi változásokat mind a cseh és mind a magyar nyelvterületen. Imádtá a különleges megfeleléseket, tulajdonképpen teljes szakaszt szentel a könyvben annak a jelenségnek, hogy amikor egészen más szavakból áll a cseh és egészen más szavakból áll a magyar szófordulat, szólás, közmondás – és mégis ugyanazt jelenti, esetleg fordítva: teljesen egyformák és mégsem jelentik ugyanazt.

„...kimondunk egy szót, egy szólást, egy közmondást s meghökkenve tűnődünk: van-e ilyen, vagy csak átplántáltuk ‚egyik nyelvünkéből’ a ‚másikba’”? „A tyúk sem kapar ingyen”, hát ilyen például nincs: a magyar ilyenkor a Krisztus koporsójával példalózik. Viszont a csehéknél nem Pilátus kerül a krédóba, hanem a vak ember tesz szert merő véletlenségből hegedüre („přišel jako slepý k houslím”). Miután váltakozva győződünk meg róla – s nem kell ezért mindjárt tüzet kiáltani! –, hogy anyanyelvünk használatán nyomot hagy a többségi nyelv, melynek közegében élünk, s másfelől: a többségi nyelvbe habozás nélkül áttelepítjük az anyanyelvünkéből belénk idegződött terminusokat és fordulatokat, időnként lemondón állapítjuk meg, hogy a két nyelv tudatunk mélyén afféle „adásvételi” viszonyokba keveredett egymással. Ismét más esetekben viszont a mindkét nyelvben egyaránt otthonos szólást tétovázva alkalmazzuk, holott bizvást tehetjük, mert egyeznek a két nyelvben; mégis azzal gyanúsítjuk magunkat, hogy nyelvi éberségünk, öntudatunk lankadóban lévén gépiesen *fordítunk* a másik nyelvből. Még akkor vagyunk a legbiztosabbak a dolgunkban, amikor a két

változat egyidejűleg ötlük eszünkbe. Például „hogy a kecske is jóllakjon, a káposzta is megmaradjon” azzal, amit a cseh úgy mond a maga nyelvén, hogy „a farkas is jóllakjon, a kecskének se essék bántódása”. S ebből, ugyebár, csacsckaság volna arra következtetnünk, hogy a magyar a csehtől eltérően vegetáriánus nemzet, még kevésbé arra, hogy a kecskének a csehben farkas, a káposztának kecske a neve.

Én ugyanilyen levezetést hallottam tőle az „ég és föld”-re (csehül: nebe a dudy), ami félig egyezik és félig nem, mai napig nem értjük miért van a föld helyett „dudy” (duda), a cseh szólás miért éppen ezt a hangszert állítja szembe a magasztos éggel.

A saját nevében rejlő játéklehetőség (is) lenyűgözte. Egyszer egy órán bejött egy hölgy, „pan docent RÁKOSZ”-t (csehül sz-szel) kereste, mivel nem tűnt fel neki, hogy nem cseh névről van szó. Ő ennek örült, hogy a neve csehül is jelent valamit, ugyanakkor kissé csodálkozott is, hogy másnak – a Károly Egyetem magyar szakán – fel sem tűnik: ez magyar név.

Visszatérve a fordításokhoz, egy újabb idézet tőle: „...a jól lefordított szöveg nem is volna szabad felismerni, hogy eredetileg más nyelven gondolták, írták. S ha ez is rendben találtatik? Akkor itt a következő „szűrő”: hiába „hű” és „természetes” az elénk tált szöveg, mégis úgy érezzük, hogy nem elég *kifejező*. Valahol tudatunk mélyén ott bujkál, és néha felszínre is vetődik a megoldás, a jobbik, mely dialmisan rációfól a korábbira (...) Fordítóknak gyakran okoz álmatlan éjszakákat az az érzés, hogy találak ugyan egy megoldást, de bizonyos, hogy létezik nem is egy jobb. S ha még ezen a rostán is keresztül-megy a szöveg, vajon elmondható-e, hogy kellőképp *hatásos* is, azaz: képes-e úgy hatni, hogy hangos hahotát váltson ki belőlünk, elmélyedt tünődésre késztesse? S végezetül, ha ebben a tekintetben is helytáll a fordítás, még mindig itt van a legutolsó

umum, amikor kénytelenek vagyunk a csalódott fordítónak, egyik kezünkben visszautasított kéziratát tartva, másik kezünkkel megvergetni a vállát, szólva: szép és jó munkát végeztél, de jómagam eredetiben olvastam ezeket a Vančura, Čapek, Móricz nevezetű író urakat, s bizony mondom, hogy amit létrehozta, egyszerűen nem az: hiányzik a sava-borsa, semmi mással össze nem teveszthető sajátosan egyéni jellege és légköre. De szerkesztő úr, kérem, tessék nekem megmondani, ujjával rámutatni, hol s miben vétettem? Semmit sem vétettél: ez itt a művészet birodalma, itt nem elég „nem véteni”: műveidből hiányzik az a mittudoménmi, ami „azzá” tenné.

A fixa ideája, amely segítségével a maximális jóindulatáról kapunk képet:

„Nem is olyan régen volt alkalmam egy kedves cseh–magyar baráti fórumon demonstrálni, hogy a cseh ‚vůle’ (akarat) szó sok más jelentésén kívül egy egészen speciális műszakival is fel van ruházva: jelenti ugyanis a mindenféle-fajta mechanikus szerkezetekben két alkatrészt olyatén összeszerelését, amikor még nincsenek szorosan és egyértelműen összerősítve, hanem van valami látszólag esetleges, a valóságban szükséges mozgásterük, egymáshoz viszonyítva kölcsönös elmozdulási lehetőségük, ‚akaratuk’, amit magyarul ‚játék’-nak nevezünk. Voltaképpen szabadságuk: a játék, akár az akarat a szabadság birodalma. Két különböző, egyaránt szellemes és ötletes metaforikus megoldás a két nyelvben a ‚szó szerinti’ áttétel minden lehetősége nélkül.”

Vůle – akarat – valójában „mezero”, engedélyezett *rés*, vagyis *engedély a lazulásra*. A játék pedig: valójában *játéktér* (vagy ha tetszik, *játszóter*) – szintén ezt jelenti. Engedélyezett szűk terek állnak rendelkezésünkre, de ha jóindulatúak vagyunk, akkor még több szabadságra van lehetőségünk.

És ezt volt képes megteremteni a prágai magyar „tanszéken” – a szabadság (a szabad akarat és a játék) szigetét.

Filep Tamás Gusztáv: A kerékpáros kanonok, meg a diákja

Pfeiffer Miklós és Rákos Péter kapcsolatának hátteréhez

G. Kovács Lászlóval 2005-ben írt és még ugyanabban az évben megjelent Rákos Péter-monográfiánkban¹ szerepel egy részlet Rákos és Pfeiffer Miklós személyes kapcsolatáról. Rákos a kanonokot a kaszai polgári hagyomány világát megérezkítő, eredetileg 1970-ben az Irodalmi Szemlében megjelent, a hetvenéves Márai Sándort köszöntő *Lírai őrvjárat* főcímű tanulmányában² említette először, még név nélkül. Ebben az esszében utalt a „felejthetetlen kanonok úr”-ra, majd valamivel több mint harminc évvel később, már a demokráciában, mint maga mondta, barátai készítésére részletesen föltárta kapcsolatukat egyik szép esszéjében.³ Könyvünk megjelenése óta e viszonyról újabb adat nem került elő (vagy élém), s ez természetes is. Amikor barátommal először neki akartunk fogni a monográfiának, arra készültünk, hogy elutazunk Prágába, s még a munka kezdete előtt kifaggatjuk a professzort, lehetőleg magnóra mondatjuk vele, amit hajlandó elárul-

ni az életéről, különösen gyermekkoráról, ifjúságáról, hiszen olyan kevés volt, amit „kiszivárogtatott” ebből – s nyilvánvalóan erre a kapcsolatra is rákérdeztünk volna. Úgy emlékszem, eredetileg 2003-ban akartuk tető alá hozni ezt a könyvet. 2002 őszére időzítettük prágai utunkat; néhány hónappal korábban, Zeman László leveléből értesültem Rákos halálhíréről.

Így a kapcsolatnak a címben utalt háttere azt jelenti, hogy Pfeiffer világképét iparkodom részlegesen rekonstruálni, illetve közvetlenül utalni szeretnék bizonyos társadalmi kérdésekre adott válaszaira; e válaszokból óvatosan következtethetünk arra, hogy miért is lehetett olyan mély ez a kapcsolat a „diákjával”, Rákos Péterrel. Nem teljesen megszokott, hogy egy katolikus kanonok és egy gimnazista korú zsidó fiatalember között ilyen felhőtlen viszony fejlődik ki éppen akkor, amikor az utóbbi a „másodrendű állampolgárok” közé tartozik.

Röviden fölelevenítem először, mit írt Rákos e kapcsolatról, okairól és jellegéről, illetve hogy mi hogyan interpretáltuk ezt hét évvel ezelőtt.

Rákos 1943-ban érettségizett a kassai Magyar Királyi Állami Hunfalvy János Gimnáziumban, és a budapesti egyetem bölcsészkarán szeretett volna továbbtanulni, magyar–francia szakon. Amint azonban ő maga – nyilván tévesen – írja, a numerus clausus következtében nem tudott beiratkozni az egyetemre (a tévedés ott van, hogy ekkor már régen nem a numerus clausus volt érvényben, hanem a három úgynevezett „zsidótörvény”). Rákos édesanyja (nyilvánvalóan afölötti fölháborodásában, hogy azelőtt a család elismerten magyar volt, most meg, politikai döntések nyomán nem), levelet írt Szekfű Gyulának, hogy próbáljon meg segíteni, s idézem: „ő nagyon szépen, kedvesen, megértőn válaszolt is az ismeretlen, naiv vidéki asszonynak, de tenni ő sem tehetett semmit: ami kevés férőhelyet a numerus clausus a »nem árják« számára meghagyott, az a tehetőseknek és befolyásosoknak jutott”.

Rákos Péter édesanyja ezután a város katolikus egyházi köreiből keresett támogatót, aki segítene bejuttatni fiát a Kereskedelmi Főiskolára, amit 1939 után telepítettek Kassára. Így jutott el a nagypréposthoz, Pfeiffer Miklóshoz. Figyeljünk csak, Rákos nem egyetlen, esetleg korábban meglévő kapcsolatra utal – hanem (úgy vélem) a vezető katolikus egyházi körökre (még akkor is, ha az első „papi ember” a segítséget kereken megtagadja). Ennek a háttérében valami olyasmi állhat, ami a mítoszok és ellenmítoszok harcából kialakuló történelmi képünkbe nehezen fér bele. Bár sokan leírták, hogy a bécsi döntés előtti magyar ellenzéki politikában a keresztényszocialisták képviselték az ókonzervativizmust és az antiszemizmust, a Magyar Nemzeti Párt pedig a „reálpolitikát”, s részben a modernizációt és a szociális érzékenységet is, természetesen ez sem igaz. 1938, a visszatérés után az akkor már egyesült pártnak az egykor liberális, illetve kigazda gyökerzetű Magyar Nemzeti Párt-beli képviselői csatlakoztak nagy üdvölgések közepette Imrédy Bélához (legáltalában átmenetileg); az alkotmányosságot és a törvény előtti egyenlőség elvét pedig a volt keresztényszocialista elnök, Szüüllő Géza vallotta a legkövetkezetesebben. A volt szlovákiai magyar katolikus politikai vezetők sokkal tartózkodóbbak, időnként határozottan elutasítóak voltak a „korszellemmel” szemben. A Magyar Nemzet, a liberális Esti Kurír és a

szocialista Népszava a magyar történelmi hagyománnyal sokkal inkább összeegyeztethetőnek vallotta ezt a keresztényszocialista magatartást a Jaross Andorénál, a hivatalos állásponttal ellentétes katolikus véleményt hangoztatókat állították előtérbe, és Szüüllő politikai magatartását tartották követendőnek. A régi demokratikus baloldaltól és a konzervatív, konzervatív liberális antitotalitárius frontból alulult ki a szélsőjobboldal által rendszeresen, folyamatosan támadott „átkos reakciós liberofeudális kapitalista zsidóbérenc szellemek” gyülekezete.⁴ Kassán részben maga az egykori, a csehszlovák érában volt magyar keresztényszocialista polgármester-helyettes, Tost László képviselte ezt a hagyományos szemléletet; az 1944-es kassai gettó életéről beszámoló Görög Artúr „emberséges és nemes gondolkodású” emberként, „talpig férfi”-ként jellemzi Tostot, megemlékezve későbbi, a nyilasok által történt meggyilkoltatásáról, de ugyanő jó színben tünteti föl Pajor Miklóst, a másik keresztényszocialista képviselőt is. Szól arról, hogy a gettó föllállítása után maga a város „lényeges segítséget nyújtott” a gettóba zártaknak, különös „hálá”-val és „elismeréssel” idézi föl Bartsch János alpolgármestert és Dobosffy Albin „gazdasági főtiszt”-et⁵ (ő más források szerint vármegyei aljegyző volt). Az utóbbit számos más kassai keresztény polgárral – vármegyei főlevéltárossal, vármegyei vagy városi aljegyzővel, nyugalmazott táblai tanácselnökkel – együtt a dachauai koncentrációs táborba hurcolták; Dobosffy más kassaiakkal együtt ott is halt meg Dachauban. Tostról Gömöry János azt írja a hatvanas években gyalázatosan megcsonkított változatban megjelent emlékiratában, hogy nem is kerülhette el a sorsát: „Halála előtt egy héttel találkoztam vele az utcán, elválásunk után szokása szerint kiabálva utánam szólt: »Te is vigyázz magadra, mert ha ezeknek az uralma véget ér, szükség lesz rád.«”⁶ Hadd említsem még meg azt, hogy az üldözöttek bújtatása miatt Budapesten meggyilkolt – s néhány éve boldoggá avatott – Salkaházi Sára és a vele együtt a Dunába lőtt Bernovits Vilma szintén kassai volt és abban a hagyományban gyökerezett, amelyből a Márai-életmű egy része kisarjadt. Rákos Péter a *Lirai őrvárban* eleve nyitotta föl Márairól szólván ezt a Kassa-képet – annak idején pedig, amikor a *Kassai polgárokat* bemutatták, tehát a háborús években, Salkaházi Sára egy a drámáról írt cikkével sorakozott föl a „jogot és szabadságot védő”, Márai megjelenítette „kassai öntudat” – az öntudatos építő munka hívei mellé.⁷

Térjünk azonban vissza a Rákos–Pfeiffer-kapcsolathoz. Rákos édesanyja révén jutott el a kanonokhoz; szívélyesen fogadta az asszonyt, s kérte, hogy küldje el hozzá a fiatalembert – csak hogy az első találkozás során kiderült, hogy a pártfogoltnak esze ágában sincs az említett főiskolára járni. Ezzel elkezdődött viszont az a kapcsolat, amelyet 2005-ben mi „hasznos”-nak, „rendszeres”-nek és „szép”-nek minősítettünk, s amely valójában az első egyeteme volt Rákosnak. „...azok a könyvek, amelyeket kezembe adott vagy felhívta rájuk a figyelmemet, ma is szellemi fejlődésem fundamentumához tartoznak” – írta a professzor abban a 2002-ben megjelent emlékező esszéjében. E könyvek között volt filozófiatörténeti ismeretterjesztő munka, aztán az elsők között Illyés Gyula műve, a *Puszták népe* a pusztai cseleléség sorsáról, a harmadik könyv Joó Tibor *Bevezetés a szellemtörténetbe* című munkája volt, amelynek azért is örülök, mert nekem is bár késői, de meghatározó élményem volt Joó Tibor életműve, később sajtó alá is rendeztem két könyvét. Az Illyés-könyv kapcsán ezt írja Rákos: „a részletek, árnyalatok, melyekre [Pfeiffer] egy ínycsok finom és huncut mosolyával figyelmeztetett, nem is a mű morális patoszával függték össze: a szociális és lélektani megismerés eszköztéz értékelte bennük elsődlegesen”.

Pfeifferről sok adalékunk van, összefüggő képet negyvenes évekbeli munkatársa, András Károly rajzolt róla, s e portréból⁸ elég sokat megtudunk a kanonok holdudvaráról is. „Sohasem láttam az övénél sivárabban berendezett papi otthont” – írta András Károly; ez az otthon „szerzetesi cella” volt, nem volt benne más, mint egy íróasztal, szék, ágy, s egy bőrfotel a vendégeknek. Volt még egy nagyobb szoba, a társadalom számára, „diáktanya, ebédlő, fogadó, ülésterem és szerkesztőség”, amelynek bútorzatát az ismerős családok tagjai hordták össze, a falakon pedig Oravecz Imre, az őstehetségként emlegetett szlovén festő képei; ezeket maga Oravecz adta kölcsön Pfeiffernek. A lakás, illetve „cella”-része természetesen tele volt könyvvel; ezek között Arisztotelész bibliofilé díszkiadása lehetett a tulajdonos legnagyobb értéke. A „félíg bohém, félíg spártai papi lakás”-hoz legalább egy tucatnyi embernek volt kulcsa, és tartozott hozzá egy bejárónő is. Itt volt tehát a főhadiszállása az András Károly szerint kissé kopott külsejű, esetlennek, modorosnak, sőt talán bogarasnak tűnő papnak. A polgárfiú Rákos számára nyilván nem tűnhetett föl otthonosnak ez a környezet – még-

is otthonra lelt benne. Itt találkozott az első (teológiai alapú) filozófiai rendszerrel, az „arisztotelészi–szenttamási skolasztiká”-val, Pfeiffertől kapta meg a *Nicomachosi Etikát* és a *Summa Theologicát*, itt látta meg a középkori filozófiai gondolkodás folytonosságát „a dogma felszíne alatt”. Pfeiffer ezt a világgépet „mint szigorúan filozófiai ismeretet” közvetítette számára, anélkül, hogy le kívánta volna téríteni tanítványát a saját útjáról.

*

Pfeiffer emléke meg-megjelenik olykor a szlovákiai magyar emlékezésekben és a történeti szakirodalomban, fontos volna azonban életműve monografikus fölmérése is. Lássunk néhányat legfontosabb életrajzi adataiból: Sopronban született 1887-ben, és Fribourgban fejezte be életét és pályáját 1979-ben svájci magyar fölelkészként. Ez a pálya ott is kezdődött a század elején, Fribourgban; egyetemén tanult Pfeiffer teológiát, szociológiát és történelmet, kilenc éven át. Fölszentelése után a kassai egyházmegye püspöki levéltárosa és könyvtárosa volt Kassán, Fischer-Colbrie Ágoston püspök mellett, 1914-től az erkölcsstan és szociológia tanára a szemináriumban, de tanított a kassai jogakadémián is. 1918 őszén Budapestre került a kassai papi tanács küldöttjeként; belépett a függetlenségi pártba, a Károlyi- és Berinkey-kormány idején szerepet vállalt a budapesti központi papi tanácsban, ahol az egyházi földbirtokok fölosztását szorgalmazta – gyaníthatóan püspöke nyomán, illetve vele egyetértésben. A proletárdiktatúrában kenyértörésre került sor közte és köre, illetve a diktatúra vezetői között, viszont András Károly szerint 1918-as tevékenysége miatt Prohászka Ottokár megróttta őt, s azt állította róla, hogy a szociáldemokrata párt tagja lett. Személyes feszültség is lehetett közöttük – ennek ellenére Pfeiffer lett a húszas években Csehszlovákiában létrejövő, magyar katolikus fiatalok keretszervezeteként szolgáló Prohászka Köröknek a talán legfontosabb papi szellemi vezetője. Kassa elfoglalása után ugyanis hazatért, s két szinten kapcsolódott be a közvetlen gyakorlati munkába. Ő lett a város melletti barakk-tábor lelkesze, közvetlen, szinte napi tanúja a szociális nyomornak (ez a tábor a városszéli nyomortelep volt ugyanis) – állítólag azért vett biciklit, hogy a városból kijárhasson ottani híveihez; innen származna az előadásom címében is szereplő eposzi jelzője (s ahogy András Károly írja: az ő példája nyomán vált Kassán a bicikli „általános városi közlekedési eszköz”-zé).

Rákos Péterrel abban is rokon Pfeiffer, hogy ő is hivatásának tekintette a csehországi, részben prágai magyar egyetemisták nevelését, fejlesztését, gondozását – ugyanis egyik útján, amikor állampolgársága ügyében Prágába utazott, találkozott néhány diákkal, akik társaik körébe hívták, s ott ragadt, illetve visszajárt; a szlovákiai püspöki karnál sikerült kiharcolni, hogy hivatalosan is lelki gondozója, „vándorlelkésze” lehessen a magyar egyetemistáknak. (1933-ban egy prágai diákgyűlésen tartott előadásának témái: pacifizmus, leszerelés, erkölcsi megújulás, természetjog, krisztusi etika.) A harmincas években a Prohászka Körök moderátora lett, s az Ifjúsági Katolikus Akció ügyvivője. Kassa Magyarországhoz való visszatérése után magasabb egyházi beosztásokba került a városban. 1944-ben összegyűjtötte a többi keresztény felekezet vezetőit, hogy együtt tiltakozzanak a hatóságoknál a zsidók gettósítása és deportálása ellen, s Pfeiffer a jezsuita házfőnökkel a gettóba is bejutott. Egy ezzel kapcsolatos dokumentumot, Pfeiffer levelét Rákos fakszimilében közölte hivatkozott cikkében, egy másik ott olvasható levélrészletből pedig az derül ki, hogy a kanonoknak körülbelül száz embert sikerült valahogyan megmentenie. Egyébként unokaöccse, Pfeiffer (1945 után Ikvay) László plébános, aki a harmincas években munkatársa is volt az Új Élet című folyóiratnál, 1944-ben szintén embermentéssel foglalkozott: a katolikus ifjúsági szervezet székházában – amelynek igazgatója volt –, Budapesten zsidókat, német és francia katonaszökevényeket, lengyel menekülteket és egy osztrák kommunista újságírórt rejtegetett.

A szovjet bevonulás, illetve a kommunista hatalomátvétel idején a kanonok nem túl hosszú prágai tartózkodás után, aminek emlékeit Rákos szintén említi a róla szóló írásában, Svájcba emigrált. 1956-tól lett az ország magyar főlelkésze, 1978-ban, halála előtt egy évvel ment nyugalmába. Néhány megjelent, kisebb-nagyobb munkája: *Svájc háború alatt. Úti benyomások 1915 nyaráról*. Bp., 1916; *XV. Benedek pápa és a világbéke*. Bp., 1918; *Dr. Fischer-Colbrie „Cultura Christiana” című kultúr-bölcseleti és kultúr-történeti műve*. Pozsony, 1928; *A katolikus egyház és a hazai nemzetiségek*. Bp., 1942; *Nemzetnevelésünk legnagyobb akadályai a neobarokk szellemiség! András Károly beszélgetése Pfeiffer Miklóssal*. Kassa, 1943; *A szociális igazságosság Aquinói Szent Tamásnál*, előadás a soproni nyári egyetemen 1943. júl. 17. Bp., 1943.

Pfeiffer ma leginkább a Prohászka Körök és folyóiratuk, az Új Élet kapcsán szokott szóba kerülni. Jogosan – a harmincas években s talán még a negyvenesek elején is szellemi atyja volt a mozgalomnak s az azt vezető szellemi csoportnak – bár a háborús években az újjáalakult s részben megváltozott folyóiratban már olyan szövegek is szép számmal megjelentek, amelyekkel nem azonosulhatott. A kiindulópontot a harmincas években viszont a korabeli nyugat-európai reformkatolicizmus elv- és célrendszere adta meg.

Az Új Élet a két nevezetes reformkatolikus pápai enciklika, a XIX. század végi, XIII. Leó által kiadott *Rerum novarum*, valamint az ezt több vonásában megerősítő, részben újraértelmező, az új világhelyzethez szabó, XI. Pius nevéhez fűződő s 1931-ben kiadott *Quadragesimo anno* tartalmát követve azoknak a főleg világi katolikus szerveződéseknek és szövetségeknek a fóruma, amelyek a társadalom ügynevezett igazságos átalakítására törekuszenek. A *Quadragesimo anno* részben az 1929-ben kezdődő világválságra (is) adott válasz, az 1932-ben induló szlovéniai magyar katolikus folyóirat tehát már indulásakor bekapcsolódott egy fontos világáramlatba.⁹ Az 1931-es, a keresztény társadalom megszervezésére intő enciklika a gazdasági élet szabályozó elvének nem az osztályharcot, de nem is a szabad versenyt tekinti, hanem a szociális igazságosságot és a szociális szeretetet. Központi kérdése a proletárság jogainak elismerése, igazságos munkabért követel, szabályozza a magántulajdon egyéni és társadalmi jellegét, és a munkaszervezésben a hivatásrendek felállítását, a korporációt hirdeti. Az enciklikát kibocsátó XI. Pius állást foglalt a két legmonumentálisabb korabeli totalitarizmussal szemben, mindkettővel szemben 1937-ben; a talán ismertebben, a *Mit brennender sorge* kezdetűben március 14-én a náciizmus, a másodikban, 29-én, a kommunizmus fölött mondott ítéletet. XI. Pius hívta létre a világi katolikusokat tömörítő *Actio Catholicá*t, éppen 1932-ben; a folyóirat nemcsak kapcsolódott e tömegmozgalomhoz, hanem valószínűleg éppen ennek jegyében jött létre, mint az ifjúsági szervezet, a Katolikus Ifjúsági Munkások Országos Egyesülete (KIOE) orgánuma. XI. Pius pápáról nem fölösleges tudni azt, hogy az antiszemitizmus éledése idején az alábbiakat mondta belga zarándokok egy csoportjának az Ábrahám Atyánk Áldozata kezdetű misekánon kapcsán: „Figyeljétek meg, Ábrahámot pátriárkánknak, őszünk-

nek nevezik. Az antiszemitizmus nem egyeztethető össze azzal a fenséges gondolattal és valósággal, mely ebben a szövegben kifejezésre jut. Az antiszemitizmus olyan mozgalom, amelyben nekünk keresztényeknek nem lehet semmi részünk. Szellemileg mi szemíták vagyunk.”¹⁰ Ez a szöveg tehát magyarul is olvasható volt, és éppen Maritainé egyik tanulmányában – akinek gondolkodásával Rákos Péter szintén Pfeiffer révén ismerkedett meg, s akivel egyébként az Új Élet egyik legmarkánsabb gondolkodója, Esterházy Lujza grófnő éppúgy személyes kapcsolatban állt, mint a megújuló nyugat-európai katolicizmus másik jeles képviselőjével, Michel Riquet atyával, aki később megjárta a náci koncentrációs táborokat.

A Prohászka Körök esetében nyilvánvaló, hogy a messianizmus egyik változatáról van szó, de nem arról, amit közkeletűen kisebbségi messianizmusnak szoktunk nevezni, ha feladat- és hatóköre a kisebbségre, a résztvevők környezetére irányult is. Tagjai a harmincas években mint az apostolok és tanítványok, áldozatra, szinte halálra szánt hittérítőkként indulnak betölteni hivatásukat. Ahogy a folyóirat lelki étellel kapcsolatos, éppen Pfeiffer szerkesztette rovatában olvassuk:

„Hétfő hajnal van. Munkába kell indulnom itt. Száz kilométerre testvéreimtől, a szlovenszkói kisvárosban. Lelkem tele van azokkal a gondolatokkal, melyeket belém oltott az öt esztendő, amit a mozgalomban töltöttem. Tele vagyok eszményekkel, vágygal. De úgy hallgat ez a kisváros, oly idegenül néz rám. Ezek a házak rendíthetetlen nyugalommal állanak körülöttem, telve emberekkel, kikben a régi világ szelleme terpeszkedik. És én egyedül vagyok; tehetetlenül egyedül. Magánosan indulok ezen a héten is ennek a szellemnek, mellyel meg kell vívnom minden nap minden órájában a harcot: a rettenetes magános harcot.”¹¹

Pfeiffer egyik meghatározó vonása pedagógiai érzéke volt, amiről természetesen Rákos Péter is megemlékezik. Amint írja róla, nagyon rossz véleménye volt „a Monarchia utódállamaiban is tovább élő vasikalapos, avított oktatási rendszerről”. Ahogy a magyarországi társadalom „neobarokk” vonásairól is, amint azt 1943-ban András Károllyal folytatott, s művei között fõntebb említett beszélgetése dokumentálta. De a Magyarországhoz való visszatérés után a kisebbségi társadalom „kettős lelkérõl” is értekezett: szerinte a „régii generáció magyarja” gyak-

ran felforgató eszméket lát a népjóléti törekvések mögött, a társadalmi kasztkülönbségeket kívánja fõntartani, s kommunista propagandaszõvegeknek minõsítene a reformkatolicizmust elindító pápai enciklikákat is, ha egyházi kitételeik nélkül hallaná õket.¹²

A harmincas évek végén Pfeiffer nyíltan vállalta egykori politikai ellenfelei – a harmincas évek elején részben a kommunista ideológiát vállaló sarlósok – védelmét. Amikor e magnanimitására utalok, emlékeztetni szeretnék arra, hogy nem egyszerűen egy az õvével ellentétes világszemlélet hívei mellett nyilatkozik meg, hanem túllép a Sarló és a Prohászka Körök tagjai közötti éles, nyelvezetében nemegyszer sértõ viták emlékéen is – ez nemcsak abban a korban ment ritkaságszámba; én például nem hiszem magamról, hogy képes volnék hasonlóra. A Magyarországhoz való visszatérés után Pfeiffer triumfálás helyett nyomtatásban megjelent levelében fordul a Sarló egykori vezéréhez: „A sarlósok, ahogyan én õket az évek folyamán, sokszor mint ellenfeleket is megismertem: tiszta szándékkal a szegény nyomorgó emberiségen, proletár embertársaikon akartak segíteni. Ezért erkõlcsi érték szempontjából toronymagasságban felette voltak azon nemzeti jelszavakat hangzótorító maradiaknak, kiknek magyarsága sok esetben sokkal inkább üres szópufogtatás, meddõ »magyaros sírva vigadás« vagy potrohos nyárspolgári álmagyarság volt, mint valódi magyar nemzeti munkakomolyság, vagy pláne a magyar kérdések komoly, korszerû szociális meglátása és megoldani akarása. Ha a sarlósok marxi ingoványokban bukácsoltak, egyesek abban el is merültek: ez elsõsorban az idõsebb nemzedék minden pedagógiai és lélektani követelménnyel homlokegyenest ellenkező meg nem értésének és elõlegezett bizalmatlanságának köszönhetõ. Ahelyett, hogy e fiúkhoz szeretetteljes és türelmes, nem lankadó megértéssel közeledtek volna és meglátták volna bennük azt, ami az értékek egyik legnagyobbika: a szegény embertársron való segíteni akarást: eltaszították õket mauktól.”¹³

Még egy fontos megnyilatkozását idézem – némi kiegészítéssel – ezekbõl az évekbõl. Ez a nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos: 1942-ben elõadást tartott egyháza a nemzetiségi kérdésben – nyilván az õ elvei, talán tevékenysége alapján is – elfoglalt álláspontjáról. Mondandóját végül hat pontban foglalta össze:

„I. *Államiságunkat és nemzetünket* minden akár nyílt, akár burkolt támadás ellen erőteljesen meg kell védeni. Ennek legbiztosabb előfeltétele, alapja és eszköze: gazdasági és szellemi téren egyaránt virágzó nagyszámú és évről évre növekvő széles magyar népi réteg. Ennek híján az egyébként legbőlcsebb elgondolásokkal és intézkedésekkel sem erősíthető meg a magyar nemzet és magyar államiság.

II. Minél inkább sikerül egy államnak *messzemenő szociális és egyéb berendezéssel* és – hangsúlyozom – szociális szellemű bánásmóddal a közjót, a legszeleesebb rétegek anyagi és szellemi javát és emberséges megbecsülését biztosítani, annál jobban fogják az illető államot a más nemzetbeliek határon innen és határon túl megbecsülni – annál kevesebb okot vagy ürügyet találnak annak támadására vagy elégedetlenségére.

A *tűszúrások* politikája nemzetiségi tekintetben is a legrosszabb politika.

Egy kanál mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel. (Itt különben nem emberek légszerű »fogás«-áról van szó, hanem lelki megnyerésükről.)

A *rövidlátás*, a más lelkébe való bele nem gondolás, a nagyvonalúságnak és előrelátásnak hiánya nemzetiségi téren sokszor többet árt, mint akár a kö-

telességmulasztó hanyagság, akár a tudatos rosszakarát is. Korlátoltsággal, szűkkeblűséggel, nemzeti türelmetlenséggel Szent István országát felépíteni nem lehet.

Fenti 5 pont nem egymástól szétválasztva, külön-külön, hanem nagyvonalúan *egyedbe fűzve*, egybe-kapcsolva *érvényesítendő*.¹⁴

Végezetül az ígért kiegészítés – a második és az ötödik ponthoz: Pfeiffer ez években a *Látóhatár* című folyóiratban a szlováksághoz való viszony egy lényeges elemére tér ki. Ez az írás állásfoglalás a „tót” nép-, illetve nemzetiségnév magyarok által történő használatával kapcsolatban. Nyilvánvalóvá teszi, hogy történeti terminusról van szó, amelynek eredeti értelmében nincs értékjelölő funkciója, leíró fogalom, s ha jól olvasom cikkét, úgy látja, hogy a magyarok általában így is használják. De ettől függetlenül nyilvánvaló, írja, hogy a szlovákok közül sokan sértőnek, bántónak érzik. Ez önmagában elég ahhoz, hogy lemondjunk a használatáról; részben „emberi előzékenységéből”, de azért is, mert senkinek nem érdeke, hogy ebből etnikai-politikai feszültségek következzenek.¹⁵ Ez az állásfoglalása is logikusan következett tehát abból, ahogyan az államalapító örökségét értelmezte.

Jegyzetek

- Filep Tamás Gusztáv – G. Kovács László: *Rákos Péter 1925–2002*. Nap Kiadó, Dunaszerdahely 2005 (Műhely).
- Rákos Péter: *Lirai őrjárat. (Márai Sándor hetvenéves.)* Irodalmi Szemle, 1970. 6. szám, 541–547.
- Rákos Péter: *Ecsetvonások Pfeiffer Miklós kanonok úr portréjához*. Prágai Tükör, 2002. 1. szám, 21–28.
- Több írásomban érintettem ezt a kérdést, lásd például: Filep Tamás Gusztáv: *A visszatérés problémáiból – felföldi közírók a magyarországi állapotokról 1938 után*. In uó: *A humanista voksa. Írások a csehszlovákiai magyar kisebbség történetének köréből 1918–1945*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony 2007, 204–221.
- Lásd: Görög Arthur: *A kassai gettó*. [Részlet *A kassai zsidóság története* című munkájából.] In *Mondjátok el, mi történt! A magyarországi holokausztról. Dokumentumok, tanulmányok, elbeszélések, emlékezések*. Válogatta és szerkesztette: Rákos Imre, Szita Szabolcs és Verő Gábor. Ex Libris, Budapest 2004, 337–338.
- Gömöry János: *Emlékeim egy letűnt világból*. Kézirat (fénymásolata a birtokomban), 376–377.
- Salkaházi Sára: *Kassai gondolatok a „Kassai polgárok” után*. Felvidéki Újság, 1943. február 12., 3.
- András Károly: *A kassai kanonok*. Új Látóhatár, 1979. 5–6. szám, 371–387.
- Van olyan vélemény is – ezt képviselte Baranyai Lipót, a Magyar Nemzeti Bank korábbi elnöke, náciellenes gondolkodó, akit 1944 márciusában a Magyarországot megszálló németek le is tartóztattak –, amely szerint a Quadragesimo anno „»herezisbe« esett” fia a Rerum novarumnak, amelynyiben akaratlanul is hidat épített a kereszténység és a marxizmus között. Lásd *Baranyai Lipót Kornfeld Mórihoz*. In Kornfeld Móric: *Trianontól Trianonig. Tanulmányok, dokumentumok*. Közreadja: Széchenyi Ágnes. Corvina, Budapest 2006, 382.
- Jacques Maritain: *A civilizáció alkonya*. In *Mi európaiak*. Összeállította és fordította: Just Béla. Vigilia [Budapest, é. n.], 18.
- Egy proházskás imája*. Új Élet, 1936, 97.
- Lásd például: Pfeiffer Miklós: *A Felvidék kettős lelke*. Felvidéki Magyar Hírlap, 1939. február 9., 3.
- Pfeiffer Miklós: „*Íratlan történelem*.” (*Üzenet Balogh Edgárnak*.) Új Élet, 1939, 397.
- Pfeiffer Miklós: *A katolikus egyház és a hazai nemzetiségek*. *Elhangzott a debreceni nemzetiségi előadássorozaton 1942. augusztus 12-én*. Látóhatár, [Budapest] 1942, 38–39.
- Pfeiffer Miklós: *Sebeket nem szabad felszakítani*. Látóhatár. Kisebbségi kultúrszemle. A külföldi magyarok és közép-európai népek szellemi életének figyelője. 1942. 6. szám, 133–134.

Jankovics József: Akit „az Isten is elnöknek teremtett”

Klaniczay Tibor és Rákos Péter levélváltása a NMFT elnöki posztjának betöltéséről

Aki magyarságtudománnyal, hungarológiával az utóbbi negyedszázadban foglalkozott szerte a világon, mindenki tudhatta, hogy ezen interdiszciplináris tudománykomplexum fogalmának meghatározásában, tartalmi körének kialakításában milyen jelentős szerepet vállalt Rákos Péter. E tárgyban született iránymutató, határozott, de mégis toleráns tanulmányainak – a „perifériáról” – még a budapesti „centrum” is rendkívül nagy hasznát vette: olyan tanulságokat mutatott fel, amelyekre még a tudományos világ számos országából származó „alapító atyák”-nak sem terjedhetett ki a figyelme 1977-ben, a Nemzetközi Magyar Filológiai (ma: Nemzetközi Magyarságtudományi) Társaság megalapításakor, Nyíregyházán. Közéjük tartozott a kassai születésű prágai irodalomtudós egyetemi tanár Rákos Péter is, aki a prágai Károly Egyetemet képviselte ott. Az első elnök, az uppsalai általános nyelvész Bo Wickmann, Lotz János tanítványaként, hungarológiával és finnugrisztikával is foglalkozott, s a politikamentes tudományművelés szigorú híveként sikerült működni

és azt képviselnie a nemzetközi hungarológus szakemberek, még a Magyarországról politikai okok miatt elszármazottak előtt is. 1991-ben, Bo Wickmann 2+1 elnöki ciklusának lejártával a Társaság tükorszabályainak, a Végrehajtó Bizottság előzetes szavazatai alapján új elnök választását kellett előkészítenie. A munkálatok több szempont összeegyeztetésével indultak meg, s arra különös tekintettel kellett lenni, hogy a szakmai mellett a földrajzi, a diszciplínaművelők közötti erőviszonyokat tükröző, a társadalmi nem szerinti stb. erővonalat is fontolóra vegyennek a végső jelöltek megnevezésénél. Ezen a listán Rákos Péter szinte teljesen egyedüli esélyes jelöltként került a kérdést eldöntő Közgyűlés szavazói elé.

E jelölés folyamatának második lépéseként történt meg a főtítkár, Klaniczay Tibor és Rákos Péter végrehajtó-bizottsági tag levélváltása. Ezt megelőzően már folytak tárgyalások az elnökjelölttel, aki először, nem kevés habozás után elfogadta a jelölést, majd később szóban többször is kifejezte kétségét döntése helyességét illetően.

A főtítkár levele ennek következtében született meg, amelyben egyértelműen tudomására hozza a prágai irodalomtörténészeknek, hogy az előzmények alapján egyértelműen ő a Társaság vezetőségének elnökjelöltje, s kéri, ne változtassa meg korábbi döntését. Hiszen egyértelműen ő a posztra legmegfelelőbb jelölt.

A levélváltás a misszilis-műfaj bravúrdarabja: Klaniczay, a rá jellemző céltudatos, minden körülményt számba vevő racionális, ám nem jelentéktelen mögöttes érzelmi okfejtéssel igyekszik meggyőzni a még mindig „tartózkodó”, de kételyeit önmagával és a körülményekkel szemben ugyancsak körültekintően megfogalmazó Rákost, míg végül mindketten győztesek lesznek.

De azt hiszem, az igazi győztes a nemzetközi magyarságtudomány lett, Rákos Péter elnökletével.*

I.

Prof. Péter Rákos

Praha

1991. február 3.

Kedves Péter,

ha lassan is, de mégiscsak közeledik a kongresszusunk ideje, s foglalkoznunk kell a tisztújítás¹ előkészítésével.

A szeptember eleji ülésünk² után azt hittem, hogy az ügy jó mederben halad, de újabban Jankovics Jóskától is és a hölgyektől³ is azt hallom, hogy részéről újabban felébredt némi tartózkodás az elnökség elvállalását illetően. Remélem, ez nem túl komoly és nem végleges elhatározás terméke. Borzasztó bajban lennének, ha visszalépnél. Nyilvánvaló, hogy elnökké nem magyarországi tudóst kell választani, ellenkező esetben teljesen illuzórikussá válna a Társaság nemzetközi jellege, már pedig ezért csináltuk. Az is vitathatatlan, hogy olyannak kell lennie, aki már bent van, s lehetőleg kezdettől fogva a vezetőségben. A vezetőségben eleve a legjobbak vannak, s így kívülről már csak ezért se lehetne elnököt találni. E legjobbak között pedig Te tudod a legjobban, hogy mi a hungarológia, s hogy mit kell az érdekében tenni. Nézd meg a névsort, s biztosan igazat

adsz nekem. Van még néhány szintén nagyon rangos tudós a külföldi vezetőségi tagok között, de vagy a peremén vannak a hungarológiának (mint a finnugrász Perrot),⁴ vagy már idősek (mint Sinor),⁵ vagy teljesen megbízhatatlanok a gyakorlati, társadalmi tevékenységben (mint Cushing),⁶ és így tovább. Téged mint irodalomtudóst mindenki egyöntetűen tisztel, a hungarológiában a legfőbb autoritásnak tart, s emberi karaktered folytán – melyben a közügyek felelősségteljes átérezése egyesül az első pillanatban rokonszenvet kiváltó közvetlen emberi gesztusokkal – Téged tulajdonképpen az Isten is elnöknek teremtett egy ilyen társaságban, mint a miénk. Ez utóbbit azért hangsúlyozom, mert ebben a társaságban az elnökség a dolog természete szerint nem megnyomorító, az alkotómunkát akadályozó tevékenység. Hiszen elnöki munka voltaképpen csak a vezetőség találkozási alkalmával és a kongresszuson van, amikor ügyis jelen lennél, és eddig is odafigyelve a dolgokra igyekeztél hozzájárulni ügyeink sikeréhez. Közben legfeljebb a főtítkár, illetve a titkárság konzultál Veled egyszer-kétszer, ami inkább baráti beszélgetés, semmint munka, adminisztrálás. Ilyesmi még véletlenül sem lenne osztályrészed. Így attól nem kell tartanod, hogy ez a tisztség hátráltatna tudományos alkotómunkádban. Az ülések vezetése viszont annál nagyobb segítséget jelentene mindnyájunknak. Nagyon kérünk ezért, hogy tartsál ki korábbi beleegyezésed mellett.

Remélve közeli megnyugtató válaszodat, szeretettel köszönt

[Tibor]

II.

Prága, 1991. február 26-án.

Kedves Tibor,

valóban esedékes immár, hogy írjak, mi több: amúgy is készülődtem már, s némileg bánt is, hogy nem sikerült válaszommal elébe vágni a kérdésnek. Szeretnék nem túl terjengősen fogalmazni, de azért nem tudom mondókámat egészen rövidre fogni.

Előljáróban emlékeztetlek, hogy már első alkalommal is váratlanul ért és meglepett jelöltetésem ideája, s ódzkodásom – részben máig érvényes – okait már akkor is elősoroltam. Végül azonban elfogadtam okfejtésedet (a Te okfejtéseidet általában nem könnyű cáfolni), azaz megértettem, vagy érteni véltem, hogy mivel különféle politikai, történeti vagy szakmai okokból célszerűtlennek látszott Budapest-

* (A közölt dokumentumok a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság archívumában találhatóak, Klaniczay Tibor levele géppel írt fogalmazvány, aláírás nélkül, Rákos Péter levele szintén gépirat, autográf aláírással.)

ről, Bloomingtonból, Moszkvából, Szófiából, Tokióból, Pozsonyból stb. jelölni elnököt, szinte alig marad más megoldás, mint Prága, s onnan már csak egy ugrás személyemig. Meglepett a tavalyi másodszeri jelöltetés is, hiszen a politikai cirkumstanciák azóta már megváltoztak,⁷ s az akkori szempontok olyika közben tárgyalanná vált, de valahogyan nem éreztem ildomosnak ott a helyszínen előhozakodni ezzel, hiszen végül is csupán előzetes jelölésről volt szó s van szó mind ez ideig; azonfelül más jelöltek is szóba jöttek a VB-n s alkalmasint még megszapornak, ezt azért ne hagyjuk számításon kívül.

Mármost, a hölgyeknek már nagyjából említettem tétovázásom (vagy a Te szép terminusoddal élve: tartózkodásom) két fő okát.

S tartok tőle, hogy az elsőt legutóbbi ittlétük alapján tapasztalatilag is alátámaszthatnák.⁸

Emez első azzal kapcsolatos, hogy az utóbbi időben – szégyenszemre, mert életkorom erre még most sem jogosít fel – meglehetősen nehézkesen mozgok, utazgatok. Bár erre is van kádenciád, s tapasztalattól magam is tudom, hogy az elnöki funkció nem jár többel, mint a szokásos évi egyszeri VB-üléssel, de még így is előfordulhat, hogy épp akkor mondok csüttörtököt, s ez akkor már nem az én személyes ügyem, hanem a Társaságé. Bennem (nem szívesen emlegetem unos-untalan) nyomot hagyott hirtelen rosszullétem a bécsi kongresszuson:⁹ meglegyintett akkor valami, amit korábban nem ismertem, s ez megrendített biológiai optimizmusomban. Jóllehet kedvesen noszogató érvelésem efelől is megnyugtatt, azért ez a része a dolognak mégis foglalkoztat.

A másik dolog prózaibb, de azt sem rejtem véka alá. Részben ez is összefügg a bécsi II. kongresszussal, egy azzal kapcsolatos nyomasztó emlékemmel.

Lehet, hogy ez túlzott vagy idejétmúlt gondolkodás, de engem akkor nagyon bántott, sőt megviselt, hogy én azon csupán a Társaság költségén vehettem részt: egyetemen s – hogy így mondjam – országom nem nyújtott rá lehetőséget. Az elsőnek nem volt módjában, a másíknak nem volt szándékában. Az utazás a jövőben valutáris szempontból talán nem lesz ily bonyolult, viszont nyilvánvalóan egyre költségesebb lesz; minthogy én a megváltozott helyzetben is (kedvezőbbre vált pozícióm és minden marasztalás ellenére) végrehajtottam korábbi szándékomat és nyugalomba vonultam, hivatalos kiküldetésben már nem mehetek sehová, így mindent a magam költségére kell majd vállalnom, s ez hovatovább megoldhatatlan problémát jelentene; a Társaság pénzén meg nem szeretnék élösködni. Ez a második nem elhanyagolható aggodalmam.

Nem tudom, eléggé határozottan szövegeztem-e meg álláspontomat, de mindenestre úgy érzem, hogy eléggé világosan. Ha mindenek ellenére az lesz a helyzet (mit kétlek), hogy nem akad más jelölt, s mégis hajlandók vagytok megkockáztatni jelölésemet, nem húzódozom tovább s beleegyezem, de jobban örülnék, ha akadna más, s akkor bizonyos vagyok benne, hogy az volna a jobbik megoldás. Köszönöm bizalmadat s bizalmatokat: sajnálom, hogy az általad s általalok oly fáradtságosan s eredményesen létrehozott nemzetközi láncolatnak ily szeszélyesen bizonytalankodó láncszeme vagyok. Örülnék, ha néhány sorban jeleznéd, hogy leveletem megkaptad s szempontjaimat megértőn fontolóra vetted.

Veled együtt mindenkit szeretettel üdvözlök:

Rákos Péter

Jegyzetek

- 1 A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság Szegeden 1991. augusztus 12–16. között, *Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön – külföldiek Magyarországon* címmel megrendezett III. kongresszusa, ahol Rákos Pétert a Társaság elnökéül választották.
- 2 A társaság Végrehajtó Bizottságának (VB) ülésén, 1990 augusztusában.
- 3 Jankovics József ekkor a társaság főtitkárhelyettese, majd ez évtől főtitkára volt, a „hölgyek” pedig Nyerges Judit, a szervezőtitkár, és Visóczki Márta, a gazdasági vezető.
- 4 Jean Perrot (1925–2011), a párizsi Sorbonne nyelvészprofesszora, a párizsi Centre interuniversitaire d'Études Hongroises igazgatója.
- 5 Denis Sinor (1916–2011), a társaság alelnöke, a bloomingtoni Indiana University uralista professzora, a Hungarian Chair egyik alapítója és igazgatója.
- 6 George F. Cushing (1923–1996), a londoni egyetem School of Slavonic and East European Studies magyar nyelv- és irodalom tanszékvezető professzora, számos magyar irodalmi mű fordítója.
- 7 Utalás a rendszerváltásra.
- 8 Visóczki Márta és Nyerges Judit a Társaság képviselőjében 1990-ben jártak Prágában.
- 9 A Társaság II. kongresszusa Bécsben 1986. szept. 1–5. között zajlott le, *A magyar nyelv és kultúra a Duna völgyében* címmel.

Jiří Januška Prágából

Tibor Pichler Pozsonyból

*Arcok a szimpózium
közönségének soraiból*

Gál Jenő: Egy prágai magyar írástudó 1989 után

Három nappal az emlékezetes prágai diáktüntetés után, 1989. november 20-án, kora délután együtt sétáltunk Rákos Péterrel az egyetemről a Vencel térre. Tele reménnyel, de sok bizonytalansággal és kétellyel is, éreztük, ez az a nap, amely megmutatja, van-e bennünk, állampolgárokbán, elegendő elszántság, hogy a pénteki rendőri beavatkozás után nyilvánosan és tömegesen is tudtára adjuk a pöf-feszkedő és ostoba hatalomnak: eddig és ne tovább. A remény a tömeg növekedésével egyenes arányban nőtt, s mikor a tér megtelt, akkor hallottam először tőle a mondatot: „*az lesz a legfontosabb, mi az, ami kövön marad, mikor kő kövön nem marad*”. Szinte napra pontosan huszonhárom esztendő távlatából és tapasztalataival visszatekintve annak a tizenkét évnek a termésére, melyet a kérdést követően örökül hagyott, úgy vélem, ebben a mondatban nem csupán egy élettapasztalat csapódott le, de élete hátralévő részének kerete is benne foglaltatott. Mi több, e tizenkét esztendő munkája most, tíz

évvel halála után, még időszerűbb. Főként ezért választottam értekezésem témájául az életmű utolsó szakaszát.

A *Fáradhatatlan szavak* című kötetben¹ található bibliográfia vonatkozó adatai mennyiségükben is jelzik e korszak súlyát az életmű kontextusában. Itt most csupán emlékezetbe idézném köteteit: a *Prágai őrvjárat* tanulmánygyűjteményét,² amely a régebbiek mellett már az 1989-et követő időszakból is tartalmaz írásokat, a *Nemzeti jelleg – a miénk és a másoké* című kötetét, illetve annak cseh változatát,³ amely már napjaink egyik jellegzetes tünetére reagál, végül a posztumusz kiadásként megjelent *Mravuprosté epistoly, ni kárání ni kázání* (Erkölcsmenetes episztolák, se prédikálás, se korholás) című, magyarul eddig kiadatlan parainézisét,⁴ melyben egy életút végén foglalja össze tapasztalatait, intelmeit korunknak és az utókornak. S tegyük hozzá: e három önálló kötet mellett a kilencvenes évek végén el kellett vállalnia egy más jellegű és minden másnál emberpróbálóbb munkát is: tragikusan elhunyt egyetlen fia *Corvina*, azaz *A hollók könyve* című regényének magyar fordítását.⁵

Ugyancsak a jelzés szintjén említeném itt csupán a magyar és cseh folyóiratokban megjelent írásainak tiszteletet parancsoló mennyiségét, melyek közül jó néhány mindmáig kiadatlan magyar nyelven. Ezekben az esszéekben ugyanaz az irányultság mutatkozik meg, amit a fentebb említett három kötet is jelez: a hatvanas évek irodalomelméleti alapvetéseit, majd a hetvenes és nyolcvanas évek magyar irodalomtörténeti munkáit ebben a korszakban a közélet iránt fogékony írástudó publicisztikái, esszéi, vitairatai váltják fel. Persze ezekben is jelen vannak elméleti és (főleg) magyar irodalomtörténeti okfejtései, de immár nem érdeklődése *tárgyaként*, hanem *eszközé*nt.

Lényeges és kétségtelenül a társadalmi rendszer megváltozásától függő elmozdulás mutatkozik meg a társadalomban vállalt közszerepléseiben is. A nyolcvanas és kilencvenes évek fordulóján megkapja nagy-

doktori címét és egyetemi tanári kinevezését. A magyar szaknak immár nemcsak hallgatólagoosan, egyfajta „szakásjog” alapján, de hivatalosan is megbízott vezetője. Egy választási időszakban – egészen fia haláláig – az akkori *Nemzetközi Magyar Filológiai – ma Magyarisztudományi Társaság –* elnöke,⁶ s ezekben az években lesz külső tagja a *Magyar Tudományos Akadémiának* is.⁷ De az életpálya szakaszolása szempontjából talán ezeknél is jellemzőbb az az állampolgári, civil szerep, melyet a *Cseh és Morvaországi Magyarok Szövetségének* és a *Prágai Tükörnek* a megalakulásában és működtetésében vállalt, s melyre még kitérünk. Teljesen jogosan nevezik tehát kitűnő munkájukban a Rákos monográfia szerzői, Filep Tamás Gusztáv és G. Kovács László,⁸ ezt a pályaszakaszt a „*Prágai Tükör évtizedének*”, függetlenül attól, hogy az azóta is változatlan névvel megjelenő prágai folyóirat immár negyedik periódusát éli, melyekből Rákos Péter csak kettővel vállalt szellemi közösséget. Az első időszakban, egy időben, nevének feltüntetése nélkül, gyakorlatilag főszerkesztőként is dolgozott. Az általa szerkesztett számok könnyen felismerhetők: a cikkek közé beszúrt megjegyzések, anekdoták, irodalmi idézetek – főleg a Nyugatosok köréből, az ő szellemes szerkesztési elveit dicsérik. Bizonytalán már akkor látta, amit én napjainkban tapasztalhatok: soha ilyen szórakoztató és tanulságos nem volt a Nyugatot tanítani, mint éppen ma – hogy valami jót is mondjunk jelenünkről. A Tükör harmadik korszakában pedig már nevesítetten is a lap szerkesztőbizottságának elnöke; élete végéig mindkét periódus valamennyi számának bevezetőjét ő írta.

S végül, de nem utolsósorban, ugyancsak érezhetően változik e korszakban írásainak személyessége, expressis verbis is vállalva azt már a *Prágai őrzár* elé írt *Előszavában*: „*Nem kedveltem a kitarulkozó személyességet*”⁹ írja, majd így folytatja: „*Most azonban, hét iksszel vállamon, vállalom: megnyitom a zsilipeket s hagyom, tűröm a személyes, a bevalottan lírai elem beszüremlését sorokba és sorok közé*”.¹⁰ S ő maga fogalmazza meg a minőségi különbséget is korábbi és újabbán írt, illetve közölt írásainak személyességéről „*Ezúttal azonban többről van szó: közlésre sosem szánt írásaim besorolásával, de a „kötőanyag” láthatóvá tételével is úgy formálom ezt a kötetet személyes ügyemmé, „pályám emlékeztetővé”, ahogyan minden rendű-rangú tollforgatók szoktak a maguk pályafutásának valamely*

általánosabb tanulással szolgáló értelmet adni, voltaképpen ezzel szerevezve némi jogcímet arra, hogy önmagukat témaként kezeljék.”¹¹ Ennek köszönhetően kerültek ebbe az 1995-ben kiadott kötetbe első közlésként az olyan írásai, mint az *Emigrálni*, amely közvetlenül a szovjet megszállást követően vet megrendítő erővel számot az akkor sokakban felvetődő kérdéssel, továbbá a *Tanárnak lenni* című, mérhetetlenül intim és szívszorító pedagógiai hitvallása, melyet saját bevallása szerint körülbelül tíz évig érlelt és csiszolgotott. És – a teljesség igénye nélkül – ennek köszönhetőek azok a későbbi keltezésű írásai is, mint például a Pfeiffer kanonokot idéző, sőt a kettejük közötti egykori levélváltásokat is közlő visszaemlékezés,¹² s lényegében ide sorolhatóak azok az írásai is, melyekben a zsidóság mint téma merül fel: a szóban forgó kötetben ez a Kertész Imre: *Kaddis a meg nem született gyermekért* című regényének recenziója (csak a rend kedvéért: a regényt a Nobel-díj előtt fedezi fel és tartja Primo Levi művénel is értékeesebbnek),¹³ illetve az eme kötetben kívüliek közül a *Gyűlölet terhéről* című írása Bíró Béla könyvéről,¹⁴ a *Zsidó írók cseh és magyar kontextusban* című írása¹⁵ etc. Nem ismerem maradéktalanul a Magyarországon jelenleg is folyó Romsics–Gerő vita valamennyi ágát-bogát, de az eddig általam elolvasottak alapján úgy vélem, talán ehhez a vitához is tartalmazhatnak szempontokat a felsorolt publikációk. De bizonyos értelemben ebbe a sorba illeszkedik a fentebb említett posztumusz kötete is,¹⁶ melyet a szerző saját bevallása szerint eredetileg fiának kezdett el írni, ugyancsak az 1968-as megszállást követően.

A bőség zavarával és az idő rövidségével küzdve az alábbiakban azokra a szempontokra hívnám fel a figyelmet, melyek a tudatos építkezést illusztrálják, szomorúan lemondva az olyan látszólag ad hoc jellegű, de nagyon is a korra jellemző írásairól, mint a szoboreltávolításoknak és a díszpolgárság megvonásának,¹⁷ a vegyesházasságok megkérdőjelezésének,¹⁸ az új évezred kezdetének¹⁹ és egyebeknek a kérdéseiről, melyekben rendre szembemegy a Magyarországon, de Csehországban is széles körben elterjedt hiedelmekkel. Egyedül a *Vox humana* című írását²⁰ emelném ki e sorból, hiszen egy ország, jelesül Csehszlovákia kettéválásának a kérdése azért mégsem volt maradéktalanul csupáncsak véletlenszerű ötlet. Az egyébként színvonalas cseh lapban kitüntetett helyen megjelenő írás, persze korántsem számít

hatott sikerre, akkor már egy vesztesre álló ügy, az ország egyben tartása mellett érvelt, a dualizmus ötven esztendejével, amely – ha végül sikertelenül is, de mégiscsak adott egy időkeretet egy esetleges további kiegyezésre. Nos, az ötven év nem adatott meg, de az azóta eltelt húsz esztendő távlatából az is látható ennek az írásnak a tükrében, milyen sekélyes érvek mentén, mennyire erőtlenül, milyen stratégiátlanul hagyta a politikai elit az országot veszni. Igen, békés feltételek közepette, de óhatatlanul a dezintegráció és a partikuláris, kisszerű érdekek malára hajtva a vizet.

Aki közelebbről ismerte Rákos Pétert, nem egyszer hallhatta tőle a „kifogni a szelet a vitorlából”, „elébe menni a várható fejleményeknek” okfejtéseit. Bizonytalán ez sarkallhatta őt a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének, majd később a Prágai Tükör programjának megfogalmazására is: a *genius loci* ismerete, amely megannyi szlovákiai magyart érintett meg Csehszlovákia létrejöttétől kezdődően gyakorlatilag mindmáig. Ezt jelenti az a szándék, amit a Tükör programnyilatkozatában ekként fogalmazott meg: „Távolabb a súrlódások voltaképpen szinterétől, de mégis elég közel hozzájuk, és elég közel hozzájuk megismerni és megismertetni az olvasókkal a térséget közösen lakók közös problémáit: országokét, polgárokét, nemzetekét. A lap szellemi missziója, íme a kezdet kezdetén legalább ennyit láthatunk, a tolerancia és a megértés szigetévé válni a „dulakodás felett...”²¹ És, persze, azt is jelenti, hogy egy mégoly kis magyar közösség is, amely kétségtelenül nem fogható a romániai vagy a szlovákiai magyar kisebbséghez (jóllehet nagyrészt onnan származott el) a saját integrált mivoltában mutat fel egy együttélési példát, de legalább is ellenáll mindkét irányban annak, hogy a politika foglya, játékszere legyen. Ehhez megvan Rákosnak a saját stratégiája is, amit Cs. Szabó László egy könyvével kapcsolatban és vele teljes összhangban ekként fogalmazott meg: „A szót, a „stratégia” szót egyébiránt magam is kedvelem, szívesen és gyakran használom. ...Én abban a – tudatomban többnyire a „nemes” vagy „nobilis” jelzővel társuló, megengedem, hogy önkényes jelentésben használom, amikor a stratégia valamely állandó, tudatosan megkomponált, tervezett és szervezett magatartást jelent, mely vérévé, alkotává vált hordozójának: nem kényszeríti arra, hogy unos-unatalan alakoskodjon vagy taktikázzon, mert stratégiája egy a jellemével. Ilyen lehetett, ilyennek is mutat-

*kozott Cs. Szabó Lászlónak és irodalmi elvbarátainak fegyvertelen felszabadító stratégiája. S emnyiben hát, magyar írókról és politikai emigránsokról lévén szó, ez „nemzeti stratégia” is, mégpedig értelmezésem és érzésem szerint a legeredményesebb és legkövetendőbb fajtájú”.*²²

Történelmi, irodalmi, filozófiai ismereteinek gazdag tárházából merítve könnyen felismeri a lehetséges térvonalakat, a lehetséges konfliktusforrásokat és céltudatosan illeszti be a lapba, azaz írja meg maga vagy kéri fel az arra hivatott potenciális szerzőket cikkírásra, az egyes potenciális problémák elemzését. Szinte mellbevágó, ahogy olykor még apró részletekben is visszaköszön ma egy-egy, akkor még csak periférikusnak számító jelenség. Szinte találmokra kiemelve: A csíkszeredai születésű Hajdú Farkas Zoltán a *Találkozásaim Uz Bencével* című írásában²³ 1993-ban elemzi és leplezi le a „székely mítoszt”, ekképpen összegezve írását: „*Napjainkra bezárult a kör: a sokszor napi ideológiai, kultúrpolitikai érdekből létrehozott, elhamarkodott s éppen ezért felszínes nemzeti jelképek (hősi múlt, porladó szikla stb. stb.) állandó emlegetését kultúránktól manapság már maga – a tömegkommunikációs eszközök egyre erőszakosabb manipulálásán felnevelődő – közízlés kéri számon, ezeket tudván identitástudata legiogosultabb hordozóinak, így válhatott a jóízűs határait súroló, polgári eredetű „Székely Himnusz” eléneklése is minden erdélyi vallásos vagy kulturális megmozdulás kötelezően felemelő momentumává.*”²⁴ *A csíkszeredai szerző aztán a kassai Márait idézi: „Semmit sem utálok jobban, – írja Márai – mint az érzélgős honfibút, semmit sem vetek meg úgy, mint azt a bőfögő hazafiságot, amely kisajátítja és paten-tírozza egy földi tájhoz való gyanús hangossággal vallott érzelmeit”.*²⁵

Idő híján nem folytatom a sort csábítóbbnál csábítóbb idézetekkel, csupán jelzésszerűen sorolok egy-két témát, az építkezést szemléltetendő: a Horthy korszakot Rákosnak nincs miért magasztalnia, de a Csehországban elterjedt sztereotípiával bátran állítja szembe, ami a Horthy rendszerben a demokrácia csíráit megőrizte;²⁶ az általa egyébiránt nagyon tisztelt Németh Lászlóból nem a *Kisebbségben-t* emeli ki, hanem azt a kevésbé ismert írását, melyben Németh Trianon – mégoly kevés – előnyét is méltatni tudta.²⁷ Nem hagyja viszont szó nélkül az általa ugyancsak tisztelt tudóstársának, Richard Pražáknak Trianonra vonatkozó szentenciáját,

amely az általa szerkesztett cseh nyelvű magyar történelemkönyvbe került be, jelesül, hogy „a nagyhatalmi ambícióktól fűtött magyar uralkodó osztály rétegeit és a nacionalizmustól és sovinizmustól átítatott lakosság viszonylag jelentős részét sokkolta a trianoni döntés”.²⁸ Rákos recenziójában részletekbe menően mutatja be, hogy az igazságtalan békediktátumot nem csupán a magyar nacionalisták, de minden magyar igazságtalannak tartotta”.²⁹ És folytathatnánk.

Ennek a vállalható és vállalandó szellemi és magatartásbeli örökségnek, más szóval annak, ami követni marad, egyfajta tárházát adja a *Magyarok világvonalá* című írása,³⁰ melyben bőven válogat pártállásra, meggyőződésre való tekintet nélkül a történelmi múltból és félmúltból egyaránt. A mérce: legalább egy jeles cselekedet, amivel előbbre vitték, pozitív értelemben határozták meg a magyarság világvonalát a magyar történelem egyéniségei Széchenyitől akár Teleki Pálig, Kölcseytől Fábry Zoltánig és sorolhatnánk, beleértve a harmadikutas elképzeléseket is, amelyek – s nemcsak magyar viszonylatban – ugyancsak sokat foglalkoztatták Rákos Pétert ebben a korszakban is. De van kizáró ok is, ami a példatárból kiszűri az oda nem illőket: „őket, kik a magyarságukért éltek, ne keverjük össze azokkal, akik a magyarságukból élnek”.³¹

Remélhetőleg e tömör felsorolásból is világosan előtűnik, hogy a korszak meghatározó témája Rákos számára a nacionalizmussal összefüggő kérdéskör volt. Ezt számos publikáció, az említett önálló kötetben megjelent tanulmány és részben posztumusz kötete is igazolja. Részleteiben, erre, remélem, lesz még ma alkalom visszatérni a tervezett kerekasztal

beszélgetés során is. Amolyan kedvcsinálónak álljon itt csupán egy rövidke idézet, melyet Arnoth Gellner *Národy a nacionalismus* (Nemzetek és a nacionalizmus) című könyvének recenziójában írt. „*A nacionalizmust, s ez mindjárt az elején szinte mellbevágóan mehökkentő, Gellner professzor az állam fogalmával határozza meg, kimondva velősen, hogy nem a nemzetek termik pusztá létükkel a nacionalizmust, hanem a nacionalizmus teremt a nemzeteket. Mégpedig nem öröktől fogva: amit korábban a nemzetek kialakulásáról hajtogattunk már-már közhelyként, az a nacionalizmusra érvényes: az ipari társadalommal együtt születik...*”³²

Ha széjjelnézünk szűkebb két-három hazánkban, Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon, lelkesedésre nincs különösebb okunk. Mi végre e nemes törekvések, mikor szemmel láthatólag nem ilyesfajta igyekezet üli ma ünnepét térségünkben? Vajon ment-é általa előbbre a világ? – kérdezhetjük szabadon a Rákos Péternek is oly kedves Vörösmarty nyomán. S mint akkor, a nagy magyar költő korában, most sem egyszerű a válasz. Az ugyan jelenleg kétségtelennek tűnik, hogy amit Rákos Péter elképzeléseivel, műveltségével, a huszadik század legembertelenebb eseményeit megélt ember tapasztalataival a tarsolyában vizionált, felvázolt, elemzett, vagy amittől egyszerűen csak óvott, nem a mai közgondolkodás fősodrába tartozik. Mi több, az effajta igyekezetet a vak akarat általában mindig is lesöpörite, lesöpri... De vajon meddig még? S ha jóslatokba nem is bocsátkozhatunk, az bizonytalannal elmondható, hogy a hátrahagyott életmű a felismerések olyan gazdag tárházát kínálja, amihez még hosszú időn át érdemes lesz vissza-visszatérni.

Jegyzetek

- 1 Petr Rákos, *Neúnavná slova: Filologova lyrika* [Fáradhatatlan szavak: A filológus lírája], kiad. Evžen Gál, Praha, Nakladatelství Academia, 2011 (Literární řada), 647.
- 2 Rákos Péter, *Prágoi őrvjárat*, Bratislava, 1995, 260.
- 3 Magyarul: Rákos Péter, *A nemzeti jelleg a miénk és a másoké: Öncsalások és elítéletek mint történelemformáló tényezők*. Bratislava, Kalligram, 2000, 175. csehül: Petr Rákos, *Národní povaha – naše a těch druhých: Sebeklamy a předsudky jako dějinytvorná síla*. Bratislava, Kalligram, 2001, 132.
- 4 Petr Rákos, *Mravuprostě epištoľy – ni kázání, ni kárání* [Erkölcsmentes episztolák – se prédikálás, se korholás], Praha, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, 201.
- 5 Petr Rákos, (iř.): *Corvina, azaz A hollók könyve* [Korvina čili kniha o havranech], Bratislava, Kalligram, 1998, 285.
- 6 Az 1991–1995 közötti idősakban
- 7 1998-ban; *A külföldi jelsőfokú magyaroktatás mint a kutatás ösztönzője s egyszersmind tárgya* című székfoglaló beszéde a <http://mta.hu/cikkek/szekfoglalok-117271> honlapon érhető el.
- 8 Filep Tamás Gusztáv–G. Kovács László, *Rákos Péter 1925–2002*, Dunajská Streda, Nap Kiadó, 2005, 350.
- 9 i. m. 5.
- 10 Uo. 5.
- 11 Uo. 5.
- 12 *Ecsetvonások Pfeiffer Miklós kanonok úr portréjához*, Prágoi Tükör, 2002/1, 21–27.

- 13 *O románu, na jehož začátku je amen*, Literární noviny 1992/9, 12; magyarul: *Egy imádság, melynek az első szava „ámen”*, Prágai őrzár, Kalligram, Bratislava 1995, 248–252.
- 14 *A gyűlölet terhéről*, Liget, 2001/6, 82–87.
- 15 „Zsidó írók” *cseh és magyar kontextusban*, in Bohemi et Hungaria. Tanulmányok a cseh–magyar irodalmi kapcsolatok köréből, Berkes Tamás (ed.), Osiris, Budapest, 1998, 87–90.
- 16 Petr Rákos, *Mravuprosté epistoly... i.m.*
- 17 *Hitler českým občanem Lanškrounu!*, (Hitler Lanškroun díszpolgára!), Amicus, 2002. augusztus, 18–20.
- 18 *Szisszenet, a vegyes házasságok és egyéb vegyes érzelmek ügyében*, Prágai Tükör, 2001/2, (TÜ)KÖRKÉP c. melléklete, 17–18, és Új Szó, 2001. 10.26. Gondolat c. melléklet.
- 19 *Minden gimnazista tudja*, Magyar Tudomány, 2001/1, 99–101.
- 20 *Vox humana*, Přítomnost 1991/11, 1–2; magyarul *Vox humana – Szlovákiából (sic!)*, Magyar Hírlap, 1992/169, melléklet, III.
- 21 *Visszapillantó*, Prága, Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége, 2001, 99.
- 22 Rákos Péter, *A múlt nem mögöttünk van, hanem alattunk*, Prágai Tükör, 1996/4, 69.
- 23 Hajdú Farkas Zoltán, *Találkozásaim Uz Bencével*, Prágai Tükör, 1993/4, 49–54.
- 24 Uo. 54.
- 25 Uo.
- 26 *O horthyovském Maďarsku – tentokrát trochu jinak* (A Horthy-korszakról – ezúttal kissé másképpen), Amicus, Praha, 1997. május, 37–42.
- 27 *Nem tabu, legenda*, Forrás, 2001/4, 93–95.
- 28 Richard Pražák a kol., *Dějiny Maďarska*, Masarykova Univerzita v Brně, 1993, 240.
- 29 *Radost a rozjímání (Nad knihou Richarda Pražáka a kol. „Dějiny Maďarska” – Öröm és töprengés)*, Amicus, 1993. december, 38–43.
- 30 *Magyarok világvonala*, Prágai Tükör, 2002/1., 34–39.
- 31 Uo. 39.
- 32 Rákos Péter, *A ruritán kisebbség Megalomániában és egyéb nemzet körüli dolgok*, in *Prágai őrzár*, 175.

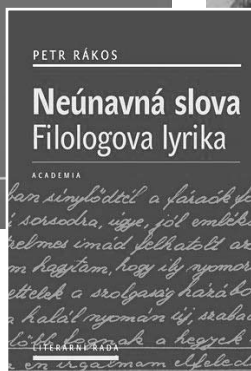
Szarka László, Gál Jenő és Tibor Pichler kerekasztal-beszélgetése

Rákos Péter életútja az évszámok tükrében

1925. február 14-én születik Kassán.
- 1943 – nyáron sikeres érettségi vizsgát tesz Kassán, a Magyar Királyi Állami Hunfalvy János Gimnáziumban. A zsidótörvények miatt nem folytathat egyetemi tanulmányokat.
- 1944 – családjával együtt Auschwitzba deportálják.
- 1945 tavaszán jut haza Kassára, ősszel megkezdí felsőfokú tanulmányait a prágai Károly Egyetemen.
- 1949 – a Csehszlovák Távirati Iroda (ČTK) munkatársa.
- 1950 – diplomát szerez a Károly Egyetem filozófiatörténelem szakán. Ugyanettől az évtől kezdve az egyetem Magyar Szemináriumának oktatója, 1952-ig megbízott előadóként, majd 1964-ig tanársegédként, utóbb adjunktusként, 1966-tól docensként, 1990-től egyetemi tanárként.
- 1951 – az ő válogatásában és előszavával lát napvilágot Móricz Zsigmond *Sedm křejarů (Hét krajcár)* című elbeszéléskötete; a következő évtizedekben számos elsőrangú magyar próza- s drámaíró és költő – Babits Mihály, Déry Tibor, Illyés Gyula, Karinthy Frigyes, Katona József, Madách Imre, Ottlik Géza, Weöres Sándor és mások – kötetéhez ír a cseh olvasót avatottan eligazító elő- vagy utószót.
- 1953 – Prágában megjelenik első önálló munkája, a *Maďarská literatura XX. století (A XX. század magyar irodalma)* című jegyzete.
- 1960 – az irodalomtudományok kandidátusa lesz.
- 1963 – *Poslušně hlásím* címmel Prágában megjelenik az első általa fordított szépirodalmi mű, Bóka László *Alázatosan jelentem* című regénye, melyhez a bevezetőt is ő írja. Ez év májusában részt vesz a Liblicében megrendezett nemzetközi Kafka-konferencián, melynek a szervezésében is közreműködött.
- 1965 – Pozsonyban megjelenik a kiváló irodalomtörténésszel, Turczel Lajossal (1917–2007) közösen írt, *A magyar irodalom története 1772–1848* című egyetemi jegyzetének első kiadása. (A második kiadás 1968-ban lát napvilágot.)
- 1966 – *Rhythm and Metre in Hungarian Verse (Ritmus és metrum a magyar verselésben)* című habilitációs dolgozatának megjelenése a Károly Egyetem kiadásában.
- 1969 – a Károly Egyetem Bölcsészkarának dékánhelyettesévé választják; posztjáról később lemond, hogy így is elhatárolódjon az 1968 augusztusa után a társadalmat némaságra és passzivitásra kényszerítő, az ellenvélemények hangoztatóit üldözéssel fenyegető „normalizációtól”.
- 1971 – *Tények és kérdőjelek. Tűnődés az irodalmon* címmel megjelenik első tanulmánykötete a pozsonyi Madách könyvkiadó gondozásában; Prágában egy rangos sorozat részeként kiadják a magyar irodalom cseh nyelvű, általa szerkesztett és bevezetőjével ellátott lexikonát, a *Slovník spisovatelů – Maďarsko (Írók szótára – Magyarország)* címet viselő kötetet, melynek számos szócikkét is ő írta.
- 1975 – *Vzkaz v láhvi (Üzenet a palackban)* címmel kiadja Karinthy Frigyes válogatott elbeszéléseit; a válogatáson és az utószón kívül a fordítás is az ő munkája.
- 1981 – a tanárként és irodalomtörténészként lankadatlan szorgalommal dolgozó Rákos Péter ismét műfordítóként lép a színre: ezúttal Karinthy Ferenc *Epepe* című regénye jelenik meg a tolmácsolásában.
- 1982 – összeállításában, elő- és utószavával megjelenik Prágában a *Velká generace. Básniční Nyugatu (A nagy generáció. A Nyugat költői)* című reprezentatív antológia. A Magyar Népköztársaság kormányától megkapja a Munka Érdemrend arany fokozatát.
- 1986 – napvilágot lát második, *Az irodalom igaza* címet viselő tanulmánygyűjteménye (Madách, Pozsony). E munkájáért a következő évben Madách Imre-díjban részesül.
- 1989 – megszerezí az irodalomtudományok doktora címet.
- 1990 – részvételével és hathatós segítségével létrejön Prágában a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége (CSMMSZ).

- 1991–1996 – ő tölti be a Nemzetközi Magyar Filológia Társaság elnöki tisztét.
- 1991 – több mint négy évtizedet felölelő oktatói pályája után nyugalomba vonul.
- 1993 – megjelenik a *Prágai Tükör* című folyóirat első száma. A lapnak egy hosszabb megszakítástól eltekintve haláláig a munkatársa marad.
- 1995 – hetvenedik születésnapjára a pozsonyi Kalligram Könyvkiadó közreadja válogatott tanulmányainak általa összeállított, *Prágai örjárat* című kötetét.
- 1998 – megkapja a Márai Alapítvány Nyitott Európáért Díját. A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja lesz.
- 2000 – önálló kötetként megjelenik a *Nemzeti jelleg. A miénk és másoké. Öncsalások és előítéletek mint történelemformáló tényezők* című nagyívű tanulmánya, melyet a Kalligram Könyvkiadó csehül is közread.
2002. augusztus 15-én meghal Prágában. Novemberben posztumusz kiadványként lát napvilágot az utolsó könyve: *Mravuprosté epištoly, ni kázání, ni kárání (Erkölcsmentes epistolák, se prédikálás, se korholás)*. A prágai Karolinum Könyvkiadónál megjelent kötet filozófiai mélységű reflexiókat tartalmaz az emberi lét értelméről, az erkölcsi értékekről, a nyelvről mint kommunikációs eszközről, az igazság, a szabadság, az egyenlőség, a nemzet fogalmáról; a műből a tanári hivatással kapcsolatos megkapó vallomások sem hiányoznak.
- 2011 – *Neúnavná slova. Filologova lyrika (Fáradhatatlan szavak. A filológus lírája)* címmel megjelenik az életművét átfogó posztumusz tanulmánygyűjteménye a prágai Academia Kiadónál.

Filep Tamás Gusztáv–G. Kovács László: Rákos Péter 1925–2002, Nap Kiadó, 2005, 339–341. p.; az itt megjelent életrajzi kronológiát a *Bohemia* című folyóirat számára átdolgozta: G. Kovács László

A szimpózium előadói

MONOK ISTVÁN – a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság társelnöke, irodalom- és művelődéstörténész, egyetemi tanár, az MTA doktora. 1999–2009 között az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, jelenleg a Szegedi Tudományegyetem, valamint az Eszterházy Károly Főiskola tanára.

JIŘÍ JANUŠKA – cseh nyelvész, jelenleg a prágai Károly Egyetem Közép-Európa Tanulmányok Tanszékén.

BERKES TAMÁS – irodalomtörténész, bohemista. Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének a Közép- és Kelet-európai Osztályának vezetője, az irodalomtudomány doktora.

ROBERT SVOBODA – Budapesten élő cseh műfordító, újságíró, publicista.

FILEP TAMÁS GUSZTÁV – kisebbségkutató, művelődéstörténész, a (cseh) szlovákiai magyar irodalom-, sajtó-, valamint esztétörténet kutatója.

JANKOVICS JÓZSEF – az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet osztályvezetője. A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság korábbi főtítkára. Munkáit főként a XVII. századi magyar irodalom, Babits-filológia és kortárs irodalom témakörökben írta.

SZARKA LÁSZLÓ – történész, az MTA BTK Történettudományi Intézet munkatársa, a komáromi Selye János Egyetem docense.

GÁL JENŐ / Evžen Gal – a Prágai Tükör egyik alapítója, volt főszerkesztője. 2003–2009 között a budapesti Cseh Centrum vezetője. Kortárs és XX. századi magyar irodalom tanára a prágai Károly Egyetemen, Rákos Péter szellemi hagyatékának gondozója.

TIBOR PICHLER – pozsonyi filozófus, egyetemi tanár, a Szlovák Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének vezetője. Fő szakterülete a szlovákiai és közép-európai filozófiai és politikai gondolkodás története.

A szimpózium anyagát írásban kiegészítette:

G. KOVÁCS LÁSZLÓ – mű- és szakfordító, történész, elsősorban a XX. századi és a kortárs cseh irodalommal, napjaink cseh kultúrájával foglalkozik, különös tekintettel a film- és képzőművészetre.

CSEHORSZÁG KORMÁNYZÁSA

Lipót császár, Csehország királya 12 helytartót vezetett ki a királyságban. 1691-ben számukat további hat helytartóval bővítette. Az első a vágróf, aki egyszersmind alkirály. Ez a 12 helytartó adja a legfelső tribunalokat az alábbi tisztségekben:

- 1. Vágróf v. Alkirály 5. Az Ország Legfőbb Birája 9. Törvényszéki Tanács Elnöke
2. Földvarmester 6. A Főrendek Első Birája 10. Első Titkár
3. Nagy Marsall 7. Nagypyerjel 11. Alkancellár
4. Főkamarás 8. Feljebbviteli Bíróság Elnöke 12. Kertütek Vágrófia

CSEHORSZÁG KANCELLÁRI HIVATALA

Ez a hivatal különböző tisztségviselőkből áll és a hivataluk a császári udvarban székel, ime a legfontosabbak: 1. A kancellár 3. Az Ülnökök 5. Az Államtanácsi Előadók
2. Az Alkancellár 4. A Tanácsnokok 6. A Titkárok

CSEHORSZÁG KÜLÖNFÉLE BÍRÓSÁGAI

A fenti, Bécsben székelő kancellárián kívül a királyság kormányzójának még négy hivatala van. Az ország királyi, vagy tartományi bírósága, ahol az ország főbírája elnököl. A kamara bírósága, ahol a földvarmester elnököl. Az udvar főnemeseinek bírósága, ahol az udvar főnemeseinek főbírája elnököl. A feljebbviteli bíróság, ahol a bíróság Nagy elnöke elnököl.

A PÉNZÜGYEKRŐL

A császárnak nincs nagy jövedelme ebben a gazdag királyságban, csak az adók, illetékek és a sóadóból származik bevétele. A hűbérur szállásjogára vonatkozóan egy kamarát hoztak létre, ahol egy elnök és egy elnök-helyettes székel.

A KERÜLETEK KORMÁNYZÓIRÓL

Csehországot 14 kerületre osztották fel, melynek mindegyike két kapitánnyal rendelkezik, hozzá sorolják Ellennbogen kerületét és Glätz grófságát is, amelyeknek szintén megvannak a saját kapitányai, ahogy a három város mindegyikének, melyek Prága városát alkotják, megvannak a saját kormányzói.

A VALLÁSRÓL

Csehország vallása jelenleg tiszta katolikus, miután a protestánsokat onnan elűldözték. A klerus főnöke a prágai érsek, aki alá azok a püspökök tartoznak, melyet a No. 39-es térkép mutat.

SZILÉZIA KORMÁNYZÓI

Ez a hercegség 17 fejedelemségből és 6 báróságból áll. Crossen hercegségének, amely a porosz király alá tartozott, egyáltalán nem volt köze Szilézia többi részéhez. A császár ide egy független kapitányt vezetett ki a hűbérurak közül, alárendelve egy kancellárt, tanácsosokat és titkárokat. Ők képviselték az ország rész legfelsőbb hatalmát, azonban függetlenek voltak Csehország legfőbb kancellárjától. Minden fejedelemségnek megvolt a saját kapitánya.

SZILÉZIA JÖVEDELMÉRŐL

Szilézia államai évente egyszer összejöttek, és megvitatták a császárság kérdéseit: a vámok, sóadók és más adókból származó bevételek kezelésére a császár egy kancelláriát hozt létre, ahol van egy elnök, egy elnök-helyettes, a tanácsosok és titkárok. Ez a kancellária a Császári Kancelláriától függetlenül működik.

SZILÉZIA VALLÁSÁRÓL

Sziléziában a katolikus vallás feje a breslauer érsek. Igen nagy számban élnek lutheránusok, számuk meghaladja a katolikusokét. XII. Károly, svéd király támogatásával alapították a lutheránus vallást a westfáliai békekötés után. Sziléziában a reformátusok nem nagy számban fordulnak elő.

MORVAORSZÁG KORMÁNYZÁSÁRÓL

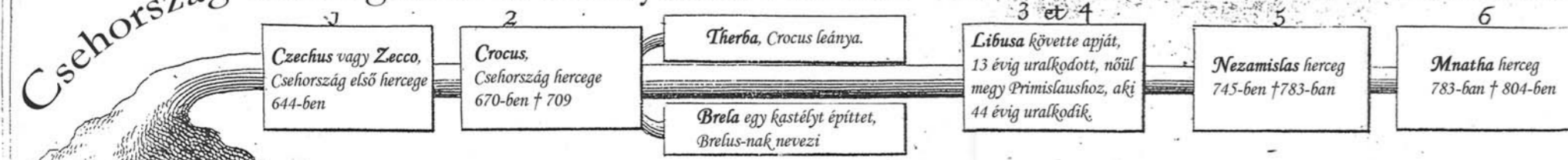
Morvaország 5 körzetre van felosztva. Minden egyes körzetet egy kapitány kormányoz. Ezeket a tiszteket kívül a császár egy első kapitányt vezetett ki, aki a királyi hatalmat képviseli, neki pedig 3 tanácsos és egy titkár segítékezik. Ezen a hatóságokon kívül különféle okokból rendkívüli bíróságokat hoztak létre az alábbi megnevezés szerint:

- 1 Főkamarás 1 Az Udvar Legfőbb Birája 1 Az Altitkár
1 Az Ország Legfőbb Birája 1 Az Első Titkár 1 A Királyi Tábla Titkára
1 Az Alkamarás 1 A Kamara Helyettese 1 A Tartomány Vágrófia

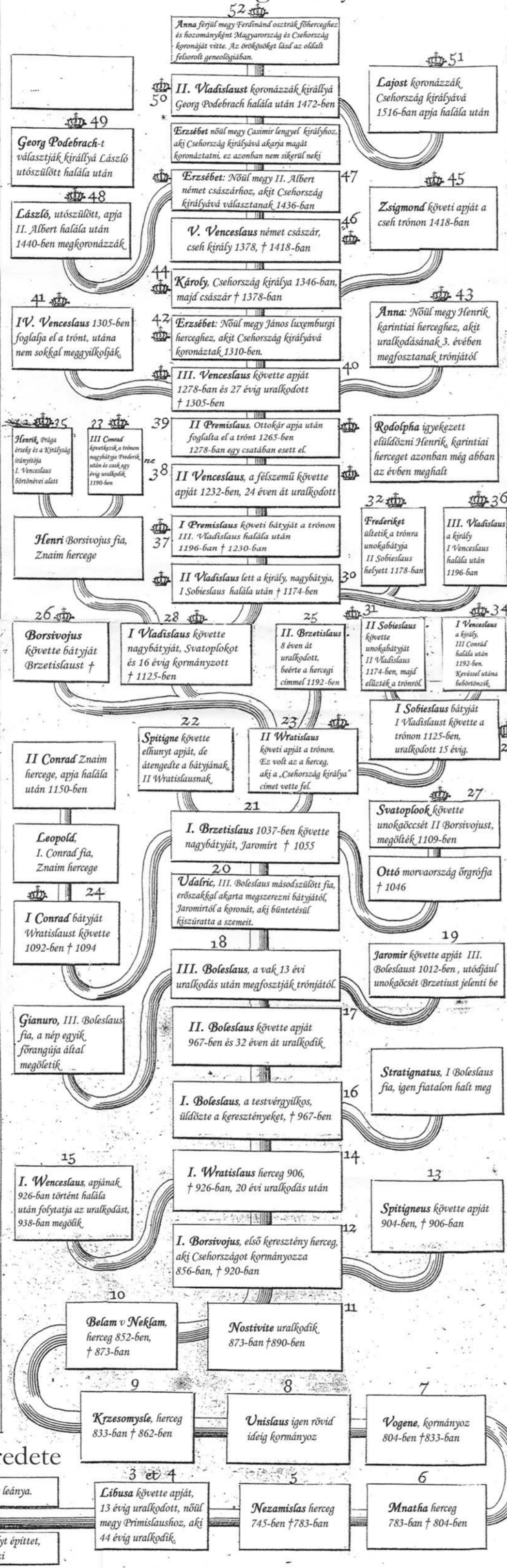
VALLÁS-EGYHÁZ

Az egyház feje az olmützi érsek. Ez a tartomány tisztán római katolikus.

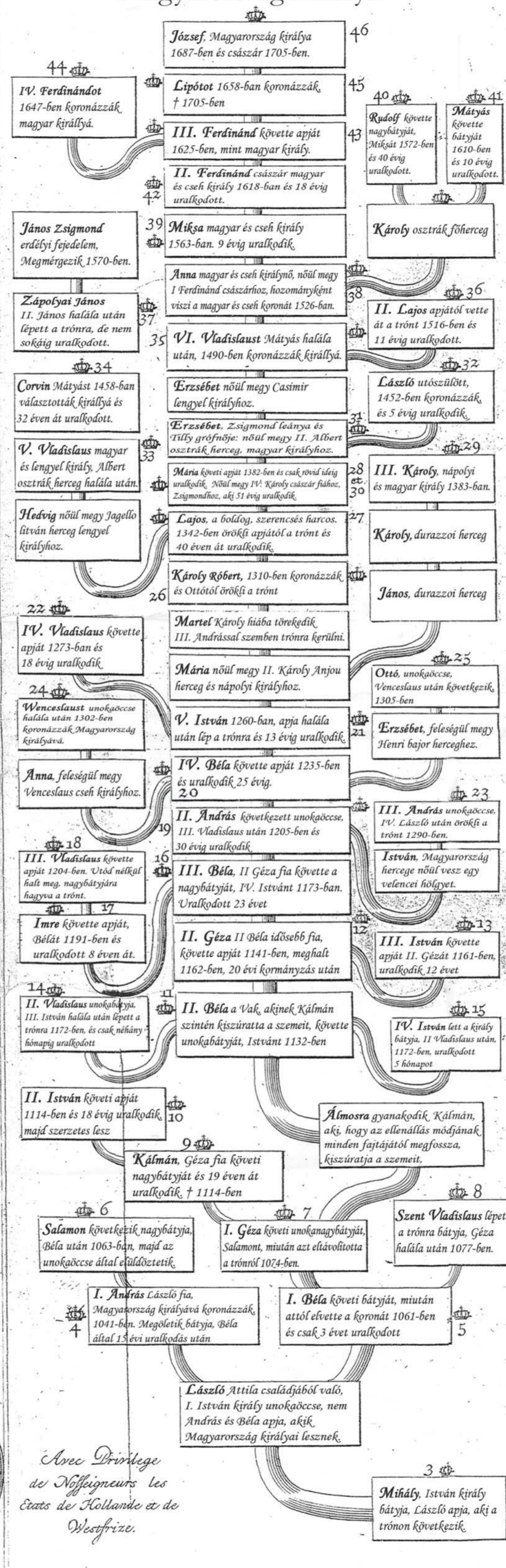
Csehország Hercegeinek és Királyainak Eredete

Csehország Királyai

Magyarország Királyai

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Magyarország államai négy testben vannak felosztva 1. A prelátusok 2. A bárók 3. A nemesek 4. A királyi városok. A prelátusok és érsekek és a püspökök ugyanúgy világi hercegeknek számítanak, mint Németországban ugyanúgy tiszteletben részesülnek, mint a világi államokban. Az esztergomi érsek a főnök, aki a királyság kancellárja és a hercegprímás, de egyszersmind pápai legátus. A világi méltóságok között azok, akik a legfőbb rangúak és akik ennek a királyságnak a legmagasabb tisztségviselői, a következők:

- 1. A Nádor (palatínus), aki az első a király után. Igen széles körű hatalommal rendelkezett. Szent István király ruházta fel ezzel a terhes feladattal.
2. Az Udvar Birája vagy az alnádor látja le az udvar ügyeinek és igazságszolgáltatásának felügyeletét. Ő alá tartozik a 1001-ben, a legfőbb tisztek, akik az udvar Törvényszéki Bíróságát alkotják.
3. Bán, vagy Horvátország kormányzója
4. A főkancellár
5. Az udvar kancellárja
6. A földvarmester
7. A főkincstárnok
8. A főkamarás
9. A koronaőr
10. A királyi városok főbírája a protomártus (első jegyző), akit a legfőbb bírák neveznek ki.
11. A királyi istálló-mester (jegyzőmester)
12. A királyi főpohárnok.

Ezek után következnek a grófok és a bárók. Ezen hűbérurak többsége grófságok kormányzója és kapitánya, amelyből 74 van Magyarországon. Ezekre a megyékre, kormányzókra és grófokra hárul az igazságszolgáltatással járó adminisztráció és minden hónapban a nemesség összehívása az ügyek eldöntése céljából. A gróf alá tartozik egy vicemester vagy döntnök, különféle jegyzők, ülnökök, fiskálisok. A szabad és királyi városok területükön ugyanolyan teljes körű igazságszolgáltatási joggal rendelkeznek, mint grófok és a bárók a saját báróságukban. A régi nemesek igen nagy előjoggal bírnak.

AZ ÁLLAMOK NEMZETGYŰLÉSEI

Magyarország állami rendjei, méltóságai évente háromszor tartottak általános diétát (országgyűlést) vagy roxos-t, amelynek időpontját, helyét a királyság királya vagy nádora határozta meg. Az általános országgyűléseken kívül rendkívüli országgyűlést negyedévenként vagy havonta tartottak a birodalmat érintő kisebb ügyek és az államok között adódó differenciák megvitatása céljából. Az általános nemzetgyűlés Pozsonyban, a másodrendű pedig Odenburgban (Sopron) a Tartomány Házában történik, melyeken Horvátország, Dalmácia, Szlavónia és az Erdélyi Fejedelemség küldöttei is jelen voltak.

AZ ALAPVETŐ ÁLLAMTÖRVÉNYEK

Magyarország alapvető államtörvényei Szt. István király és II. András király dekrétumában vannak rögzítve, amelyek érvényüket veszítették, mikor József császár, a jelenlegi uralkodó, Magyarország királyává koronáztatta magát. I Károly, Zsigmond, László posztomusz igen nagy kiváltságokban részesítették ezt a királyságot, melyeket Ferdinánd is megerősített, valamint az 1681-és 1687-es diéták is.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY KANCELLÁRIÁIRÓL

Magyarország kancellárja mindig Bécsben székel, mint az állam és a császári udvar térképe mutatja. Nyitra érseke a mindenkorai kancellár. Erdélynek ugyan úgy van egy kancellárja.

MAGYARORSZÁG JÖVEDELMEI

A főkincstárnok rendelkezik a király bevételeiről, amely a kamara javaiból áll, ezek azonban a nagy hűbérurak kezében vannak 2: a tizedekből, bányákból, érclőhelyekből 3: a sóadókól és más különféle vámokból. A háborúk, terheinek viselésére rendkívüli adókat vetnek ki.

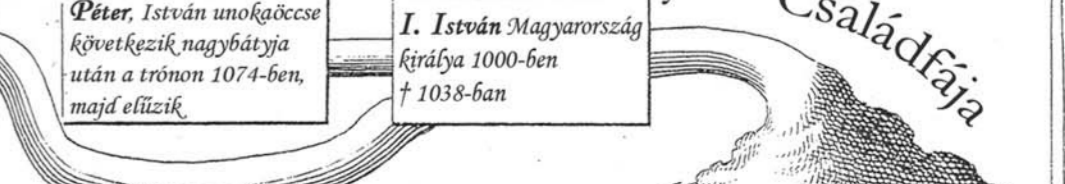
A VALLÁSRÓL

Domináns a katolikus vallás, azonban sok még a lutheránus és református is. Néhány grófságban vannak anabaptisták, zsidók, valamint rácok, akik a görög vallás követői.

MAGYARORSZÁG JELENLEGI ÁLLAPOTÁRÓL

Jelenleg az egész királyságban nyugalanság uralkodik. Az előkelőségek többsége Ragotzki herceg pártját követi és a többiek hűségesek maradtak a császárhoz, aki ezt az országot egy szomorú és igen nyomorúságos sorba döntötte.

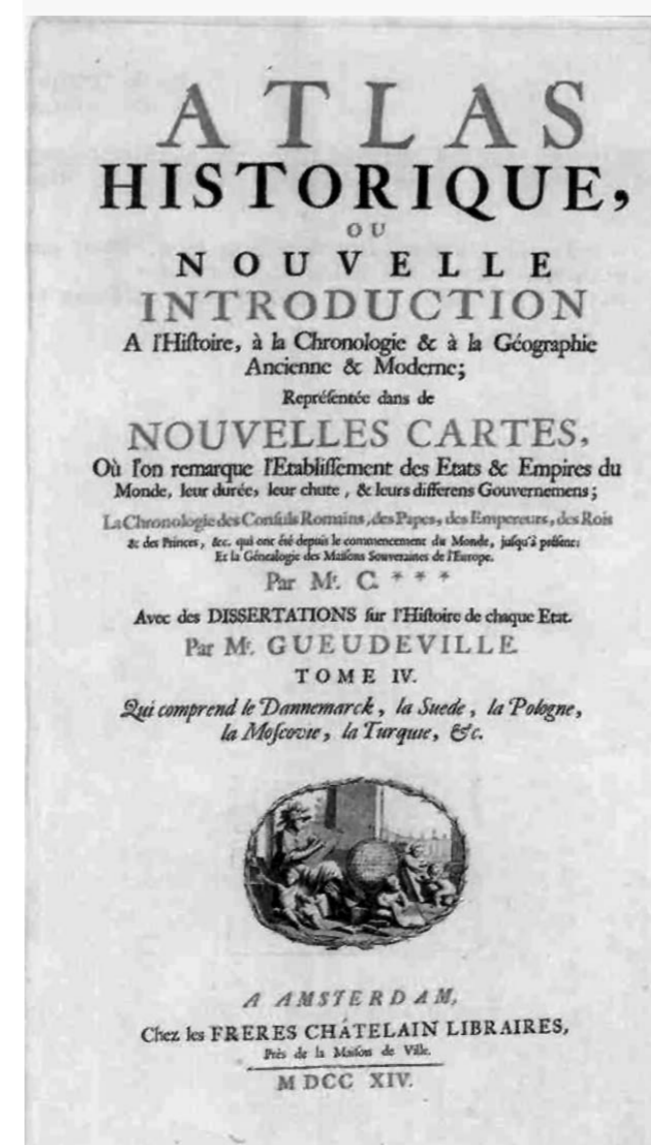
A Magyar Királyok Családfája

Avec Privilege de Noffigneurs les Etats de Hollande et de Westfrie.

CSEH MÚZEUM

*Magyarország és Csehország királyainak családfája
és a két királyság kormányainak rövid összefoglalása
az 1700-ban Zacharie Chatelain alapította
amszterdami kiadó atlaszában, második kötet,
401–402. p. – magyar fordításban*

Chatelain Történelmi Atlaszának címlapja, Amszterdam, 1714

A Történelmi Atlasz II. kötetének címlapja, Amszterdam, 1705–1739